

რეზო ჯაბინიძე

განათლების ასალი საკანე

ს.ს. „გამოცემლობა აჭარა“
ბათუმი-2000

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის
ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო
ინსტიტუტი ხუთი წლისაა, ხოლო ბათუმის სას-
ოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი, ახლა კოლეჯი –
75 წლის.

წინამდებარე ნაშრომი ცოდნის ამ კერების
მიერ განვლილ სახელოვან გზაზე მოგვითხრობს.

წინათქმა

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი 5 წლისაა. ეს დრო ისე მცირე მონაკვეთია, რომ შეიძლება კაცმა ისტორია არც კი უწოდოს. ამის მიუხედავად, დაარსების დღიდან ინსტიტუტის საქმიანობა ისე საინტერესოდ წარიმართა, იმდენი მნიშვნელოვანი რამ მოხდა მის ცხოვრებაში, ამ წლებს ნამდვილად აქვს პრეტენზია, ისტორიის საინტერესო ფურცლებად იწოდებოდეს.

აღსრულდა შრავალი თაობის ოცნება. აჭარაში, ბათუმში სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლების რიცხვს შეემატა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, რომელიც ადრე არსებული აგროეკონომიკური კოლეჯის ბაზაზე ჩამოყალიბდა. იგი, უპირველეს ყოვლისა, აჭარისა და დასავლეთი საქართველოს რეგიონების ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის ახალი საეანეა, რომელიც 21-ე საუკუნის აგრარულ განათლებას უდებს სათავეს.

ბათუმში აგრარული ინსტიტუტის დაარსების იდეა, ჯერ კიდევ მაშინ ჩაისახა, როცა 1925 წელს, მწვანე კონცხზე სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი გაიხსნა. ამ საკითხზე, როგორც ჩანს, აჭარის ხელმძღვანელობა სერიოზულად ფიქრობდა, მაგრამ სუბიექტური თუ ობიექტური მიზეზების გამო ოცნებად რჩებოდა. მერე იყო რეპრესიების წლები, ცოტა მოგვიანებით – მეორე მსოფლიო ომი. ამ მოვლენებმა ჩანაფიქრის განხორციელება თითქმის საუკუნის მოწურულამდე გადადო.

1994 წლის ოქტომბერში, ქობულეთში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გაფართოებული გამსვლელი სხდომა ჩატარდა. მასში მონაწილეობდნენ საქართველოს სახელმწიფოს

მეთაური, გამოჩენილი მეცნიერები. სწორედ მაშინ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ, ბატონმა ასლან აბაშიძემ კონკრეტულად დასვა საკითხი აჭარაში აგრარული უმაღლესი სასწავლებლის გახსნის თაობაზე და იქვე დასძინა, თუ პრობლემა დადებითად გადაწყდებოდა, სასწავლებლის დაფინანსება აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტიდან მოხდებოდა. ამ ინიციატივას მხარი დაუჭირა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ. ფაქტობრივად, იქვე გადაწყდა ამ იდეის ხორცშესასხმელად მუშაობა დაეწყოთ. ამის შესახებ მომდევნო თავში უფრო ვრცლად ვისაუბრებთ, ამიტომ აქ ვიტყვით მხოლოდ იმას, რომ საქართველოს მინისტრთა საბჭომ გამოიტანა დადგენილება საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების შესახებ, რასაც იმავე წლის 26 დეკემბერს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს შესაბამისი ბრძანებულება მოჰყვა.

ეს იმ დროს ხდება, როცა საქართველოს სახელმწიფოებრიობა ყოფნა-არყოფნის ზღვარზე იდგა. ქვეყანაში ძმამთამკვლელი ომი იყო გაჩაღებული, სუფევდა ქაოსი და ანარქია, ირღვეოდა ტერიტორიული მთლიანობა, უსახლკაროდ რჩებოდა ასიათასობით ადამიანი, აჭარაში კი აღმშენებლობითი საქმიანობაა გაჩაღებული, კეთილდევობა და მშვენიერდება ქალაქი ბათუმი, ახალ იერსახეს იძენს ზღვისპირა პარკი, ნავსადგური და პორტი, ქალაქის ცენტრალური პარკიდან გააქვთ ამიერკავკასიაში რუსეთის ჯარების სამხედრო პოსპიტალი, ოფიცერთა სახლი და ღივიზიის შტაბი. საქართველოში პირველად ხელს ჰკიდებენ საბორნე გადასავლელის მშენებლობას, ადგილმდებარეობას იცვლის გემთმშენებელი ქარხანა და უშვებს უნიკალურ საზღვაო კატარღებს, მწყობრში დგება სამრეწველო-სამშენებლო ფლაგმანი „აღორძინება-მ“, რეკონსტრუქცია უტარდება ერას მოედანს, უზენაესი საბჭოს შენობას, აღორძინების გზას ადგას სპორტი, განათლება და ხელოვნება, დაარსდა ოპერისა

და ბალეტის თეატრი, გაიხსნა ხელოვნების ინსტიტუტი, პოლიციის აკადემია, კონსერვატორია, ავტონომიურ რესპუბლიკაში უზენაესი საბჭოს ხელშეწყობით გამოდის ათობით ყურადსაღები სამეცნიერო ნაშრომი თუ გამოკვლევა, სათანადოდ ფასდება გამოჩენილ მამულიშვილთა ღვაწლი, შენდება გზები და ხიდები, იწყება ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სარეკონსტრუქციო სამუშაოები და მრავალი სხვა. გაკეთება-აშენებულის ეს მოკლე ჩამონათვალიც კი ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის იმ გრანდიოზულ, მასშტაბურ სამუშაოებზე, რომელთაც ძნელბედობის ჟამს აჭარის ხელისუფლება ბატონ ასლან აბაშიძის ხელმძღვანელობით ეწევა. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, ბოლო რვა წელიწადში აჭარაში იმდენი რამ გაკეთდა, რაც ათწლეულებშიც ვერ მოხერხდა. ყველა საშვილიშვილო საქმის ინიციატორად თავად ბატონი ასლანი გვევლინება და რაღა გასაკვირია რომ ბათუმში, მწვანე კონცხზე ახალი ინსტიტუტის დაარსების იდეის ავტორიც თვითონ გახლავთ.

მას შემდეგ ხუთიოდე წელი გავიდა. კითხვაზე – გაამართლა თუ არა ბათუმში სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტმა? – უპასუხებს მრავალრიცხოვანი დოკუმენტური მასალა, პუბლიკაცია, გამოჩენილ ქართველ და უცხოელ ადამიანთა მიერ შთაბეჭდილებათა წიგნში გაკეთებული ჩანაწერები, რომლებიც ნაშრომში ვრცლად არის წარმოდგენილი. ამაზე მეტყველებს ინსტიტუტის სისხლსავსე ცხოვრება, მისი სამეცნიერო და შემოქმედებითი პოტენციალი, მოკლე დროში მოპოვებული წარმატებები, ავტორიტეტი. ეს თითოეული ჩვენგანის ისტორიაა, ეს ინსტიტუტის მთელი კოლექტივის ისტორიაა.

ამ ნაშრომს აჭარაში პირველი სასოფლო-სამეურნეო განათლების კერის, ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის 75-ე და სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მე-5 წლისთავს ეუძღვნის.

წიგნის დაწერა იმან გამაბედვინა, რომ ბედმა მარგუნა პატივი, ვყოფილიყავი საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პი-

რველი რექტორი. ჩემი ცხოვრება მთლიანად დაუკავშირდა ახალი ინსტიტუტის ბედ-იღბალს, მის წარმატებასა და აღმშენებლობას, იმ სიძნელეების გადალახვას, რაც არც ისე ცოტა იყო სასწავლებლის ჩამოყალიბების პროცესში.

ვაჯამებ ინსტიტუტის მიერ განვლილ გზას და სიამაყე მეუფლება, რადგან მასთანაა დაკავშირებული ჩემი ცხოვრების საუკეთესო წლები. ყველაფერმა ჩემს თვალწინ ჩაიარა. ყოველივე, რითაც ვამაყობთ, ჩვენი ინსტიტუტის შრომისმოყვარე თანამშრომლების გარჯითა და ძალისხმევით გაკეთდა.

აქვე, ერთ უხერხულობაზეც მინდა შეეჩერდე: როცა ინსტიტუტის წარმატებებზე, მის მიღწევებზე ვსაუბრობ, ბუნებრივია, ამ წარმატებას კოლექტივის ყველა წევრი ინაწილებს, მათ შორის მეც, ინსტიტუტის რექტორი. იმედი მაქვს კეთილმოსურნენი გადაჭარბებად და კადნიერებად არ ჩამითვლიან ამ წიგნში მოტანილ შეფასებებს, რომლებიც სახელმწიფო მოღვაწეებმა, გამოჩენილმა ადამიანებმა, ქართველმა და უცხოელმა მეცნიერებმა ინსტიტუტის რექტორის მიმართ გამოთქვეს.

იმედი მაქვს, ნაშრომი აჭარის ეთნოგრაფებს, ისტორიკოსებს, ჩვენი კუთხის განათლებისა და კულტურის ისტორიით დაინტერესებულ პირებს ნათელ წარმოდგენას შეუქმნის ინსტიტუტის განვლილ გზაზე, თუმცა არ გვაქვს პრეტენზია, ყველა მოვლენასა და ფაქტზე, ყველა ლექტორ-მასწავლებლის ღვაწლზე ერთნაირი სისრულით ვისაუბროთ. ყველაფერს თავისი დრო აქვს, რომ კონკრეტულ სათქმელად ჩამოყალიბდეს.

სიამოვნებით მივიღებ მკითხველთა სამართლიან შენიშვნებსა და საკმიან წინადადებებს, რისთვისაც წინასწარ გიხდით მადლობას.

ავტორი

თავი I

ისტორია იწყებოდა ასე

წლეულს ჩვენი ქვეყანა თავისი სახელმწიფოებრიობის 3000-წლოვან თარიღს აღნიშნავს. წელსვე სრულდება ქრისტეს დაბადების 2000 წელი. საქართველო ცივილიზებული სამყაროს ერთ-ერთი უძველესი სახელმწიფოა. ისტორიულმა ბედუკუდმართობამ ვერ მოდრიკა ქართველი კაცის ამაყი სული. მან შეძლო, საუკუნეების ქართველებში გამოეტარებინა თავისი უკვდავი გენი და ღღემდე შეურყვნელად მოეტანა. ეს პატარა, მამაცი ადამიანებით დასახლებული ქვეყანა გადაურჩა ათასი ჯურის დამპყრობთა თარეშს, შეინარჩუნა ეროვნული თავისთავადობა და, ღღეს ევროპულ ოჯახში შესული, ახალ მომავალს აშენებს. მრავალჯერ დაკარგა კუთვნილი ტერიტორიები, მაგრამ უფლის და გონიერ კაცთა შემწეობით საკუთარი სისხლის ფასად კვლავაც დაინარჩუნა.

ასეთი ბედი ეწია აჭარასაც, ამიტომ არის 1878 წლის 25 აგვისტო ღირსსაზნოვარი თარიღი ქართველი ხალხის ცხოვრებაში – საქართველოს სამუდამოდ დაუბრუნდა თავისი მრავალჭირნახული შვილი – შვილთაგანი და ხორცი ხორცთაგანი. პატრიოტ მამულიშვილთა მეცადინეობით დასრულდა თურქთა მრავალსაუკუნოვანი ბატონობა აჭარაში. იმ დღიდან იგი, მშობელი დედის კალთას შეფარებული აშენებს ახალ ცხოვრებას, მის სიხარულს ბოლომდე იზიარებს და იმ მრავალი ტკივილის თანამონაწილეცაა, რომელიც ჰქონია ჩვენს ხალხს თავის წარსულსა თუ უახლეს ისტორიაში. ალბათ, ვერც იმ ამბავს მივაწერთ შემთხვევითობას, რომ თბილისში სტუმრად მყოფი აჭარის დეპუტატია, რომელშიც შერიფ ხიმშიაშვილი, ნური ხიმშიაშვილი, ხუსეინ აბაშიძე, ახმედ ხალვაში, ოსმან მაკრიალელი, მუფთი სუ-

რმანიძე და სხვანი შედიოდნენ, თავიანთ ქართველ ძმებს გულწრფელად სთხოვდა, რომ განათლების სხივით მშობლიურ უბეს ახალდაბრუნებული აჭარაც გაეცისკროვნებინა. დიდმა მამულიშვილმა შერიფ ხიმშიაშვილმა მუხრან-ბატონის სასახლეში შეკრებილ წარჩინებულ ქართველ ინტელიგენტებს ასე მიმართა: „კაი იქნება, ბატონებო, რომ აჭარლებიც ქართველებთან იყვნენ შემოერთებული, მაგრამ თუ იგი არ მოხდა, საცა უნდა იყვნენ, ვინატროთ, ბედნიერად იყვნენ. განათლება ეჭირვება, ბატონებო, იმათ. ამდენი ახალგაზრდა კაცები ხართ, განათლებულები, წადით, გეიცანით, ზოგიც აქ მოიყვანეთ, სკოლა გაუმართეთ, ასწავლეთ... და ასე უნდა, აბა რა ძმა ხართ (კრებული „იყო და მარად იქნება“, 1978, ბათ. გვ. 139). ამასვე სწერს მოგვიანებით ნური ხიმშიაშვილი ილია ჭავჭავაძეს: „კნიაზო ილია გრიგორიევიჩ, თქვენ გთხოვთ, იშუამდგომლოთ „წერა-კითხვის საზოგადოების“ წინაშე... მასწავლებელი დაგვინიშნოს და მისცეს მას ჯამაგირი, რაც შეეხება სახლსა სკოლისათვის და მასწავლებლისათვის, მე მივცემ მუქთად სადგომს და მის მოწყობილობას, ვალად ვიდებ შეეკრიბო ყმაწვილები რიცხვით 60-80, მათ შორის 12 ბეგების ყმაწვილები, ღარიბებს და ობლებს თვითონ მივცემ სარჩოს... მე ამ საქმეზე მქონდა მოლ-აპარაკება კნიაზ ნიკო ერისთავთან, რომელიც ამ მოკლე ხანში თბილისში წამობრძანდება და, იმედი მაქვს, თქვენც გადმოგცემთ ჩემს სურვილს“ (იქვე, გვ. 152).

ილია ჭავჭავაძის და მის თანამოაზრეთა თანადგომით აჭარაში თანდათანობით შემოდის განათლების სხივი, ქობულეთსა და ბათუმში იხსნება პირველი ქართული სკოლები, რომლებიც შემდგომში უდიდეს როლს შეასრულებენ აჭარაში მოწინავე ინტელიგენციის ჩამოსაყალიბებლად. სწორედ ბათუმის №1 ქართული სკოლა დაამთავრა სასიქადულო მამულიშვილმა მემედ აბაშიძემ. იგი პირველი ქართველი მაჰმადიანია, რომელმაც 900-იან წლებში სწორად განსაზღვრა თავისი კუთხის მომავალი

სრულიად საქართველოს შემადგენლობაში. 1919 წლის 30 იანვარს ბათუმში შეიქმნა „სამუსლიმანო საქართველოს საქველმოქმედო საზოგადოება“, რომლის თავმჯდომარედ მემედ აბაშიძე აირჩიეს. საზოგადოებას ჰქონდა წესდება, რომლის ერთ-ერთ მუხლში ვკითხულობთ: „ხელს უწყობს მცხოვრებთა შორის სამეურნეო, სავაჭრო, სამრეწველო, სამშენებლო, საოჯახო და სხვადასხვაგვარ საქმიანობებს, ხსნის თავშესაფარს, პანსიონებს, ფერმებს, სახელოსნოებს და სხვა სასწავლებელთა დამხმარე დაწესებულებებს, ამასთანავე აწყობს კურსებს, ლექციებს, სახალხო კითხვას და სხვა“.

გულო კაიკაციშვილმა, აბდულ მიქელაძემ, მემედ და ჰაიდარ აბაშიძეებმა და მათნაირმა პატრიოტებმა შეამზადეს ნიადაგი აჭარაში პირველი სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის გასახსნელად.

საქართველოში სასოფლო-სამეურნეო განათლებას საფუძველი ილია წინამძღვრიშვილმა ჩაუყარა. როგორც ირკვევა, მისი წინაპრები წარმოშობით ჩვენი კუთხიდან ყოფილან, ამის შესახებ ჟურნალმა „ივერიამ“ 1884 წლის აპრილის, მაისის და ივნისის ნომრებში დამატების სახით დაბეჭდა საქართველოს თავადაზნაურთა გვარების აღწერა, რომელიც რედაქციას პროფესორ დ. ჩუბინიშვილის პირადი ბიბლიოთეკის ხელნაწერებიდან ამოუწერია. მასში აზნაურ წინამძღვრიშვილის შესახებ ვკითხულობთ: „ამასთან წინაპარნი იყვნენ პირველ ბათუმის ადგილიდანვე ძველად და მუნებური აზნაურთაგანი იქმნა მღვდლად და ოდეს მოუკვდა ცოლი, იქმნა მღვდელ-მონაზონი და მიიღო ხარისხი წინამძღვრობისა, რომლისა გამო შთამომავლობათა მისთა გაუგვარდათ წინამძღვრიშვილობა, არიან ცნობილ დროსა თამარ მეფისავე წელსა 1202-სა და იწოდებიან მუნ ჟამიდგან წინამძღვრისშვილებად და არიან ტრაქტატსა შინაც მოხსენებულ“. ილიას შვილი არ ჰყავდა. ამიტომაც, მან გადაწყვიტა სხვათა შვილებისათვის მამის მაგივრობა გაეწია, მეუღლისა და თავისი სურვილი განეხორციელებინა წინამძღვრიანთკარში სოფლის გამო-

სადეგი სკოლა გაეხსნა. ილიამ კარგად განჭვრიტა, რომ გლეხთა შვილებისათვის მარტო წერა-კითხვის ცოდნა საკმარისი არ იქნებოდა და, რადგანაც მაშინ საგურამოს მხარეში არც ერთი სასწავლებელი არ არსებობდა, გადაწყვიტა, თავის მამულში სასოფლო-სამეურნეო სკოლა გაეხსნა. იგი შემდგომ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში მსგავსი სასწავლებლების პირველ მერცხლად იქცა. ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო განათლების კერა ერთ-ერთი პირველია მათ შორის.

ტექნიკუმის ადგილად ბუნებით უხვად დაჯილდოებული საკურორტო ზონა – მწვანე კონცხი შეირჩა. აქ ხომ მთელი წლის განმავლობაში მცენარეთა სიმწვანე და განუწყვეტელი ყვავილობა ხიბლავს მნახველს. მაღალმა სამხედრო ჩინოსნებმა – ბელუცკიმ, ვოლფიზანმა, კარელინმა, გიზანმა, ნიკოლსკიმ, ლოსოვმა, ტრიანტაფილიდესმა, მილიუტინმა, ბარათოვმა და სხვებმა, სააგარაკოდ სწორედ ამიტომ შეარჩიეს აქაურობა. ამან ხელი შეუწყო სუბტროპიკული მცენარეების მოშენებასა და მწვანე კონცხის კეთილმოწყობას.

1925 წელს სწორედ აქ დაფუძნდა სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი, რომელმაც ასეულობით სოფლის მეურნეობის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტი მოუმზადა ქვეყანას. იგი მახინჯაურის საკრებულოს ტერიტორიაზეა და ქალაქ ბათუმს 10 კილომეტრითაა მოშორებული. ტექნიკუმის ტერიტორიას აღმოსავლეთით ჩაქვის გადასასვლელი და სოფელი სახალვაშო საზღვრავს, დასავლეთით – შავი ზღვა, ჩრდილოეთით ბოტანიკური ბაღი, სამხრეთით – მახინჯაური. ზღვის დონიდან დაახლოებით 100-150 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს.

გავიდა წლები და აჭარაში უმაღლესი აგრარული სასწავლებლის დაარსების აუცილებლობა შეიქმნა. რეალობად იქცა წინაპართა სურვილი, მწვანე კონცხზე, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის ბაზაზე მტკიცედ დამკვიდრდა სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 1994 წლის ოქტომბერში ქობულეთში გამართულ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამსვლელ სხდომაზე, ბატონ ასლან აბაშიძის იდეას – ბათუმში დაარსებულიყო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, მხარი დაუჭირა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ, შემდეგ კი საქართველოს მინისტრთა კაბინეტმა. ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი დაფიქსირდა როგორც საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის განშტოება. ოფიციალური დასტურის მისაღებად 1994 წლის 29 ოქტომბერს აჭარის უზენაესმა საბჭომ საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობას შემდეგი შინაარსის წერილი გაუგზავნა:

„საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორს,
აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძეს
ბატონო ნაპოლეონ!

ჩვენ ყურადღებით განვიხილეთ თქვენი წინადადება მწვანე კონცხის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტად გარდაქმნის შესახებ.

როგორც თქვენთვის ცნობილია, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არის სოფლის მეურნეობის პროფილის სამეცნიერო კვლევითი დაწესებულებები, სადაც მოღვაწეობენ სხვადასხვა სპეციალობის გამოცდილი მეცნიერ-მუშაკები, ფუნქციონირებს ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯი (ყოფილი მწვანე კონცხის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი), რომელსაც გააჩნია მაღალკვალიფიციური კადრები და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, უმაღლესი განათლების მქონე სოფლის მეურნეობის კვალიფიციური სპეციალისტების მომზადების მიზნით, ბათუმის აგროეკონომიკური

კოლეჯის ბაზაზე დაარსდეს – საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, სადაც სპეციალობას დაეუფლებიან არა მარტო აჭარის, არამედ სხვა რეგიონებში მცხოვრები ახალგაზრდები.

გთხოვთ განიხილოთ და გადაწყვიტოთ აღნიშნული საკითხი.

**უღრმესი აპტიმისცემით
აჭარის ავტონომიური რაიონის
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ა. აბაშიძე**

მეორე წერილი 1994 წლის 22 ნოემბერს საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტს გაეგზავნა. მასში კვითხულობთ:

**„საქართველოს რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრს
ბატონ ოთარ ფაცაციას**

ბატონო ოთარ!

როგორც თქვენთვის ცნობილია, აჭარის სოფლის მეურნეობაში წამყვანი ადგილი უკავია სუბტროპიკულ კულტურებს. ამ პროფილის სპეციალისტებს ამზადებდა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი, რომელიც ცნობილი მიზეზების შედეგად ვეაკუირებულია ქალაქ სოხუმიდან.

ამჟამად, მძიმე ეკონომიკური და სოციალური პირობების გამო, ახალგაზრდობის უმეტესობას არა აქვს საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტში სწავლისა და

სატრანსპორტო, საბინაო, საყოფაცხოვრებო და სხვა ხარჯების გაწევის შესაძლებლობა.

ამ პრობლემის მოსაგვარებლად საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობასთან გადაწყდა. ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის ბაზაზე საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების საკითხი. არსებული მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და ლექტორ-მასწავლებელთა ხარისხობრივი შემადგენლობა იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ აღნიშნული საკითხი გადაწყდეს მნიშვნელოვანი დანახარჯების გარეშე და მომზადდეს თანამედროვე, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები არა მარტო აჭარის, არამედ მიმდებარე რეგიონებისთვისაც.

გთხოვთ თქვენს თანხმობას.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ა. აბაშიძე“.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაფუძნების საკითხი განიხილეს საქართველოს რესპუბლიკის ფინანსთა, განათლებისა და ეკონომიკის სამინისტროებში. მათ თანხმობა განაცხადეს ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის ბაზაზე შექმნილიყო აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, თუ დაფინანსება განხორციელდებოდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტიდან.

როგორც ამ კორესპონდენციებიდან ჩანს, საქართველოს მინისტრთა კაბინეტი, შესაბამისი სამინისტროები, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა წინააღმდეგი არ იყვნენ, აჭარაში გახსნილიყო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი. ჩანს ისიც, თუ რა დიდი ძალისხმევა დასჭირდა აჭარის ავ-

ტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს ბათუმში ამ ტიპის უმაღლესი სასწავლებლის გასახსნელად.

აქვე შენიშვნის სახით მინდა განვაცხადო, რომ ამ საქმის მოგვარება მე დამევალა. როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ეს პერიოდი ურთულესი გახლდათ ქვეყნისათვის, ნაკლებად იმართებოდა მინისტრთა საბჭოს სხდომებიც, ამიტომაც საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტმა №855 დადგენილება ბათუმში სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების შესახებ გამოკითხვის წესით ჩაატარა, რომელშიც მთავრობის 26 წევრი მონაწილეობდა. საქართველოს რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრმა ოთარ ფაცაციაშვილმა, ვიცე-პრემიერებმა: ბაკურ გულუამ, ავთანდილ მარგიანმა, ირაკლი მენაღარიშვილმა, მთავრობის წევრებმა: დავით ნაკანმა, დავით იაკობიძემ, რომან გვენცაძემ, ზურაბ გეგეჭკორმა, თამაზ კვაჭანტირაძემ და სხვებმა გულწრფელად დაუჭირეს მხარი აჭარაში კიდევ ერთი განათლების კერის დაარსებას. სამწუხაროდ, გამოჩნდნენ მოწინააღმდეგეებიც.

ბუნებრივია, ურწმუნო თომები მაშინაც არსებობდნენ და დღესაც მრავლად არიან, სიკეპტიკურად რომ უყურებენ ქვეყნის აღმშენებლობისა და აღორძინების პერსპექტივას, თავად არაფერს აკეთებენ და არც სხვისი კეთილნამოქმედარისა სჯერათ. არ მინდა ვინმემ ჭკუისდამრიგებლად ჩამთვალოს, მაგრამ მაინც ვიტყვი – ქვეყნის მომავალს, მის ზვალინდელ დღეს გონიერი და რისკიანი ადამიანები ქმნიან. ის, ვინც ფეხის დასველებას ერიდება ვერც ფონს გავა. ვერავინ გაექცევა გაუთვალისწინებელ შეცდომებსა და მარცხს, მაგრამ ამის გარეშეც დიდი საქმე არ გაკეთდება. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ საქართველოს მინისტრთა კაბინეტში და მთავრობაშიც გამოჩნდნენ ადამიანები, რომლებმაც არ დაიჯერეს ბათუმში სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების რეალობა და უარყოფითი პოზიცია დაიჭირეს.

ასეა თუ ისე, მთავარი ბარიერი გადაილახა და 1994 წლის 12 დეკემბერს გამოქვეყნდა საქართველოს მინისტრთა კაბინეტის

№855 დადგენილება საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის შექმნის შესახებ.

აი, ისიც:

საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტი აღგენს:

მიღებულ იქნას აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს წინადადება შეთანხმებული საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტთან, საქართველოს რესპუბლიკის განათლების სამინისტროსთან, საქართველოს რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტროსთან, საქართველოს რესპუბლიკის ეკონომიკის სამინისტროსთან და ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის ბაზაზე შეიქმნას საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტიდან დაფინანსების ხარჯზე.

საქართველოს რესპუბლიკის
პრეზიდენტი მ. ჯაფარიძე

ამას მოჰყვა

„აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს
პრეზიდენტის ბრძანებულება

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის
სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის
დაარსების შესახებ.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდენტი აღნიშნავს, რომ საქართველოს რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტმა გაითვალისწინა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოსა და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს წინადადება და 1994 წლის 12 დეკემბერს მიიღო გადაწყვეტილება ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის

ბაზაზე ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების შესახებ.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმში აღგენს:

დაევალოს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს, განიხილოს და გადაწყვიტოს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსებასთან დაკავშირებული ორგანიზაციული, სტრუქტურული, საფინანსო და სამეურნეო საკითხები.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ა. აბაშიძე
ქ. ბათუმი, 1994 წლის 26 დეკემბერი."

იმავე დღეს გამოქვეყნდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება რეზო ჯაბნიძის საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად დანიშვნის შესახებ".

„აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმში აღგენს:

დაინიშნოს რეზო ხასანის ძე ჯაბნიძე საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად და განთავისუფლდეს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოსთან არსებული სოციალურ-ეკონომიკური ინფორმაციის კომიტეტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილის თანამდებობიდან.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ა. აბაშიძე"

ამასთან დაკავშირებით საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს გამოუგზავნა წერილი:

„ბატონო ასლან!

ნება მოგვეცით, გადმოგცეთ აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს მადლობა იმ გულისხმიერებისა და ოპერატიულობისათვის, რომელსაც თქვენ იჩენთ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსებისათვის. ჩვენ დიდად ვაფასებთ თქვენს დამოკიდებულებას აგრარული უნივერსიტეტისადმი და გარწმუნებთ, რომ მზად ვართ, ვითანამშრომლოთ ყველა იმ ღონისძიებაში, რომელშიც თქვენ საჭიროდ ჩათვლით ჩვენს მონაწილეობას.

ამასთან თქვენი ა.წ. 22. II. 94 წ. წერილის თანახმად გაცნობებთ, რომ ჩვენ თანახმა ვართ თქვენი რეკომენდაციის გათვალისწინებით, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად დაინიშნოს ჩვენი აღზრდილი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, რეზო ხასანის ძე ჯაბნიძე, რომელსაც ჩვენი კოლექტივი იცნობს, როგორც კეთილსინდისიერ პიროვნებას და კარგ მეცნიერს“.

რექტორი,

აკადემიკოსი ნ.ძარაძე 28.XI.94 წ.

აქვე აღვნიშნავდი, რომ ერთი წლის შემდეგ, კერძოდ, 1995 წლის სექტემბერში, ერთხმად ამირჩიეს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად. ამ ფაქტთან დაკავშირებით საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ხელმძღვანელობამ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს მისალოცი წერილი გაუგზავნა:

„ბატონო ასლან!

პირადად თქვენ და მშვიდობიანი აჭარის მოსახლეობას მოგილოცავთ საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორის, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორის, პროფესორ რეზო ხასანის ძე ჯაბნიძის საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად ერთხმად არჩევის. ამას განსაკუთრებით იმიტომ აღვნიშნავთ, რომ 40 წლის ასაკში ასეთი წარმატებებისათვის საქართველოში სოფლის მეურნეობის დარგში არავის მიუღწევია.

ამასთან, აჭარიდან ბოლო ოთხი წლის განმავლობაში ათობით მეცნიერმა მოიპოვა დოქტორისა და კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხი. ეს ყოველივე შეტყველებს იმაზე, რომ პირადად თქვენ და ადგილობრივი ხელისუფლება განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობთ განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საქმეს.

დარწმუნებული ვართ, მომავალი თაობა ღირსეულად დააფასებს ყველა იმათ ამაგს, ვინც ამ საშვილიშვილო საქმეში მამულიშვილურ სიტყვას ამბობს, რომელთა შორის უპირველესი პიროვნება თქვენ ბრძანდებით.“

წერილს ხელს აწერენ

აკადემიის პრეზიდენტი ვალერიან მებრეშელი,
ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიკოსი გოგოთურ აბლაძე,
ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიკოსი როზარტ ანდლუაძე,
აკადემიკოსები: ნაოლეონ ქარაძეაძე, ვალერიან ტანაშა,
ოთარ ჯარღალიშვილი, არჩილ კიკნაშვილი,
თენგიზ ურუშაძე, რეზო გახარაშვილი.

ჩემს მეხსიერებაში მუდამ დარჩება ის დღე, როცა ახალშექმნილი ინსტიტუტის კოლექტივის წინაშე რექტორის რანგში წარმადგინეს. რომელშიც მონაწილეობდნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე აკადემიკოსი ალექსანდრე გობრონიძე, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე სულიკო ხაბაძე, უზენაესი საბჭოს განათლებისა და კულტურის მუდმივმოქმედი კომისიის თავმჯდომარე ცისანა ანთაძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრი, პროფესორი ნანი გუგუნავა.

პირადად ბატონმა ალექსანდრე გობრონიძემ ჩემი წარდგენისას აღნიშნა: ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის გახსნაში უდიდესი წვლილი მიუძღვის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს ბატონ ასლან აბაშიძეს. სწორედ მისი და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის მხარდაჭერით რექტორად დაინიშნა ამ სოფლის მკვიდრი, თქვენთვის ყველასათვის ცნობილი პიროვნება და მეცნიერი რეზო ჯაბნიძე, რომელსაც სამეურნეო და სახელმწიფო სტრუქტურებში მუშაობის მდიდარი გამოცდილება აქვს. აჭარის ხელმძღვანელობა დარწმუნებულია, რომ იგი აქაც წარმატებით გაართმევს თავს მასზე დაკისრებულ მოვალეობას, მაგრამ აქაურობა რომ ვიხილე მართალი გითხრათ, დამენანა ამ თანამდებობისათვის ახალგაზრდა კაცი, რომელსაც მშვიდი და საკმაოდ სოლიდური პოსტი ეჭირა ერთ-ერთ სამინისტროში. დანგრეული და გაპარტახებული მიდამო, იანვრის მიწურულს მოუკრეფავი ათობით ტონა ციტრუსი, ეკალ-ბარდებით დაფარული შემოგარენი. აი, რა მიიღო მან მემკვიდრეობით და, მაინც მჯერა, ეს ახალგაზრდა, ენერგიული პიროვნება, ამ კოლექტივთან ერთად, აღმავლობის გზაზე დააყენებს საინსტიტუტო ცხოვრებას.

სიტყვით გამოვიდნენ კოლექტივის წარმომადგენლები: ნანა ჭირაქაძე, შოთა ხარაზიშვილი, ნოდარ კილაძე, ლამარა ლორია,

იური ძირკვამე, ჯულიეტა ჯინჭარამე, ზურაბ მახარამე და სხვები, რომლებმაც ილაპარაკეს იმ წლებზე, როცა მე აქ ახალგაზრდული ორგანიზაციის ხელმძღვანელად და პედაგოგად ვმუშაობდი.

ჩემს მოკლე გამოსვლაში, დიდი ნდობისათვის მაღლიერებით მოვისხენიე აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისა და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა. კოლექტივს კი აღვუთქვი, რომ ჩემს ნიჭსა და ენერგიას უშურველად მოვახმარდი ახალგაზრდული ინსტიტუტის განვითარებასა და აღორძინებას.

ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად ჩემი დანიშნვისთანავე საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორს, აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძეს წარვუდგინე სია: იური ძირკვამისა და გივი ჯინჭარაძის – ინსტიტუტის პრორექტორებად, ზოლო სულეიმან ჯაბნიძის მთავარ ბუღალტრად დანიშნვის შესახებ, რასაც მოჰყვა შესაბამისი ბრძანება.

რესპუბლიკის მინისტრთა კაბინეტის 1994 წლის 12 დეკემბრის გადაწყვეტილებით ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის ბაზაზე დაარსდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ :

დაინიშნონ:

ინსტიტუტის პრორექტორი სასწავლო დარგში - ძირაშაძე

იური სულეიმანის აკ;

პრორექტორი სამეცნიერო დარგში - სოფლის მეურნეობის

მეცნიერებათა დოქტორი ჯინჭარაძე გივი დურსუნის აკ;

მთავარი ბუღალტერი ჯაბნიძე სულეიმან ოსმანის აკ

ბრძანება ძალაშია დღიდან გამოქვეყნებისა“

უნივერსიტეტის რექტორი

აკადემიკოსი გ. მარაშაძე

1 თებერვალი, 1995 წელი

1995 წლის 17 მარტს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭო ღებულობს დადგენილებას „საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის წესდებისა და სტრუქტურის დამტკიცების შესახებ“.

**„აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭო
ა დ გ ე ნ ს :**

1. დამტკიცდეს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის წესდება და სტრუქტურა თანახმად დანართისა.
2. განისაზღვროს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის შენახვის ხარჯები 99.751.044.000 კუპონის ოდენობით (მაშინდელი კურსით 1 მლნ. კუპონი 1 ამერიკული დოლარის ეკვივალენტია).
3. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტრომ:
 - უზრუნველყოს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაფინანსება 1995 წლის ბიუჯეტით გათვალისწინებული აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს რეზერვის ხარჯზე 68.846.163.000 კუპონით და ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის შესანახი დაფინანსების შემცირების ხარჯზე 30.904. 881. 000 კუპონით“.

დადგენილებას ერთვის საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის წესდება, რომელსაც თან ახლავს დანართი ინსტიტუტის სტრუქტურის შესახებ.

ამგვარად, საკითხი, რომელიც 1994 წლის ოქტომბერში, ბათუმში სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის შესაქმნელად დაიწყო, 1995 წლის მარტში წარმატებით დაგვირგვინდა.

აი, ასეთი იყო პირველი ნაბიჯები, რომელიც წინ უძღოდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის გახსნას. კოლექტივის სახელით მინდა გულითადი მადლობა მოვახსენო ყველას, ვინც თავისი ღვაწლი და ამაგი დასდო ამ მამულიშვილურ საქმეს.

ისტორიას ადამიანები ქმნიან, ჩვენი ინსტიტუტის ისტორიასაც ბევრი ღირსეული წინამორბედი და დამკვალიანებელი ჰყავს....

წლები კიევისა და თვითღამაკვიდრებისა

წელი პირველი

მაშ ასე, 1995 წლის I სექტემბერს ახალშექმნილი ინსტიტუტი საქმეს შეუდგა. ამ საზეიმო დღის მოსალოცად მოვიდნენ და საერთო სიხარული გაიზიარეს: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ ასლან აბაშიძემ, უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილემ ალექსანდრე გობრონიძემ, უზენაესი საბჭოს წევრებმა ცისანა ანთაძემ, ბადრი მელაძემ, საქართველოს მწერალთა კავშირის აჭარის ორგანიზაციის თავმჯდომარემ ჯემალ ჯაყელმა, ხელვაჩაურის რაიონის გამგებელმა ანზორ დევაძემ, აჭარის სოფლის მეურნეობის, განათლების, ეკოლოგიისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრებმა ზურაბ ქათამაძემ, ნანი გუგუნავამ, ანზორ თხილაიშვილმა, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის პრორექტორმა აკადემიკოსმა თენგიზ ურუშაძემ და სხვა საპატიო სტუმრებმა.

საზეიმო შეკრება გავხსენი და გულთბილად მივეულოცე ეს დღე იქ შეკრებილთ. ვისაუბრე იმ მზრუნველობასა და მხარდაჭერაზე, რომელსაც იჩენდა აჭარის ხელისუფლება, პირადად ბატონი ასლან აბაშიძე.

ინსტიტუტის გახსნის საზეიმო შეხვედრის მონაწილენი ოვაციით შეხვდნენ ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურის, ასლან აბაშიძის გამოსვლას. ეს წუთები, – აღნიშნა მან, – დაუვიწყარია ჩემთვის. მიხარია, რომ წინაპართა ოცნებას ფრთები შევასხით. ეს ინსტიტუტი არ ეკუთვნის მხოლოდ აჭარას, იგი მთელი საქართველოს საკუთრებაა, მის სამსახურში დგას. ამის შესახებ პროფესორმა რეზო ჯაბნიძემ თავის მოხსენებაშიც თქვა. ეს რომ ასეა, ამაზე მეტყველებს ინსტიტუტში ჩარიცხულ სტუდ-

ენტთა კონტინგენტი; 200 ახალჩარიცხულიდან 60 საქართველოს სხვადასხვა კუთხის – გურიის, იმერეთის, სამეგრელოს, ქართლისა და კახეთის, თვით ქალაქ თბილისის წარმომადგენელია. ასე უნდა გაგრძელდეს მომავალშიც.

ამ კედლებში მრავალი ღირსეული ადამიანი მოღვაწეობდა და მოღვაწეობს, ზრდიდა განათლებულ თაობას და კვალიფიციურ კადრებს აწვდიდა ქვეყანას. მაღლიერებით მინდა მოვიხსენიო მათი ღვაწლი და ამაგი. დარწმუნებული ვარ, ახალგაზრდა რექტორი, რომელსაც სახელმწიფო და სამეცნიერო ორგანოებში მოღვაწეობის ღიდი გამოცდილება აქვს, ენთუზიაზმით ჩაებმება ინსტიტუტის აღმშენებლობის საქმეში. ამის კვალი ამ მცირე დროში შესრულებულ სამუშაოებსაც ეტყობა. აჭარის ხელისუფლება მხარს დაუჭერს ინსტიტუტის კოლექტივის ყველა საინტერესო ინიციატივას, დაეხმარება ფინანსურად. ასეთ დახმარებას ინსტიტუტი ერთ თვეში მიიღებს, შენობის გადასახურად 10 ათასი ამერიკული დოლარის ეკვივალენტით, ცოტა მოგვიანებით კი – სახსრებს სპორტდარბაზის აღსადგენად.

ბატონმა ასლანმა განსაკუთრებული სითბოთი მოიხსენია სტუდენტი ახალგაზრდობა და აღნიშნა:

– თქვენ ის თაობა ხართ, ვინაც 21-ე საუკუნე უნდა აშენოს. ამისათვის საჭიროა სწავლა და მეცნიერების მწვერვალების დაპყრობა. ოთხი წლის შემდეგ დარგულმა ხემ ნაყოფი უნდა მოგვცეს, რომელიც წაადგება ჩვენს ცხოვრებას.

მართლაც, საზეიმო განწყობილება სუფევდა იმ დღეს ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში. ბედნიერი იყო ყველა, მთელი კოლექტივი, სტუდენტთა ის ნაკადი, რომლებსაც ერგოთ პატივი, პირველებს შემოეღოთ ჩვენი სასწავლებლის კარები. აღფრთოვანებას ვერ მაღავენენ სტუდენტთა მშობლებიც. ერთი სიტყვით, ყველაფერი ისე წარიმართა, როგორადაც ჩავიფიქრეთ, მაგრამ აქ შეკრებილთაგან, ალბათ, ძალიან ცოტამ თუ იცოდა, რა ტიტანური სამუშაოები ჩაატარა ინს-

ტიტუტის ხელმძღვანელობამ, მისმა გამრჯე კოლექტივმა, რათა პირველი სასწავლო წელი ორგანიზებულად დაეწყო...

ბუნებრივია, პირველ ნაბიჯებს დიდი სიძნელეებიც თან ახლდა. ფაქტიურად ყველაფერი თავიდან იყო გასაკეთებელი, პირველ რიგში, კაპიტალური შეკეთება ესაჭიროებოდა სასწავლო და საცხოვრებელ კორპუსებს, აღსადგენი იყო დანგრეული სპორტული დარბაზი, განახლებას მოითხოვდა მოუვლელად მიტოვებული სასწავლო-საცდელი მეურნეობა, სადაც ადრე ციტრუსებისა და ჩაის უხვ მოსავალს იწვევდნენ. გარდა ამისა, პედაგოგიური კოლექტივის მაღალკვალიფიციური კადრებით დაკომპლექტებაც დიდ პასუხისმგებლობასთან იყო დაკავშირებული.

საიდან უნდა დაგვეწყო?

დავიწყეთ იმით, რომ სხვის დაუხმარებლად, სრულიად უსასყიდლოდ და უანგაროდ მოვაწყეთ ეზო-გარემო, დავრგეთ ასობით ხე და დეკორატიული ნარგავი, ეზოში ამოვიყვანეთ ასობით მეტრი ქვის ყორე, გავიტანეთ მიწაყრილები და ნარჩენი მასალა, შემოვზიდეთ ტორფიანი და ჰუმუსიანი მიწა, დაეამუშავეთ ციტრუსოვანთა ბაღები, ჩაის პლანტაციები. ინსტიტუტის ეზო-მიდამოს მალე დაეტყო მზრუნველი ხელი. სასწავლებელში შემოსულს კეთილმოსურნედ ეგებება საუკუნოვანი ჭადრები და ჰიმალაიური კედრები; აღმოსავლური ნაძვები და ნაყოფით დახუნძლული კანარის პალმა. ეს მრავალწლიანი ხეები დიდი ხნის განმავლობაში უყურადღებოდ იყო მიტოვებული, ბარდებში გახვეული შველას ითხოვდა. რამდენიმე შაბათობა მოვაწყვეთ და ამ მცენარეებს ამოსუნთქვის საშუალება მივეცით, გზადაგზა ახალი ნარგაობაც გავაშენეთ. კერძოდ, დავრგეთ 50-მდე ძირი ათწლიანი მარაოსებრი პალმა.

ასეულობით კუბური მეტრი მიწა შემოვზიდეთ აქაური სკვერების მოსაწყობად, ავაგეთ ფანჩატურები, დავდგით ძელსკამები, არ შეიძლება კეთილი სიტყვა არ ვთქვათ ინსტიტუტის მებაღე-დეკორატორ ზაქრო ბურკაძეზე, რომელსაც ამ საქმეში

დიდი ცოდნა და გამოცდილება აქვს. მისი ხელმძღვანელობით მოეწყო ინსტიტუტის ყველა კუთხე, ჩამოისხა რკინა-ბეტონის მაგიდები და ძელსკამები, სადაც სტუდენტები ისვენებენ და მეცადინეობენ.

არც ეზო დაგვიტოვებია უყურადღებოდ. მცირე ფინანსური შესაძლებლობის მიუხედავად, ძირითადად, ენთუზიაზმის ხარჯზე, ასობით კვადრატული მეტრზე დაეგეთ ასფალტი, აღედგინეთ კიბეები იქ, სადაც ბილიკები იყრის თავს.

მოაჯირებითურთ ჩამოვასხით 100-მდე საფეხური, ასევე მოაჯირებით დამშვენდა მთლიანი ეზო, სადაც 700-მდე ღეკორატიული რკინა-ბეტონის მოჩუქურთმებული რიკული დაეყენეთ. კიბეები სასწავლო კორპუსს მაგნოლიების ხეივანთან აკავშირებს, სადაც მუდამ სიგრილეა და ზღვაური ქრის. ხეივნიდან ღია სპორტულ მოედანზე გავდივართ, რომელიც ასევე ჩვენი ძალებით კეთილმოეწყო და მრავალი სტუდენტი ეზიარა აქედან დიდ სპორტს. ერთ-ერთი მათგანია მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონი ჭიდაობაში როსტომ აბაშიძე, რომლის მამა, ომერი, წლების განმავლობაში სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში ახალგაზრდა აგრარიკოსთა აღზრდის საქმეს ემსახურებოდა.

ხეივნის შესასვლელის ორივე მხარეს ყვავილნარი მოვაწყვეთ, ადამიანი გულგრილად ვერც ბამბუკის კორომს ჩაუვლის. ამ კულტურას ბევრი საოცრება ახასიათებს. ყველაზე დიდი საოცრება კი ის არის, რომ ეს სილამაზე ჩვენი ინსტიტუტის კოლექტივის დაუცხრომელი ღვაწლის შედეგია.

ბევრ მოგონებას აღუძრავს ინსტიტუტის „პირველ მკვლევარებს“ ჭალაქვით აშენებული კედლები. წარმოიდგინეთ მდინარე ჩაქვისწყალი. წელამდე წყალში ჩამდგარი ხალხის ჯაჭვი, ქვების „კონვეიერული“ დატვირთვა, ყორეს შენება, აი ასეთი სურათი უძლოდა წინ ამ საქმეს. რომლისთვისაც დაახლოებით 500 ტონა ქვა-ღორღი შემოვზიდეთ და კედლებიც ჩვენივე ძალებით ამოვიყვანეთ.

მნახველს უთუოდ მოხიბლავს იაპონური კამელიებისა და ცის ვაზის გვერდით დავანებული ფუტკრის ოცამდე ოჯახი, რომელსაც მრავალნაირი დატვირთვა აქვს. პირველ ყოვლისა, იგი პრაქტიკული მეცადინეობის ობიექტია. ამ ხუთი წლის მანძილზე პირვანდელი სახე დაკუბრუნეთ აგრეთვე გაჩანაგების პირას მისულ კვალსათბურებს.

ზამთარ-ზაფხულ ინსტიტუტის სკვერებში ნაირფერი ყვავილები იქცევენ ყურადღებას. აქვეა ბათუმის ბოტანიკური ბაღის მეცნიერ-თანამშრომელ ნუნუ ჯინჭარაძე-ჯაბნიძის მიერ გამოყვანილი და უსასყიდლოდ გადმოცემული კამელიის 30-მდე ჰიბრიდი. ინსტიტუტის ულამაზეს ადგილად იქცა ერთ დროს კლუბის ნანგრევებით ჩახერგილი უბანი. აქ ღიდძალი მიწა და შლამი შემოიზიდა, მოეწყო სკვერი, რომელიც წლის ნებისმიერ დროს ლამაზი და მიმზიდველია. აქვე ჩვენს მიერ შექმნილ დამრეც გაზონზე, შორიდანვე იკითხება – „1925“ – სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის დაარსების თარიღი. აქ წინაპართა სული ტრიალებს, იმათი, ვინაც დღევანდელ ინსტიტუტს მყარი საფუძველი მოუშადა. სასწავლო კორპუსს არშიასავით ევლება სამხრეთის კორდი, ადრე რომ შამბნარით იყო დაფარული. მზრუნველმა ხელმა ეს ადგილიც მწვანე ოაზისად აქცია. ამდენად, რაღა გასაკვირია, რომ ბოტანიკური ბაღის სტუმრები ხშირად სამახსოვრო ფოტოებს ჩეენი ინსტიტუტის, მისი მშვენიერი ხედის ფონზე იღებენ. აქაც ხომ ბოტანიკური ბაღივით სუბტროპიკულ მცენარეთა მუზეუმია წარმოდგენილი, ოღონდ მინიმასშტაბებში. სხვადასხვა ჯიშის მცენარეთა უნიკალური ეგზემპლარების გასაცნობად და მათზე დაკვირვების ჩასატარებლად ჩვენს სტუდენტებს შორს წასვლა არ უხდებათ.

წინაპრებს უთქვამთ: „გაჭირვება მანახე და ვაქცევას განახებო.“ გამოსავალი ყველგან მოიძებნება, თუ ვი კაცი მოინდომებს, გონებაც უჭრის და შრომაც არ ეზარება. მართალია, ხელისუფლება ჯეროვან ყურადღებას და მზრუნველობას

არ გვაკლებს, მაგრამ ჩვენს გასაკეთებელს სხვა ხომ არ გააკეთებდა? ჩვენი, უპირველესად, საკუთარი თავის იმედად უნდა ვყოფილიყავით. აკი, ილია ჭავჭავაძე ამბობს: „რაც გინდა დიდ გაჭირვებაში ჩავარდეს კაცი, ერთადერთი გზა ხსნისა კაცის საკუთარი მხნეობა და გამრჯეობაა. მართალია, სხვა გარემოებამაც ხელი უნდა შეუწყოს კაცს გაჭირვებისაგან დახსნისათვის, მაგრამ თავიდანვე – თავი მოქმედი ძალი მთა-კლდის გასარღვევად მაინც კაცის საკუთარი მხნეობაა, საკუთარი თვითმოქმედებაა. უამისოდ სხვისით საქმის წარმართვა, სხვისით ხსნა, სხვისგან მოლოდინი შველისა და ხსნისა უფრო მიძინებაა მხნეობისა, თვითმოქმედებისა და თავითა თავისთავის შველისა, ვიდრე საქმის გაჩარხვა, კეთება და წარმატება“. მაგრამ ისიც ცხადია, მარტო ენთუზიაზმით ფონს ვერ გახვალ. იმ დღეებში ფასდაუდებელი დახმარება გაგვიწია ხელვაჩაურის რაიონის გამგებელმა, ანზორ დევაძემ. იგი რამდენჯერმე წამოგვეშველა საწვავითა და საღებავებით. თხუთმეტი დღით უსასყიდლოდ მოგვამსახურა ტრაქტორები, ექსკავატორი კი – ქობულეთის რაიონის გამგებელმა ტარიელ ხალვაშმა, აჭარის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე ხე-ტყითა და სამუშაო იარაღებით დაგვეხმარა. ერთი სიტყვით, ყველაფერი ისე წარიმართა, როგორც ქართულ ანდაზაშია ნათქვამი: „ძმაო, ძმითა ხარ ძლიერი“.

გულწრფელად ვიტყვი, ამ ხუთი წლის მანძილზე, ინსტიტუტის საქმიანობით დაინტერესებულნი იყვნენ როგორც აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე, აჭარის რესპუბლიკის მეთაური ბატონი ასლან აბაშიძე, ასევე რესპუბლიკის სხვა ხელმძღვანელი პირები. უპირველესად კი, უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე. აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მაშინდელი პირველი მოადგილე სულიკო ხაბაძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევ-

რი ცისანა ანთაძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების, ფინანსთა, სოფლის მეურნეობის, ბუნების დაცვისა და ეკოლოგიის მინისტრები: ნანი გუგუნავა, ვახტანგ აბაშიძე, ზურაბ ქათამაძე და ანზორ თხილაიშვილი.

ცნობილი გამოთქმაა, მარტო კაცი, რკინის მკვნეტელიც რომ იყოს, დიდ საქმეებთან შესაჭიდებლად მაინც უძლურია. რომ არა ჩვენი კოლექტივის თანადგომა, უდიდესი მონღოლების მიუხედავად კერაფერს შევძლებდი. დღეს ჩვენ ერთი დიდი ოჯახივით ეცხოვრობთ და ვსაქმიანობთ, კარგად გვესმის ერთმანეთის, ამიტომ არ არის პრობლემა, რომლის გადაჭრა ერთობლივი ძალისხმევით ვერ შევძლოთ.

მიმაჩნია, რომ თითოეული თანამშრომელი, მეცნიერი იქნება თუ რიგითი მუშაკი, თავისი ინსტიტუტის პატრიოტი უნდა იყოს. ის კი, ვისაც ხელმძღვანელის პატივი ერგო, ორმაგად უნდა გრძნობდეს ტვირთსაც და პასუხისმგებლობასაც. ამიტომ, მოსვლის დღიდანვე, მიზნად დავისახე კოლეჯის 45-კაციანი კოლექტივის შენარჩუნება. ჩვენ ერთად ვაკეთებდით საერთო საქმეს, ვმსჯელობდით, ვშრომობდით, ვასუფთავებდით, ვაშენებდით. ვინც ვერ გაუძლო ასეთ რიტმს, თავად დაწერა განცხადება და წავიდა.

რაც შეეხება კოლექტივს, როგორც აღინიშნა, იგი ჩემთვის უცხო არ იყო. ინსტიტუტში ბევრი თანამოაზრე და კეთილმოსურნე მყავდა. მათ ათეული წლების მანძილზე ფაქიზად უმართავეთ ახალგაზრდების აზრი და გონება, თუმცა ახალი კადრების მოწვევაც დაგვჭირდა, ძირითადად მეცნიერების სფეროდან. ისინი ჩვენი დიდი ინტელექტუალური შენაძენია.

პირველ სასწავლო წელს ინსტიტუტს უკვე ჰყავდა ორი აკადემიკოსი, ხუთი მეცნიერებათა დოქტორი და 16 მეცნიერებათა კანდიდატი, ხუთი ხარისხის მაძიებელი და სხვადასხვა ინსტიტუტიდან მოწვეული გამოცდილი უფროსი მეცნიერ-მუშაკები, დამსახურებული პედაგოგები და პრაქტიკოსები. შეიქმნა ოთხი

დეკანატი და შვიდი კათედრა. წარმატებით იღეწოდა ინსტიტუტის მართვის უმაღლესი ორგანო – სამეცნიერო საბჭო, რომლის შემადგენლობა აირჩევა ხუთი წლის ვადით. საბჭოს სტრუქტურა, შექმნის წესი და უფლებამოსილება განსაზღვრულია განათლების შესახებ საქართველოს კანონით, სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლის ტიპური დებულებითა და ინსტიტუტის წესდებით.

სამეცნიერო საბჭო წარმომადგენლობითი ორგანოა, რომლის შემადგენლობაში შედიან რექტორატი, დეკანები, დეკანის მოადგილეები, კათედრის გამგეები, განყოფილების გამგეები, წამყვანი პროფესორ-მასწავლებლები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, სტუდენტთა და ასპირანტთა წარმომადგენლები. საბჭოს შემადგენლობაში ცვლილებები შეიტანება სასწავლო წლის დასაწყისში სამეცნიერო საბჭოს ნებართვით.

სამეცნიერო საბჭოს სხდომები, როგორც წესი, იმართება თვეში ერთხელ. მისი თავმჯდომარეა რექტორი. რიგგარეშე სხდომა ტარდება საბჭოს წევრების ერთი მეოთხედის მოთხოვნით.

ყოველწლიურად წინასწარ შედგენილი გეგმის შესაბამისად სამეცნიერო საბჭოზე ხდება რექტორის, სხვა ქვედანაყოფების ხელმძღვანელებისა და კათედრათა გამგეების ანგარიშების მოსმენა. საბჭოზე კენჭისყრით აირჩევიან: კათედრათა გამგეები, ფაკულტეტის დეკანები, პროფესორ-მასწავლებლები.

სამეცნიერო საბჭოზე განიხილება ისეთი საკვანძო საკითხები როგორიცაა: სასწავლო პროცესის სრულყოფა, რეგიონის თავისებურების შესაბამისად სასწავლო გეგმებისა და პროგრამების დახვეწა, სპეციალობების მიხედვით მისაღები კონტინგენტის ფორმირება, მისაღებ გამოცდებზე ჩასაბარებელი საგნებისა და წესის დამტკიცება, სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის თემატიკის განხილვა-დამტკიცება. პერსპექტიული ახალგაზრდების ასპირანტისა და მაძიებლის ფორმით სწავლებაში ჩაბმა, მაღალკვალ-

იფიცირი კადრების მოზიდვა, ინსტიტუტის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის აღჭურვა და განმტკიცება, ინტერიერისა და ექსტერიერის თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად მოწყობა და ასე შემდეგ.

ასევე, სამეცნიერო საბჭოს დღის წესრიგში შეგვაქვს სამუშაო გეგმით გათვალისწინებული ძირითადი და მიმდინარე საკითხები, როგორიცაა: სამეცნიერო ნაშრომების, სახელმძღვანელოების, მონოგრაფიების მომზადება და გამოქვეყნება. სადოქტორო და საკანდიდატო დისერტაციების აპრობაცია, უცხოეთის დელეგაციებთან შეხვედრები, ღვაწლმოსილი პიროვნებების საიუბილეო და სხვა მნიშვნელოვანი თარიღების აღნიშვნა, სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკების ობიექტების შერჩევა, სასწავლო მეურნეობაში აგროტექნიკური ღონისძიებების გატარება, ქველმოქმედებისა და დახმარების ღონისძიებები და სხვა.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტმა პირველ, 1995-1996 სასწავლო წელს აბიტურიენტთა მიღება გამოაცხადა შემდეგ სპეციალობებზე:

1. სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტექნოლოგია (დასწრებული, დაუსწრებელი). კვალიფიკაცია – აგრონომ-ტექნოლოგი.
2. ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების ტექნოლოგია (დასწრებული). კვალიფიკაცია – ინჟინერ-ტექნოლოგი.
3. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების შენახვა-გადამუშავების ტექნოლოგია (დაუსწრებელი). კვალიფიკაცია – ინჟინერ-ტექნოლოგი.
4. აგროეკოლოგიური (დასწრებული). კვალიფიკაცია – აგრონომ-ეკოლოგი.
5. ავტომობილები, ტრაქტორები და საექსპანქანები (დასწრებული, დაუსწრებელი). ითვალისწინებს სპეციალისტთა მომზადებას სახელმწიფო და კერძო ავტომეურნეობებში,

ავტონისპექციაში სამუშაოდ. კვალიფიკაცია – ინჟინერ-მექანიკოსი.

6. აგრობიზნესის ეკონომიკა და მართვა (დაუსწრებელი). კვალიფიკაცია – ეკონომისტ-მენეჯერი.

7. საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობანი (დასწრებული) კვალიფიკაცია – ეკონომისტ-მენეჯერი.

8. სატყეო-სამეურნეო (დასწრებული). კვალიფიკაცია – მეტყევე-ინჟინერი.

9. აგრარულ ურთიერთობათა ეკონომიკური და იურიდიული უზრუნველყოფა (დასწრებული, დაუსწრებელი). კვალიფიკაცია – ეკონომისტ-იურისტი.

სწავლება ყველა სპეციალობაზე უფასო იყო. გარდა მე-9 სპეციალობის დაუსწრებელი სწავლებისა.

ხშირად მეკითხებიან, ღლეს ჩვენი რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობაში მიმდინარე პროცესების გათვალისწინებით საჭიროა თუ არა ფართო პროფილის აგრარული კადრები?

ჩემი აზრით, ქვეყანას ღლეს უფრო ესაჭიროება ასეთი კადრები. ვიდრე ოდესმე. ამიტომაც ვართ დაინტერესებული. შეიქმნას ერთიანი სისტემა, რაც განაპირობებს ფუნდამენტური დისციპლინების შემოღებას, მათ შორის: პოლიტოლოგიის, თეორიული ეკონომიკის, ეკოლოგიური განათლების, მენეჯმენტის, მარკეტინგის თეორიებისა და სხვა. ეს ყველაფერი უზრუნველყოფს თანამედროვედ მოაზროვნე სპეციალისტების მომზადებას, რომლებიც მხოლოდ და მხოლოდ აგრარული საკითხებით კი არ უნდა შემოიფარგლებოდნენ, არამედ გრძნობდნენ კომპლექსს, როგორც მთელი სახალხო მეურნეობის სისტემის ელემენტს.

ჩვენს ინსტიტუტში პირველსავე სასწავლო წელს შემოღებული სპეციალობა „აგრარულ ურთიერთობათა ეკონომიკური და იურიდიული უზრუნველყოფა“ კურსდამთავრებულს ანიჭებს ეკონომისტ-იურისტის კვალიფიკაციას. ასეთ სპეციალისტს შეუძლია თავად გაუძღვეს კერძო ფირმას, სახელმწიფო საწარმოს

და უზრუნველყოს მათი საქმიანობა როგორც ეკონომიკური, ასევე იურიდიული თვალსაზრისით – ეს იქნება სახელმწიფოსთან საგადასახადო ურთიერთობა, ეკონომიკური ანალიზი, საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობა, საბაჟო საქმიანობა თუ სხვა სფერო. ამ სპეციალობაზე წმინდა იურიდიული დისციპლინები წარმოდგენილი იქნება იმ მოცულობით, რომელიც შეესაბამება ცალკე ეკონომისტისა და ცალკე იურისტის ფუნქციას.

სპეციალობაზე ავტომობილები, ტრაქტორები და სპეციალური მანქანები შეისწავლება არა მარტო ზემოთ ჩამოთვლილი სასოფლო-სამეურნეო სატრანსპორტო საშუალებების ტექნიკური მოწყობილობანი, არამედ საგზაო უშიშროების, გზების ექსპლუატაციის და მოძრაობის რეგულირების დისციპლინები, რაც კურსდამთავრებულებს შესაძლებლობას მისცემს იმუშაონ როგორც სახელმწიფო და კერძო ავტოსაწარმოებში, ისე სახელმწიფო საგზაო პოლიციაშიც.

ინსტიტუტის რექტორატი უდიდესი პასუხისმგებლობით მოეკიდა პირველი მისაღები გამოცდების ორგანიზებულად ჩატარებას. დროულად შეიქმნა მიმღები და საგნობრივი კომისიები. ბუნებრივია, ველავდით კიდევ, რამდენადაც მის გეგმაზომიერ წარმართვაზე იყო დამოკიდებული შემდეგში ჩვენი ინსტიტუტის პრესტიჟი და სახელი. გულახდილად უნდა ითქვას, რომ ვერ ავცდით მისაღები გამოცდების ორგანიზაციაში წლების განმავლობაში დამკვიდრებულ ზოგიერთ სტერეოტიპს. თუმცა ამ საქმეში პატარა სიახლე მაინც შევიტანეთ, გავაუქმეთ შეღავათები, რითაც ადრე ზოგიერთი კატეგორიის აბიტურიენტი სარგებლობდა, ყველანი თანაბარ პირობებში ჩავაყენეთ. ჩარიცხვის ერთადერთ კრიტერიუმად ცოდნა და დაგროვილი ქულები იქცა. ნიჭიერი და მომზადებული ახალგაზრდების გამოსავლენად ცდა და ენერგია არ დაგვიზოგავს. ჩვენმა ლექტორ-მასწავლებლებმა, მიმღებმა კომისიამ კარგად შეიგნო, რომ დამოუკიდებელ ქვეყანას

მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, საღად მოაზროვნე ახალგაზრდები ესაჭიროება.

აი, ასეთი იყო წინასასექტემბრო სიტუაცია ჩვენს ინსტიტუტში, რომლის კალენდარზე პირველი სასწავლო დღეები გადაიფურცლა, ვუცქერდი შენობაში შეკრებილთა გაცისკროვნებულ სახეებს და ბედნიერი ვიყავი, რომ ადამიანებისადმი სიხარულის მინიჭება შევძელით.

შემდეგ სასწავლო პროცესი ჩვეული რიტმით წარიმართა – ყოველი დღე რაღაც ახალს გვმატებდა, გამოცდილებას გვძენდა. წარმატებით ჩაიარა ზამთრის სესიებმა. ერთი სიახლეც დაინერგა, გადაწყვიტეთ სესიის შედეგები გაგვეცნო მშობლებისათვის და ისინი კრებაზე მოვიწვიეთ.

ამის შესახებ გაზეთი „აჭარა“ წერდა: „მშობლებმა ჯერ დაათვალიერეს ინსტიტუტის ეზო-გარემო, კაბინეტ-ლაბორატორიები და კმაყოფილნი დარჩნენ, რომ მათ შეილებს ყველა პირობა აქვთ. კარგად ისწავლონ, კვალიფიციური სპეციალისტები გამოვიდნენ. ჩემს ვრცელ მოხსენებაში მათ ამომწურავი ინფორმაცია მივაწოდე, ვისაუბრე ინსტიტუტის წარმატებებზე, საჭირობოროტო საკითხებზე, რომელთა გადაწყვეტასაც მშობლებთან ერთობლივი მუშაობით ვაპირებდით.

მოხსენება „1995-1996 სასწავლო წლის პირველი სემესტრის შედეგები“ გააკეთა პრორექტორმა სასწავლო დარგში იური ძირკვაძემ. შემდეგ გამოვიდნენ სასწავლო ნაწილის უფროსი შოთა ხარაზიშვილი, აგრობიოლოგიის კათედრის გამგე, აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი ვანო პაპუნიძე, ჰუმანიტარული დისციპლინებისა და სამართალმცოდნეობის კათედრის გამგე ნაზი ჯაბნიძე. მშობლების სახელით გამოვიდა და ინსტიტუტის ლექტორ-მასწავლებლებს მადლობა გადაუხადა ზურაბ ქათამაძემ (გაზეთი „აჭარა“, 1996 წელი, №68).“

ამ ტრადიციისათვის არც შემდგომ წლებში გვიღალატია, რამაც ძალიან კარგი შედეგი გამოიღო; მშობლებს შეილების სა-

სწავლო პროცესის გაკონტროლების საშუალება მიეცათ. ამით, ბუნებრივია, გაიზარდა სტუდენტთა პასუხისმგებლობა, გამოირიცხა გაუგებრობანი.

მცირე დროში ინსტიტუტში ბევრი რამ შეიცვალა. კეთილმოეწყო სასწავლო კაბინეტები, „გამარჯე მეურნის ხელი დაეტყო ინსტიტუტის ბაღებსა და პლანტაციებს. სწორედ ამან განაპირობა რომ მთელი კოლექტივი იმედითა და დიდი სიხარულით შეხვდა ახალ, 1996 წელს, რაც ნათლად გაცხადდა საზეიმო სხდომაზე, რომელიც სააქტო დარბაზში ჩატარდა. საახალწლო ნაძვის ხის ირგვლივ გაიმართა კონცერტი, რომელმაც დამსწრეთა დიდი მოწონება დაიმსახურა. ამგვარი შეხვედრები მომდევნო წლებში ტრადიციად დამკვიდრდა.

უფრო ადრე კი, 1995 წლის ოქტომბერში, ქობულეთში გაიმართა შავი ზღვის აუზის ქვეყნების წარმომადგენელთა კონფერენცია ბუნების დაცვისა და ეკოლოგიის აქტუალურ საკითხებზე.

კონფერენციის მზადებასთან დაკავშირებით აჭარას ეწვივნენ საქართველოს რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი ვალერიან მეტრეველი, გერმანიის რესპუბლიკის ბოტანიკური ბაღების გაერთიანების დირექტორი, პროფესორი ანატოლი მანდიში, საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრის მოადგილე დავით ნაკანი, საქართველოს მიწის დეპარტამენტის თავმჯდომარე ზურაბ გეგეჭკორი.

სტუმრებს შეხვედრა მოუწყვეს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში. მათთან ერთად მოწვეული იყვნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის, ბუნების დაცვისა და ეკოლოგიის მინისტრები ზურაბ ქათამაძე და ანზორ თხილაიშვილი, ხელვაჩაურის რაიონის გამგებელი ანზორ ღვებეძე.

ჩემს გამოსვლაში ეთქვი, რომ ასეთი მაღალი რანგის მეცნიერთა დელეგაცია პირველია ინსტიტუტში და იგი ახალ

პერსპექტივებს გვისახავს. შემდეგ გამოვიდნენ კათედრის გამგეები – აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, ეთერ ტოგონიძე, ვახტანგ გოგუაძე, ნაზი ჯაბნიძე.

შეხვედრისას გამართული საქმიანი საუბარი, იქ გამოთქმული წინადადებები ხელს შეუწყობს სოფლის მეურნეობის განვითარების ამოცანების წარმატებით განხორციელებას. „ასეთი შეფასება მისცა ამ ფაქტს გაზეთმა „აჭარამ“ (1996 წლის 27 მარტი).

1996 წელს ინსტიტუტმა ასევე პირველად აღნიშნა დედის დღე. მასში მონაწილეობის მისაღებად, დედებთან ერთად მოვიწვიეთ საქართველოს მწერალთა კავშირის აჭარის ორგანიზაციის თავმჯდომარე ჯემალ ჯაყელი, პოეტი-აკადემიკოსი მამია ვარშანიძე, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ღურსუნ ბალაძე, ბათუმის ბოტანიკური ბაღის წარმომადგენლები, მახინჯაურის საკრებულოს გამგებელი რასიმ ბოლქვაძე. საღამო შინაარსობრივად გააღამაზეს ხელოვნების მუშაკებმა, რომლებმაც შეასრულეს სიმღერები დედაზე, სიყვარულზე, მშვიდობაზე.

ასეთი სისხლსავსე ცხოვრებით აღინიშნა პირველი სასწავლო წელი, ბევრი რამ გაკეთდა, ბევრი ოცნება რეალობად იქცა. ინსტიტუტის ზრუნვის საგანი მუდამ იყო სასწავლო პროცესის დახვეწა, მისი სწორი ორგანიზაცია, ასევე უდიდესი ყურადღება დაეთმო ეზო-გარემოს კეთილმოწყობას, მისი ფლორისა და ფაუნის შენარჩუნებას.

ვერ ვიტან კადნიერ აღამიანებს, ურთიერთობებში მუდამ რომ ეშლებათ და იმათ, ვინც უდიერად ეპყრობა ბუნებას. კაცი, რომელიც მრავალი თაობის მიერ რუდუნებით გაშენებულ ბუნებას ანადგურებს, ნამდვილად არ არის დაფასების ღირსი. ერთ ამგვარ შემთხვევაზე ამაღელვებლად მოგვითხრობს ჩვენი ინსტიტუტის გაერთიანებული პროფკომიტეტის თავმჯდომარე ნანა ჭირაქაძე წერილში, რომელიც გაზეთ „აჭარის“ 1996 წლ-

ის 23 მარტის ნომერში გამოქვეყნდა სათაურით: „ტყეის ნუ
კაფავ, ძმობილო!“ მასში ვკითხულობთ: „ას წელს მიღწეული
კრიპტომერია იდგა ინსტიტუტის პლანტაციაში. ბოლო ორი-სამი
წელია მას ხარბად დაუწყეს ყურება. განსაკუთრებულ ინტერესს
ზამთრის ცივ დღეებში იჩენდნენ. ორი წლის წინ ერთმა ტოტები
შეასხეპა, ძნელი ღარჩა ნაიარევის მოშუშება. ზოგი იმასაც
ამბობდა— გახმებაო, მაგრამ არ გახმა. გაძლო და ისევ ამაყად
იდგა, მაგრამ რა — წელს, სულ ახლახან, იგი ძირში მოხერხეს
და ასწლოვანი ხე ზათქით დაეცა. მიწა აკენესდა მისი
საცოდაობით, იქ მყოფთ ტკივილმა გაუარა გულში, მაგრამ
ხმამალლა არაფერი უთქვამთ, რადგან უკიდურეს გაჭირვებულთ
მიჰქონდათ შეშად ბუნების ეს მშვენიერება. ადამიანები ანადგუ-
რებენ ბუნებას. ცოდვაა კრიპტომერია და ცოდვაა ეს ხალხიც.
რა ექნათ, ბუნების ასე ხელაღებით განადგურებაც ზომ არ
შეიძლება? გამკითხავი ვინააო? — გაიოცებს მკითხველი... არის,
ბატონო, არის! ისინი ინსტიტუტის ხელმძღვანელობასთან რომ
მისულიყვნენ, აუცილებლად გამოუნახავდნენ რაღაცას, ფოთლოვ-
ანი ხეების ტოტს ჩამოუჭრიდნენ, ხმელ ხეს შეურჩევდნენ გაჭი-
რვებულთ.

ახლა რა, წაიქცა ხე, რაც ასე შვენოდა მწვანე კონცხის
ლამაზ გარემოს, ღაღერილ წყალს რაღა ეშველება, სასჯელი
დაეადოთ დამნაშავეებს, დაეაჯარიმოთ, აქვთ კი გადასახდელი
თანხა? ამიტომ ინსტიტუტის რექტორის ბრძანებაში ხაზგასმით
იყო აღნიშნული, რომ ათი ახალი ნერგი დარგონ და დანაშაულიც
ნაწილობრივ გამოსყიდული იქნებაო. უჭირს ადამიანს, უჭირს
ბუნებას, მაგრამ როგორც ვაჟა იტყოდა, „არის აუცილებელი
კანონი ბუნებისა, არის მასში თავისებური ჰარმონია და თუ ეს
ჰარმონია დავარღვიეთ, დავიღუპებით. ნუ დავლუპავთ ბუნებას, ნუ
დავლუპავთ!“

ანალოგიურ საკითხებს ეხებოდა ჩვენი ინსტიტუტის ბოტან-
იკის კათედრის დოცენტი დავით გვიანიძის წერილი, რომელიც

1996 წლის 14 აპრილს გაზეთ „აჭარაში“ დაიბეჭდა სათაურით „შველას ითხოვს“... მასში მხილებული იყო ის საგანგაშო მდგომარეობა, რომელიც მახინჯაურის რკინიგზის სადგურთან მიმდებარე სკვერში ავტომანქანების დაუდევრად მოძრაობის გამო სუფევდა, გადაითელა კორდი, საფრთხე შეექმნა უნიკალური სკვერის არსებობას. კრიტიკული შენიშვნები ყურად იღო შესაბამისმა ორგანიზაციებმა და სკვერი რკინის გისოსებით შემოიღობა.

რომ არა ამგვარი შეუვალი და პრინციპული პოზიცია, ჩვენი თვალწარმტაცი ბუნება, ინსტიტუტის შემოგარენი გატიტვლებული ფერდობების ამარა დარჩებოდა. ჩვენ კი ყოველდღიურად ვზრუნავთ ბუნებაზე და ისიც გვაჯილდოებს ჯადოსნური სილამაზით, ასე რომ იტაცებს თვალსა და გულს.

ერთმა სასწავლო წელმაც ჩაიარა და კარს ზაფხულის სესიებიც მოგვადგა, პირველმა გამოცდებმა, შეიძლება ითქვას, მოლოდინი გაგვიმართლა, მოწინავეთა დაფაზე გამოვაკარით ფრიადოსან და კარგოსან სტუდენტთა სურათები. მახსოვს სურათების გადასაღებად მოწინავე სტუდენტები ზღვისპირა პარკში ჩაეყვანეთ, შემდეგ სახლებში წასვლა რომ დააპირეს, მოულოდნელად იქვე მდებარე კაფე-ბარში შევიპატიეთ და ტკბილეულით გავემასპინძლდით. ჭიქა შამპანურით მივეულოცეთ ახალგაზრდებს სასწავლო წლის წარმატებით დამთავრება. მართლაც რომ დაუეიწყარი შეხვედრის მონაწილენი გახდნენ სტუდენტები.

ბუნებრივია, ყოველი სასწავლო წლის ბოლოს ინსტიტუტი ანგარიშს აბარებს თავის ზემდგომს. აი, რას იუწყება გაზეთი „აჭარა“ (1996 წლის 19 ივნისი): „საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი წელიწადნახევარია ფუნქციონირებს. ამას წინათ მისი რექტორი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, პროფესორი რეზო ჯაბნიძე ინსტიტუტის მიერ გაწეული მუშაობის ანგარიშით წარსდგა საქართველოს აგრარული უნი-

ვერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს გაფართოებულ სხდომაზე, რომლის მუშაობაში მონაწილეობდნენ, პროექტორები სამეცნიერო და სასწავლო დარგებში – გივი ჯინჭარაძე, იური ძირკვაძე, სასწავლო ნაწილის უფროსი შოთა ხარაზიშვილი, რექტორატის წევრები, დეკანები. საბჭოს სხდომას ესწრებოდნენ საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი, აკადემიკოსი ვალერიან მეტრეველი, პარლამენტის წევრი, ფრაქცია „აღორძინების“ თავმჯდომარე ვახტანგ აბაშიძე, საქართველოს სატყეო მეურნეობის მინისტრი, პროფესორი გივი ჯაფარიძე, განათლების, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროთა პასუხისმგებელი მუშაკები.

საანგარიშო მოხსენებამ დამსწრეთა დიდი ინტერესი გამოიწვია, რადგან ეს იყო პირველი ოფიციალური გამოსვლა სამეცნიერო საბჭოს წინაშე. თანამოხსენება გააკეთა შოთა ხარაზიშვილმა. დასასრულ, დამაჯერებელი პასუხი გაეცა დასმულ შეკითხვებს. უნივერსიტეტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ მოიწონა ჩვენს მიერ გაწეული მუშაობა და ხაზი გაუსვა, რომ აჭარაში სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაარსების ინიციატორი და სულისჩამდგმელი ბატონი ასლან აბაშიძეა, რომლის ყურადღება დღესაც არ აკლია სასწავლებელს, რომ დღევანდელი შეხვედრა არა მხოლოდ ანგარიშია გაწეული მუშაობის შესახებ, არამედ ესაა რეგიონსა და ცენტრს შორის გულთბილი და საქმიანი ურთიერთდამოკიდებულების დადასტურება“.

მართლაც ძალიან კარგი შეხვედრა მოგვიწვევს, დაგვაბინავებს სასტუმრო „აჭარის“ შესანიშნავ ნომრებში, ორი დღის მანძილზე ბატონი ნაპოლეონ ქარქაშაძე და რექტორატის სხვა წარმომადგენლები ჩვენს გვერდით იყვნენ. თავისუფალ დროს ვუთმობდით დედაქალაქის ღირსშესანიშნავი ადგილების დათვალიერებას. ვიყავით საგარეჯოს რაიონშიც, სადაც უნივერსიტეტის თანამშრომლებმა მიგვიპატიჟეს.

შრომა დაფასდა. როგორც იტყვიან, რაც დაეთესეთ, ის მოე-
იმკეთ. მაგრამ ეს კიდეც მეტს ავალებდა ჩვენს ახალშექმნილ
კოლექტივს.

ჩვენი სიხარული სრული იქნებოდა, ერთი დიდი დანაკლისი
რომ არა. ინსტიტუტის კოლექტივს გამოაკლდა ჩინებული მოქა-
ლაქე, თავის სპეციალობასა და ახალგაზრდობაზე უზომოდ შეყ-
ვარებული კაცი, სასწავლო-საცდელი მეურნეობის ხელმძღვანე-
ლი თენგიზ ჯინჭარაძე. კაცი, რომელიც სხვადასხვა დროს
მუშაობდა გონიოს სასოფლო საბჭოს უბნის აგრონომად, ბათუ-
მის რაიონის სოფლის მეურნეობის განყოფილების მთავარ აგ-
რონომად, მახინჯაურის კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ, ბა-
თუმის რაიონის სოფლის მეურნეობის ინსპექციის უფროსად,
სოფლის მეურნეობის პროდუქტების შესყიდვის სახელმწიფო
ინსპექციის მთავარ ინსპექტორად, ჩაქვის მეჩაიეობის საბჭოთა
მეურნეობის დირექტორად, ხელვაჩაურის რაიონის სოფლის
მეურნეობის უფროსად, დამზადების რაიონული გაერთიანების
თავმჯდომარედ, მახინჯაურის მეურნეობის მთავარ აგრონომად.
თავისი ლამაზი ცხოვრების ბოლო წელი კი ჩვენს სასწავ-
ლებელში გაატარა, მინიჭებული ჰქონდა დამსახურებული აგ-
რონომის წოდება, დაჯილდოებული იყო ორდენებითა და მედ-
ლებით. თენგიზ ჯინჭარაძეს იცნობდნენ, როგორც უადრესად
თავმდაბალ, კრისტალურად სუფთა, პატიოსან, დახვეწილი მან-
ერების კაცს, იგი დიდხანს დარჩება ასეთად იმათ ხსოვნაში,
ვინც მას იცნობდა.

რა თქმა უნდა, პირველივე წლებიდან ყურადღება ინსტიტუ-
ტის იერსახის სრულყოფაზე, მის კეთილმოწყობაზე, გამშვენიე-
რებაზე გადავიტანეთ, მაგრამ არც სასწავლო პროცესის პირე-
ვლობა გამოგვრჩენია ყურადღებიდან.

აგრარულ სასწავლებლებში სტუდენტთა პრაქტიკული
მომზადებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება სასწავლო-
საცდელ მეურნეობებს, სადაც მომავალ სპეციალისტებს თეორიუ-

ლი ცოდნის განმტკიცებისა და პრაქტიკული უნარ-ჩვევების გამომუშავების შესაძლებლობა ეძლევათ.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა, საერთაშორისო ბაზარზე საწარმოებისა და ორგანიზაციების გასვლის შესაძლებლობა გაჭირდება სპეციალისტების პროფესიული მომზადების ძირფესვიანი გარდაქმნის, კადრების კომპეტენტურობის და მათი მაღალი მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის გარეშე.

ინსტიტუტის სინამდვილეში სოფლის მეურნეობის წარმოების მართვისა და ორგანიზაციის მეცნიერულ მეთოდებს სტუდენტები პრაქტიკულად ეცნობიან მრავალდარგოვან, სრულყოფილ სასწავლო-საცდელ მეურნეობაში, სადაც 20 ჰექტარ ფართობზე კარგად არის წარმოდგენილი სუბტროპიკული მცენარეების მრავალი სახეობა. აქვე კარგად ხარობს სუბტროპიკული ფლორის იშვიათი ჯიშები: მაგნოლია, კამელია, ტიტას ხე, პორტენზია, კვიპაროსი, კრიპტომერია, ჭადარი, სხვადასხვა ჯიშის პალმა, დეკორატიული მოყვავილე ბუჩქები, ათასობით ძირი სხვა ხე-მცენარე.

90-იანი წლების დასაწყისში საქართველოში მიმდინარე უარყოფითი პროცესები ყოფილ აგროეკონომიკურ კოლექსაც მტკივნეულად შეეხო, განსაკუთრებით კი სასწავლო-საცდელ მეურნეობას, რომელიც გაპარტახებისა და განადგურების პირას იყო მისული. ჩაის პლანტაციები და ციტრუსოვანი ბაღები ეკალ ბარდებს დაეფარათ. იყო წლები, როდესაც არ იღებდნენ მოსავალს, ნაყოფი რჩებოდა ხეზე, თოვლქვეშ. ეს კი უარყოფითად მოქმედებდა მცენარის ბიოლოგიურ თავისებურებაზე, სუსტდებოდა იგი და მცირდებოდა ნაყოფმსხმოიარობა. 6-8 წლის განმავლობაში არ შეტანილა სასუქები, არ ჩატარებულა მავნებლებისა და დაავადებების წინააღმდეგ ბრძოლის პროფილაქტიკური ღონისძიებები, რის გამოც იქმნებოდა მათი მთლიანად განადგურების საშიშროება. ამის შემხედვარე მოსახლეობამ დაიწყო სასწავლო-საცდელი მეურნეობის ფართობების მიტაცება და ნაკვეთების ღობეებით გამიცენა. ზამთარში უმოწყალოდ იჩეხებოდა უნიკ-

ალურმერქნიანი და დეკორატიული მცენარეები. აი, ასეთ მდგომარეობაში ჩაიბარა ინსტიტუტმა სასწავლო-საცდელი მეურნეობა, რომლის მოწყობის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა სოფლის მეურნეობისათვის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მომზადება.

მდგომარეობის შესწავლის შემდეგ დაისახა მეურნეობის გადარჩენის გზები და ღონისძიებები. პირველ რიგში აღვადგინეთ სასწავლო მეურნეობის საზღვრები, დავიბრუნეთ მიტაცებული ნაკვეთები. მოვაწყვეთ შაბათობები. პლანტაციებსა და ბაღებში ყველაფერი მოვაწესრიგეთ, გავაუმჯობესეთ მათი მოვლა-პატრონობა.

ამჟამად ნიადაგის გასანოყიერებლად ყოველწლიურად შეგვაქვს ორგანული და მინერალური სასუქები, ვატარებთ შეწამვლას მავნებლების და დაავადებების წინააღმდეგ. ყველა ტექნოლოგიური პროცესი აგროწესების დაცვით ტარდება. საცდელ მეურნეობაში დაყენებულია რამდენიმე მინდვრის ცდა. აქ ჩვენი მეცნიერები, ასპირანტები და მაძიებლები სხვადასხვა საკითხს სწავლობენ.

საცდელ-სასწავლო მეურნეობაში ციტრუსების ნარგავების უმრავლესობა გაშენებულია მე-20 საუკუნის დასაწყისში, ამიტომ დღეისათვის ბიოლოგიურად მობერებული და ამორტიზებულია. ისინი მცირე მოსავალთან ერთად არასტანდარტულ ნაყოფს იძლევიან. ბაღებში საგრძნობლად დიდია სიმეჩხრე, რაც მცენარეების ბუნებრივი კვდომითაა გამოწვეული. ამასთან 1988-94 წლების დიდთოვლობამ მექანიკურად დააზიანა ასობით მცენარე.

თავიდანვე უმთავრესი ყურადღება სიმეჩხრის აღმოფხვრას მივაქციეთ, ბაღები ლიმონისა და მანდარინის 1200 ძირი სტანდარტული ნერგით შევავსეთ. ეს პროცესი კვლავაც გრძელდება.

გავიყვანეთ რამდენიმე კმ. სიგრძის საავტომობილო გზა, რამაც სასუქების ნაკვეთებში შეტანა და მოწეული მოსავლის გამოზიდვა გაგვიადვილა. მეურნეობიდან მიღებული შემოსავალი

ინსტიტუტის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებას ხმარდება.

პირველი სასწავლო წლის შემოდგომაზე ხევერიელი დაგვიდგა. ციტრუსოვანთა ბაღები გაზაფხულზე კარგად დაუამუშავეთ, აგროვადებში გადავბარეთ და სასუქები შევიტანეთ. გარჯაც კარგად დაგვიფასდა. პროფესორ-მასწავლებლებმა და სტუდენტებმა 20 ჰექტარზე 6 დღეში მოკრიფეს ნაყოფი. „ოქროს რთველის“ თავისებური გაგრძელება იყო მახინჯაურის ბაგაბაღში ჩატარებული „შემოდგომის ზეიმი“, სადაც საპატიო სტუმრებად, ჩემთან ერთად მოწვეულნი იყვნენ პრორექტორი სამეცნიერო დარგში, პროფესორი გივი ჯინჭარაძე, აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, სასწავლო ნაწილის უფროსი შოთა ხარაზიშვილი, აჭარის განათლების სამინისტროს წარმომადგენელი გოგონა ინაიშვილი, მახინჯაურის საკრებულოს გამგებელი რასიმ ბოლქვაძე და სხვები. ზეიმის დასასრულს ბაგაბაღს, ჩვენი კოლექტივის სახელით, ფულადი დახმარება გავუწიეთ და ზამთრისათვის შეშითაც მოვამარაგეთ.

ცოტა მოგვიანებით ინსტიტუტში გამართული საღამო ომში დაღუპული მეომრების ხსოვნას მიეძღვნა. სამეცნიერო საბჭოს გადაწყვეტილებით ავღანეთში დაღუპული მეომრის სერგო კირკიტაძის ოჯახს ასი ლოლარი ფულადი დახმარება გამოეყო. ეს ტრადიცია კვლავაც გრძელდება.

* * *

და მაინც, პირველი სასწავლო წლის ყველაზე დიდი და ღირშესანიშნავი მოვლენა გახლდათ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის 70 წლის იუბილეს აღნიშვნა. ამას მეტად პრინციპული მნიშვნელობა ჰქონდა. რადგან 20 წლის მანძილზე აქ არც ერთი საიუბილეო ღონისძიება არ გამართულა, ეს მაშინ.

როცა მსგავსი თარიღები ფართოდ აღინიშნებოდა გორში, სენაკში, დიდ ჯიხაიშში, ზუგდიდში, ზესტაფონში, თელავსა და საგურამოში. რა თქმა უნდა, მათ ზეიმებში ჩვენც ემონაწილეობდით. ყველგან დიდი სიყვარულითა და სითბოთი გვხვდებოდნენ.

გთავაზობთ წინამძღვრიანთკარში საიუბილეო საღამოზე წარმოთქმული სიტყვის ტექსტს:

ქალბატონებო და ბატონებო! კოლეგებო! დღეს, ილია წინამძღვრიშვილის სახელობის წინამძღვრიანთკარის კოლეჯი დაარსების 115-ე წლისთავს აღნიშნავს. მოკეთეთა და კეთილისმსურველთა შორის ვართ ჩვენც, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის და მის ბაზაზე არსებული აგროეკონომიკური კოლეჯის წარმომადგენლები, მთელი ჩვენი ორიათასკაციანი კოლექტივის სახელით მინდა იუბილარ სასწავლებელს მიუელოცო ეს დაუეიწყარი დღე. საუკუნეზე მეტი გასულა იმ ღირსსახსოვარი დღიდან, მაგრამ ეს არცთუ ისე დიდი დროა ისტორიისათვის. თქვენმა სასწავლებელმა კი ნამდვილად შინაარსიანი და სისხლსავსე პედაგოგიურ-აღმზრდელობითი გზა განელო. სხვანაირად არც ეკადრებოდა, რადგან თავის დროზე მას საქმიანობის დასაწყისი დაულოცეს ილია ჭავჭავაძემ, პროფესორმა ილია ოქრომჭედლიშვილმა, ნიკო ცხედაძემ და ამ ღირსეულ მამულიშვილთა ნაანდერძევი ნათლის სვეტად მოაყვება დღემდე.

გვეამაყება, რომ სასწავლებლის დამაარსებელი ილია წინამძღვრიშვილი, წარმოშობით ჩვენი კუთხიდან იყო. როგორც ჟურნალი „ივერია“ აღნიშნავდა 1884 წელს, რედაქციას უსარგებლოა პროფესორ დავით ჩუბინიშვილის ხელნაწერებით, სადაც აზნაურ წინამძღვრიშვილზე წერს, რომ „ამათნი წინაპარნი იყვნენ პირველ ბათუმის ადგილიდანვე... იქმნა მღვდელ-მონაზონი და მიიღო ხარისხი წინამძღვრისა, რომლისა გამო შთამომავლობათა

მისთა გაუვარდათ წინამძღვრიშვილობა“... „ნუ დაკარგავ ძველ-სა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსაო“ რომ არის ნათქვამი, ჩვენზეა ახლა ზედგამოჭრილი – ჩვენ არც ის გზა დაგვიკარგავს, ბათუმიდან თქვენამდე ილია წინამძღვრიშვილის წინაპრებმა სასიკეთოდ რომ გაიარეს და არც იმ მეგობრობას ვღალატობთ, ჩვენს სასწავლებლებს შორის რომაა ათწლეულობით განმტკიცებული.

დიდმა მამულიშვილმა კარგად იცოდა, რომ მარტო სასოფლო-სამეურნეო განათლება კი არ უნდა მიეღო ქართველ შვიკრდს ამ სასწავლებელში, არამედ ეროვნული თვითშეგნებაც უნდა ჩამოეყალიბებინა, ამიტომ იმ ღრრის საქართველოში წინამძღვრიანთკარის სკოლა პირველი და ერთადერთი სასწავლებელი იყო, სადაც ყველა საგანს მშობლიურ ენაზე ასწავლიდნენ. ეს დიდი ქართული სული და პროფესიული ოსტატობა გახდა მოგვიანებით იმ თავანკარა წყაროს სათავე, ჩვენი საუკუნის 20-იანი წლებიდან სასოფლო-სამეურნეო დარგის საშუალო სპეციალურ სასწავლებლებად რომ მოეფინა მთელ საქართველოს და მათი ჯანსაღი ნაწილი დღესაც აგრძელებს არსებობასა და მოღვაწეობას უფრო განვითარებული, სრულყოფილი და დახვეწილი ფორმით, – ჩვენთან რომ ინსტიტუტის რანგში ამაღლდა, მაგრამ ისიც არ დაეიწყებია, ვისი გორისა იყო. ძველი ფუძე და კვალი არ მოუშლია, საბაზოდ კოლეჯი გაიხადა და ღირსეულ შევსებასაც აქედან ელის გარკვეულწილად. თქვენც გისურვებთ ასეთ წინსვლას და მომავალში გზა დაგველოცოს მამის მჯობნი შვილებისათვის.

დღეს, ღირებულებათა გადაფასების პერიოდში, არაერთი პრობლემა იჩენს თავს, მაგრამ სწავლასა და განათლებაზე შეყვარებული ადამიანები მაინც უანგაროდ ღვანან იმ დიდი საქმის სამსახურში, ახალგაზრდა სპეციალისტის ჩამოყალიბება რომ პქვია. ასეა თქვენთანაც და აქვე მინდა გავიხსენო თვით ილია წინამძღვრიშვილის სიტყვები, სასწავლებლის გახსნის

დღეს რომ წარმოთქვა ხალხმრავალ, საზეიმო მიტინგზე - „მე დარწმუნებული ვარ, რომ გზაზედ ბევრი გაჭირვება მოგველის, მაგრამ გაჭირვების დაძლევა შეუძლია საქმისადმი სიყვარულს“.

თქვენი საქმისადმი ერთგულების, მონდომებისა და სიყვარულისა იყოს, ძვირფასო მასპინძლებო, რისი დასტურიცაა დღევანდელი იუბილე, რომლის მომზადებასა და ჩატარებაში თითოეული თქვენგანის სულის, გულისა და გრძნობის დიდი ნაწილია ჩადებული; დღევანდელმა შეხვედრამ კიდევ ერთხელ დაარწმუნა თითოეული ჩვენგანი, რომ შეგვიძლია კელავაც ალალად გავუხსნათ გული ერთმანეთს, რომ ქართული ჩონგურის მოშვებული სიმები ისევ მოიმართა საამო პანგების სამღერად, შეხმატბილებული სწავლისა და შრომის მაცნედ; ამიტომაც ვართ ვალდებულნი, პატივი მივავოთ წარსულსა და სადღეისოდაც ისე ვიცხოვროთ და ვიშრომოთ, სრულიად საქართველოს ნათელ მომავალს რომ წაადგება...

ახლა გვინდა მცირედი საჩუქრით მოგეფეროთ ამ ლამაზ დღეს და ქართველი მეურნის სიმბოლოთი, შეილივით ნაზარდი ვაზით დამშვენებული ტილო გადმოგცეთ, სადაც მაღლიანი ქართული ღვინით ღოცავენ ნამდვილ ქართველნი თქვენს და ჩვენს კეთილდღეობას.

* * *

ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის იუბილესთან დაკავშირებით აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭომ დაამტკიცა ღინისძიებათა გეგმა და საიუბილეო კომისიის შემადგენლობა. მასში შევიდნენ ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე (თავმჯდომარე), უზენაესი საბჭოს სოფლის მეურნეობის, მიწათსარგებლობისა და ეკოლოგიის მუდმივი კომისიის თავ-

მკდომარე ბადრი მელაძე (თავმჯდომარის მოადგილე), საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორი, პროფესორი რეზო ჯაბნიძე (თავმჯდომარის მოადგილე), ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ანზორ გოგიტიძე, ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და კვების მრეწველობის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის სამეცნიერო-საკოორდინაციო ცენტრის თავმჯდომარე აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, ხელვაჩაურის რაიონის გამგებელი ანზორ დევაძე, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პრორექტორი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი გივი ჯინჭარაძე, ქობულეთის რაიონის გამგებელი ტარიელ ხალვაში.

იუბილე 1995 წლის 9 დეკემბერს გაიმართა. ინსტიტუტის ეზოში, რომ იტყვიან. ტევა არ იყო. ვის არ ნახავდით აქ – სტუმრებს თბილისიდან, საქართველოს სხვადასხვა რაიონებიდან. მხატვრულ კოლექტივებს. თავიანთი შემოქმედებით რომ ამაღლებდნენ ისედაც ამაღლებულ განწყობილებას.

ზეიმზე ჩამოვიდნენ: 25 აკადემიკოსი, 15 სხვადასხვა უმაღლესი და საშუალო სპეციალური სასწავლებლის რექტორი და დირექტორი, ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრები, რაიონის გამგებლები, სხვა ხელმძღვანელი მუშაკები, სასწავლებლის პირველი კურსდამთავრებულები: მურად ნიჟარაძე, პოეტი მამია ვარშანიძე, დოცენტი ალექსანდრე ბაუჟაძე, ხუსეინ გუნთაიშვილი და სხვები.

იუბილესათვის საგანგებოდ მოვემზადეთ. საგულდაგულოდ მოვაწესრიგეთ კარ-მიდამო, ზეიმის მონაწილეებს დაურიგდათ გაზეთები, რომლებიც ვრცლად აშუქებდნენ სასწავლებლის სახელოვან გზას. ამასვე მიეძღვნა ჩემი და შოთა ხარაზიშვილის ავტორობით გამოცემული წიგნი „ტექნიკუმიდან – ინსტიტუტამდე“.

საიუბილეო სხდომა გახსნა კომისიის თავმჯდომარემ, აკადემიკოსმა ალექსანდრე გობრონიძემ. მოხსენებით მე გამოვედი. მისასალმებელი სიტყვები წარმოთქვეს საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და კვების მრეწველობის სამინისტროს განათლებისა და მეცნიერების სამმართველოს უფროსმა თამაზ იმედაძემ, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორმა აზიზ ახვლედიანმა, დიდი ჯიხაიშის ნიკო ნიკოლაძის სახელობის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის დირექტორმა ნუგზარ მიქაძემ, საქართველოს მწერალთა კავშირის აჭარის ორგანიზაციის თავმჯდომარემ ჯემალ ჯაყელმა, აჭარის სოფლის მეურნეობისა და კვების მრეწველობის მინისტრმა, ამ ტექნიკუმის კურსდამთავრებულმა ზურაბ ქათამაძემ, ზუგდიდის რაიონის ზედა ეწერის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის დირექტორმა გივი გვილაძემ, ხულოს რაიონის გამგებელმა შოთა აბაშიძემ, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრმა, აკადემიკოსმა გენო ჩხაიძემ, მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონმა ჭილაობაში როსტომ აბაშიძემ, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ.

იუბილეზე სიტყვით გამოვიდა აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე, ბატონი ასლან აბაშიძე, რომელმაც თავის გამოსვლაში აღნიშნა:

„მხურვალედ გილოცავთ აჭარაში პირველი სასოფლო-სამეურნეო განათლების კერის დაარსების 70-ე წლისთავს. სასწავლებლისა, რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა არა მარტო აჭარის, არამედ მიმდებარე რეგიონებისა და მთელი საქართველოსათვის აგრარიკოსთა, სამეურნეო ხელმძღვანელთა, სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწეთა ღირსეული პლეადის აღზრდაში.

დღევანდელი იუბილე იმ დიდმნიშვნელოვანი ღვაწლისა და დამსახურების აღიარებაა, რომელიც ამ სასწავლებელს მიუძღვის ეროვნული ეკონომიკისა და მისი ძირითადი დარგის – სოფლის მეურნეობის განვითარებაში.

გისურვებთ ბედნიერებას, წინსვლასა და ახალ მიღწევებს სრულიად საქართველოს აღორძინების გზაზე.

ღრმად გეწამს, რომ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, რომელიც შესანიშნავი ტრადიციების მქონე სასწავლებლის ბაზაზე დაარსდა, ახალი მძლავრი სტიმულითა და ენერგიით დამუხტულნი, მისი შესანიშნავი პროფესორ-მასწავლებლები კვლავ აღუზრდიან ჩვენს ქვეყანას მაღალკვალიფიციურ სპეციალისტებს და საამაყო მამულიშვილებს“.

აქვე ბატონმა ასლანმა გულთბილი სიტყვებით მოიგონა ეტერანი პედაგოგები, ტექნიკუმის კურსდამთავრებულები, რომლებმაც ხელი შეუწვეს ამ კუთხეში აგრარული განათლების აღორძინებას, მადლობა გადაუხადა სტუმრებს, ხაზი გაუსვა ამგვარი შეხვედრების აუცილებლობას.

იუბილარ სასწავლებელს გადასცეს ადრესები და სამახსოვრო საჩუქრები. დასასრულ, გაიმართა კონცერტი თბილისის აგრარული უნივერსიტეტის ქალთა ვოკალური კვარტეტის, ამავე უნივერსიტეტის საზრიანთა კლუბის, ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნისა და მერიასთან არსებული ანსამბლ „ბათუმის“, ინსტიტუტის მოცეკვავეთა და მომღერალთა მონაწილეობით.

შემდეგ გაიმართა საუბრები, მსჯელობა, მოგონებები. ვფიქრობ, საინტერესო იქნება ზოგიერთი ამაღელვებელი მოგონება შემოგთავაზოთ, საიუბილეო საღამოზე რომ გაიჟღერა:

ბადრი მელაძე, აჭარის უზენაესი საბჭოს მუდმივმოქმედი კომისიის თავმჯდომარე, ტექნიკუმის კურსდამთავრებული: „ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში არასრული საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ დავიწყე სწავლა. კარგად ვსწავლობდი, არც ურიგოდ ვიქცეოდი. სასწავლო პრაქტიკასაც გავდიოდი ჩვეულებრივ, მაგრამ ერთხელ მივიქცეე ხელმძღვანელთა ყურადღება. მაშინ ღირეპტორად ნიკოლოზ ნიჟარაძე მუშაობდა. კაცი მკაცრი, მომთხონი და დისციპლინის მოყვარული.

სასწავლო ნაკვეთს ვამუშავებდით. დილიდანვე ჩამოცხა. სადილობის შემდეგაც უნდა გვემუშავა, მაგრამ ერთი ახალ-შემომატებული, ჯარმონდილი მოსწავლე გვყავდა ჯგუფში – ზღვაზე გავიდეთო, შემომთავაზა, არადა, რა სჯობდა მაშინ მწვანე კონცხის პლაჟს: მუსიკა, დამსვენებლები, ხილი იაფად და, რაც მთავარია, ზღვა და მზე. წყლიდან ახალამოსული ვიყავი. ნაპირისკენ სასეირნო კატარღა მოარღვევდა წყალს. უცებ კატარღიდან ხმამაღალმოლაპარაკით მთელ პლაჟს მოეფინა სიტყვები: – კატარღაზე იმყოფება ცნობილი ქართველი პოეტი იოსებ ნონეშვილი, რომელსაც სურს, დაათვალიეროს ბოტანიკური ბაღი. მთელი პლაჟი წამოიშალა და ინტერესით დაელოდა კატარღის ნაპირზე მოდგომას.

ჩამოუშვეს თუ არა ტრაპი და გამოჩნდა იოსებ ნონეშვილი, დავსცხეთ ტაში და მანამ არ გავჩერდით ვიდრე საყვარელმა პოეტმა ბოტანიკური ბაღისაკენ არ შეუხვია.

მეორე თუ მესამე დღეს ტექნიკუმში მითხრეს: – რა იყო, ბიჭო, რა, იმდენი ქვიშა გქონდა ხელზე მიკრული, მთელი საათი რომ ვერ ჩამოიბერტყეო. გამიკვირდა, მაგრამ მერე მივხვდი, ჩემს თავგამოდებულ ტაშისკვრაზე რომ იყო საუბარი. ამხანაგებს ტელევიზორში ვენახე, დირექტორსაც.

„ბადრი, დირექტორი გიბარებსო“, – მითხრა პრაქტიკის ხელმძღვანელმა. მივხვდი, რაშიც იყო საქმე. შევედი. კაბინეტში ჩვენი ქართულის მასწავლებელი დამხვდა და გული მომეცა. ბოლოს და ბოლოს პოეტს ეუკრავდი ტაშს, ბანდიტს ხომ არა.

– მელაძე, რატომ გააცდინე პრაქტიკა? – მძიმედ მკითხა დირექტორმა.

– არ გამიცდენია, პატივცემულო.

– ადრე წახვედი, არა?

– დიახ, ცოტა ადრე, ბათუმში ვაპირებდი წასვლას და ვიფიქრე, კატარღას გავეყვები-მეთქი.

– კი მაგრამ, ბათუმში შიშველი აპირებდი წასვლას? –

მკითხა ისევ, თუმცა ხმაში სირბილე შეეპარა და ღიმილმაც გადაჰკრა სახეზე. ქართულის მასწავლებელსაც გაეღიმა, მიეხვდი, რომ გამომიჭირა, რადგან საცურაო სამოსით საღვიფრავი წამსვლელი, მაგრამ საუბრის ტონმა იმედი მომცა, გაეთამამდი კიდევ და ვთქვი:

– პატივცემულო დირექტორო, შოთა მასწავლებელმა გეითხრა, აკაკი წერეთელი რომ რაჭა-ლეჩხუმში მოგზაურობდა, ხალხი გზაზე ჩოხებსა და ყვავილებს უფენდაო, მეც ჩემი შარვალ-ხალათი დიდ პოეტს დაუეფინე-მეთქი.

ბასუხი მოეწონა და მასწავლებელს გადახედა.

– ძალიან კარგი ბიჭია, ქართული მწერლობა უყვარს, – დაემოწმა შოთა ხარაზიშვილი.

– ჰოდა მიპატიებია, დარჩენილ სამუშაოს ხვალ მიხედავს, ნონეშვილს კი შეიძლება ვეღარც შეხვდეს და ნუ გავუფუჭებთ ამ კეთილ მოსაგონარს ჩვენი საყვედურით.“

* * *

როსტომ აბაშიძე, მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონი ჭიდაობაში: „მამაჩემი ომერ აბაშიძე, მწვანე კონცხზე, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში დიდხანს მუშაობდა მასწავლებლად. ჩვენც მასწავლებელთა სახლში ვცხოვრობდით და ბავშვობაც ტექნიკუმის მოსწავლეებთან გამიტარებია, მათთან ერთად დავდიოდი ზღვაზე, პლანტაციებში, ასე, რომ ვგრძნობდი ტექნიკუმის მაჯისცემას. ბევრი კარგი თვისება, რაინდული სული გამყვა აქედან, რაც არაერთხელ გამომდგომია ცხოვრების დიდ გზაზე. ამიტომაც, რომ ამ ადგილებთან შეხვედრა ბავშვობის ლამაზ მოგონებებს იწვევს ჩემში.

დღეს მიხარია, რომ ამ მასწავლებლის 70 წლის იუბილეს ასე ფართო მასშტაბით აღნიშნავენ. ეს ზეიმი ყველა კურსდამთარებულის, ყველა მასწავლებლის ზეიმი, ნიშანდობლივია, რომ

ამ იუბილეს უკედავ გვირგვინად დაედგა თავზე ტექნიკუმის ბაზაზე შექმნილი უმაღლესი სასწავლებელი.

სულითა და გულით მოგესალმებით და გილოცავთ ამ დღესასწაულს, გისურვებთ წინსვლასა და წარმატებებს სწავლაში, შრომასა და სპორტულ საქმიანობაში“.

* * *

ნანა ღუმბაძე, ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის აგრობიოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტი: „ადრეც ბევრი რამ კარგი მსმენოდა ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის შესახებ, ბევრ ჩემს ნაცნობსა და ნათესავს უსწავლია აქ და დიდი სიამოვნებით იგონებდნენ მათ საყვარელ სასწავლებელს.

მეც გადავწყვიტე სწავლა ამ ტექნიკუმში დამეწყო, მაგრამ გავიგე, რომ იგი უმაღლეს სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლად გადაკეთდა და ძალიან გამიხარდა. დღეს უკვე სტუდენტი ვარ სიამოვნებით ვმონაწილეობ დღევანდელ ზეიმზე.

დღესაც დიდი შრომითი აღმავლობის ატმოსფეროა სასწავლებელში, რაც სწავლასთან ერთად შრომასაც აყვარებს სტუდენტებს. როგორც იტყვიან, ბურთი და მოედანი გვაქვს, ლელოს გატანა ჩვენზე იყოს – ახალგაზრდები თავს არ შევირცხვენთ“.

* * *

მკითხველს, უფრო კი ჩვენი ინსტიტუტის ისტორიის მომავალ მკვლევარს საიუბილეო საღამოზე ჩემი გამოსვლის ტექსტიც დააინტერესებს:

„ქალბატონებო და ბატონებო!

დღეს, როცა თითქმის უცხონი გავხდით ერთმანეთისათვის, როცა ხვალინდელ დღეზე ფიქრმა დაამძიმა გონება, დრო აღარ

გვრჩება საერთო საქმეზე თავშეყრისათვის; რადგანაც ცხოვრებას თავისი წესი აქვს და თავისი გზით მიდის, დიდი ილია ბრძანებდა: „თუ წუთისოფელს ერთი ბეწო თვალი მოუხუჭე, ისე გაგთელავს, როგორც დიდოელი ლეკი ნაბადსა“.

ქართველი კაცი ლხინისა და ჭირის გაზიარების შესანიშნავ-მა ტრადიციამ მოიყვანა დღემდე და ჩვენც არ გვაქვს უფლება, უკუვაგდოთ წინაპართა ეს დანატოვარი.

სიხარულის დღე გვიდგას. ამჯერად მინდა ყველას მოგი-ლოცოთ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დაარსების 70-ე წლისთავი და ამაყად განვაცხადო, რომ ჩვენი საშუალო-სპეციალური სასწავლებელი წელს უმაღლეს რანგში ავიდა და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტად მოგვევლინა, რაშიც უდიდესი წვლილი მიუძღვით აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს, ბატონ ასლან აბაშიძეს და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტ-ორს, ბატონ ნაპოლეონ ქარქაშაძეს.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, ჩვენთან ინსტიტუტის დაარსება კიდევ ერთი დასტურია იმ აღიარებული ჭეშმარიტებისა, რომ აჭარა და მისი ხელმძღვანელობა მტკიცედ ადგას სტაბილუ-რობის, მშვიდობის, აღმშენებლობისა და აღორძინების გზას.

დიდია ილია ჭავჭავაძის სულიერი თანადგომაც ამ საქმეში: „სწავლა, ცოდნა, მეცნიერება ღონეა იმისთანა, რომელსაც დღეს წინ ვერაფერი დაუდგება: ვერც მუშტი, ვერც ხმალი, ვერც ჯართა სიმრავლე“ – ამბობდა ერის მამა და თანამოაზრეებსაც იჩენდა მთელ საქართველოში. მათ შორის იყო დიდი მამულიშვი-ლი მემედ აბაშიძე, და სხვა ღირსეული ადამიანები, აჭარაში სწავლა-განათლების გავრცელებას უდიდეს მნიშვნელობას რომ ანიჭებდნენ.

ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი ერთ-ერთი პი-რველი იყო საქართველოში დაარსებულ ამ ტიპის სასწავ-

ლებლებს შორის, რომლის ადგილსამყოფელი, განთქმულია სუბტროპიკული ფლორითა და ფაუნით.

თავდაპირველად, 1924 წელს, ბათუმის ინდუსტრიულ ტექნიკუმთან უნდა გახსნილიყო აგრონომიული განყოფილება, მაგრამ პრაქტიკისათვის ბაზა იყო საჭირო. ამიტომ, აგრონომიული სასწავლებლის შექმნა გადაწყდა. იგი 1925 წელს დაარსდა მწვანე კონცხზე, რომლის პირველ გამგედ დანიშნეს სულეიმან ლორთქიფანიძე. აკლდათ კვალიფიციურ პედაგოგთა კადრები, მაგრამ აჭარის მეზობელი რეგიონების – გურიის, იმერეთის, სამეგრელოს ღირსეული ადამიანები მუდამ იზიარებდნენ ჩვენს კუთხის – აჭარის ჭირსა და ღვინს. მათ ჩვენს კუთხეს მოაშურეს და ჩვენებური გლეხების ბარტყებს ფრენას ასწავლიდნენ, რათა ერთიანი მამული, დედასაქართველო არწივთა მზერის სიმაღლიდან დაენახათ. არც ის არის შემთხვევითი, რომ ტექნიკუმის პირველ განმანათლებლებადაც ისინი მოგვევლინნენ. სასწავლებლის დაარსების პირველ წლებში აქ მოღვაწეობდნენ: ათანასე და ლუბა ჭანტურიები, მარიამ ლოლობერიძე, კონსტანტინე აბაშიძე, კირილე კალანადარიშვილი, მიხეილ ტაბლიაშვილი, ერმილე კაკაბაძე, ალექსანდრე ჭირაქაძე, ამ უკანასკნელის შთამომავლობა – შვილი, ნანა ჭირაქაძე და შვილიშვილი თამაზ ჭირაქაძე დღესაც აგრძელებენ სახელოვანი მამისა და ბაბუის ტრადიციებს. კონსტანტინე აბაშიძის შვილი – გიორგი, ბათუმის ბოტანიკური ბაღის მთავარი აგრონომია და ხშირად გვეხმარება ინსტიტუტის ეზო-კარმიდამოს გამწვანებისა და გალამაზების საქმეში. ბევრი მათგანის ახლობელი თუ ნათესავი ახლაც მოღვაწეობს ჩვენს კუთხეში, რაც კიდევ ერთხელ შეგვახსენებს, რომ „ჩონგური საქართველოა, სიმები ჩვენ ვართ ყველაო“.

1930 წელს ტექნიკუმმა პირველი თხუთმეტი კურსდამთავრებული გამოუშვა. მათგან აქ გვესწრება ბატონი მურად ნიჟარაძე, რომელიც იზიარებს ჩვენს სიხარულს. ვისურვებთ, სასწავლებლის 100 წლის იუბილეზეც ასეთი შემართებით გვეხილოს იგი.

მეორე გამოშვების წარმომადგენლები, ცნობილი პოეტი, მამია ვარშანიძე და ხუსეინ გუნთაიშვილი ღღესაც ჩვეული შემართებით მოღვაწეობენ. ღღეს ისინიც, სასწავლებელთან ერთად, იუბილარები არიან. აქვე იმყოფება შემდგომი თაობის ყველა კურსდამთავრებული: სახელი და დიდება მათ საქმეებს, იმ დიდ სიყვარულს, ჩვენს სასწავლებელთან რომ აკავშირებთ.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ტექნიკუმის კურსდამთავრებულები ყოველთვის გამოირჩეოდნენ ნაყოფიერი შრომითი თუ საზოგადოებრივი საქმიანობით. ბევრმა მათგანმა საქვეყნოდაც გაითქვა სახელი. ესენი არიან მხატვარი ღურსუნ ინაიშვილი, პოეტი მამია ვარშანიძე, მსახიობი სერგო კაიკაციშვილი; სახელმწიფო მოღვაწეები: ალექსანდრე თხილაიშვილი, ხასან გირკელიძე, მურთაზ ყურშუბაძე, მიხეილ ბეჟანიძე, დავით თებიძე, მამია კომახიძე. ჩვენი სასწავლებლის კურსდამთავრებულები არიან: აჭარის უზენაესი საბჭოს მუღმიშვილძე კომისიის თავმჯდომარე ბადრი მელაძე, აჭარის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, საქართველოს პარლამენტის სამი მოწვევის დეპუტატი როზა ლორთქიფანიძე. აქ აღიზარდნენ მეცნიერ-მუშაკები: ოთარ ახელედიანი, ალექსანდრე ბაუჟაძე, თამარ დემეტრაძე, რეზო ბერიძე, შალვა სირაძე, გივი ჯინჭარაძე და სხვები.

მრავალი კურსდამთავრებული და მასწავლებელი იბრძოდა მეორე მსოფლიო ომში, ზოგიერთი მათგანი გმირული სიკვდილით დაეცა, ზოგიც ომის შემდგომ წლებში წავიდა ამქვეყნიდან ეალმობილი.

სასწავლებელს აქამდე 12 დირექტორი ჰყავდა. მათგან ყველაზე მეტხანს იღვაწა ნური ნიჟარაძემ, რომელიც ორ ათეულ წელიწადს უნარიანად ხელმძღვანელობდა ტექნიკუმის კოლექტივს. იგი გამოირჩეოდა დიდი ერუდიციით, პრინციპულობითა და მომთხოვნელობით. მის ხელში სპეციალისტებად ყალიბდებოდნენ არა მარტო ტექნიკუმის აღსაზრდელები, არამედ ახალგაზრდა მასწავლებლებიც.

კიდევ უფრო მცირეა სასწავლო ნაწილის გამგეთა რიცხვი – სულ 6 კაცი, მაგრამ მათ შორისაც გამოირჩევა ალექსანდრე ჭირაქაძე, რომელმაც 30-ზე მეტ წელიწადს დაჰყო ამ თანამდებობაზე. იგი თითქმის დაარსების დღიდან მოვიდა აქ და თავისი დიდი ცოდნა, გამოცდილება უშურველად მოახმარა ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდას.

დირექტორისა და სასწავლო ნაწილის საიმედო საყრდენი კარგი მასწავლებელია. ამ მხრივაც გაუმართლა ჩვენს კოლექტივს. აქ ასწავლიდნენ და ღლესაც ასწავლიან თავიანთი საქმის მცოდნე სპეციალისტები: ომერ აბაშიძე, ახმედ მამულაიშვილი, ალექსანდრე და ნანა ჭირაქაძეები, მიხეილ ლუტიძე, გივი დოლიძე, მიხეილ ქავთარაძე, ლევან პაპუნიძე, თეოფილე ლორია, ეთერ ტოგონიძე, გივი ნოღაიდელი, შოთა ხარაზიშვილი, რეზო მანველიძე, ნაზი ჯაბნიძე, ზურაბ მახარაძე, იური ძირკვაძე, ლამარა ლორია, ზაქრო და ალიოშა მახარაძეები, რეზო სურმანიძე, ნელი ჯაგელიძე და სხვები.

თავდაპირველად სასწავლებელი ერთ პატარა შენობაში ყოფილა მოთავსებული. 1929 წლისათვის აუგიათ ხის ორი კორპუსი, რაც, რა თქმა უნდა, კონტინგენტის მატების კვალობაზე გაზრდილ მოთხოვნილებას ვერ აკმაყოფილებდა, ამიტომ ააშენეს ორსართულიანი კაპიტალური შენობა. მასში სასწავლო აუდიტორიებთან ერთად, მოთავსდა ბიბლიოთეკა, რომლის წიგნადი ფონდი საკმაოდ მდიდარია და ღლესაც დიდ დახმარებას უწევს სტუდენტებსა და ლექტორ-მასწავლებლებს.

70-იან წლებში აიგო თანამედროვე ტიპის სასწავლო კორპუსი, შემდეგ – კეთილმოწყობილი სტუდენტთა საერთო საცხოვრებლის ხუთსართულიანი შენობა და 24-ბინიანი მასწავლებელთა სახლი.

სასწავლო პრაქტიკის ჩატარებისათვის გვაქვს საცდელი ნაკვეთი, სადაც 20 ჰექტარზე გაშენებულია ჩაის პლანტაციები, ციტრუსოვანთა ბაღები და დეკორატიული ნარგავები.

ჩვენთვის მუდამ ღიაა სოლიდური დაწესებულებების – ბოტანიკური ბაღის, სამკურნალო მცენარეთა სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის (ვილარი), ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო საწარმოო გაერთიანებისა და მისი ფილიალების კარები.

დასაწყისში ვთქვი და კვლავაც ვიმეორებ, რომ ჩვენთან უმაღლესი სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დაარსებამ კიდევ უფრო გაზარდა კოლექტივის პასუხისმგებლობა. ინსტიტუტი ორსაფეხურიანი სწავლების შემოღებით შეუდგა მუშაობას. პირველი საფეხური ბაკალავრიატია, მეორე – მაგისტრატურა. სასწავლო გეგმებიც აღნიშნული სტრუქტურის გათვალისწინებითაა დამუშავებული.

სწავლების ახალი მეთოდის დამკვიდრება არა მარტო ევროპულ განათლებასთან მიახლოებაა, არამედ კვალიფიციური ცოდნის დიფერენციაციაც, იქნება განსხვავება კარგ და სუსტ სპეციალისტთა შორის. ამადლდება დიპლომის პრესტიჟი და, რაც მთავარია, რესპუბლიკის სასწავლო და სამეცნიერო ცენტრები კვალიფიციური კადრებით შეივსება.

მეტი საშუალება გვექნება, აქტიურად გავიდეთ ფართო ასპარეზზე, გავგზავნოთ სტუდენტობა და პროფესორ-მასწავლებლები საზღვარგარეთის სასწავლო-სამეცნიერო ცენტრებში. ამ ჩანაფიქრის განხორციელებაში ჩვენი რესპუბლიკის ხელმძღვანელის დიდი იმედები გვაქვს, რადგან ბატონი ასლან აბაშიძე დიდადაა დაინტერესებული ინტიტუტის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებით, სასწავლო პროცესის ნორმალურად წარმართვით.

ჩვენი შრომისმოყვარე კოლექტივი კარგად ხედავს და გრძნობს ამ დიდ დახმარებას. ისიც ვიცით, რომ ამაგს დაფასება სჭირდება. სწორედ ამიტომაც, ყველანი – განურჩევლად ცენზისა, ერთ დიდ საქმესაა შეჭიდებული, დიდი შემართებით გამოირჩევიან სასწავლო კორპუსის შეკეთების, ეზო-გარემოს მოწესრ-

იგებისა თუ მოსავლის აღების დროს. საბოლოოდ, კეთდება დიდი საქმე, რასაც ჩვენ ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდას ეუწოდებთ.

ასე რომ, წარმატებები, რაც ჩვენს იუბილარ სასწავლებელს აქვს, მომავლისათვის კიდევ უფრო უნდა ვამრავლოთ, რადგან ამას გვაეალებს ჩვენი სტატუსი, მშობლიური ქვეყნის ინტერესები და ის ყველაზე დიდი მსაჯული, პედაგოგიური სინდისი რომ ჰქვია.

მადლობელი ვართ დიდი ყურადღებისა და მობრძანებისათვის, გმადლობთ თანადგომისათვის“.

* * *

საიუბილეო დღეებში რექტორატის სახელზე მოვიდა ბევრი მოლოცვა-დებეშა, რომელთა ტექსტებიც გამოქვეყნდა გაზეთ „აჭარაში“:

„დიდი სიხარულითა და კეთილი გულით გილოცავთ ღირს-სახსოვარ მოვლენას სრულიად საქართველოსა და აჭარის კულტურულ ცხოვრებაში – ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის 70-ე წლისთავს. მიხარია, რომ იგი იქცა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მტკიცე ბაღავრად, სადაც მოხდება ჩვენი ახალგაზრდობის პროფესიული დაფრთიანება და ნამდვილ მამულიშვილებად ჩამოყალიბება“

ბაპურ გულუა,
საქართველოს რესპუბლიკის ვიცე-პრემიერი.

* * *

„საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორატი, პროფესორ-მასწავლებლები და სტუდენტი ახალგაზრდობა გილოცავთ შესანიშნავ თარიღს – სასწავლებლის 70 წლის იუბილეს.

გეიზარია, რომ თქვენი სასწავლებლის ჯანსაღ ძირზე ამოიზარდა ჩვენი უნივერსიტეტის ახალი შტო – ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი.

სწორედ უმაღლესი განათლების აგრარიკოსებმა უნდა იხსნან ჩვენი სოფლის მეურნეობა და, იმედია, თქვენი სასწავლებელი ღირსეულ წელიწადს შეიტანს ამ საშეილიშვილო საქმეში“.

ნაპოლეონ ძარძაშაძე,
საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი,
აკადემიკოსი.

* * *

„საქართველოს აგრარიკოსთა სახელით გილოცავთ მნიშვნელოვან მოვლენას – ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის 70-ე წლის იუბილეს. დიდაა ამ სასწავლებლის წელიწადი ჩვენი ქვეყნის სოფლის მეურნეობის მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადების საქმეში. ნიშანდობლივია, რომ მის ბაზაზე დაარსდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი. ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ იგი გახდება სასოფლო-სამეურნეო კადრების მძლავრი სამჭედლო და სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულება“.

ვალერიან მატრაშვილი,
აკადემიკოსი,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი.

„ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების ხელმძღვანელობა და მთელი კოლექტივი გულმხურვალედ მიესალმება და ულოცავს ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის კოლექტივს 70-ე წლის იუბილეს. ამ ხნის განმავლობაში მრავალმა ახალგაზრდამ დაამთავრა ეს სასწავლებელი და თავისი წვლილი შეაქვთ მშობლიური ქვეყნის შემდგომ განვითარება-აღმავლობაში.

კიდევ უფრო სასიხარულოა ამ სასწავლებლის პროფესიული ზრდა, მისი გადაქცევა უმაღლეს აგრარულ სასწავლებლად.

ჩვენთან ადრეც სწავლობდნენ ასპირანტურაში თქვენი ტექნიკუმდამთავრებული და შემდგომ უმაღლეს განათლებამიღებული ახალგაზრდები. ახლა კი თქვენი კონტინგენტი უშუალოდ შეავსებს ჩვენი ახალგაზრდა მეცნიერების რიგებს. ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი არა მარტო აჭარის აგრარული კადრების სამჭედლო იქნება, არამედ აქ ჩვენი, გურიის რეგიონის ახალგაზრდებსაც ექნებათ გაჩაღებული კაშკაშა ალავარდნილი ქურა. დაე, კვლავაც უფრო მჭიდრო და საქმიანი ყოფილიყოს ჩვენი კოლექტივების ურთიერთობა და მეტი წარმატებები მოგვეპოვებინოს ხალხის საკეთილდღეოდ“.

მალპრიან ცანაპა,

გაერთიანების გენერალური დირექტორი,

აკადემიკოსი.

1995 წლის 9 დეკემბერს გამოქვეყნდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილება: ხანგრძლივი და ნაყოფიერი პედაგოგიური მოღვაწეობისათვის, ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის 70 წლისთავთან დაკავშირებით ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ტექნოლოგიური ფაკულტეტის დეკანის გივი ნოღაიდელისა და

უფროსი მასწავლებლის ნანა ჭირაქაძის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით დაჯილდოების შესახებ.

ამ ზეიმის ერთგვარი გაგრძელება გახლდათ მეორე იუბილე, რომელიც ამაგდარ, ღვაწლმოსილ ადამიანებს გავუმართეთ. ესენი არიან ინსტიტუტის გაერთიანებული პროფკომიტეტის თავმჯდომარე, ბოტანიკა-მცენარეთა ფიზიოლოგიის კათედრის დოცენტი ნანა ჭირაქაძე, სასწავლო მეურნეობის ხელმძღვანელი თენგიზ ჯინჭარაძე და აგრონომი დავით ჯაბნიძე, რომელთაც იმ ხანებში 70 წელი შეუსრულდათ.

სამივე დამსახურებული ადამიანის იუბილე ერთდროულად იმიტომ მოვაწყვეთ, რომ მათ, ასაკთან ერთად, ბევრი რამ აქვთ საერთო: ერთად სწავლობდნენ მახინჯაურის ქართულ საშუალო სკოლაში, შემდეგ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში, დაამთავრეს ერთი უმაღლესი სასწავლებელი – საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი. შემდგომ შრომითმა საქმიანობამ მათი გზები დააშორა, მაგრამ, ბოლოს, როგორც იტყვიან, ყველა გზა რომისკენ მიდის – სამივემ თავი საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში მოიყარა.

ნანა ჭირაქაძე იმთავითვე პედაგოგის ძნელ და საპატიო გზას დაადგა, თენგიზ ჯინჭარაძემ და დავით ჯაბნიძემ კი რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის წინსვლას მოახმარეს თავიანთი ცოდნა და გამოცდილება. პასუხსაგებ უბნებზეც უმუშავიათ და ბევრი სიკეთის თესლიც ჩაუგდიათ. მაგრამ ღიდი სიყვარულისა და პატივისცემის გვირგვინი მაინც აქ – ჩვენი ინსტიტუტის სააქტო დარბაზში დაიდგეს.

ეს საღამო ინსტიტუტის რექტორატის ინიციატივით მოეწყო. ჩვენი სიხარული გაიზიარეს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილემ აკადემიკოსმა ალექსანდრე გობრონიძემ, ხელვაჩაურის რაიონის გამგებელმა ანზორ ღვებამ, ბათუმის კოოპერაციული ინსტიტუტის რექტორმა დოცენტმა შოთა ფუტყარაძემ, ჩვენი სასწავლებლის კუ-

რსდამთავრებულებმა, ნანა ჭირაქაძის აღზრდილმა – საქართველოს პარლამენტის აგრარული კომისიის თავმჯდომარემ როზა ლორთქიფანიძემ, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს მუდმივმოქმედი კომისიის თავმჯდომარემ ბადრი მელაძემ, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრმა ზურაბ ქათამაძემ, დაბა მახინჯაურის საკრებულოს გამგებელმა რასიმ ბოლქვაძემ.

საიუბილეო საღამო გავხსენი და გულთბილი სიტყვით მივმართე იუბილარებს. თავიანთი მოსწავლეობის წლები მოიგონეს, ნანა მასწავლებლის ღვაწლსა და ამაგზე ისაუბრეს როზა ლორთქიფანიძემ, ბადრი მელაძემ, ზურაბ ქათამაძემ. ამ უკანასკნელმა დამსწრეთ მოუთხრო აგრეთვე თენგიზ ჯინჭარაძისა და დავით ჯაბნიძის შრომით საქმიანობაზე. თანაკურსელთა სახელით გამოვიდა სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი ვახტანგ კუტუბიძე, საინტერესო იყო ინსტიტუტის პრორექტორის, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორის გივი ჯინჭარაძის სიტყვა.

ბატონმა ალექსანდრე გობრონიძემ აღნიშნა, რომ ნანა ჭირაქაძე დაჯილდოვდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით. თქვა, რომ 70 წელი იუბილარისათვის არის კვარცხლბეკი, საიდანაც კარგად ჩანს განვლილი ცხოვრების გზა. ამ დიდ გზაზე არც ერთ მათგანს ქედი არ მოუხრია, ვაგლახად არ ჩაუმუხლავს და საკუთარი წვლილიც შეიტანეს საერთო საქმეში. ისინი სიკეთეს თესდნენ და ამიტომაც, რომ ასე შემართულად და ახალგაზრდულად გამოიყურებიან.

ამაგდარ აღამიანებს მიესალმა და შემდგომი წარმატებები უსურვა ინსტიტუტის სასწავლო ნაწილის უფროსმა შოთა ხარაზიშვილმა, რომელმაც ლექსიც კი უძღვნა იუბილარებს. კეთილ სიტყვებთან ერთად, გადავეცით ფასიანი საჩუქრები. მათთვის მღეროდნენ ქალთა ვოკალური ანსამბლი და მახინჯაურის ქართული საშუალო სკოლის გოგონათა გუნდი.

აჭარაში აგრარული განათლების პირველი კერის დაარსების 70-ე წლისთავის იუბილეზე (1995 წ.) აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე – ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაური ასლან აბაშიძე, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი აკადემიკოსი ნაპოლეონ ქარქაშაძე (მარცხნივ), ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პირველი რექტორი პროფესორი რეზო ჯაბანიძე.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე –
ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაური ასლან აბაშიძე
„პირველი ზარის“ ზეიმზე.

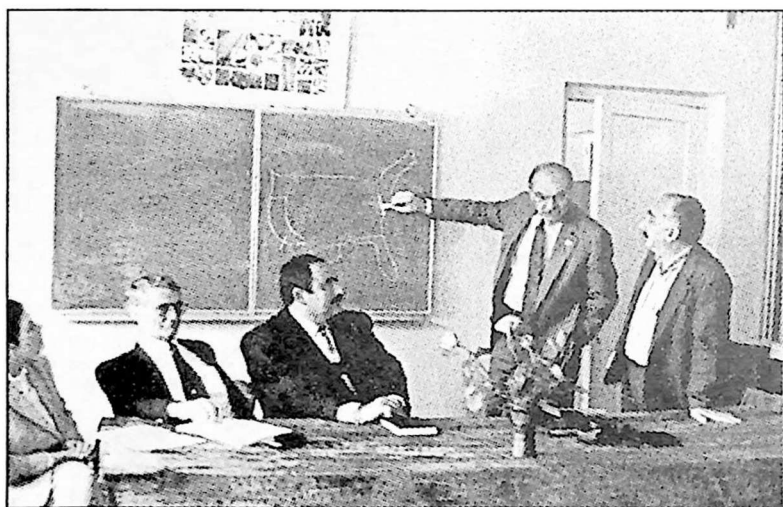
საპატიო სტუმრები (მარცხნიდან მარჯვნივ): საქართველოს სამი მოწვევის პარლამენტარი, ჩვენი სასწავლებლის კურსდამთავრებული როზა ლორთქიფანიძე, აჭარის ა.რ. უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, აკადემიკოსი, ალექსანდრე გობრონიძე, აჭარის ა.რ. მუდმივმოქმედი კომისიის თავმჯდომარე ბადრი ბეგლაძე, აჭარის ა.რ. სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი, ჩვენი სასწავლებლის კურსდამთავრებული ზურაბ ქათამაძე

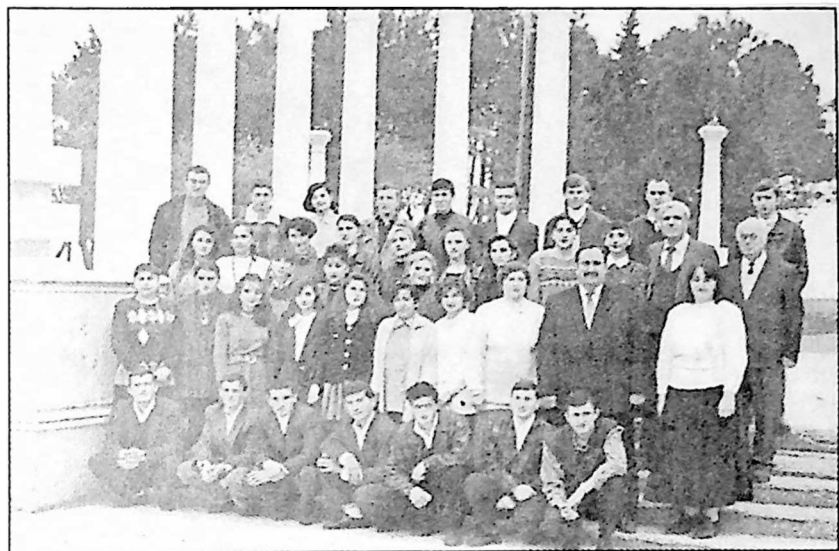
საქართველოსა და აჭარის ა.რ. განათლების მინისტრების თამაზ კვაჭანტირაძისა (მარცხნიდან მესამე) და პროფესორ ნანი გუგუნავას (მარცხნიდან პირველი) სტუმრობა.

შეხვედრა ცნობილ აგროქიმიკოსთან,
აკადემიკოს მელქისედექ ბზიაყასთან.

ამერიკელი სტუმრები ინსტიტუტში: პროფ. ტომას ჟრეცი და
პროფ. პეი მიულერი.

ინსტიტუტის პირველი სასესიო გამოცდების ფრიაღოსნები.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი აკადემიკოსი ვალერიან მეტრეველი უცხოელ მეცნიერებთან.

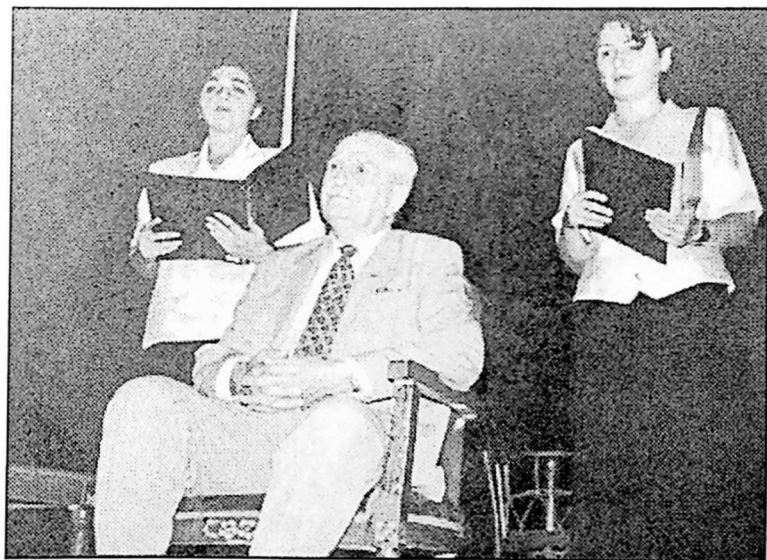
საქართველოს სოფლის მეურნეობის და სურსათის მინისტრი ზურაბ გეგეჭკორი (ცენტრში), აკადემიკოსები მამია გოგოლიშვილი (მარცხნივ),

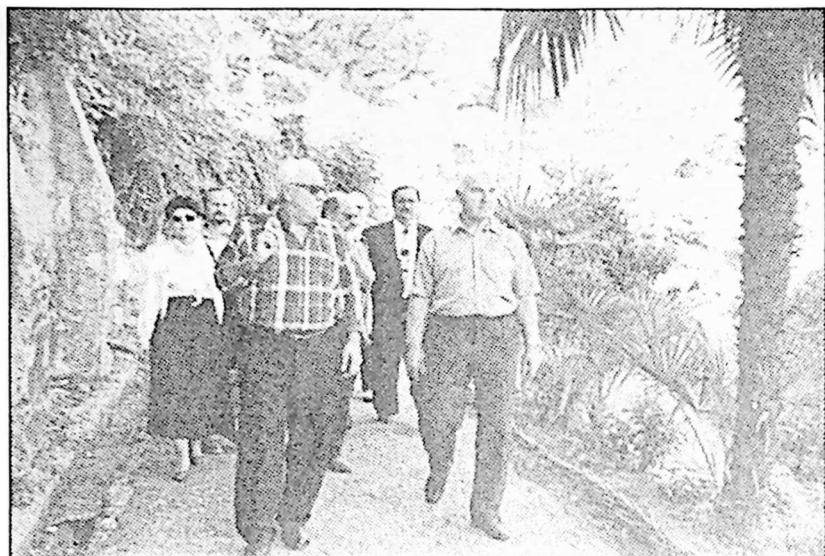
შეხვედრა პოეტ ზურაბ გორგილაძესთან

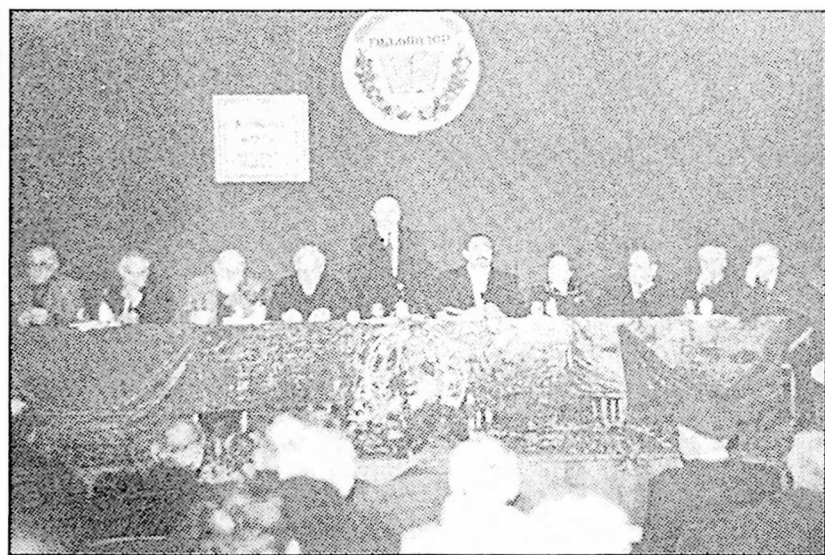
აკად. ალექსანდრე გობრონიძე ღირსების ორდენს გადასცემს
აკად. მამია გოგოლიშვილს

აკადემიკოს მამია გოგოლიშვილის დაბადების
85-ე წლისთავის საიუბილეო საღამო

საერთაშორისო სიმპოზიუმის მონაწილეები,
აკადემიკოსები რობერტ ანდლულაძე (მარჯვნივ) და ოთარ ონიანი.

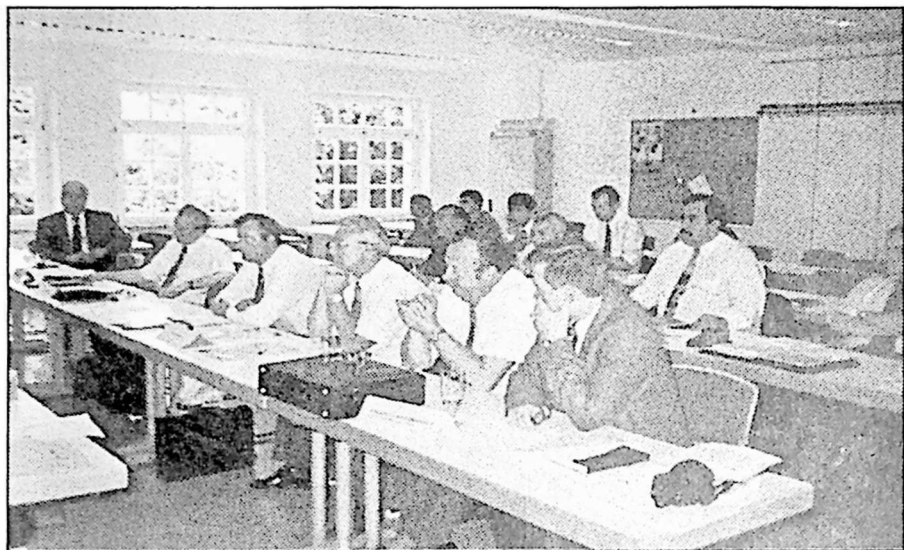
რექტორის პირველი არჩევნები.

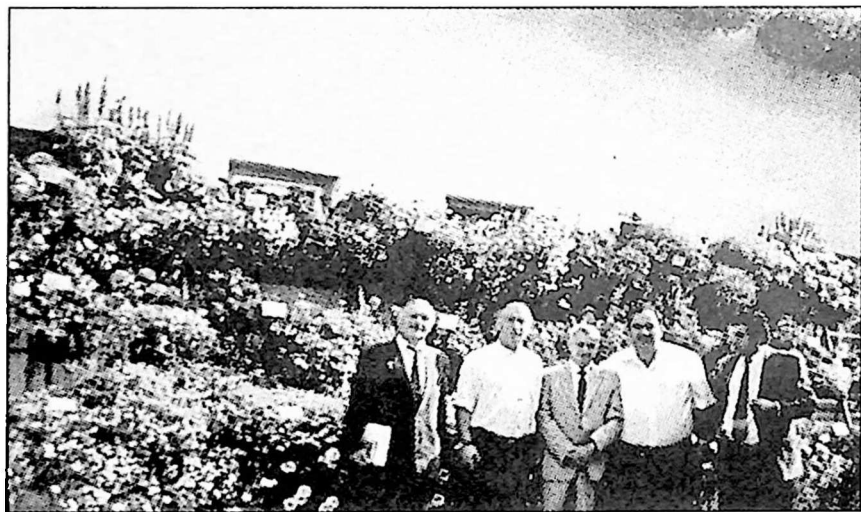
რექტორატის სხდომაზე

კადრების განყოფილების უფროსი დოცენტი ნებული აბუსერიძე (მარჯვნივ)
და დაუსწრებელი ფაკულტეტის სამდივნოს უფროსი შუჭურა გორგილაძე-
ჯაბნიძე (მარცხნივ) ოპერატიულ თათბირზე თანამშრომლებთან

ათენში ბერძენ კოლეგებთან

მივლინებით გერმანიაში

სიმპოზიუმზე ისრაელში

სტუმრად უკრაინაში

მიატვარ ზურაბ ხაბაძის ნამუშევრების
პერსონალურ გამოფენაზე (თბილისი)

იუბილარები ნანა ჭირაქაძე, თენგიზ ჯინჭარაძე (მარცხნივ),
დავით გაბნიძე

ახალ წელს გვილოცავენ თანამშრომელთა შვილები.

„ცოდნის დღის“ ზეიმზე

შეხვედრა მწერლებთან – ვახტანგ ახელელიანთან და რამაზ სურმანიძესთან

„სტუდენტური დღეები – 98“-ის გახსნა

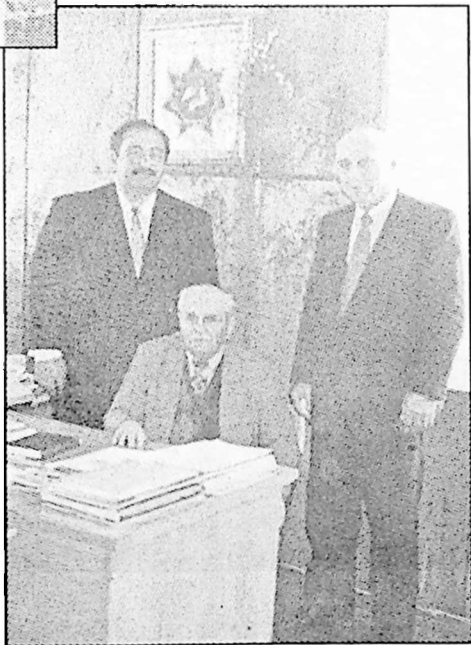
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის და უმაღლესი სასწავლებლების ხელმძღვანელთა შეხვედრა (მარცხნიდან მარჯვნივ): ანთაზ ქიქავა, რეზო ჯაბნიძე, ოთარ დიოგიძე, ლევან მირცხულავა.

კათედრის გამგე დოცენტი ნაზი ჯაბნიძე თანამშრომლებთან

აჭარის ავტონომიური
რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს
თავმჯდომარის მოადგილე
აკადემიკოსი ალექსანდრე
გობრონიძე ღირსების ორდენს
გადასცემს რეზო ჯაბიძეს.

აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი
თავის აღზრდილ პროფესორებთან

ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტის დეკანი დოცენტი ლამზირა გორგილაძე (ცენტრში) და მოადგილე დოცენტი ნინო ბერიძე კათედრის გამგეებთან და დეკანატის წევრებთან.

აგრობიოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი დოცენტი მამია კახიძე და მოადგილე დოცენტი ლელა ებრალიძე კათედრის გამგეებთან და თანამშრომლებთან თათბირზე

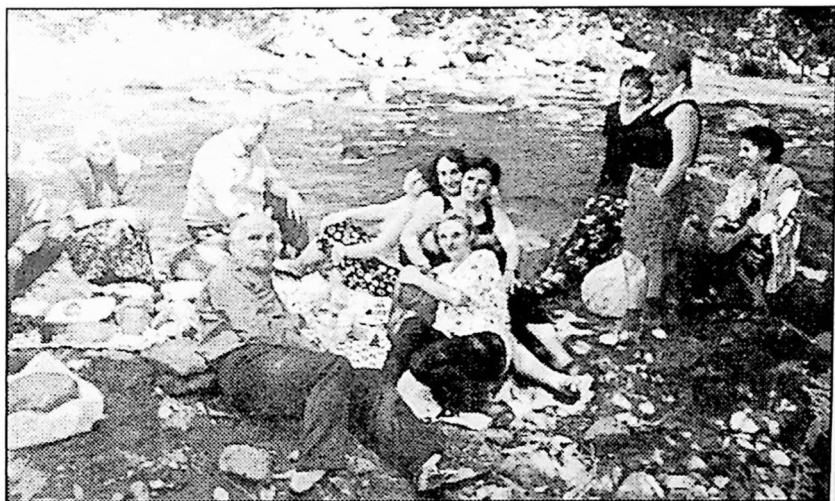
სწავლული მდივანი პროფესორი ვახტანგ გოგუაძე თანამშრომლებთან

პრორექტორი სამეურნეო დარგში ვაჟა მიქელაძე
ოპერატიულ თათბირზე თანამშრომლებთან

საფინანსო-ეკონომიკური განყოფილების გამგე
ლოცენტი რუსუდან მუჯირი პრაქტიკანტებთან.

სამეცნიერო ექსპედიცია ჩაქვის თაგში. შესვენების დროს.

სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკის ხელმძღვანელი, პროფესორი
შოთა ლამპარაძე თათბირს ატარებს პრაქტიკის ხელმძღვანელებთან

დაუსწრებელი ფაკულტეტის დეკანი - დოცენტი გია ოკროპირიძე და
მოადგილე - დოცენტი მაია ჯაბუა დეკანატის წევრებთან.

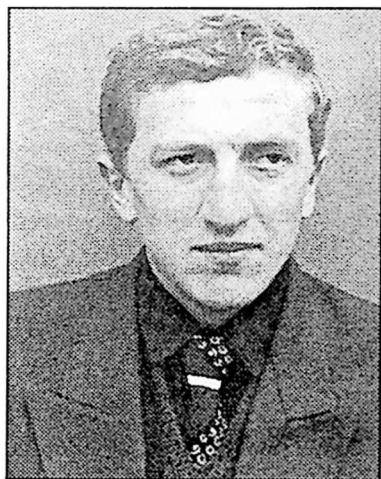
საქართველოს პრეზიდენტის კრემლის
ლაურეატები

ნატო ჯავბიძე

გიორგი ჯავბიძე

არჩილ ძირკვაძე

თეონა სულაბერიძე

საქართველოს პრეზიდენტის პრემიის ლაურეატები

ლევან საგინაძე

ია მარკოიძე

ამირან თელორაძე

საქართველოს პრეზიდენტი გადასცემს პრეზიდენტის პრემიას
ინსტიტუტის სტუდენტს გიორგი ხალვაშს.

მეორე სასწავლო წელიც მოგვადგა კარს. ამჯერად ცხრის ნაცვლად 12 სპეციალობაზე გვქონდა მიღება. მანამდე დაეყენეთ საკითხი, რომ ინსტიტუტში ან სამხედრო კათედრა შემოეღოთ, ან სწავლის დასრულებამდე სტუდენტები არ გაეწვიათ სამხედრო სამსახურში. სათანადო ორგანოები მეორე ვარიანტზე შეჩერდნენ. ამან, ბუნებრივია, მისაღები კონტინგენტის სტაბილურობა გამოიწვია.

მისაღები გამოცდების წინ მოვაწყვეთ „ღია კარის“ დღე. შეიკრიბნენ აბიტურიენტები, მათი მშობლები. უფრო დაწვრილებით გავაცანით მიღების პირობები, გავარკვეით მათთვის საინტერესო საკითხებში, დავარწმუნეთ, რომ ცოდნას არავის დაუუკარგავდით, მაგრამ არც უცოდინართ გაეუღებდით სასწავლებლის კარს.

მეორე სასწავლო წლის მისაღებმა გამოცდებმა ორგანიზებულად ჩაიარა. არ ყოფილა არავითარი გაუგებრობა.

კორესპონდენტმა, რომელიც მისაღები გამოცდების წინ შემხვდა, ერთი ასეთი შეკითხვაც დამისვა: რამდენადაც ვიცი, თქვენ ისრაელში იყავით მიწვეული საერთაშორისო კონგრესზე, რომელშიც მონაწილეობდნენ 100-ზე მეტი ქვეყნის უმაღლესი აგრარული სასწავლებლის რექტორები. ალბათ იქაც სცადეთ კავშირის გაბმა, ხომ არაფერს გვეტყოდით ამის თაობაზე?

მახსოვს, მაშინ კორესპონდენტს ასე ვუპასუხე: ისრაელი საოცარი ქვეყანაა, ძალიან კმაყოფილები დავბრუნდით, იმდენად დიდია შთაბეჭდილებები და იმდენი რამის თქმა მსურს, ძალიანაც რომ ვეცადო. ერთი კითხვის პასუხში ვერ ჩავეტევი, ამიტომ, თქვენი გაზეთის რედაქცია თუ საშუალებას მომცემს, ცოტა მოგვიანებით ვრცლად ვისაუბრებ ნანახსა და განცდილზე. გაზეთმა მართლაც მომცა ამის შანსი და გამოვაქვეყნე იქაური შთაბეჭდილებები, რომელიც ახლაც უთუოდ დააინტერესებს მკითხველს. რადგანაც იქ ბევრი პრობლემა და საკითხი ჩვენი ინ-

სტიტუტის ჭრილში მაქვს განხილული. ვფიქრობ, ეს ნარკვევიც ინსტიტუტის ისტორიის ნაწილია და გადავწყვიტე ამ წიგნშიც შემეტანა იგი.

ებრაული ესკიზები

მსირე შესავალი

წესად დამკვიდრდა – უცხოეთში რომ მიემგზავრები, წინა-სწარ ეცნობი იმ ქვეყნის ისტორიას, სადაც უნდა ჩახვიდე. სხვანაირად არც გამოვა, უხერხულია, წარმოდგენა არ გქონდეს სახელმწიფოზე, რომელიც გმასპინძლობს, ვერ ერკვეოდე მის წარსულში, დღევანდლობაში, არაფერი იცოდე იმ წვლილზე, რომელიც მან შეიტანა მსოფლიო ცივილიზაციის საგანძურში, მით უმეტეს, თუ ისეთ უძველეს მიწას უნდა ესტუმრო, როგორიც იუდეაა.

ამ ქვეყანას კი, დღევანდელ ისრაელს, ფენიქსივით ფერფლიდან აღმდგარს, ლეგენდარული და უაღრესად ტრაგიკული ისტორია აქვს.

„დიდ საბჭოთა ენციკლოპედიაში“ ძალიან მწირი ცნობები მოვიპოვეთ, კერძოდ, ის, რომ ისრაელის სახელმწიფო შეიქმნა 1948 წელს და იქ მძლავრადაა ფესვგადგმული სიონიზმი.

მაინც რა არის სიონიზმი?

იგი ებრაელებს ესმით, როგორც ურყევი პატრიოტიზმი, სამშობლოს სიყვარულის დიდი გრძნობა, საუკუნეების წინათ უმოწყალოდ დარბეული ქვეყნის აღორძინებისაკენ მიმართული. სიონიზმი მიზნად ისახავდა მსოფლიოს ყველა ებრაელის დაბრუნებას პალესტინაში და იქ იუდეველთა სახელმწიფოს აღდგენას. რეაქციულ-ნაციონალისტური მოძრაობაო, ამოიკითხავთ ამაზე საბჭოთა პერიოდის ლიტერატურაში. დღევანდელი თვალსაწიე-

რიდან ყოველივე ეს, თუ მეტი არა, ღიმილს მოჰგერის საქმეში ჩახედულ კაცს.

ისრაელის ისტორიაზე და დღევანდელ ყოფაზე რუსულ წყაროებში მასალები საერთოდ ტენდენციურია, ამ ხარვეზს გარკვეულწილად ავსებს ქართული სამეცნიერო ლიტერატურა. გამგზავრების წინ ხელში ჩამივარდა ზაქარია ჭიჭინაძის წიგნი „ქართველი ებრაელები საქართველოში“. მასში მრავალი შესანიშნავი ფაქტია მოხმობილი იმ უძველეს ერზე, რომლის ნაწილი ბედუკუდმართობამ საქართველოში გადმოისროლა. როგორც მე-ისტორიე გვამცნობს, ბაბილონის მეფის ნაბუქოდონოსორისაგან აწიოკებული ებრაელები თითქმის მთელ პლანეტაზე მიმოიფანტნენ. მათი საქართველოში გადმოსახლება სამ ნაკადად მომხდარა. 26 საუკუნე თანხმობით და სიყვარულით უცხოვრიათ ქართველების გვერდით ებრაელებს, თუმცა, ეს ცალკე საუბრის თემაა.

და, აი, დადგა ისრაელში გამგზავრების დღე. სამგზავრო ლაინერი თბილისის აეროდრომიდან მსუბუქად აფრინდა და გეზი აღთქმული ქვეყნისაკენ აიღო.

თელ-ავივში, საერთაშორისო სემინარ-სიმპოზიუმზე, სხვადასხვა ქვეყნის აგრარული უმაღლესი სასწავლებლების ხელმძღვანელები იყვნენ მიწვეულნი, მათ შორის დსთ-ს ქვეყნებიდანაც. როგორც შემდეგ შევიტყვე, სიმპოზიუმში მსოფლიოს 130 სახელმწიფოს წარმომადგენელი მონაწილეობდა. საქართველოდან ეს პატივი მე მხვდა წილად.

აღთქმულ მიწაზე

ღამის 3 საათი იქნებოდა, თელ-ავივში რომ ჩავფრინდით. საოცარი სანახავია ეს ქალაქი თვითმფრინავიდან, ისეა გაჩახჩახებული, გავარვარებულ ვუღკანს მოგაგონებთ.

აეროდრომზე გულთბილად დაგვხვდნენ. მსოფლიოს სხვა-დასხვა კუთხიდან ჩაფრენილი დელეგაციის წევრებს ეროვნულ ტანსაცმელში გამოწყობილი ებრაელი გოგონები შემოგვეგებნენ. ერთი მათგანი ჩემკენ წამოვიდა, სახელით და გვარით მომმართა, კეთილი იყოს თქვენი ჩამობრძანება ისრაელის მიწაზეო. იქიდან მდიდრულ, ფეშენებელურ სასტუმროში წაგვიყვანეს. ღამე იყო და. ბუნებრივია, ვერ დაეტყბით ულამაზესი პანორამით, სასტუმროდან რომ იშლებოდა ჩვენს თვალწინ. სანაცვლოდ, დილით, სასტუმროს მეხუთე სართულიდან, ვიხილეთ ხმელთაშუა ზღვის ზღაპრული სანაპირო, სუბტროპიკული კლიმატისათვის დამახასიათებელი ფლორა, განსაკუთრებით გამაოცა ყვავილების სიმრავლემ. გულწრფელად უნდა ვთქვა, მსგავს სილამაზეს იშვიათად წააწყდები. მით უფრო, თუ ამას ვამბობ აჭარიდან – ბუნების ამ წალკოტიდან ჩასული კაცი.

ისრაელი უძველესი კულტურის ქვეყანაა, ქვეყანა აბრამის, ისაკის და იაკობის შთამომავლებისა. აქ დაიწყო ახალი ქრისტიანული რელიგიური მოძღვრების ქადაგება იესო ქრისტემ. მდიდარი ისტორიული წარსულის მქონე ებრაელმა ხალხმა დიდი ქარტეხილები გამოიარა, ვიდრე ბოლოს და ბოლოს, 1948 წლის 14 მაისს, დამოუკიდებელი სახელმწიფოს სტატუსს დაიმკვიდრებდა.

ჩვენი თელ-ავივში ყოფნა დაემთხვა ისრაელის დამოუკიდებლობის აღდგენის 48-ე წლისთავს. ზეიმზე სიმპოზიუმის მონაწილენიც მიგვიწვიეს. ეს იყო საოცარი გზებით დამუხტული საღამო, რომლის მსგავსი იშვიათად მინახავს.

ვიდრე სხვა საკითხებს შევეხები, ვიტყვი, ებრაელები საოცარი ინტერესისა და პრინციპების ხალხია. ჩვენ ბევრი გვსმენია გერმანელების საოცარ პუნქტუალობასა და წესრიგზე, იაპონელების ყაირათიანობაზე, მათემატიკური სიზუსტით გათვლილ შრომის ორგანიზაციაზე, მაგრამ იმან, რაც ისრაელში ვნახე, ყველა მოლოდინს გადააჭარბა.

ამ ქვეყანაში თითოეულის შრომა მეცნიერულად დასაბუთებულ რეკომენდაციებსა და მონაცემებს ეყრდნობა, მოუფიქრებელ ნაბიჯს არავინ გადადგამს, ფუჭ ოცნებას და რომანტიზმს საყრდენი და საფუძველი გამოცლილი აქვს. ებრაელები რაციონალური ხალხია და, აქედან გამომდინარე, ცივი გონებით მოქმედებენ.

მოხვდებით თუ არა ისრაელში, ამას ყველა ფეხის ნაბიჯზე იგრძნობთ.

ისრაელის ტერიტორია დიდი არაა, უფრო მცირემიწიანი ეთქმის. მიუხედავად ამისა, ერთ-ერთი მოწინავე ქვეყანაა – კარგად განვითარებული სოფლის მეურნეობითა და მრეწველობით. ისრაელი ჩრდილოეთიდან სამხრეთისაკენ 470 კილომეტრზეა გადაჭიმული, სიგანე ყველაზე გრძელ ადგილებში 135 კილომეტრია. მას ესაზღვრება ლიბანი, სირია, იორდანია, ეგვიპტე და საუდის არაბეთი (ზღვით).

სულ 2 მილიონი პექტარი უკავია ქვეყანას (შედარებისათვის – საქართველოს 7 მლნ), 50 პროცენტი უდაბნოს უჭირავს და სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებისათვის აბსოლუტურად გამოუსადეგარია. სავარგულებად სულ 420.000 პექტარია. არც კლიმატური პირობებია ხელსაყრელი: ნალექების წლიური რაოდენობა 50 მმ-დან 125 მმ-მდე მერყეობს. იმის წარმოსადგენად, თუ რაა ეს, ვიტყვი, იმდენი წლიური ნალექი, რამდენიც იქაა, ჩვენთან ერთ კვირაში მოდის.

ისრაელში აპრილიდან ნოემბრამდე აპრილამდე სიცხეებია. ზამთარში იმდენად თბილა, ტემპერატურა საშუალოდ ნულს ქვემოთ არ ჩამოდის. აქ ერთადერთი ტბაა – კინერეთი, რომელშიც წმინდა მდინარე იორდანე ჩაედინება. ებრაელები მას „დიდ იორდანეს“ ეძახიან, თუმცა ეს ეპითეტი მაინცდამაინც ზუსტი ვერაა, იგი ტბის შესართავთან ორჯერ ნაკლებია, ვიდრე ჩვენი ყოროლისწყალი.

მკითხველი იფიქრებს, ისრაელი თუ ასე მცირემიწიანი და უწყლო ქვეყანაა, სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოებით როგორ უკავია მსოფლიოში ერთ-ერთი მოწინავე პოზიციაო.

აი, სწორედ აქ ჩანს ებრაელი კაცის პრაქტიკული ნიჭი. ზემოთ ნახსენები ის ერთადერთი ტბა მაცოცხლებელ ოაზისადაა ქცეული. იგი ძირითადად წყვეტს წყლის პრობლემას, თუმცა მთლიანად არ ჰყოფნით. ამიტომ ქვეყანაში ბევრი ჭაბურღილია. ტბიდან და ჭაბურღილების საშუალებით ღებულობენ არა მარტო სასმელ წყალს, რომელიც პოლიეთილენის ბოთლით იყიდება და დოლარზე მეტი ღირს, არამედ შესანიშნავად ორგანიზებული ირიგაციული სისტემით უზრუნველყოფს როგორც დახურული, ისე ღია გრუნტის იმ ღონეზე მორწყვას, რომ უხვი მოსავალი გარანტირებულია.

ირიგაციულ სისტემაზე რომ ვლაპარაკობთ, ალბათ, მკითხველს არხების ქსელი წარმოუდგება, მაგრამ გაწბილდება. საარხო სისტემას ამ ქვეყანაში ვერ ნახავთ. საკითხი უბრალოდ, მაგრამ ეფექტურადაა გადაწყვეტილი: მთელი ისრაელის სავარგულები დაქსელილია რეზინის მილებით. ასეთი მილები მიყვანილია ყველა მცენარის, თვით ერთწლიანების ძირშიც. როგორც იქ გვითხრეს, სავარგულებში იმდენი მილია ჩადებული, რომ შემოარტყა, ქვეყნის მთელ ტერიტორიას 380-ჯერ შემოუვლის. ამ მილს ნეტაფინი ჰქვია. მას მარტო საკუთარი საჭიროებისათვის კი არ აწარმოებენ, არამედ საზღვარგარეთაც გააქვთ. საერთო წარმოების 65 პროცენტს ჰყიდიან, ეს 80 მილიონ დოლარს მატებს ქვეყნის ბიუჯეტს.

კომპიუტერი განსაზღვრავს, რომელ მცენარეს როდის უნდა მიაწოდოს წყალი, არც მეტი და არც ნაკლები, როგორც ავადმყოფის ვენაში სითხის გადასხმის დროს. ამიტომ ისრაელში მორწყვის ამ მეთოდს „წვეთობრივს“ ეძახიან.

ხელოვნური დაწვიმება იქ დიდი პატივით არ სარგებლობს. ჯერ ერთი, გასანიავებელი წყალი სადაა, მეორეც, „წვეთობრივი რწყვა“, დაწვიმებასთან შედარებით 1,5-ჯერ მეტ მოსავალს უზრუნველყოფს. სხვათა შორის, სასუქებსაც კომპიუტერი ანაწი-

ლებს, ნიადაგისა და მცენარის მოთხოვნილების გათვალისწინებით.

საოცარი ხალხია ებრაელები-მეთქი. ქვეყანა უდანაკარგოდ მუშაობს. ისევ წყლის მაგალითი: გამოყენებულია კანალიზაციის წყალიც კი, სპეციალურ რეზერვუარებში რომ ჩაედინება და ქიმიური ფილტრაციის შემდეგ ისევ უბრუნდება წარმოებას.

ჭაბურღილები ვახსენე ზემოთ. 300-დან 500 მეტრამდე უნდა გაბურღო მიწა, წყალი რომ მიიღო. ამას სახელმწიფო აკეთებს და ძალიან ძვირიც უჯდება – 1000 დოლარი 1 მეტრი. მაგრამ ამონაგები იმდენად ღიძია, ხარჯები მალე იფარება.

გინდა არ გინდა, შედარებას აკეთებ. როცა განსხვავება ძალიან ღიძია, სად ცა და სად დედამიწაო, იტყვის ქართველი კაცი. ამ ნათქვამით, იქნებ, სრულად ვერც კი აღიქვას კაცმა ეს განსხვავება, ამიტომ ციფრებს მოვიშველიებ.

ისრაელს ერთი მოზრდილი ტბა და ერთი წყალმეჩხერი მდინარე აქვს, საქართველოში 25.000 ღიძი და პატარა მდინარეა. აქედან 17.000 დასავლეთ საქართველოში. ჩვენში 860 ტბა, 688 წყარო. დაახლოებით 2000 მინერალური წყალია, ამას მიუმატეთ შავი ზღვის 320-კილომეტრიანი სანაპირო ზოლი, ტყეთა მასივი, ქვეყნის ტერიტორიის 38,8 პროცენტი რომ უჭირავს.

ეს, რაც ბუნებამ გვიწყალობა, სამაგიეროდ, სოფლის მეურნეობის წარმოებით და მოცულობითაც ისე ვართ ისრაელს დაშორებული, როგორც დედამიწა ცას.

გუცქეროდი ისრაელის წალკოტად ქცეულ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, ვადარებდი ჩვენსა და მათ შესაძლებლობებს და გული მწყდებოდა, უზარმაზარ ბუნებრივ რესურსებს დაუდევრად რომ ვეპყრობით და სანახევროდაც ვერ ვიყენებთ.

ისე არ გამიგოს ეინმემ, თითქოს ისრაელის აპოლოგეტი ვიყო და ჩემი ქვეყანა ნაკლებად მიყვარდეს, რა თქმა უნდა, არა, უბრალოდ, რეალობას აღწევსხავ და გულისტკივილი მაღაპარაქებს. ძალიან მინდა, საქართველოც სოფლის მეურნეობის და-

წინაურებულ ქვეყნად იქცეს, რისი იმედიც არასოდეს დამიკარგავს.

ვამბობდი და ვიმეორებ. თუკი მოწინავე ქვეყნის მრავალგზის ნაცად მეთოდებსა და რეკომენდაციებს შემოქმედებითად გადმოვიტანთ, შედეგიც არ დააყოვნებს.

თუმცა, მთავარი სიტყვა მთავრობასა და მეცნიერ სპეციალისტთა იმ ჯგუფს ეკუთვნის, ამ საქმით რომ არის დაკავებული, მათზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული, მაგრამ ისე არა, როგორც ღლეშღე – ბევრი სიტყვა და ცოტა საქმე...

მომავალი და კიბუსები

მიწა ისრაელში სახელმწიფო საკუთრებაა და მისი გაყიდვა აკრძალულია. იგი იჯარით ეძლევა მოსახლეობას განსაზღვრული (49 წელიწადი) დროით. რატომ მაინცდამაინც 49 და არა 50-ით, ამაზე ვერაფერს გეტყვით. ერთ ოჯახზე მხოლოდ 4 ჰექტარი მიწის ნაკვეთის გამოყოფაა გათვალისწინებული, არც მეტი, არც ნაკლები. აქიდან 2 ჰექტარი სათბურებს ეთმობა, ორიც – ღია გრუნტს. ვინც ამ წესს დაარღვევს, იჯარის უფლებას კარგავს. მოშავის წევრს თავის მეურნეობაში 4 მუშის დაქირავების უფლება აქვს, თითოეულს თვეში 500 დოლარი უნდა გადაუხადოს. მუშები ძირითადად ტაილანდელები არიან.

ზემოთ მოშავეები ვახსენე, ეს სოფლის მეურნეობის მართვის ფორმაა, რომლის მიხედვით, ყოველი ოჯახი ინდივიდუალურად წარმართავს თავის საქმიანობას, ამუშავენს იჯარით გამოყოფილ მიწას, მიღებულ პროდუქციას ადგილზევე აბარებს სახელმწიფოს და ანაზღაურებასაც იქვე იღებს. მოშავეები ფაქტობრივად ოჯახებად დანაწილებული კოოპერაციული უჯრედებია. ღღესღღეობით ისრაელში 450 მოშავია, თითოეულ მათგანში დაახლოებით 60 ოჯახია გაერთიანებული, ანუ ქვეყნის მოსახლე-

ობის 3,3 პროცენტი, სართოდ კი, სოფელში მთელი მოსახლეობის 10 პროცენტი ცხოვრობს.

მოშავის წვერი ყველა ვერ გახდება. უნდა გაიარო ერთი წლის საკანდიდატო მუშაობის სტაჟი. თავის გამოჩენის შემთხვევაში, საერთო კრების გადაწყვეტილებით. მოშავის სრულყოფილიანი წვერი ხდება. და საერთოდ, ისრაელში მხოლოდ კარგად უნდა მუშაობდე. ამ ქვეყანაში უსაქმურს და ზარმაცს ვერ იტანენ. აქ კანონითაა აკრძალული (და რაც აკრძალულია, ვერ გაიტაცანებს) აზარტული თამაშები, კაზინოები, პარამხანები და მისთანები.

მოშავების გარდა, ისრაელში წარმატებით მოქმედებს ეგრეთ წოდებული კიბუცი. კიბუცში, ანუ კომუნაში, ყველაფერი კოლექტივს ეკუთვნის, ყველა საკითხს წყვეტს და აკანონებს გამგეობა სამი ან ხუთი კაცის შემადგენლობით. ერთი შეხედვით, კიბუცი ჩვენს კოლმეურნეობებს მოგვაგონებს, მაგრამ მხოლოდ ერთი შეხედვით. კიბუცებში ხელფასს არ იღებენ. მთელი შემოსავალი ერთ ყულაბაში იყრის თავს და გამგეობის გადაწყვეტილებით იხარჯება. ბავშვები ბაგა-ბაღებში იზრდებიან, მერე საშუალო განათლებას იღებენ, ვისაც ნიჭი და უნარი აღმოაჩნდება – უმაღლეს განათლებასაც. გამორჩეულ ახალგაზრდებს საზღვარგარეთ გზავნიან სასწავლებლად. ყველა ეს ხარჯი საერთო საღაროდან გადის. უფასოა ბინა, სამედიცინო და საყოფაცხოვრებო მომსახურება, ტრანსპორტი და, რაც ყველაზე მთავარია, კვება. სასადილოებში დიდი არჩევანია, შენი გემოვნებით შეგიძლია, რაც გინდა და რამდენიც გინდა, მიირთვა. კვირაში ორჯერ პაკეტებით მიაქვთ სარეცხი და იმავე პაკეტებით აბრუნებენ გარეცხილსა და გაუთოებულს. კიბუცის წევრს წელიწადში ერთხელ ეძლევა შვებულება, პენსიაში გასვლის შემდეგ (მამაკაცები 65, ქალები 60 წლიდან) მთელი სიცოცხლის მანძილზე უზრუნველყოფილია ყოველგვარი პრობლემების გარეშე.

მოშავის მსგავსად, თავდაპირველად კიბუცებშიც მხოლოდ სოფლის მეურნეობას მისდევდნენ, მაგრამ უკანასკნელ წლებში მრეწველობასა და საყოფაცხოვრებო მომსახურებაშიც სცადეს ძალა. მიუხედავად იმისა, რომ 270 კიბუცში მთელი მოსახლეობის 2,4 პროცენტი გაერთიანებული, ისინი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის 35 პროცენტს აწარმოებენ. სამრეწველო პროდუქციაში (ძირითადად ალმასს ამუშავებენ) შედარებით მოკრძალებული წილი აქვთ – 6 პროცენტი.

ისრაელის სოფლის მეურნეობა მთლიანად აკმაყოფილებს საკუთარი ბაზრის მოთხოვნილებებს და ყოველწლიურად საექსპორტოდ გააქვს 650 მილიონი დოლარის სოფლის მეურნეობის პროდუქტი. აქედან ციტრუსებზე მოდის 27 პროცენტი, ყვავილებზე – 31, ბოსტნეულზე – 22, მეცხოველეობის პროდუქტებზე – 6 პროცენტი, საერთაშორისო ბაზარზე დიდი გასავალი აქვს აქაურ ლიმონს, ფორთოხალს, მანდარინს, თეთრ და ვარდისფერ გრეიპფრუტს.

ისრაელში მაღალ მოსავალს იღებენ – ჰექტარზე 10 ტონა სიმინდს, სათბურებში – 300-ს, ღია გრუნტში კი – 190 ტონა პომიდორს, 50-70 ტონა კარტოფილს, 120 ტონა კიტრს, 40-50 ტონა საზამთროს და ა.შ.

ქვეყანაში ასევე მაღალპროდუქტიულია მეცხოველეობა და მეფრინველეობა. ფურების დათესვლა მთლიანად ხელოვნურია, თითქმის გამორიცხულია სიბერწე. ერთ ძროხისაგან 9.220 ლიტრ რძეს ღებულობენ, 30-35 – ლიტრს დღიურად. რძის ცხიმინაობა 3,3 პროცენტი, რაც სარეკორდო მაჩვენებლად ითვლება. 700 ლიტრია თითოეული თხის საშუალო წლიური ნაწველი. ისრაელი მეფუტკრეობის ქვეყანადაც ითვლება. წარმოებული თაფლის ნახევარი სხვადასხვა ქვეყანაში გადის, მასზე ყველგან დიდი მოთხოვნილებაა. საოცრება, აბა სხვა რა უნდა დაარქვა იმას, რომ ისრაელს, ამ, როგორც ვთქვით, ყველაზე უწყლო ქვეყანას, საექსპორტოდ გააქვს თევზი და თევზის პროდუქტები.

დაუჯერებელია, მაგრამ ფაქტია – თევზს ზღვიდან და ტბიდან გადმოქაჩული წყლის ტბორებში ამრავლებენ.

მოსახლეობა

ბოლო ოცწლეულში მსოფლიოს ყველა კონტინენტიდან დაიწყო ებრაელთა მასობრივი მიგრაცია ისტორიულ სამშობლოში. წაეიდნენ საქართველოდანაც. ხელისუფლება მომზადებული შეხვდა სამშობლოში მოსულ ებრაელობას. ყველა ოჯახს გამოეყო კეთილმოწყობილი ბინა ავეჯით, თითქმის ყველაფერი, რაც ნორმალური ცხოვრებისთვისაა აუცილებელი. ოჯახს, რომელმაც სოფლის მეურნეობაში ისურვა მუშაობა, სახელმწიფომ 100.000 დოლარის სესხი მისცა 10 წლის ვადით. შთამბეჭდავი თანხაა, არა? მაგრამ მის ხარჯვაზე სახელმწიფო უმკაცრეს კონტროლს აწესებს. ამ თანხით ოჯახმა უნდა მოაწყოს სათბური, სარწყავი სისტემა, შეიძინოს ტექნიკა-მოწყობილობა, მინერალური სასუქები, მოკლედ. ყველაფერი, რაც უხვი მოსავლისთვისაა საჭირო.

თითოეულმა ოჯახმა თვითონ უნდა გადაწყვიტოს, მეურნეობის მართვის რომელ ფორმაში გაერთიანდეს, მოშავში თუ კიბუცში.

სამი წლის შემდეგ იწყება ვალის გადახდა. იმ ოჯახს, რომელიც 10 წლის განმავლობაში ერთ ადგილზე ეწევა შრომით საქმიანობას და ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პუნქტებს კეთილსინდისიერად ასრულებს, ნასესხები 100.000-დან, 70 ათას დოლარს საჩუქრად უტოვებენ. როგორც ვთქვით, მიღებული სესხის მიზნობრივად გამოყენების საკითხი უმკაცრესად კონტროლდება. ერთ ცენტსაც კერ გამოიყენებ არადანიშნულებისამებრ. იქ ისე კი არ არის, როგორც ჩვენთან. ისრაელში კაცი კერც კი წარმოიდგენს, რომ კრედიტი შეიძლება გამოიყენო პირადი ვალის დასაფარავად, ავტომობილის თუ ტურისტული საგზურის შესაძენად.

ერთი მომენტიც: თუ რომელიმე ოჯახი, ვთქვათ, 9 წლის შემდეგ მოინდომებს სხვაგან საცხოვრებლად გადასვლას, ან საერთოდ დაარღვევს ხელშეკრულებას, სახელმწიფოს მთლიანად უნდა დაუბრუნოს არა მარტო ნასესხები 100.000 დოლარი, არამედ სათანადო პროცენტიც, ხოლო თუ 10 წლის შემდეგ გაუჩნდება სხვაგან წასვლის სურვილი, უფლება აქვს, იჯარით აღებულ ნაკვეთზე გაყიდოს ყველაფერი – სახლი, სათბური, უძრავ-მოდრავი ქონება, მიწას კი, როგორც ვთქვით, ხელს ვერ ახლებს.

დღეისათვის ისრაელის მოსახლეობა 5,5 მილიონს ითვლის, აქედან 81,1 პროცენტი ებრაელია. 14,2 პროცენტი მუსულმანია, 3 პროცენტი – ქრისტიანი (ძირითადად არაბები) და 1,7 პროცენტი მომთაბარე ტომები.

ებრაელების დასვენების დღე შაბათია (ამ დღეს ისინი არაფერს აკეთებენ), წინა დღით ამზადებენ სადილსაც კი, ქრისტიანები კვირას ისვენებენ, მუსლიმანები – პარასკევს.

ერთი რამ თვალშისაცემია – ებრაელთა კვარტალები ერთგვარად იზოლირებულია არაბთა კვარტალებისაგან. მათი ურთიერთობა მხოლოდ ოფიციალურ, საქმიან დონეზეა, სხვა კავშირები არა აქვთ.

ისრაელის მოსახლეობის 90 პროცენტი ქალაქებშია. ქვეყნის დიდი ქალაქებია: იერუსალიმი, თელ-ავივი, ხაიფა და ბერშავა.

იერუსალიმი – ისრაელის დედაქალაქი, მოსახლეობა 591.000, წარმოადგენს ებრაელი ხალხის ეროვნულ და სულიერ ცენტრს მას შემდეგ, რაც იგი 3000 წლის წინ მეფე დავითმა გააშენა და ებრაული სამეფოს დედაქალაქად გამოაცხადა. იერუსალიმშია განთავსებული ისრაელის მთავრობის რეზიდენცია, პარლამენტი და უმაღლესი სასამართლო. იერუსალიმზე ისრაელის სუვერენიტეტი არაა აღიარებული საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ.

სახელმწიფო წყობის თვალსაზრისით, ისრაელი საპარლამენტო დემოკრატიაა წარმოადგენს, რომელიც უზრუნველყოფი-

ლია საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო უწყებებით. ამ ინსტიტუტებს ისრაელში წარმოადგენს პრეზიდენტი, პარლამენტი (ქნესეთი), მთავრობა (მინისტრთა კაბინეტი) და უზენაესი სასამართლო (ებრ. ბაგატი – ბეით-დინ გავოა ლე-ცედეკ).

ისრაელს არ აქვს დაწერილი კონსტიტუცია, დემოკრატიულ პრინციპთა გატარება ქვეყანაში ხდება ზემოაღნიშნული უწყებებისა (საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო) და ე.წ. ძირითადი კანონების მეშვეობით, რომლებიც ისრაელში კონსტიტუციის შემცვლელადაა მიჩნეული. ისრაელში მოქმედებს ქვეყნის პრეზიდენტის, ქნესეთის, მთავრობის, სასამართლოს, ისრაელის თავდაცვის ძალების, იერუსალიმის, ისრაელის მიწების, სახელმწიფო ეკონომიკის, პიროვნების თავისუფლებისა და სხვა ძირითადი კანონები.

ისრაელის თავდაცვის ძალები, ებრაულად ცაჰალ, 1948 წელს, ებრაულ სახელმწიფოსთან ერთად ჩამოყალიბდა.

ცაჰალის დოქტრინაა – ისრაელს არ აქვს ერთი ომის წაგების უფლებაც კი;

საგარეო პოლიტიკა

ისრაელის საგარეო პოლიტიკამ, ქვეყნის არსებობის 50 წლის მანძილზე, რამდენიმე ეტაპი განვლო.

თავდაპირველად, მეზობელ არაბულ ქვეყნებთან შედარებით, ისრაელს მანევრირების გაცილებით ნაკლები საშუალებები ჰქონდა: არსებობის პირველ წლებში ისრაელი, ფაქტობრივად, დიპლომატიურ კრიზისს განიცდიდა არაბულ ქვეყნებთან ერთად, მის მიმართ არამეგობრულად იყო განწყობილი მუსლიმანურ ქვეყანათა უმრავლესობა, საბჭოთა კავშირი და აღმოსავლეთი ევროპის „სოციალისტური ბანაკის“ ქვეყნები. შესაბამისად, 40-იანი წლების ბოლოსა და 50-იანი წლების დასაწყისში, ისრაელის

მთავრობის უპირველეს ამოცანას მტრულ ატმოსფეროში (ისრაელის სახელმწიფოს შექმნიდან მოყოლებული 30 წლის მანძილზე იგი არც ერთმა მეზობელმა არაბულმა სახელმწიფომ არ ცნო) სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნება წარმოადგენდა. ამ მიზნის მიღწევის შესაძლებლობანი თავდაპირველად ზუსტად განსაზღვრული არ იყო, მაგრამ ისრაელში ქვეყნის მიერ პროდასავლური (მოგვიანებით, გამოკვეთილი პროამერიკული) ორიენტაციის არჩევას ყველა ეთანხმებოდა. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, საბჭოთა კავშირსა და დასავლეთს შორის წარმოქმნილი მზარდი დაპირისპირების პირობებში, ისრაელს სხვა რეალური ალტერნატივა არც ჰქონდა.

აღსანიშნავია ახლო აღმოსავლეთის კიდევ ერთი, შედარებით ახალი ასპექტი: უკანასკნელ წლებში გამოცემული გამოკვლევები ხშირად ასახავენ „ახლო აღმოსავლეთის“ ახალ საზღვრებს, რომლებშიც ტრადიციული ახლო აღმოსავლური ქვეყნების გარდა, სამხრეთი კავკასია და ცენტრალური აზიაც შედის, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ მის სამხრეთში მდებარე სახელმწიფოები (მათ შორის საქართველოც) თავიანთი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, ახლო აღმოსავლურ პროცესებში აქტიურად აღმოჩნდნენ ჩართულნი. ამას დაემატა კასპიის ნავთობის მოპოვებისა და ექსპორტის პერსპექტივებიც, რამაც დასავლეთის ქვეყნების რეგიონთან დამოკიდებულების ზემოაღნიშნული ცვლილებები გამოიწვია.

ეკონომიკა

90-იანი წლების დასაწყისში ისრაელმა დასავლეთის ეკონომიკაში მთლიანი შიდა პროდუქტის (გდპ) ერთ-ერთ უმაღლეს მაჩვენებელს მიაღწია. ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავლის მხრივ ისრაელი მსოფლიოს 200 ქვეყნიდან 21-ე ადგილზეა. ეს მაჩვენებელი, დაახლოებით, 17.000 დოლარს შეადგენს.

შეზღუდული შიდა ბაზრის პირობებში ისრაელის ეკონომიკური ზრდა მხოლოდ ექსპორტის გაზრდითაა შესაძლებელი. ისრაელის სამრეწველო საქონლის ექსპორტი იზრდებოდა სახელმწიფოს შექმნის პირველი წლებიდან.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყნის ეკონომიკური მიღწევები არ არის ცალსახა: სავაჭრო დეფიციტი ისრაელში დღესაც ყველაზე სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს. სახელმწიფოს არსებობის 50 წლის მანძილზე, ისრაელის მიერ მიღებული გარეშე დახმარება, დაახლოებით, 130 მილიარდ დოლარს შეადგენს. ისრაელის საგარეო ვალი განუწყვეტლივ იზრდებოდა 1985 წლამდე, რის შემდეგაც აღინიშნა უკუპროცესი: უკანასკნელი ათწლეულის მანძილზე დაბრუნებული სესხის რაოდენობა, როგორც წესი, აჭარბებდა საზღვარგარეთიდან მიღებულ თანხებს. აღნიშნული საგარეო სესხის მნიშვნელოვანი ნაწილი საკმაოდ გრძელი ვადით აშშ-ის მიერაა გაცემული.

„ელბაჰარ მენს სახლშიან“...

იერუსალიმი მსოფლიო ცივილიზაციის ერთ-ერთი უძველესი კულტურული და რელიგიური ცენტრია. იერუსალიმი, იერუსალიმი, როგორც მას იუდეველები უწოდებენ, ებრაელთა ეროვნული და სულიერი ცხოვრების ცენტრია. ჯერ კიდევ 3 ათასი წლის წინათ მეფე დავითმა იგი ქვეყნის დედაქალაქად გამოაცხადა. 1948-49 წლებში ქალაქი ორ ნაწილად გაიყო: აღმოსავლეთი სექტორი, ძველი ქალაქის ჩათვლით, იორდანიის კონტროლში მოექცა, დასავლეთი სექტორი ისრაელს დარჩა. ქალაქის ამ ორ სექტორს 19 წლის განმავლობაში ბეტონის კედელი ჰყოფდა. 1967 წელს, ისრაელ-იორდანიის 6-დღიანი ომის შემდეგ, იერუსალიმი გაერთიანდა. დღეს იგი ქვეყნის უდიდესი ქალაქია – 600 ათასი მცხოვრებით.

იერუსალიმი ოთხი კვარტალისაგან შედგება – თითოეულ-ისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური თავისებურებით. ქრისტიანული კვარტალი განფენილია ჩრდილო-დასავლეთით, მუსლიმანური – ჩრდილო-აღმოსავლეთით, სომხური – სამხრეთ-დასავლეთით და ებრაული – სამხრეთ-აღმოსავლეთით. ოთხივე კვარტალი კედლებითაა შემოზღუდული.

ეს საოცარი ქალაქია, სადაც, რომ იტყვიან, წარსული და დღევანდელია გვერდიგვერდ ცხოვრობს და სუნთქავს. იგი სამი მსოფლიო რელიგიის წმიდათაწმიდა ადგილია – იუდეველების, ქრისტიანების და მუსლიმანებისა. მუსლიმანებისათვის ქალაქი მექასა და მედინას შემდეგ მესამე წმინდა ადგილია.

აქ არის ომარის მეჩეთი, რომელშიც მაჰმადი (მუხამედ ფეილაძე) ლოცულობდა და საიდანაც, გადმოცემით, ცაღამალდა. აქვეა მთა, სადაც აბრაამს თავისი შვილი ისაკი მსხვერპლად უნდა შეეწირა უფლისათვის. აქ ცხოვრობდა და შემდეგ ჯვარს აცვეს იესო ნაზარეველი. უცნაური გრძნობა გიპყრობს ბეთლემში, მით უფრო, იმ გამოქვაბულის ნახვისას, სადაც, გადმოცემით, მარიამ ღვთისმშობელმა ბაგაში, დიახ, პირუტყვის ჩვეულებრივ ბაგაში, შვა იესო ქრისტე. ძნელია გადმოცემა იმ გრძნობისა, იქ რომ გეუფლება. ეს უშუალოდ უნდა განიცადო.

ისტორიულ-რელიგიური წმინდა ადგილების მოსანახულებლად იერუსალიმში მსოფლიოს ყველა კუთხიდან უწყვეტ ნაკადად მოედინებიან მორწმუნენი. იქაურობა უამრავ ტურისტსაც იზიდავს და მარტო ამით სახელმწიფოს 2 მილიონი დოლარი რჩება.

ებრაელებისათვის ყველაზე პატივგებული ადგილი ზეთისხილის მთაა, საიდანაც თითქოს ახალი მესია უნდა მოეღვინოს მსოფლიოს. აქ სამივე რელიგიის წმინდანთა საფლავებია, თითო მეტრის დაშორებით. გიდის თქმით, ზეთისხილის მთაზე დაკრძალვა 100.000 ამერიკული დოლარი ღირს. თანაც „წმინდ-

ანობა“ აუცილებელი არაა. აქვს კაცს ფული? მისი წარსულის მიუხედავად, წმინდანების გვერდით დაიკრძალება. უცნაური წესია!..

იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი ყოველთვის სიამაყის გრძნობას აღუძრავს ქართველ კაცს. ისრაელის მიწას რომ დავადგი ფეხი, უკედავი რუსთაველის სულმა არ მომასვენა თითქოს. ირაკლი აბაშიძის სტრიქონებიც ამოტივტივდა მეხსიერებაში:

„შენ აქ ხარ,	ნაბიჯი შეწყდა,
აქ ხარ...	აქ დაწდა ცრემლი
დასრულდა კვალი,	ხმელეთს რომ რეცხდა,
მშობელი მიწის	ვდგავარ შენს სახლთან,
ეს გედო ვალი,	წუხილი მესხთა,
აქ შენი მშვიდი	ძახილი მესხთა“...

ჯვრის მონასტერი ქართული რელიგიური და კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრი იყო შუა საუკუნეების იერუსალიმში. იგი გიორგი (პროხორი) შავშელმა დააარსა მე-11 საუკუნის 30-იან წლებში, საქართველოს სამეფო კარის მხარდაჭერით. მე-17 საუკუნის 40-იან წლებშიც მონასტრის აღდგენითი სამუშაოები ჩაატარა ნიკოლოზ ჩოლოყაშვილმა (ნიკიფორე ირბახი). 1960 წელს იქაურობას ეწვია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ექსპედიცია ირაკლი აბაშიძის, აკაკი შანიძის, გიორგი წერეთლის შემადგენლობით.

სწორედ მაშინ, მონასტრის ერთ-ერთ სვეტზე აღმოაჩინეს შოთა რუსთაველის პორტრეტი – საერო ტანსაცმელში გამოწყობილი პოეტი ორი წმინდანის – იოანე დამასკელისა და მაქსიმე აღმსარებლის წინაშე მუხლმოდრეკილი და ხელაპყრობილი. ეს პორტრეტი თავისი მნიშვნელობით უძვირფასეს შენაძენად ითვლება რუსთველოლოგიაში.

ვარაუდობენ, თამარ მეფის საფლავიც იქ უნდა იყოს. ესეც მომავალი მეცნიერული კვლევის საგანი გახდება უთუოდ. დღეს ჯვრის მონასტერი მაღალი, ზღუდეშემოვლებული ხუროთმოძღვრული კომპლექსია. ეზოში სამი ოთხსართულიანი სხვადასხვა ნაგებობაა.

ვიდეო და ფოტოობდით, ახლობლის საფლავის მონახულება თუ მაღლი და კეთილშობილური ვალის მოხდაა წინაპართა წინაშე, აი, მეც, ერთი ქართველი კაცი, მოკრძალებული ვდგავარ რუსთაველის სამარხთან და ჩემი ერის უდიდესი გულისთქმის პატარა ნაწილი მიმიტანია ამ ღვთაებრივი კაცის სამუდამო სასუფეველთან.

თითქოს ამის გაგრძელება იყო, რაც ხაიფის ცნობილ უნივერსიტეტში შემემთხვა. 20-წუთიანი გამოსვლა მქონდა, რომელსაც უნივერსიტეტის 500-მდე პროფესორ-მასწავლებელი ესწრებოდა. იქ, როგორც წესი, ლექციის წინ ყოველი გამომსვლელი მოკლედ წარადგენდა თავს. როცა ეთქვი, საქართველოდან, ბათუმიდან ვარმეთქი, დამსწრეთაგან რამდენიმეს აღელვება, მოუსვენრობა შევაძინე. ლექცია დავამთავრე თუ არა, ჩემთან მოვიდა თვალეზანთებული ქალი.

– ბატონო რეზო, – მომმართა აღელვებულმა, – ჩემი ოჯახი აქ ბათუმიდან ჩამოვიდა 70-იან წლებში. მე, ჩემმა დებმა და ძმებმა იქ დავამთავრეთ 26-ე საშუალო სკოლა. ერთი და ახლაც იქ ცხოვრობს, მაზინჯაურელი თამაზ გორგილაძის მეუღლეა. ორი ღისშვილი მყავს აჭარაში, მე, ნელი აჩენაძე გახლავართ.

სიხარულს ვერ ვფარავდით, არ ვიცოდით, რა გვექნა. რომ ვუთხარი, მე და თამაზ გორგილაძე თანაკლასელები ვართ-მეთქი, სულ გადაირია. რა ბედნიერებაა, რა ბედნიერებააო, – იმეორებდა ცრემლმორეული.

საღამოს ნელის მეუღლემ ტელეფონით დამირეკა, შინ მიმიწვიეს. ოცამდე კაცს მოეყარა თავი. რაზე არ ვისაუბრეთ, რა არ მოვიგონეთ, როგორც იტყვიან ზედ გადამყვნენ პირდაპირ. ნელიმ ისიც კი თქვა, ბედნიერი ვარ, ჩემი ღის ოჯახი, ღისშვილები აჭარაში – საქართველოს ყველაზე მშვიდ მხარეში რომ ცხოვრობენ

და ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობა ურთულეს პირობებში ინარჩუნებს მშვიდობასა და სტაბილურობასო.

გამომშვიდობებაც დაუეწყარი და შთამბეჭდავი იყო. შეხვედრამდე, აქაცო და იქაც ერთმანეთს ნუ დაკარგავთო.

კიდე გოზი რამ

არ შემიძლია გვერდი ავუარო და რამდენიმე სიტყვა არ ვთქვა იქაურ განათლების სისტემაზე. საშუალო განათლება 12-წლიანია და ყველასათვის სავალდებულო. სამი ტიპის სკოლებია ისრაელში – სახელმწიფო, რელიგიური და არაბული. სახელმწიფო სკოლებში სწავლა ფასიანია. ქვეყანაში 8 უმაღლესი სასწავლებელია, რომლებშიც ასი ათასამდე სტუდენტი სწავლობს. საქართველოში კი, როგორც მოგეხსენებათ სამასამდე. რა არის ეს, თუ არა ჩვენი ბედოვლათობა და დიპლომანიის ლამის უკურნებელი სენით დაავადება?!

როგორც ზემოთ ვთქვი, ხაიფის უნივერსიტეტში ლექცია წავიკითხე. ეს არის მთაზე აგებული 45-სართულიანი შენობა, სადაც ყოველნაირი პირობაა სწავლების მაღალი დონისათვის. უნივერსიტეტის ადგილმდებარეობამ და მთიდან გაშლილმა ხედმა ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი გამახსენა, რომელიც თვალწარმტაცი მწვანე კონცხიდან გადაყურებს მშობლიურ ქალაქს და შავი ზღვის ულამაზეს სანაპიროს.

ხაიფის უნივერსიტეტში ბევრი რამ ვნახე და მოვისმინე ისეთი, რისი გადმოღებაც ჩვენთან შეიძლება.

დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე და არა მარტო ჩემზე, წყალქვეშა აკვარიუმმა წითელი ზღვის ულამაზეს ქალაქ ელადში.

დასამახსოვრებელი იყო სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის გამოფენა ქალაქ თელ-ავივში. ასზე მეტი ქვეყნის ექსპონატებს ნახავდით იქ. ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებიდან მონაწილე-

ობდნენ რუსეთი, უკრაინა, სომხეთი და ყაზახეთი. ძალიან ბევრი რამ იყო საინტერესო და სასარგებლო, თითქმის მთელი დღე დავყავით გამოფენაზე. კმაყოფილი წამოვედით, ბევრი თვალსაჩინოება წამოვიღეთ ჩვენი ინსტიტუტის კაბინეტ-ლაბორატორიებისათვის.

ქართველები ხშირად გავიძახით ხოლმე, სამშობლო ჩვენი უპირველესი საფიცარიო. ისრაელში ამაზე იშვიათად ლაპარაკობენ, მაგრამ ეს გრძნობა ერთობ გამახვილებული აქვთ. იქ, როგორც წესი, სამხედრო სავალდებულო სამსახურს თავს არავინ არიდებს! ჯარში იწვევენ არა მხოლოდ ვაჟებს, არამედ ქალიშვილებსაც. კაცები 3 წელიწადს მსახურობენ, ქალები – 22 თვეს. სამსახური უფასოა, უნდა ნახოთ, რა ამაყად დააბიჯებენ ქუჩებში სამხედროფორმიანი ვაჟები და ქალიშვილები, რა დისციპლინა და წესრიგია. გამახსენდა ერთი ჩინებული ნათქვამი: ქვეყნის დაცვის ნიჭი უდიდესი ნიჭიაო!

ერთიც, ჩვენთან დიდი დავაა იმაზე, უნდა იყოს თუ არა ქვეყანაში სიკვდილით დასჯა. არ ვიცი, ბოლოს ამ სასჯელის მომხრეები გაიმარჯვებენ თუ მოწინააღმდეგეები. ძნელია, კაცს ღმერთის მინიჭებული სიცოცხლე წაართვა, მაგრამ ამას მართო სახელმწიფო, მართლმსაჯულება კი არა, თითოეული მოქალაქე უნდა ითვალისწინებდეს. მაშინ წიწილეებით არ გავიმეტებთ კაცს სასიკვდილოდ ყოველი ფეხის ნაბიჯზე. ასეა თუ ისე, ისრაელში ეს პრობლემა გადაწყვეტილია, თვით ქვეყნის პრემიერ-მინისტრის მკვლელსაც სამუდამო პატიმრობა მიუსაჯეს.

და, აი, მიიწურა ისრაელში ყოფნის მეტად საინტერესო, შთაბეჭდილებებით აღსავსე ოცი დღე. გეზი სამშობლოსაკენ ავიღეთ. დავტოვეთ მითებისა და ლეგენდების ქვეყანა. ამდენი ვაებაგადატანილი, აწიოკებული და აოხრებული, დღეს ფერფლიდან აღმდგარი მართლაც საოცარი ისრაელი.

ფეხს ვადგამ მშობლიურ ქართულ მიწაზე და იმ ბედნიერ დროზე ვოცნებობ, როდესაც ჩვენი ქვეყანაც მოახერხებს „სასწაულების“ მოხდენას.

მეორე სასწავლო წლის მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო რექტორატის მიერ პროფესორ-მასწავლებლებისა და სტუდენტების მონაწილეობით მოწყობილი სასწავლო-სამეცნიერო გასვლითი ღონისძიება ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანებაში. ამ ნაბიჯის გადადგმა განაპირობა იმან, რომ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში, დასავლეთის ქვეყნების მსგავსად, შემოვიღეთ სწავლების ორსაფეხურიანი სისტემა (ბაკალავრისა და მაგისტრის წოდების მინიჭება). მიმდინარეობდა სასწავლო პროგრამების გადახალისება და ამის შესაბამისად სტუდენტთა მომზადება.

ანასეულში ახლაც წარმატებით მუშაობს უმაღლესი სასწავლებელი, რომლის სტუდენტებსა და ჩვენი ინსტიტუტის სტუდენტებს შორის დამყარდა საქმიანი ურთიერთობა, გაფორმდა ხელშეკრულება პარიტეტულ საფუძვლებზე თანამშრომლობის შესახებ. კერძოდ, ანასეულის სამეცნიერო გაერთიანება ჩვენი ინსტიტუტის აგრობიოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტებს შეუქმნის სასწავლო პრაქტიკის, სადიპლომო ნაშრომის მომზადების კარგ პირობებს, წარჩინებულ სტუდენტთა კონტინგენტიდან შეარჩევს მომავალ მეცნიერ-თანამშრომლებს. დაიგეგმა ინსტიტუტებს შორის სამეცნიერო-შემოქმედებითი ღონისძიებების ფართო პროგრამა.

რადგან სტუდენტთა სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკაზე ჩამოვარდა სიტყვა, მინდა ამ კუთხით გაწეული მუშაობა უფრო სრულყოფილად გაგაცნოთ.

თანამედროვე სოფლის მეურნეობის შემდგომი ინტენსიფიკაცია, მოსახლეობისათვის კვების პროდუქტებისა და მრეწველობისათვის ნედლეულის შეუფერხებლად მიწოდება მოითხოვს მეცნიერებისა და პრაქტიკის უახლესი მონაცემების ღრმა შესწავლასა და მათ გამოყენებას წარმოებაში.

სასურსათო პროგრამის განხორციელება შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მეშვეობით, რომელთაც აქვთ ღრმა თეორიული ცოდნა და პრაქტიკული გამოცდილება.

აქედან გამომდინარე, თეორიული ცოდნის გაღრმავებისა და განმტკიცების, პრაქტიკული ჩვევების შეძენის და შრომის მოწინავე მეთოდების დაუფლების მიზნით, ინსტიტუტში ჯეროვანი ყურადღება ეთმობა სასწავლო და საწარმოო პრაქტიკების დროულად და ხარისხიანად ჩატარებას.

სასწავლო პროცესის შესაბამისად, ორივე სახის პრაქტიკა იგეგმება დაწყებამდე სამი კვირით ადრე. შემდეგ მას იხილავს კათედრები და შემუშავებულ პრაქტიკების ჩატარების გეგმა-გრაფიკს ამტკიცებს პრორექტორი სასწავლო დარგში.

სასწავლო პრაქტიკა დაკავშირებულია ამა თუ იმ სპეციალურ დისციპლინასთან და მას ამ საგნის მასწავლებელი ხელმძღვანელობს. იგი ერთგვარი მოსამზადებელი ეტაპია საწარმოო პრაქტიკისათვის, სადაც სტუდენტები დამოუკიდებელ მუშაობას ეუფლებიან. სასწავლო პრაქტიკის პროცესში პრაქტიკანტები ადგენენ ღლიურებს, რაც წარედგინება ხელმძღვანელს, რომელიც დანიშნულ ღლეს ეცნობა სტუდენტთა საქმიანობას და აძლევს ჩათვლებს.

სასწავლო პრაქტიკას სტუდენტები ძირითადად გადიან ინსტიტუტის სასწავლო-საცდელ მეურნეობაში, ბათუმის ბოტანიკურ ბაღში, მცენარეთა იმუნიტეტის ინსტიტუტში (ქობულეთი), მცენარეთა დაცვის რესპუბლიკურ სადგურში (ბათუმი), სადაც საამისოდ შესანიშნავი ბაზა და პირობებია.

სასწავლო და საწარმოო პრაქტიკებს შორის ძირითადი განსხვავება ისაა, რომ საწარმოო პრაქტიკას სტუდენტები უმეტესწილად დამოუკიდებლად გადიან, თუმცა მათ ხელმძღვანელი მასწავლებელი საერთო მეთვალყურეობასა და კონტროლს უწევს. საწარმოო პრაქტიკაზე ღიდი ყურადღება ექცევა სამუშაოთა

ორგანიზაციას, ტექნოლოგიურ პროცესებს. აქტუალურ საკითხებს, ამიტომ ის ყოველთვის მოწინავე სახელმწიფო და სააქციო საზოგადოების საწარმოებში, მეურნეობებსა და ორგანიზაციებში ტარდება.

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტექნოლოგიისა და აგროეკოლოგიის სპეციალობების სტუდენტები პრაქტიკას გადიან ინსტიტუტის სასწავლო-საცდელი კოოპერაციულ და სახელმწიფო მეურნეობებში, სადაც ეუფლებიან სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოვლა-მოყვანის აგროტექნიკური ღონისძიებების ჩატარების პრაქტიკულ ჩვევებს, ეცნობიან ნიადაგობრივ-კლიმატურ პირობებს, ნიადაგის დამუშავებისა და სასუქების შეტანის წესებს გარემოს გაჭუჭყიანებისაგან დაცვის გათვალისწინებით, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის მიღების საშუალებებს, კარტოგრამებისა და ტექნოლოგიური რუკის შედგენის მეთოდებს, მაგნებელ დაავადებათა და სარეველების წინააღმდეგ ბრძოლის მექანიკურ, ქიმიურ და ბიოლოგიურ მეთოდებს, სანერგე მეურნეობის ორგანიზაციას, სწავლობენ მყნობას, შეჯვარების ტექნიკას. აპრობაციას, საზღვრავენ სათესლე მასალის სამეურნეო ვარგისიანობას და სხვა.

სამკურნალო მცენარეთა მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიის სპეციალობის სტუდენტები პრაქტიკას გადიან ქობულეთის სამკურნალო მცენარეთა საცდელ სადგურსა და მეურნეობაში, კინტრიშისა და თიკერის ნაკრძალებში, შუახორგის სამკურნალო მცენარეთა მეურნეობაში და სხვაგან, სადაც ეცნობიან ველურად და კულტურულად მზარდი სამკურნალო მცენარეების: ალოეს, თირკმლის ჩაის, პოლპოლის, კალანპოეს, კრაზანას, კატაბალახას და სხვათა მოვლა-მოყვანის პროგრესულ მეთოდებს, პრაქტიკულ ჩვევებს, მათი ზრდა-განვითარების ბიოლოგიასა და სამკურნალო თვისებებს. ტარდება გაცნობითი ექსკურსიები ისეთ ხეობებსა და ნაკრძალებში, როგორიცაა მდ. მაჭახლის, ჩაქვისწყლის, ნამწვეავისწყლის, სხალთისწყლის, კინტრიშის, თიკერის და სხვა.

ჟურნალისტიკის სპეციალობის სტუდენტები აჭარის ტელერადიო დეპარტამენტში ეუფლებიან კინო-ტელევიდუო და აპარატურების გამოყენების ტექნიკას, გაზეთ „აჭარის“ რედაქციაში კი ეცნობიან საგაზეთო კორესპონდენციების, სტატიებისა და წერილების მომზადებას, ჟურნალისტური მოღვაწეობის პრაქტიკას.

მექანიზაციის სპეციალობის სტუდენტები პრაქტიკას გადიან შ.პ.ს. „აგროტექსერვისში“, ჩაის სახელმწიფო მეურნეობებში და ქობულეთის მანქანა-ტრაქტორთა პარკში. აღნიშნულ საწარმოებში ახალგაზრდები ეცნობიან ლითონსაჭრელ ჩარხებზე დეტალების დამზადების ტექნოლოგიას, თვლიანი და მუხლუხა ტრაქტორების გაშვებისა და მართვის წესებს, სასოფლო-სამეურნეო იარაღების დაკიდებისა და მიბმის პროცესს, სილოსის ასაღები, ჩაის სასხლავი და საკრეფი მანქანების სამუშაოდ მომზადებასა და რეგულირებას, ძრავებისა და სხვა ნაწილების რემონტს და ა.შ. სტუდენტებს ყოველწლიურად უტარდებათ ექსკურსიები ბათუმის გემომშენებელ და ქუთაისის მანქანათმშენებელ ქარხნებში, საიდანაც კმაყოფილები ბრუნდებიან.

ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების, პურის, პურპროდუქტების და საკონდიტრო ნაწარმის ტექნოლოგიის სპეციალობათა სტუდენტები პრაქტიკაზე გაჰყავთ ბათუმის ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების აქციონერთა საზოგადოებაში, ბათუმის საკონდიტრო ფაბრიკასა და პურის ქარხნებში, სადაც ეცნობიან ალას მომზადების, ლუდის ხარშვის, ფილტრაციისა და ჩამოსხმის ტექნოლოგიებს, საფუარის მომზადების, პურის ცხობისა და მისი ხარისხის განსაზღვრის წესებს, პურისა და საკონდიტრო ნაწარმის ტექნოლოგიურ ხაზებს, რითაც, თეორიული ცოდნის ღონეს იმაღლებენ.

საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების სპეციალობის სტუდენტები პრაქტიკას გადიან სააქციო საზოგადოება „აგრომრეწვბანკის“ აჭარის რეგიონულ ფილიალში, სააქციო საზოგადოება „საქართველოს ბანკის“ ბათუმის ფილიალში, საქართველოს საზღვაო ბანკში, სახელმწიფო მეურნეობებსა და გადამა-

მუშავებელი მრეწველობის საწარმოებში. ბანკებში ეცნობიან საკონვერსიო ოპერაციებს. სავალუტო და საკრედიტო ურთიერთობებს, საერთაშორისო გადარიცხვებს და სხვა, სახელმწიფო მეურნეობებში კი ძირითადად საბრუნავ ფონდებს, სასოფლო-სამეურნეო საეარგულების გამოყენების ეკონომიკურ ეფექტიანობას, შრომის ნაყოფიერების ამაღლების, შრომის ორგანიზაციისა და ანაზღაურების ფორმებს, სასაქონლო პროდუქციის დადგენის მეთოდიკასა და თვითღირებულების გაანგარიშებას, საწარმოს ალტერნატიული ბიზნესგეგმის შედგენის ორგანიზაციას და სხვა.

ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობის სპეციალობის სტუდენტები საწარმოო პრაქტიკას გადიან ქ.ბათუმის, ხელვაჩაურის, ქედის, შუახევის, ხულოსა და ქობულეთის რაიონების სასამართლოებსა და პროკურატურებში, აჭარის იუსტიციის სამინისტროს ცალკეულ განყოფილებებში.

პროკურატურებში ეცნობიან კანცელარიაში შემოსული საქმეების მიღებისა და გაგზავნის რეგისტრაციას, პროკურორის უფლება-მოვალეობებს. გამოძიებლის სტატუსსა და უფლება-მოვალეობებს, მოკვლევისა და საგამოძიებო მოქმედების ოქმების შედგენას, საქესპერტო კვლევისათვის ნიმუშის აღებას, წინასწარი გამოძიების დამთავრებული საქმის გაცნობას, სასამართლოში გაგზავნის წესებს და სხვა; სასამართლოებში კი – დადგენილებას ბრალდებულის სამართალში მიცემის შესახებ, სამართალში მიცემასთან დაკავშირებით მოსამართლის მიერ გამოტანილი დადგენილების გასაჩივრების, სასამართლო სხდომის ოქმის შედგენის წესებს, სასამართლო ექსპერტიზის ოქმების შედგენას, სასამართლო კამათს, განაჩენის დადგენას და სხვა.

საწარმოო პრაქტიკაზე მყოფი სტუდენტი აღგენს ანგარიშს, რომელსაც თან ერთვის წარმოებიდან გამოყოფილი პრაქტიკის ხელმძღვანელის დასკვნა – სტუდენტის მუშაობის, მის მიერ

შეძენილი ცოდნისა და გამოცდილების შესახებ, იგი წარედგინება პრაქტიკის ხელმძღვანელს, რომელსაც საბოლოო შეფასებას აძლევს რექტორატის მიერ გამოყოფილი კომისია.

სტუდენტებს კარგად ესმით, რაოდენ დიდი მნიშვნელობა აქვს საწარმოო პრაქტიკას მათი კვალიფიკაციის ამაღლებაში, ამიტომ ისინი მაღალი პასუხისმგებლობით ეკიდებიან მას.

ამის დასტურად ქობულეთის რაიონის გამგებლის რუსლან გოგოლიშვილის წერილს მოვიშველიებ: „ბატონო რეზო, აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სტუდენტი თემურ დარჩია საწარმოო პრაქტიკას გადიოდა ქობულეთის რაიონის გამგეობის მიწის, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის განყოფილებაში. იგი აქტიურად მონაწილეობდა განყოფილების პრაქტიკულ საქმიანობაში. დაგეხმარა საკურორტო ობიექტების სეზონისათვის მზადების შემოწმებაში, რაიონის სავაჭრო ობიექტებიდან ფალსიფიცირებული, ეკოლოგიურად საშიში პროდუქტების ამოღებასა და ლიკვიდაციაში. შესანიშნავად აითვისა გარემოს დაცვის დებულებებით გათვალისწინებული საკითხები და მათი გადაჭრის გზები... მას ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ჩვენთან მუშაობა შეეთავაზეთ“.

ცოტა მოგვიანებით, 1997 წლის თებერვალში, გურიაში, ჩატარდა სამეცნიერო-ტექნიკური კონფერენცია, რომლის ძირითადი თემა იყო რეგიონში არსებული აგრომადნების მოპოვება და მათი ეფექტური გამოყენება. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობდნენ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის, საინჟინრო ეკოლოგიის და ჰიდრომელიორაციის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის, ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის, საქართველოს პარლამენტის აგრარულ საკითხთა კომისიის, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების

დაცვის სამინისტროს, საქართველოს გეოლოგიის სახელმწიფო დეპარტამენტის ხელმძღვანელები და სპეციალისტები. კონფერენციაზე საინტერესო მოხსენებით გამოვიდნენ: შ.ლომინაძე, თ.ჭყონია, გ.თავაძე, რ.ჯაბინძე, რ.ლორთქიფანიძე, ი.ცომაია, ო.სიჭინავა და სხვები (გაზეთი „აჭარა“, 1997 წლის 4 თებერვალი).

თებერვალში ჩვენს ინსტიტუტს, ცოტა არ იყოს, უჩვეულო სტუმრები ჰყავდა. ესენი იყვნენ ფრანგი მოგზაურები ცოლ-ქმარი – ნატალი ქუში და ერიკ ბეალეთი. მათი მიზანი მოტოციკლით დედამიწის გარშემო მოგზაურობა იყო, რომელიც 1996 წლის 9 ნოემბერს დაუწყიათ. ნატალი კარატეში საფრანგეთის ხუთგზის ჩემპიონი, შავი ქაშის დანის მფლობელი გახლავთ, ხოლო მისი მეუღლე – მეტყვევ. ისინი ერთ მშვენიერ დღეს ჩვენს ინსტიტუტსაც ეწვივნენ და სასწავლებლის ისტორიაში ნათელი კვალიც დატოვეს.

აი, რას წერდა იმ დღეებში გაზეთი „აჭარა“:

„მარსელელები მართლაც აღფრთოვანებულნი დარჩნენ ბათუმის ბოტანიკური ბაღის დათვალიერებით და ეს აღფრთოვანება ნატალიმ ორივე ცერის აწევით დაადასტურა“. გულთბილად მიიღეს ისინი საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებლებმა (გაზეთი „აჭარა“, 1997 წლის 26 თებერვალი).

ინსტიტუტის კოლექტივმა დიდი სითბოთი აღნიშნა ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული თარიღი – 3 მარტი – დედის დღე. ამ დღისადმი მიძღვნილ საზეიმო შეკრებას, ინსტიტუტის თანამშრომლები და სტუდენტები ესწრებოდნენ, მათ გულთბილად მივულოცეთ ეს ლამაზი დღე. შემდეგ გამოვიდნენ სასწავლო ნაწილის უფროსი შოთა ხარაზიშვილი, ბათუმის ილია ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრის მსახიობი ავთანდილ ქარჩავა, აკადემიკოსი ვალერიან ცანავა, სტუდენტები: ნატო ბოლქვაძე, გრიგოლ სულაბერიძე, ნინო ჯაფარიძე, თამუნა

ხაჯიშვილი, ია მარკოიძე, ირინა დავითაძე, მაია ჯინჭარაძე, მაია ძიძიგური. გულთბილ სიტყვებსა და ყვავილებს ხალისიანად შეერწყა ჩვენი ინსტიტუტის ეოკალურ-ინსტრუმენტულ ანსამბლ „ნარინჯის“ საამო ჰანგები.

ამ დღეს მიეძღვნა ინსტიტუტში სპორტული შეჯიბრება გოგონათა შორის მკლავჭიდში, ჭადრაკსა და შაშში. პირველობა შესაბამისად ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობისა და სატყეო-ეკოლოგიის ფაკულტეტის გოგონებმა დაისაკუთრეს. აღნიშნულ სახეობებში ჩვენი ინსტიტუტის გოგონათა ნაკრებმა მონაწილეობა მიიღო ქ.ბათუმში გამართულ ქალთა დღისადმი მიძღვნილ სპორტულ შეჯიბრებაში. დებიუტანტთა კვალობაზე, ისინი ურიგოდ არ გამოსულან: მკლავჭიდში – მეორე, შაშში კი მესამე ადგილი დაიკავეს. კარგი შედეგები აჩვენეს სტუდენტებმა: მ.ფალავამ, თ.პაპავამ, ი.ღიასამიძემ, ნ.ჭალაღიძემ და თ.ავალიანმა.

* * *

1995 წლის აპრილში ბათუმში გაიმართა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის, აჭარის რეგიონული საკორდინაციო-სამეცნიერო ცენტრის, აჭარის სოფლის მეურნეობის და სურსათის სამინისტროს ერთობლივი სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია. მის მუშაობაში ჩვენი ინსტიტუტიდან მე, პრორექტორი სამეცნიერო დარგში, პროფესორი გივი ჯინჭარაძე და აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი ემონაწილეობდით. მეცნიერთა ამ ფორუმს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი ვალერიან მეტრეველი უძღვებოდა.

ახლა იმათი ღვაწლი მინდა შევაფასო, ჩვენი ინსტიტუტის შექმნასა და ჩამოყალიბებაში მნიშვნელოვანი წვლილი რომ მიუძღვით. ამ საქმის ერთ-ერთი აქტიური მონაწილეა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე. მას საზოგადოებრიობამ ბათუმის ი. ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო თეატრში 70 წლის იუბილე გადაუხადა. მისასალმებელი სიტყვით გამოსულა არ მხვდა წილად. სამაგიეროდ, იუბილარს ჩემი სათქმელი გაზეთის მეშვეობით კუთხარი:

„სიტყვით, რომ გამოვსულიყავი... ვერ მოხერხდა ეს, მაგრამ მინდა მკითხველმა იცოდეს, რომ აუცილებლად ვიტყვოდი: დღეს იმ პიროვნების დაბადების 70-ე წლისთავს აღვნიშნავთ, ვისაც უდიდესი ამაგი მიუძღვის ჩვენი კუთხის პედაგოგთა კადრების აღზრდაში. ის მასწავლებელთა მასწავლებელი იყო, არის და იქნება კიდევ მრავალ წელიწადს.

ბატონ ალექსანდრე გობრონიძეს არაერთი ღირსეული ადამიანისათვის მიუცია ცხოვრების საგზური. ბევრ მათგანს პირადად ვიცნობ, ზოგიერთი ჩვენთანაც მუშაობს. პაჭი-უსუბის ბელისაგან დაზღვეული ხართ, ჩემო ალექსანდრე. მიხარია, თქვენი აღზრდილები რომ იტყვიან: „ჩვენი საყვარელი ალიოშა მასწავლებელი შენიშვნასაც ღიმილით მოგვცემდა, მაგრამ მას იმხელა ძალა ჰქონდა, მკაცრ შენიშვნას ასჯერ აღემატებოდაო“.

თქვენი ბუნება ვერ ჰგუობს ფრაზისა და სააუდიტორიო ვითარების სიყალბეს. თქვენი მთელი არსებით ცრუ პათეტიკოსის ანტიპოდი ბრძანდებით. ლექტორს ხშირად უსაფრდება საფრთხე გრძნობათა მოჩვენებითობისა და ზღვარს გადამცდარი ამბოღებულობისა, მაგრამ თქვენ არასდროს დაგირღვევიათ ეს ზღვარი, თქვენი ლექცია მუდამ სულის სიღრმიდან წამოსული მონოლოგია.

თქვენ, საქართველოს ორ მშვენიერ კუთხეს – აჭარასა და გურიას შორის ძმობის ხიდის მტკიცე ბურჯი ხართ. ასეც უნდა

იყოს, რადგან აჭარიდან ქორი წიწილას რომ წაიღებს, გურიაში „ჰაუ, ჰაუს“ შესძახებენ. გურიაში ძეობა რომ აქვთ, აჭარაში თოფს ისვრიან – ქართველი ვაჟკაცი შეემატა ქვეყანასო. ერთი ასეთი შემომძახებელი და თოფის მსროლელი თქვენცა ხართ, ბატონო ალექსანდრე, იქითაც და აქითაც. ამის საუკეთესო დადასტურებაა თქვენი მოღვაწეობა მაღალ სახელმწიფო პოსტზე და ის ერთგულება, თქვენ რომ იჩენთ აჭარის ხელისუფლებისადმი.

მე ყოველთვის ვგრძნობდი თქვენს დახმარებასა და ზრუნვას მაშინაც, როცა ინსტიტუტი იხსნებოდა და ღლესაც, როცა იგი ძალებს იკრებს. მჯერა, რომ ასე იქნება მომავალშიც.

ჩვენ, როგორც მოჭადრაკეები იტყვიან, სვლა თითქმის ერთდროულად გავაკეთეთ, მაგრამ როგორც უფროსი მეგობარი, ჩემთვის მუდამ უფროს აკადემიკოსად დარჩებით. კიდევ ერთხელ გილოცავთ ამ ძვირფას თარიღს, გისურვებთ ჯანის სიმრთელეს და სულის სიძლიერეს, როგორც თქვენი პირადი, ასევე საზოგადოებრივი საქმიანობისა და ჩვენი პედაგოგიური მეცნიერების კეთილდღეობისათვის“ (გაზ. „აჭარა“, 10.01. 1996 წ.).

1997 წლის აპრილში ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორატი თვითანგარიშით წარსდგა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის დიდ სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე. ჩემი ინფორმაციის შემდეგ აზრი გამოთქვეს აკადემიკოსებმა ოთარ ზარდალაშვილმა, რეზო მახარობლიძემ, გენო ჩხაიძემ, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტებმა: თენგიზ ურუშაძემ, ელგუჯა შაფაქიძემ, დოცენტმა ზაურ ხუნდაძემ და სხვებმა.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ აღნიშნა, რომ ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტმა სამეცნიერო კვლევით მუშაობაშიც დიდ წარმატებას მიაღწია, რისი დასტურიცაა ღლეს აქ კათედრების მიხედვით წარმოდგენილი 28 გლობალური ხასიათის სამეცნიერო-კვლევითი თემა. 12 ასპირ-

ანტი და მაძიებელია დასაქმებული ჩვენი უნივერსიტეტის ასპირანტურაში, 4 კი, რესპუბლიკის შესაბამის უმაღლეს და კვლევით ინსტიტუტებში. შარშან ინსტიტუტის ერთმა პედაგოგმა დაიცვა დისერტაცია.

ბუნებრივია, ასეთი მაღალი შეფასებები მეტ სტიმულს გაძლევს...

ახლა კი იმ ორ, სრულიად განსხვავებულ შეხვედრაზე უნდა მოგითხროთ, სასწავლო წლის მეორე ნახევარში რომ შედგა. ალბათ, ყველას გასმენიათ დამოუკიდებელი საქართველოდან გინესის რეკორდების წიგნის პირველი ბინადრის გოდერძი მახარაძის შესახებ. მას საქართველოსა და აჭარის ტელევიზიამ საპეციალური გადაცემები მიუძღვნა. გოდერძის რეკორდია ბურთის თავით 64 ათასჯერ აკენწვლა, რაც მან 8 საათში, 12 წუთსა და 25 წამში შეძლო. რეკორდსმენი ინსტიტუტში მოვიწვიეთ. ფიგი საინტერესოდ გვესაუბრა, როგორც მიღწეულ, ისე მომავლის ამოცანებზე. გაგვიმხილა, რომ გადაწყვეტილი აქვს რეკორდი დამყაროს ბურთის თავით აკენწვლაში მჯდომარე, მწოლიარე აგრეთვე სირბილით, კიბეებზე ასვლის დროს და სხვა. სახელოვან სპორტსმენს ფულადი საჩუქარი გადავეცით. აქვე შევთავაზეთ, ჩვენს ინსტიტუტში განეგრძო სწავლა. ასეც მოხდა.

მეორე შეხვედრა შედგა ამერიკელ მეცნიერებთან: სტუმრად იყვნენ პერლენდის უნივერსიტეტის რექტორი, პროფესორი ტომას ფრეცი და ნიადაგმცოდნეობა-აგროქიმიის კათედრის გამგე, პროფესორი პეი მიულერი. მათ ახლდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის პრორექტორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი პროფესორი თენგიზ ურუშაძე. ჩვენი ინსტიტუტი მაშინ ორი წლის იყო, მაგრამ ამ მოკლე დროში შეძლო კავშირი დაემყარებინა რუსეთის, უკრაინის, გერმანიის მონათესავე სასწავლებლებთან. ახლა მათ ამერიკაც მიემატა.

ამერიკელ მეცნიერებს შევუსრულეთ სურვილი – ენახათ ქართული ოჯახი და გასცნობოდნენ ჩვენს ტრადიციებს, რამაც კი-

დეკ უფრო გაამრავალფეროვნა სტუმართა შთაბეჭდილებები. 26 მაისს ისინი დაესწრნენ ბათუმის ოპერისა და ბალეტის თეატრის სპექტაკლს. სტუმრები მოიხიბლნენ სახალხო ზეიმით ზღვისპირა პარკში, ეროვნული დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი ფეიერვერკით.

მეორე დღეს ამერიკელები ეწვივნენ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს, შეხვდნენ ლექტორ-მასწავლებლებს, სტუდენტებს, ისაუბრეს მათი სასწავლებლის სპეციფიკასა და საქმიანობაზე. თქვეს, რომ ისინი ამზადებენ სოფლის მეურნეობისა და ბუნების დაცვის სპეციალისტებს. თურმე იქ მეცნიერულ საფუძვლებს ყოველწლიურად 1.000 - 1.500 ასპირანტი და მაძიებელი ეუფლება, სტუდენტთა რაოდენობა კი 40.000-ს აღწევს.

– ჩვენი სტუდენტები, – გვითხრეს სტუმრებმა, – წუთსაც არ კარგავენ უსაქმოდ. თითოეული ცდილობს მაქსიმალურად გამოიყენოს სასწავლო დრო. სხვანაირად არც შეიძლება, თუნდაც იმიტომ, რომ სწავლა ფასიანია.

სტუმრებს ძალიან მოეწონათ ჩვენი ინსტიტუტის ეზო-გარემო, კაბინეტ-ლაბორატორიები, გამოთქვეს სურვილი, მომზადებულიყონიადაგი სასწავლებლებს შორის ლექტორ-მასწავლებლებისა და სტუდენტთა გაცვლისათვის. გადმომცეს სასწავლებლის სამახსოვრო მედალი და ამერიკის შეერთებულ შტატებში მიმიწვიეს.

მეორე სასწავლო წელს სტუდენტებისა და ლექტორ-მასწავლებლებისათვის დასამახსოვრებელი იყო გერმანიის ფაშიზმზე გამარჯვების 52-ე წლისთავის აღსანიშნავი საზეიმო ღონისძიება. მოგონებებით გამოვიდნენ სასწავლებლის თანამშრომლები, ომის ეტერანები ოსმან ჯინჭარაძე, სულეიმან ბაგრატიონი და ნოე მგელაძე. საღამო გაალამაზა მხატვრულმა კომპოზიციამ და ინსტიტუტის ხალხური საკრავების გუნდმა.

წარსულის დავიწყება არ შეიძლება, მით უმეტეს იმ ადამიანებისა, რომლებმაც ამ წარსულს კეთილი კვალი დააჩნიეს. მათ შორის ყოფილი ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის დი-

რექტორის მოადგილე სასწავლო დარგში, საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი, აწ გარდაცვლილი ალექსანდრე ჭირაქაძე, რომელსაც იმ დღეებში დაბადების 100 წელი შეუსრულდა.

ალექსანდრე რაჟდენის ძე ჭირაქაძე ქუთაისის მახლობლად, სოფელ გელათში დაიბადა. მამამ შვილი შეიყვანა ქუთაისის გიმნაზიაში, სადაც ღირექტორად მუშაობდა ცნობილი პედაგოგი იოსებ ოცხელი. იქ მოღვაწეობდნენ გამოჩენილი მასწავლებლები: სილოვან ხუნდაძე, დიმიტრი უზნაძე, ალექსანდრე ჭრელიძე. თანაკლასელებიც რჩეული შეხვდა. მის გვერდით იხსნდნენ შემდგომში ცნობილი მწერალი სერგო კლდიაშვილი, შალვა აფხაიძე. სერგოს ხშირად აკითხავდა მამა, – ცნობილი მწერალი დავით კლდიაშვილი და საინტერესო საუბრები იმართებოდა.

გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ ალექსანდრემ სწავლა ხარკოვის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე განაგრძო. იგი აქტიურად მონაწილეობდა სტუდენტთა მჩქეფარე ცხოვრებაში. ალექსანდრე ჭირაქაძე ახლოს იცნობდა ნიკო ლორთქიფანიძეს, რომელიც შალვა დადიანთან ერთად სათავეში ედგა ქუთაისის თეატრალურ საზოგადოებას, ხშირად ხვდებოდა გალაკტიონ ტაბიძეს.

20-იანი წლების შუახანებში საქართველოში დიდი ყურადღება მიექცა სასოფლო-სამეურნეო განათლებას, იხსნებოდა სამეურნეო სკოლები და საშუალო სპეციალური სასწავლებლები. როდესაც მწვანე კონცხზე პირველი სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი დაარსდა, ალ. ჭირაქაძე მასწავლებლად მოავლინეს. ექვსი წლის შემდეგ დაინიშნა ღირექტორის მოადგილედ. ამ თანამდებობაზე 30 წელიწადს ნაყოფიერად იღვაწა და დამსახურებულ პენსიაზეც აქედან გავიდა. თუმცა, სასწავლებელთან კავშირი არ გაუწყვეტია – შესანიშნავი სპეციალისტი, ფრიად ერუდირებული პედაგოგი, საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი სიცოცხლის ბოლომდე ტექნიკუმს მხარში ედგა. ორი წლის წინათ, ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის 70 წლის იუბილეზე შეკრებილმა კურსდამთავ-

რებულებმა და სტუმრებმა გულწრფელად მოიგონეს ამაგდარი პედაგოგი.

საიუბილეო საღამოზე ინსტიტუტში, რომელიც 1997 წლის მაისში ალექსანდრე ჭირაქაძის დაბადების 100 წლისთავს მიეძღვნა, მისმა აღზრდილებმა, ყოფილმა სტუდენტებმა, შემდგომში ცნობილმა ადამიანებმა დიდი სიყვარულით მოიგონეს ამაგდარი პედაგოგი. ამ გამოსვლებიდან დასამახსოვრებელი იყო მახვილაურის მეციტრუსეობის სახელმწიფო მეურნეობის დირექტორის მოადგილის, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატის რეზო ბერიძის მოგონება:

„ომიდან დაბრუნებისთანავე, 1946 წელს, მისაღები გამოცდების ჩასაბარებლად ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმს მივაშურე. პირველი გამოცდა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში ბატონ ალექსანდრესთან მომიწია. მითხრა, – შენ ჯარიდან ახალდაბრუნებული ხარ, ალბათ, კარგად ვერ მოემზადებოდი, მაგრამ, იქნებ, „ვეფხისტყაოსნის“ გმირები დამიხასიათოო. როგორც შემძლო, ვუპასუხე. ყოჩაღ, – ამდენი რომ იცი, შენ კარგად ისწავლიო და ნიშანი დამიწერა. ტექნიკუმში რომ დაემათავრე და მოსკოვის ტიმირიაზევის სახელობის სასოფლო-სამეურნეო აკადემიაში მისაღებ გამოცდებს ვაბარებდი, გამომცდელები გაკვირვებული დარჩნენ ჩემი რუსულით. მკითხეს, ვინ გასწავლიდაო. როცა ვუპასუხე ხარკოვის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი აქვს დამთავრებული ჩემს მასწავლებელს ალექსანდრე ჭირაქაძეს-მეთქი, პოო, გააქნიეს თავი.

ტექნიკუმს როცა ვეწვეოდით მისი კურსდამთავრებულები, პირველ რიგში, ბატონ ალექსანდრე ჭირაქაძეს მოვინახულებდით. დიდად გაუხარდებოდა, დაეაჟაკებულხართო, გვეტყოდა სიყვარულით. ძირფესვიანად გამოგკითხავდა, რას ვაკეთებდით, როგორ ვმუშაობდით, ოჯახური პირობებით დაინტერესდებოდა. ასეთ მასწავლებელს, აღმზრდელს დავიწყება არ უწერია (გაზ. „აჭარა“, 1997 წლის 31 მაისი)“.

მეც მხვდა ბედნიერება, საქმიანი ურთიერთობა მქონოდა ბატონ ალექსანდრე ჭირაქაძესთან. მას მაშინ ტექნიკუმის მასწავლებელთა მასწავლებელს ეძახდნენ. არც ერთი ახალგაზრდული თუ სხვა ღონისძიება არ ჩატარდებოდა, ბატონ ალექსანდრეს მონაწილეობა რომ არ მიეღო და ღრმად გააზრებული სიტყვა არ ეთქვა.

დღეს ინსტიტუტის ლექტორ-მასწავლებლები ჭირაქაძისეულ ტრადიციებს აგრძელებენ, ბევრი აღზრდილი მისი ყოფილი მოსწავლეა და ჭირაქაძის მოთხოვნებს უყენებს საკუთარ თავს თუ აღსაზრდელებს.

შეიძლება ითქვას, რომ ეს საიუბილეო ღონისძიება მეორე სასწავლო წლის ყველაზე დასამახსოვრებელი დღე იყო ინსტიტუტის პედაგოგ-მასწავლებლებისა და სტუდენტის ახალგაზრდობისათვის, მაგრამ არანაკლები შთამბეჭდავი გახლდათ ჩვენი კუთხის სასიქადულო პოეტ ზურაბ გორგილაძესთან შეხვედრა.

იგი „სტუდენტური დღეები – 97-ის“ პროგრამით გაიმართა. ზურაბ გორგილაძის დაბადების 60 წლის იუბილე დიდი ზეიმით აღინიშნა რესპუბლიკაში. ჩვენი შეხვედრაც ამ იუბილეს ერთგვარი გაგრძელება იყო. პოეტმა ერთი ასეთი დღე ჩვენს ინსტიტუტსაც აჩუქა. იგი საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის დღესასწაულსა და სტუდენტური დღეების საზეიმო დახურვას დაემთხვა.

პოეტის შემოქმედება მიმოიხილა და იუბილარს ლექსიც უძღვნა ინსტიტუტის სასწავლო ნაწილის უფროსმა დოცენტმა შოთა ხარაზიშვილმა:

„დასაცრული გაქვს ფეხის გულები
მშობელი მიწის ეკალ-კენჭებით,
რა უსაფუძელო და უდღეური
არის ფიქრი და ზოგის ეჭვები.
შენს ლექსში ისმის წარსულის სევდა,
მაგრამ მეტია ხმა საამური,
გჯერა და იცი, რომ არ გაგწირავს

დასაფიცარი ხატიმამული...
დიდი ერთობის ჩვენო მგოსანო,
ბეწვებაშლილო ბლეზო რაინდო,
ისევ წიქარას ხმა მასმენინე,
ფარსადანები აღარ დაინდო.
ისევ მერცხლები ამიჭიკჭიკე,
მდელო მიმწვანე, ცვარდანამული,
ღმერთო, ზურაბი დიდხანს გეიცოცხლე,
დიდხანს გეიცოცხლე, ღმერთო, მამული“.

გულთბილი სიტყვით მიმართა პოეტს მწერალმა გენრიეტა ქუთათელაძემ. სტუდენტებმა: ირინა დავითაძემ, თამარ ხაჯიშვილმა, გრიგოლ სულაბერიძემ. ნატო ბოლქვაძემ და ნატო მამულაძემ წაიკითხეს ზურაბ გორგილაძის ლექსები. შეხვედრა გაამრავალფეროვნა ინსტიტუტის ხალხური საკრავებისა და სიმღერის გუნდმა „ნარინჯმა“. დიდი ინტერესი გამოიწვია იუბილარის ლექსმა „ორი რუსთაველი“, რომელიც ჩვეული ემოციითა და განცდით წაიკითხა პოეტმა. შემდეგ მას ფასიანი სამახსოვრო საჩუქარი და ჩვენი კეთილი სურვილები გადაეცემა.

საზეიმო ღონისძიებების ციკლს შესანიშნავად შეერწყა პატრიოტული მოტივით გამსჭვალული ლიტერატურულ-მხატვრული კომპოზიცია, რომელიც დოცენტმა ნაზი ჯაბიძემ მოამზადა.

სტუდენტური ზეიმი გაგრძელდა ახალგაზრდულ ხეივანში, სადაც ერთმანეთს ენაცვლებოდა სიმღერები და ცეკვები. „სტუდენტური დღეები – 97-ის“ დახურვას ესწრებოდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, აკადემიკოსი ალექსანდრე გობრონიძე.

მეორე სასწავლო წელი დასამახსოვრებელი იმითაც იყო, რომ ნოემბერში მონაწილეობა მივიღე უკრაინაში გამართულ სოფლის მეურნეობის მუშაკთა ზეიმში. სიტყვა რომ არ გამიგრძელდეს, გთავაზობთ ჩემს უკრაინულ შთაბეჭდილებებს, რომელიც გაზეთ „აჭარის“ 1996 წლის 27 დეკემბრის ნომერში გამოქვეყნდა.

უკრაინული დღიურები

ბაბონილს ნანახი სჯობს

1996 წლის ნოემბრის დასაწყისში საქართველოს მთავრობის მოწვევით თბილისში ოფიციალური ვიზიტით ჩამოვიდა უკრაინის პრემიერ-მინისტრი პავლე ლაზარენკო.

მხარეებმა ერთმანეთს გააცნეს, როგორ მიმდინარეობს სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური რეფორმები. კმაყოფილებით აღინიშნა, რომ ბოლო ხანს ორმხრივი კონტაქტების გააქტიურებამ ყველა აუცილებელი წანამძღვარი შექმნა ორი დამოუკიდებელი სუვერენული სახელმწიფოს შემდგომი დაახლოებისა და ურთიერთხელსაყრელი თანამშრომლობის განვითარებისათვის.

უკრაინისა და საქართველოს მეგობრობა გუშინ და გუშინწინ არ დაწყებულა. ამ ტრადიციას გაცილებით ადრე, საუკუნეების მიღმა ჩაეყარა საფუძველი, თუმცა ამაზე ცოტა ქვემოთ. ერთს კი აქვე დავძენ: უკრაინა ის ქვეყანაა, რომელმაც ერთ-ერთმა პირველმა ცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა, რაც ქართველმა ხალხმა ძმობისა და მეგობრობის დიდ დასტურად აღიქვა.

პავლე ლაზარენკოს საქართველოში ვიზიტს უკრაინის პრესა ფართოდ გამოეხმაურა. დადებითად შეფასდა ორი ქვეყნის სურვილი – მეგობრობისა და ეკონომიკურ-პოლიტიკური თანამშრომლობის გზით შეაბიჯონ 21-ე საუკუნეში.

ამ ვიზიტიდან რამდენიმე დღის შემდეგ, ამჯერად უკრაინელი მეგობრების მიწვევით, საქართველოს დელეგაცია კიევს გაემგზავრა. თუმცა, ეს არ იყო მიწვევა ოფიციალურ სახელმწიფო დონეზე. ტრადიციისამებრ, ნოემბრის შუა რიცხვებში, უკრაინაში სოფლის მეურნეობის მუშაკთა ზეიმი იმართება. სწორედ ამ დღესასწაულში უნდა მიეღო მონაწილეობა საქართველოს დელეგაციას, რომელსაც აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის

მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე ხელმძღვანელობდა. მის შემადგენლობაში მეც ვიყავი. ასე აღმოვჩნდი გრანდიოზული საზეიმო ღონისძიების მონაწილე.

ბევრი ქვეყანა მომივლია, მაგრამ არც მაშინ, როცა უკრაინა კავშირის შემადგენლობაში შედიოდა და არც შემდეგ, აღმშენებლობის დამოუკიდებელ გზას რომ დაადგა, იქ ფეხი არ დამიდგამს. წაკითხვით კი, იცოცხლეთ, ბევრი წამიკითხავს და გამიგონია.

ძველი სიბრძნისა არ იყოს, ასჯერ გაგონილს ერთხელ ნანახი სჯობს, და აი, ჩვენი თვითმფრინავი კიევის აეროპორტში დაეშვა. ამინდი ისეთივე დაგვიხვდა, ბათუმში რომ დავტოვეთ – შემოდგომის მზე ანათებდა, მოახლოებული ზამთრის სუსხი თითქოს არც კი იგრძნობოდა.

იმთავითვე გულთბილ ადამიანთა წრეში აღმოვჩნდით. მხურვალედ გვესალმებოდნენ და გულთბილად გვიღიმოდნენ.

საქართველოს დელეგაციასთან შესახვედრად მოვიდნენ უკრაინის სოფლის მეურნეობის მინისტრის პირველი მოადგილე, ალექსანდრე კუცენკო, მინისტრის მოადგილე, გაერთიანება „თავთავის“ გენერალური დირექტორი, მიხაილ ბაშკიროვი და სამინისტროს სხვა თანამშრომლები.

არ მინდა ჩვენს ნაქებ ქართულ სტუმართმოყვარეობას ჩრდილი მივაყენო, მაგრამ უკრაინელთა ფანტაზიამ ნამდვილად გამაკვირვა. ვიდრე ქართული დელეგაციის წევრების საბაჟო დეკლარაციები ივსებოდა, იქვე მომცრო ოთახში სახელდახელო მაგიდა გაგვიშალეს და ქართველი და უკრაინელი ხალხების სადღეგრძელო შემოგვთავაზეს. შევცქეროდი სტუმრებისა და მასპინძლების ღიმილით ანთებულ სახეებს და რუსთაველის სიტყვები მაგონდებოდა: – „ხამს მოყვარე მოყვრისათვის, თავი ჭირსა არ დამრიდად, გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხილად“...

დაგვაბინავეს სასტუმრო „მოსკოვში“. იგი კიევის ერთ-ერთი ძველი არქიტექტურული შედევრია. მოგვიანებით შევიტყვეთ, ჩე-

ენს გარდა, აქ თანამეგობრობის სხვა ქვეყნების დელეგაციებიც დაებინავებინათ.

ჩვენი დელეგაციის თითოეული წევრი განსაკუთრებული სიყვარულითა და ყურადღებით იყო გარემოსილი. ქუჩებში ხშირად გვაჩერებდნენ, აინტერესებდათ როგორ შევეგუეთ ახალ პირობებს, რა გვიჭირს თუ გვილხინს. უკრაინის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრის პირველი მოადგილე და მისი თანამშრომლები წუთითაც არ მოგვეშორებოდნენ, ყველაფერს აკეთებდნენ, რათა მოძმე ქვეყანაში გატარებული თითოეული დღე დასამახსოვრებელი ყოფილიყო.

უკრაინული შრომის ზეიმი

ზეიმი გაიმართა კიევის კულტურის სასახლეში, რომელსაც „უკრაინა“ ჰქვია. სასახლის უზარმაზარ ფოიეში მოწყობილ გამოფენაზე უკრაინის ყველა ოლქი იყო წარმოდგენილი.

ვერნისაყს, რომელმაც ჩვენზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა, ესწრებოდნენ უკრაინის პრემიერ-მინისტრი, უკრაინის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე და სტუმრები ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნიბიდან. ზეიმის დასაწყისში მოწინავე ორგანიზაციებსა და მშრომლებს გადაეცათ ქვეყნის უმაღლესი ჯილდოები – ორდენები და მედლები, ფასიანი და სამახსოვრო საჩუქრები.

პირველი სიტყვა მისალმებისათვის რუსეთის დელეგაციის წარმომადგენელს მისცეს, შესრულდა რუსული ეროვნული სიმღერა. მერე ტრიბუნა საქართველოს დელეგაციის ხელმძღვანელს, ზურაბ ქათამაძეს დაუთმეს. დარბაზში აგუგუნდა ქართული „მრავალჟამიერი“. დარბაზი ფეხზე ადგომით შეხვდა ქართულ სიმღერასა და საქართველოს დელეგაციის ხელმძღვანელს. სიტყვის დასასრულს ბატონმა ზურაბმა დამსწრე საზოგადოებას დიდი მადლობა გადაუხადა მაღალ დონეზე მიღებისათვის. გულთბილად მოიხსენია უკრაინის პრემიერ-მინისტრის ვიზიტი

საქართველოში, აღნიშნა, რომ მის შეხვედრებს საქართველოს პრეზიდენტთან ორი ქვეყნის ურთიერთსასარგებლო პარტნიორობის დინამიკური განვითარებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მანამდე თავიანთი ფანტაზიით უკრაინელები გვაკვირვებდნენ, მაგრამ ჩვენი ჯერიც დადგა. გამოსულა რომ დამთავრდა, ზურაბ ქათამაძემ უკრაინის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრს, ანატოლი ხოროშკოვს ლამაზად მოჩუქურთმებული მოზრდილი ხის კასრით საჩუქრად ქართული ღვინო და სავსე კალათით ქართული მიწის ნობათი მიაართვა, ამან დარბაზში მსხდომთა ოვაცია გამოიწვია.

საზეიმო სხდომას მოჰყვა გრანდიოზული კონცერტი, შემდეგ – დიდი ბანკეტი. შემთხვევითობას ალბათ, არც ის უნდა მიეწეროს, რომ სუფრის თამადამ – უკრაინის პრემიერ-მინისტრმა პ. ლაზარენკომ თავის მოადგილედ, იმდენ სტუმრებს შორის, მაინცდამაინც ზურაბ ქათამაძე ამოირჩია, შემდეგ ხაზგასმით წარმოთქვა ქართველი და უკრაინელი ხალხების მეგობრობის სადღეგრძელო.

ბანკეტის შემდეგ კიდევ ერთი საინტერესო შეხვედრა გველოდა. ჩვენთან მოვიდა უკრაინის აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი, აკადემიკოსი დიმიტრი მელნიჩუკი და ქართული დელეგაცია უნივერსიტეტში მიიპატიჟა. მეორე დღეს, დაპირებისამებრ, ვეწვიეთ აგრარულ უნივერსიტეტს, რომელიც გაისად დაარსების 100 წლისთავს იზეიმებს. შევხვდით იქაურ ლექტორ-მასწავლებლებს (1600-ზე მეტი კაცი), ვესაუბრეთ სტუდენტებს, დავათვალიერეთ სასწავლო-კვლევითი მეურნეობა და სასწავლო, საცდელი ბაზები, მუზეუმები, სასწავლო ფილმების სტუდია, მოვინახულეთ „უნივერსიტეტის მაცნეს“ რედაქცია. იქვე დაიბადა იდეა უკრაინის, თბილისისა და ბათუმის აგრარულ უმაღლეს სასწავლებლებს შორის დაიდოს ურთიერთთანამშრომლობის ხელშეკრულება.

კიევში ჩვენს ყოფნას დაემთხვა უკრაინის ტელევიზიისა და რადიომაუწყებლობის მუშაკთა დღესასწაული. ზეიმში მიწვეულნი იყვნენ საქართველოს წარმომადგენლებიც. დელეგაციის სახელით

სიტყვით გამოვიდა ბატონი ზურაბ ქათამაძე, რომელსაც დარბაზი გულთბილად შეხვდა.

აკადემიკოსმა მამია გოგოლიშვილმა გვიჩვენა, მოგვენახულებინა უკრაინის ცენტრალური ბოტანიკური ბაღი, რომელსაც ისინი „ჟემჩუჟინას“ ეძახიან. ბაღის დირექტორი პროფესორი ტატიანა ჩერევეჩენკო კარგად იცნობს საქართველოს, ბათუმშიც იყო მამია გოგოლიშვილის დაბადების 70 წლის იუბილეზე, ჩემს ოჯახსაც ეწვია. ასე, რომ ძველ ნაცნობთან გველოდა შეხვედრა.

„ჟემჩუჟინა“ 1936 წელს დაარსდა. მისი საერთო ფართობი 130 ჰექტარია. აქ ხარობს მცენარეთა 1,436 სახეობა, ფორმა და ჯიშები, ბაღის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა ისეთია, უკეთესს ვერ ინატრებ, აქვთ 28 განყოფილება, ორი დიდი ლაბორატორია, უზარმაზარი დახურული ორანჟერეა და სათბურები, რომელსაც ხუთი ათასი კვადრატული მეტრი ფართობი უჭირავს. იქაურ ბოტანიკოსთა თქმით, ამ დახურულ საცავში 3000-ზე მეტი სახეობის მცენარეა. ერთმა რამემ მიიპყრო ჩვენი ყურადღება, ის მცენარეები ჩვენთან ღია გრუნტში რომ ხარობს, იქ სათბურებს შეფარებიან. საოცარია ეს ბაღი, ყველაფერს მზრუნველი ხელისა და დახვეწილი გემოვნების კვალი აჩნია.

მიგვიყვანეს ბოლო ხეივანში, სადაც თითოეული სტუმრის პატივსაცემად თითო ხე ირგვება. უკრაინელი და ქართველი ხალხების მეგობრობის ნიშნად ლამაზ ხეივანში ამიერიდან ჩვენი დარგული მცენარეებიც იშრიალებს.

მომავლის ქვეყანა

უკრაინა განვითარებული ინდუსტრიულ-აგრარული ქვეყანაა. მართალია, ზოგიერთი დღეს სოციალისტური სისტემის სიკეთეს უარყოფს, მაგრამ უკრაინამ სწორედ იმ პერიოდში მოიპოვა დიდი წარმატებები. ყოფილი საბჭოთა კავშირის სახალხო მეურნეობის სისტემაში ეს ქვეყანა ქვანახშირისა და მეტალურგიული მრეწველობის უმნიშვნელოვანესი ბაზა იყო. სწრაფი ტემპით ვითა-

რდებოდა ელექტროენერგეტიკა, ნავთობქიმიური და ატომური მრეწველობა, მანქანათმშენებლობა და ლითონდამუშავება, რადიოტექნიკა და ჩარხმშენებლობა, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობა.

როგორც სოფლის მეურნეობის სპეციალისტი, დავინტერესდი მიღწევებით, უკრაინელებმა ახალ ეკონომიკურ პირობებში რომ მოიპოვეს. იქაური ექსპერტების მონაცემებით, 1940 წელთან შედარებით 1992 წელს უკრაინის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება 2,8-ჯერ გაიზარდა.

ქვეყნის სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების მთლიანი ფართობი 48 მლნ. ჰექტარია. აქედან სახნავია 38,8, სათიბი – 2,3, საძოვარი – 6,9 მლნ. ჰექტარი. სოფლის მეურნეობა ემყარება მძლავრ მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას. გაოცებას იწვევს დიდი სამედიკორაციო სამუშაოები, უკრაინის სტეპებში რომ მიმდინარეობს.

უკრაინის სოფლის მეურნეობაში 45% მარცვლეულ კულტურებს უკავია. უმთავრესია საშემოდგომო ხორბალი, სტეპებში მოჰყავთ სიმინდი, ჭვავი, წიწიბურა, ფეტვი, ბრინჯი. ტექნიკური კულტურებიდან წამყვანია შაქრის ჭარხალი.

მეცხოველეობის მთავარი დარგი მესაქონლეობაა. საგუბერნიო ზონებსა და პოლესიეში სჭარბობს სარძევე, კარპატსა – სტეპის ზონაში სარძევე-სახორცე მესაქონლეობა.

კიევის ლირსშესანიშნაობანი, მხირე ისტორიული ექსკურსით

კიევში ერთი დღე ქალაქის ლირსშესანიშნავი ადგილების დათვალიერებისათვის გამოიყო, მაგრამ ვიდრე ამაზე ვისაუბრებდეთ, ზოგადად თვალი გადავავლოთ უკრაინის ისტორიას, კიევის განვითარების პერსპექტივებს.

მოკლე სტატისტიკა: უკრაინის რესპუბლიკის ფართობი 603,7 ათასი კვადრატული კილომეტრია (საქართველოსი – 70 ათასი),

მოსახლეობა 55 მლნ-ზე მეტი. აქედან 37 მლნ. – უკრაინელი, 10 მლნ. – რუსი, უმცირესობას შეადგენენ ბელორუსები, ებრაელები და სხვა ეროვნების წარმომადგენლები. რესპუბლიკაში 25 ოლქი, 479 – რაიონი, 417 – ქალაქი და 908 დაბაა.

უკრაინელები, რუსებთან და ბელორუსებთან ერთად, აღმოსავლეთის სლავურ ტომებს განეკუთვნებიან. მე-9-10 საუკუნეებში მათი ქვეყანა კიევის რუსეთად იწოდებოდა. ქალაქი კუიაბა (კიევი) მოხსენებულია მე-9 საუკუნის პირველი ნახევრის სპარსულ ხელნაწერებში, როგორც მდიდარი სამეფო ქალაქი. მოგვიანებით, მე-14-15 საუკუნეებში უკრაინა დამოუკიდებელ ეთნოსად (ენა, კულტურა, ყოფა) ჩამოყალიბდა.

კიევის ღირსშესანიშნაობათა დათვალიერება კიევ-პეჩორის უძველესი მონასტრით დავიწყეთ. იგი 1051 წელს აუგია იაროსლავ ბრძენს. აქ, ხელოვნურ გამოქვაბულებში, ბერები ცხოვრობდნენ. ისინი ნაყოფიერ ლიტერატურულ მოღვაწეობასაც ეწეოდნენ: წერდნენ მათიანებს და ისტორიულ-რელიგიური ხასიათის ნაშრომებს. 1598 წლიდან მონასტერს ლავრა ეწოდა. რომელიც შემდგომ რომაული ეკლესიის წინააღმდეგ ერთგვარ საბრძოლო ფორპოსტად ქცეულა. 1929 წელს მონასტერი დახურულა. იგი ისევ ამოქმედდა 1941 წელს. ჩვენთვის, ქართველებისათვის, ამ მონათხრობში ისაა საინტერესო; რომ კიევ-პეჩორის ლავრის ეპისკოპოსად 1941 წელს დაუნიშნავთ ქართველი ბერი ანტონი – იგივე დავით აბაშიძე. იგი გასული საუკუნის 90-იან წლებში თბილისის სასულიერო სემინარიის რექტორი ყოფილა. კიდევ ერთი საყურადღებო ფაქტი – მისი რექტორობის დროს სემინარიაში ახალგაზრდა სოსო ჯუღაშვილი სწავლობდა.

ლავრაში ყველა ეპისკოპოსის საფლავი კარგადაა შენახული, მაგრამ დავით აბაშიძის ძვალშესალავი მაინც გამოირჩევა. იგი თვალსაჩინო ადგილასაა დაკრძალული. ანტონი 1942 წელს გარდაცვლილა, როცა ოკუპირებულ კიევში გერმანელები იდგნ-

ენ. ფაშისტებს ხალხისათვის არ დაუშლიათ, თავიანთი სათაყვანო ადამიანის ნეშტი ღიდი პატივით დაეკრძალათ. უფრო მეტიც, დაკრძალვის ცერემონიაში გერმანელებიც მონაწილეობდნენ.

კიევ-პეჩორის ლავრა სხვა მხრივაც არის საინტერესო, გეაჩვენეს მონასტრის უძველესი ხელნაწერები. ტაძრის მომხატველთა შორის მოხსენიებულნი არიან ბერძნები და იბერიელები, ე. ი. ქართველები, ტაძარი მე-11 საუკუნეში მოუხატავთ. აქაურ აკლდამებში ისეა დაცული წმინდანთა მუმიები, თითქოს ახლახან დაუკრძალავთო.

ამავე ხელნაწერებიდან შევიტყვეთ, რომ მე-10-11 საუკუნეებში სამ ერთმორწმუნე მართლმადიდებელ ქვეყანას – ბიზანტიას, კიევის რუსეთს და საქართველოს ერთმანეთთან ცხოველი ურთიერთობა ჰქონიათ. რუსული წყაროების მიხედვით კიევის დიდმა მთავარმა იზიასლავმა 1151 წელს ცოლად შეირთო ქართველი მეფის ასული. ქართულ ისტორიოგრაფიაში, არაპირდაპირ წყაროებზე დაყრდნობით, გამოთქმულია ვარაუდი, რომ ღვით აღმაშენებელმა ყივჩაღები საქართველოში ვლადიმერ მონომახთან დიპლომატიური მოლაპარაკების გზით ჩამოასახლა.

ქალაქ კიევის ერთ-ერთ ცენტრალურ ქუჩას მთავარ ვლადიმერის ბრინჯაოს მონუმენტური ქანდაკება ამშვენებს. იგი 1853 წელს აღუმართავთ. ეს გახლავთ ვლადიმერ მონომახი, რომელიც 1113-1125 წლებში კიევის დიდ სამთავროს განაგებდა. იგი იაროსლავ ბრძენის შვილიშვილი იყო. მას იცნობდნენ როგორც დიდ პატრიოტს და სამთავროს დაუძინებელი მტრის – ყივჩაღების წინააღმდეგ თავდადებულ მებრძოლს. საინტერესოა ისიც, რომ მონომახი არა მარტო მხედართმთავარი და სახელმწიფო მოღვაწე, არამედ მწერალიც იყო. მის კალამს ეკუთვნის დიდაქტიკური თხზულება „რჩევა-დარიგება შვილებს“.

ვლადიმერ მონომახმა საბოლოოდ განდევნა ყივჩაღები კიევის სამთავროდან. ამის შემდეგ 40 ათასი ყივჩაღი ჩრდილოეთ კავკასიაში გადავიდა. მალე ისინი საქართველოს დიდი მეფის, ღვით აღმაშენებლის სამსახურში ჩადგნენ. ვლადიმერ მონომახი 30

წლის განმავლობაში უნარიანად მართავდა ქვეყანას. მან არა მარტო ბოლო მოუღო მთავართა ურთიერთმტრობას, არამედ გაჭირვებაში ჩავარდნილ უბრალო ადამიანებზეც იზრუნა. ამ საქმეთა გამო მონომახის სახელს დღესაც დიდი პატივისცემით იხსენებენ. ამის დასტურია ქალაქის თეალსაჩინო ადგილას დადგმული მისი ძეგლი. ზვიადი მთავარი ფიქრთანად გადაჰყურებს სივრცეს, თითქოსდა, ისევ ყოვანათა ურდოების გამორჩენას ელისო.

საქართველოსადმი უკრაინელებისა და მათი ხელისუფლების კეთილგანწყობის მაჩვენებელია ისიც, რომ კიევის ერთ-ერთ უდიდეს და ულამაზეს ქუჩას ჩვენი სასიქადულო პოეტისა და მოაზროვნის, შოთა რუსთაველის სახელი ჰქვია. დელეგაციის წევრები სიამაყის გრძნობით ავივსეთ, როცა გვითხრეს, ქართული მწერლობა, განსაკუთრებით კი პოეზია, დიდი პოპულარობით სარგებლობს უკრაინაშიო. ბევრი რამ ითქვა უკრაინელი და ქართველი პოეტების დიდ მეგობრობაზე, გაიხსენეს მიკოლა ბაჟანი და გიორგი ლეონიძე, ნიკოლოზ ზაბოლოცკი და სიმონ ჩიქოვანი, ბორის პასტერნაკი და ქართველი ცისფერყანწელები – ტიციან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, ვალერიან გაფრინდაშვილი და მრავალი სხვა. ასეთი წუთები დიდხანს შემორჩება ხოლმე მეხსიერებას.

გამორჩეული პატივისცემის გრძნობით ვიდექით უკრაინელი ხალხის სახელოვანი კობზარის – ტარას შევჩენკოს ძეგლთან. მონობაში დაბადებული და შემდეგ მონობიდან თავდახსნილი დიდი პოეტი და მხატვარი ტარას შევჩენკო უკრაინელი ხალხის გულის მესაიდუმლე გახდა. ამიტომ უყვართ აქ ასე გამორჩეულად სახალხო მომღერალი. თავისუფალ უკრაინაზე პოეტის ოცნება დღეს რეალობაა. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრი უკრაინა ევროპაში ერთ-ერთი უდიდეს და მაღალგანვითარებულ სახელმწიფოდ მკვიდრდება.

შთამბეჭდავია უკრაინის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის სულისჩამდგმელის, ბოგდან ხმელნიცკის ცხოვრება. იგი საშუალო შეძლების მიწათმფლობელი და მისი დროის კვ-

აღობაზე განათლებული პიროვნება იყო. ბოგდანი ხედავდა, როგორ ჩაგრავდნენ უკრაინას პოლონელი ფეოდალები, ხედავდა და ხალხს ჩაუდგა სათავეში. მტრებმა მისი ხუტორი დაარბიეს და ათი წლის ვაჟი წამებით მოუკლეს, მაგრამ ქელი მაინც ვერ მოახრევეინეს. 1642 წელს ხმელნიცკი ზაპოროჟიეს ჯარის ჰეტმანად აირჩიეს. მისი მეთაურობით უკრაინელებმა პოლონელებს რამდენჯერმე სასტიკი მარცხი აწენიეს. 1648 წელს სარდალი ზარ-ზეიმით შევიდა კიევში, მაგრამ მას კარგად ესმოდა, შინაომებით დაქსაქსულ სამთავროს გაუჭირდებოდა პოლონეთის ძლიერი სახელმწიფოსაგან თავდაცვა და ერთმორწმუნე რუსეთის მფარველობისაკენ ისწრაფვოდა. იმ ხანებში რუსეთს უკრაინისათვის არ ცხელოდა და ჰეტმანის თხოვნა უპასუხოდ დარჩა. ამასობაში ყირიმის ხანმა უღალატა ხმელნიცკის და პოლონელებს მიემხრო. გადამწყვეტი ბრძოლა ბერესტეჩკოსთან გაიმართა. აჯანყებულები გმირულად იბრძოდნენ, მაგრამ მაინც დამარცხდნენ. იმის მიუხედავად, რომ 1652 წელს რამდენიმე მნიშვნელოვანი გამარჯვება მოიპოვეს, უკრაინის მდგომარეობა კვლავ მძიმე რჩებოდა.

1654 წელს ქალაქ პერეიასლავში უკრაინის სახალხო რადამ ხელმეორედ სთხოვა რუსეთს მფარველობა, განსაკუთრებული პირობებით. კერძოდ, ადგილობრივი თვითმმართველობა ხელუხლებელი უნდა დარჩენილიყო. ალბათ, გახსენდებათ, მოგვიანებით ბოგდან ხმელნიცკის გზას დაადგა ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე მეორე, რომელმაც მე-18 საუკუნის დასაწყისში თურქეთ-ირანელთა ბატონობას რუსეთის ქვეშევრდომობა არჩია. ეს ნაბიჯი, როგორც ერთი, ისე მეორე მხრიდან ქართულ-უკრაინულ ისტორიოგრაფიაში არაერთაზროვნადაა შეფასებული, თუმცა ამ ფაქტს სრულებითაც არ შეუშლია ხელი კიევის ყველაზე გამორჩეულ ადგილას ბოგდან ხმელნიცკის შესანიშნავი მონუმენტი დაედგათ.

უკრაინელებს, როგორც ეთჲქით, უყვართ საქართველო, პატივს სცემენ და აფასებენ მის უძველეს ისტორიას, ხელოვნებასა და კულტურას, ამ სიყვარულს საფუძველი ჩაუყარეს ლესია უკრაინკამ და ღაჲით გურამიშვილმა. საქართველოს დიდმა შვილმა უკრაინაში ჰპოვა მეორე სამშობლო, ლესია უკრაინკას კი ქართველთა სიყვარული არ მოჰკლებია. მისი საფლავიც სამუდამოდ დარჩა ჩვენთან, სურამში. ერთი სიტყვით, ამ ორ ერს მეგობრობისა და სიყვარულის არაერთი მტკიცე საფუძველი აქვს. და აი, უკრაინელ მეგობრებთან ერთად, მირგოროდში მივემგზავრებით.

უცნაური ბედი ერგო ღაჲით გურამიშვილს – ახალგაზრდობაში ლეკთა ტყვეობა, მოწიფულობაში მაგდენბურგის ციხე. 1737 წელს, ასტრახანში, ვახტანგ მეექვსის გარდაცვალებამ დიღემის წინაშე დააყენა ქართული ემიგრაცია – ან სამშობლოში დაბრუნება, რაც შეუძლებელი ჩანდა, ან რუსეთის ქვეშევრდომობა. გურამიშვილმა, ქართველთა უმრავლესობის დარად, ეს უკანასკნელი არჩია. ქართველ ჰუსართა პოლკში ჩაირიცხა და ხან შვედების წინააღმდეგ იბრძოდა, ხანაც – თურქებისა. პოეტს მამულები რგებია მირგოროდსა და იქვე რვა კილომეტრზე მდებარე სოფელ ზუბოჲკაში.

მეორე ტყვეობიდან ღაჲით გურამიშვილი 1759 წელს დაბრუნებულა და გაჩანაგებული მეურნეობის აღდგენა დაუწყია. რას საქმიანობდა დიდი პოეტი იმ ხანებში თავის მეორე სამშობლოში, უკრაინაში, დაზუსტებული არ არის, მაგრამ ერთი ცხადია, მან სწორედ აქ შექმნა ხელთუქმნელი ძეგლი – „ღაჲითიანი“, რომელიც ქართველი და უკრაინელი ხალხების მეგობრობის სიმბოლოდ იქცა.

მირგოროდი სტუმართმოყვარედ შემოგვეგება. ღაჲითის საფლავთან, სადაც პოეტის შესანიშნავი ძეგლია აღმართული, ხალხი დაგვხვდა. სახელდახელო მიტინგზე პოეტსა და ქართველ-უკრაინელთა მეგობრობაზე ბევრი თბილი სიტყვა ითქვა.

გულითადია პოეტის დამოკიდებულება ხალხისადმი, რომელ-
თანაც ცხოვრების დიდი ნაწილი გაატარა, დაუახლოვდა უბრალო
ადამიანებს, შეისწავლა მათი ყოფა და სულიერი კულტურა...

უკრაინელმა მეგობრებმა გვითხრეს – თქვენი პოეტი თავისი
დროის დიდი აგრონომიც იყო. მას ბევრი უფიქრია, როგორ
დაეცვა პოლტავშინის პურის ყანები გვალვისაგან, საირიგაციო
სისტემის თავისებური ვარიანტიც დაუმუშავებია. საამისო ნახაზები
დღემდეა შენახული. მასში ქართული წყლის წისქვილების გამართ-
ვაცაა გათვალისწინებული. ალბათ, ეს ჰქონდა დიდ პოეტს
მხედველობაში, როცა თავის ავტობიოგრაფიას წააწერა:

„ღმერთო, მაჩვენე ყანები
ამ სარწყავთ მონაყვანები,
ღმერთო, დამასწარ ზაფხულსა,
ფქვილს ამ წისქვილზე დაფქულსა“.

საქართველოს დელეგაციის წევრებმა მუხლი მოვიყარეთ და
ყვავილებით შევამკეთ პოეტის საფლავი...

კურთხეულ იყოს შენი ორივე სამშობლო, დიდო პოეტო და
მამულიშვილო!

ეპილოგი

დამთავრდა უკრაინული ოდისეა. იქ გატარებული ხუთი დღე,
როგორც დიდი ილია იტყოდა, სულს მართლაც რომ ცხოვლად
დააჩნდების. გადმოვუფრინეთ კავკასიონს და ციდან საქართ-
ველოს ხედები დავლანდეთ, უნებლიეთ ილიას სიტყვები დამცდა:

„მამულო საყვარელო,
შენ როსლა აყვავდები.“

მესამე სასწავლო წლისათვის სამზადისზე კარგ წარმოდგენას შეგიქმნის ღოცენტ იური ციკოლიას წერილი „მობრძანდით, ისწავლეთ!“ რომელიც გაზეთ „აჭარის“ 1997 წლის 18 ივლისის ნომერში გამოქვეყნდა.

„საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს სულ რაღაც სამი წლის ისტორია აქვს. მიუხედავად ამისა, მან მოკლე დროში მჭიდრო კავშირი დაამყარა როგორც საზღვარგარეთის ქვეყნების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომლებთან, ასევე ჩვენი რესპუბლიკის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტებთან. ამის ერთი მაგალითია ის, რომ ჩვენი ინსტიტუტის აღზრდილები ასპირანტურის კურსს გადიან ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანებაში, სადაც მოღვაწეობენ ცნობილი სპეციალისტები: მექი ბზიავა, შოთა გოლიაძე, ვალერიან ცანავა, ზაურ გაბრიჩიძე და სხვები.

დღითი დღე მშვენივრად და კეთილწყობა ინსტიტუტის ტერიტორია. შენობაში შესვლისთანავე თქვენს ყურადღებას მიიპყრობს მაღალი გემოვნებით გაფორმებული სტენდები.

ამჟამად ინსტიტუტში წარმატებით მიმდინარეობს აბიტურიენტთა საბუთების მიღება. საამისოდ აქ საუკეთესო პირობებია. რექტორატის მიერ მაღალკვალიფიციური სპეციალისტებით დროზე დაკომპლექტდა მიმღები კომისიის შემადგენლობა. წარჩინებული სტუდენტები სტაჟირებისათვის საზღვარგარეთის უმაღლეს სასწავლებლებში მივლინდებიან. ინსტიტუტის კურსდამთავრებულებს შესაბამისი კვალიფიკაციასთან ერთად მიენიჭებათ ბაკალავრის წოდება. არც კონკურსგარეშე დარჩენილ აბიტურიენტებს ტოვებენ უყურადღებოდ. მათ შეუძლიათ ისწავლონ შესაბამისი სპეციალობის ფასიან სექტორზე. ინსტიტუტში არ-

ასრულსაშუალო სკოლის კურსდამთავრებულთათვის ფუნქციონირებს საბაზო კოლეჯი. აღსანიშნავია, რომ სასწავლებელში ჩარიცხულთათვის რექტორატი ყოველგვარ პირობებს ქმნის. სტუდენტებს მიეცემათ სტიპენდია, რაიონიდან ჩამოსულნი უზრუნველყოფილნი იქნებიან საერთო საცხოვრებლით. მათ ქალაქიდან ინსტიტუტამდე მოემსახურება ავტობუსი, ინსტიტუტისა და კოლეჯის სტუდენტები სწავლის პერიოდში განთავისუფლებიან სამხედრო სავალდებულო სამსახურისაგან. აქვე საუკეთესო პირობებია სტუდენტთა სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკის გასავლელად. რაც ლექციებზე მიღებული თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების წინაპირობებს ქმნის.“

* * *

მესამე სასწავლო წლის მისაღები გამოცდების დასაწყისში ინსტიტუტს დიდი პატივი ხვდა წილად – გვესტუმრა საქართველოს განათლების მინისტრი თამაზ კვაჭანტირაძე. მას აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრი ნანი გუგუნავა ახლდა, ისინი გამოცდებსაც დაესწრნენ და კოლექტივის წევრებსაც ესაუბრნენ.

ბატონი თამაზი მოიხიბლა ინსტიტუტის ეზო-გარემოთი, კაბინეტ-ლაბორატორიებით. აღნიშნა, რომ ბევრი კარგი სმენია ამ სასწავლებლის შესახებ და ღღეს კმაყოფილია იმ ადამიანებთან შეხვედრით, რომლებიც სწავლისა და შრომის კარგ პირობებს უქმნიან სტუდენტ ახალგაზრდობას.

მინისტრმა მოიწონა ის ფაქტი, რომ არსებობის მოკლე დროის მიუხედავად ინსტიტუტში სწავლების ორსაფეხურიანი სისტემა დაინერგა, რაც ბაკალავრისა და შემდგომ მაგისტრის მომზადებას გულისხმობს.

ბატონი თამაზ კვაჭანტირაძე შეხვდა აბიტურიენტების მშობლებს, რომლებმაც კმაყოფილება გამოთქვეს გამოცდების

მშვიდ ატმოსფეროში ჩატარების გამო. იქვე ხაზგასმით აღინიშნა, რომ ხელმძღვანელზე ბევრია დამოკიდებული. ინსტიტუტის ფოტოსტენდიც ამაზე მეტყველებს: რა იყო წარსულში და რა არის დღეს. ეს კონტრასტული სურათები ნათლად მეტყველებს ინსტიტუტის მასშტაბურ წინსვლაზე.

მესამე სასწავლო წელს დიდი ყურადღება დაეთმო თეორიისა და პრაქტიკის ურთიერთკავშირს. ამ საქმეს ემსახურება ინსტიტუტის სასწავლო-საცდელი მეურნეობა, რომლის ერთ-ერთი ძირითადი რგოლი სანერგეა. სტუდენტებისათვის შევადგინეთ სანერგის ორგანიზაციულ-სამეურნეო მოწყობის გეგმა და მიწათსარგებლობის რუკა, რომელზეც ნაჩვენებია ცალკეულ ნაკვეთებზე სხვადასხვა სახეობისა და ჯიშის ნარგავების განლაგება, სადრენაჟო ქსელი. 1997 წლის 18 სექტემბერს, რექტორატის ინიციატივით, აგრობიოლოგიისა და მექანიზაცია-ტექნოლოგიის ფაკულტეტების სტუდენტებმა ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებლებთან ერთად პრაქტიკულად ნახეს, თუ როგორ უნდა მოეწყოს სანერგე, როგორ მომზადდეს თესვისათვის კვლები, როგორ ჩატარდეს თესვა და რგვა. სტუდენტებს მათთვის საინტერესო საკითხებზე ჩემთან ერთად ესაუბრნენ აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, პროფესორები: გივი ჯინჭარაძე, იური ძირკვაძე, ლოცენტები: ვახტანგ გოგუაძე, დავით გვიანიძე, ნინო მიქაუტაძე, უფროსი მასწავლებელი ნანა ჭირაქაძე, ზურაბ მახარაძე. ამან ის შედეგი გამოიღო, რომ შემდგომში სანერგე მეურნეობასთან დაკავშირებული ყველა საკითხი სტუდენტებმა თავად გადაწყვიტეს და თვითონვე შეასრულეს საძირის გამოყვანის, მცნობის, სტანდარტული სარგავი მასალის მიღების აგროტექნიკური ღონისძიებები, რაც მომავალ პრაქტიკულ მოღვაწეობას დიდად შეუწყობს ხელს.

ხომ ცნობილია, რომ მეცნიერის უშრეტ სულიერ საზრდოს, მისი კოლეგებთან უშუალო კონტაქტები და აზრთა ურთიერგაზიარებით მიღებული ინფორმაციები წარმოადგენს. ამ თვალსა-

ზრისით მართლაც რომ ნაყოფიერი იყო თბილისში 1997 წლის ნოემბერში საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტში გამართული სიმპოზიუმი. იგი მიმდინარეობდა იუნესკოს პროგრამით „ადამიანი და ბიოსფერო“, რომელიც ხმელთაშუა ზღვისპირეთის მთის ნიადაგების გენეზისა და დაცვას ეხებოდა. მასში 18 ქვეყნის ასზე მეტი მეცნიერი მონაწილეობდა, მათ შორის 22 აკადემიკოსი, 30 მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი და ახალგაზრდა მეცნიერი.

სიმპოზიუმის მუშაობაში მონაწილეობდნენ საქართველოს პარლამენტის აგრარულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრები, საერთაშორისო ნიადაგმცოდნეთა საზოგადოების, იუნესკოს პროგრამის საქართველოს ნაციონალური კომიტეტის და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტები, იუნესკოს ეროვნული კომისიის გენერალური მდივანი, საქართველოს სატყეო მეურნეობისა და მიწების მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტების თავმჯდომარეები. აჭარიდან მიწვეული 10 მეცნიერიდან ექვსი ჩვენი ინსტიტუტის წარმომადგენელი იყო.

ხმელთაშუა ზღვის აუზი ნიადაგების ბუნებრივ მუზეუმს წარმოადგენს, რადგან აქ გვხვდება ღეადამიწაზე გავრცელებული თითქმის ყველა ტიპის ნიადაგი, რაც განმსაზღვრელი ფაქტორია ხმელთაშუა და შავი ზღვების აუზის თანამედროვე მდგომარეობისა.

სიმპოზიუმზე წარმოდგენილი იყო 62 მოხსენება. ჩვენი ინსტიტუტიდან ჩემს გარდა მოხსენებებით გამოვიდნენ დოცენტები: აკაკი ბაჯელიძე, დავით გვიანიძე, ვახტანგ გოგუაძე, რომელთაც მაღალი შეფასება მიეცათ და კომისიის გადაწყვეტილებით შევიდნენ იუნესკოს გამოსაცემ კრებულში. ძალიან ღიდ პატივად ვთვლი იმ ფაქტს, რომ ერთ-ერთ პლენარულ სხდომას ვთავ-მჯდომარეობდი.

ცოტა ხნის შემდეგ საინტერესო სამეცნიერო კონფერენცია გაემართეთ ჩვენთანაც, რომელიც მიემძღვნა ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსების 60 წლის იუბილეს. მის მუშაობაში მონაწილეობდნენ ბათუმის ბოტანიკური ბაღისა და ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების მეცნიერ-მუშაკები. კონფერენციაზე აგრობიოლოგიისა და მექანიზაცია-ტექნოლოგიის სექციებში წაიკითხეს 22 მოხსენება, რომელთა თემატიკა ეხებოდა ეკოლოგიის, აგროტექნიკის, მეტეოეოლოგიის, ტექნოლოგიის, მეფუტკრეობის, მექანიზაციისა და სხვა აქტუალურ საკითხებს. ყველა გამოსვლაში ჩანდა მათი ავტორების ღრმა და საფუძვლიანი ცოდნა. ეს კონფერენცია პირველი ნათლობა იყო ინსტიტუტის ასპირანტებისა და სამეცნიერო ხარისხის მაძიებელთათვის, რომელთა შორის მინდა გამოვყო: ფადიკო აბუსერიძის, ბაგრატ მგელაძის, არჩილ შაინიძის, არჩილ ჭაღალიძის, ნუგზარ ფუტკარაძის, მერაბ საგინაძის, რუსუდან დოლიძის, მაია ჯაბუას, ჟანა პაპუნიძის, გია ოქროპირიძის, ზურაბ მახარაძის, ნანა შავიშვილის მოხსენებები.

კიდევ ერთი კონფერენციის მუშაობას უნდა შევეხო, რომელიც ასევე, მესამე სასწავლო წელს გაიმართა და ინსტიტუტის კოლექტივს დიდი სიხარული მიანიჭა.

1998 წლის 14 აპრილს, ქართული ენის დღესთან დაკავშირებით, ზეიმით გაიხსნა „სტუდენტური დღეები – 98“. ახალგაზრდობას მიესალმნენ: აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, აჭარის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი ანზორ თხილაიშვილი, სააქციო საზოგადოება „აჭარწიგნის“ პრეზიდენტი ავთანდილ ბოლქვაძე, აჭარის ახალგაზრდული დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილე მერაბ კარანაძე. ლექსები წაიკითხეს პოეტებმა: ჟუჟუნა ხაჯიშვილმა, ზურაბ ფირცხალაიშვილმა, სტუდენტებმა – თამარ კახიძემ, ნანა კონცელიძემ, იზა გორგილაძემ.

შემდეგ სტუდენტთა მე-2 სამეცნიერო კონფერენცია გაიხსნა. მისი მსვლელობა გაზეთ „აჭარის“ 1998 წლის 22 მაისის ნომერში გააშუქა სტუდენტთა სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარემ ნატო ჯაბნიძემ. ხაზი გაესვა იმას, რომ კონფერენციაზე სტუდენტებმა 50-ზე მეტი მოხსენება წაიკითხეს.

სექციებში საინტერესო სჯა-ბაასი გაიმართა აგრარულ, აგროსაინჟინრო, ეკონომიკურ, ეკოლოგიურ, შრომის დაცვის, სატყეო მეურნეობისა და სხვა სფეროების აქტუალურ საკითხებზე.

მომხსენებელთა და მეცნიერ-ხელმძღვანელთა ინტერესს ისიც ზრდიდა, რომ საუკეთესო მოხსენებები უნდა წარდგენილიყო ქვეყნის სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში გამართულ დასკვნით ტურზე. წარმატება ხვდა 16 სტუდენტს. ამთგან საუკეთესოებმა – გიორგი ჯაბნიძემ, ია მარკოიძემ და მანუჩარ ნიჟარაძემ მონაწილეობა მიიღეს ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართულ სტუდენტთა რესპუბლიკურ სამეცნიერო კონფერენციაში. სადაც საპრიზო ადგილები დაიკავეს.

საქართველოს პრეზიდენტის ღონეზე შემუშავებული „სტუდენტური ღლეები – 98-ის“ პროგრამის უმთავრეს ნაწილს საქართველოს უმაღლესი სასწავლებლების სამეცნიერო პაექრობაში გამარჯვებულ სტუდენტთა დასკვნითი კონფერენცია წარმოადგენდა.

საქართველოს სახელმწიფო აგრარულ უნივერსიტეტში თავი მოიყარეს დარგის მეცნიერების, ეკოლოგიის, სატყეო და სოფლის მეურნეობის მექანიზაციის დისციპლინებში გამარჯვებულმა სტუდენტებმა. მათგან ოთხი – გიორგი ჯაბნიძე, ია მარკოიძე, მანუჩარ ნიჟარაძე და ირინა ხალვაში ჩვენი ინსტიტუტის წარგზავნილები იყვნენ.

თავი ისახელა გიორგი ჯაბნიძემ, რომელმაც 28 სხვადასხვა უმაღლესი სასწავლებლის საუკეთესო კონკურენტთან პაექრობაში გაიმარჯვა და მაღალკვალიფიციური, მომთხოვნი ყიურის ერთსულოვანი შეფასებით მისი ნაშრომი პირველი ხარისხის დიპლომით, პრეზიდენტის მედლითა და პრემიით დაჯილდოვდა,

რომელიც 26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღეს, თავად პრეზიდენტმა გადასცა.

გიორგი ჯაბნიძის საკვლევი თემა იყო აჭარის ტყის იშვიათი კენკროვანი მცენარეების დაცვისა და აღწარმოების საკითხი. იმის მიუხედავად, რომ გიორგი მაშინ მესამე კურსზე სწავლობდა, სხვადასხვა სამეცნიერო ჟურნალსა და კრებულში გამოქვეყნებული ჰქონდა 4 სამეცნიერო ნაშრომი. გიორგის წარმატებებში დიდია მისი მეცნიერ-ხელმძღვანელის დოცენტ დავით გვიანიძის დამსახურება, რომელმაც იმ პერიოდში წარმატებით გაიარა წინასწარი აპრობაცია ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად და სპეციალიზებულ სამეცნიერო საბჭოზე საპაექროდ ემზადებოდა. დანარჩენმა სამმა წარგზავნილმა: ია მარკოიძემ, მანუჩარ ნიჟარაძემ და ირინა ხალვაშმა უნივერსიტეტის რექტორატის მაღლობა დაიმსახურეს, რაც ჩვენი ინსტიტუტის სტუდენტების მაღალი შემოქმედებითი პოტენციალის აღიარება იყო.

მესამე სასწავლო წელი ჩემთვისაც განსაკუთრებული გამოდგა, რადგან რუსეთის საერთაშორისო აგრარული განათლების აკადემიის ნამდვილ წევრად ამირჩიეს. ამ ფაქტთან დაკავშირებით აკადემიის ხელმძღვანელობამ მისალოცი წერილი გამოუგზავნა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს – ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს, ასლან აბაშიძეს, რომელშიც ნათქვამია:

„პატივცემულო ასლან იბრაიმის ძე!

აგრარული განათლების აკადემიის პრეზიდიუმში გაცნობებთ, რომ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორი, პროფესორი რეზო ხასანის ძე ჯაბნიძე არჩეულია აგრარული განათლების აკადემიის (აგრონომიისა და ბიოლოგიის განყოფილება) ნამდვილ წევრად (აკადემიკოსად).

აკადემიას განყოფილებები აქვს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, სსრ კავშირის ყოფილ რესპუბლიკებში, მათ შორის საქართ-

ველოში. დსთ-ს ქვეყნების გარდა მის შემადგენლობაში არიან ბულგარეთის, უნგრეთის, პოლონეთის, გერმანიისა და შორეული საზღვარგარეთის ქვეყნების მეცნიერები.

ველოცავთ პროფესორ რ. ხ. ჯაბნიძეს აგრარული მეცნიერების დარგში საერთაშორისო აღიარებას.

ვიმედოვნებთ, რომ აგრარული განათლების აკადემიის კავშირი თქვენი რესპუბლიკის მეცნიერებთან კიდევ უფრო განმტკიცდება.

3. ი. სტაპანოვი, აკადემიკოსი,
აკადემიის მთავარი სწავლული მდივანი."

ეს წელი ასევე დატვირთული იყო საიუბილეო და შემოქმედებითი საღამოებითაც, რომლებიც ინსტიტუტის სტუდენტებისა და ლექტორ-მასწავლებლების ძალებით გაიმართა. პირველ რიგში, აღსანიშნავია ქართველი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის ილია ჭავჭავაძის დაბადების 160 წლისთავისადმი მიძღვნილი საზეიმო საღამო. „ილია ჭავჭავაძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის“ შესახებ მოხსენებით გამოვიდა სასწავლო ნაწილის უფროსი დოცენტი შოთა ხარაზიშვილი. ლექტორ-მასწავლებლებმა ლარისა ყურშუბაძემ და გოგუცა სესაძემ ისაუბრეს თემებზე – „ილია და განათლება“, „ილია და აჭარა“, ხოლო სტუდენტებმა ნატო ჯაბნიძემ, ირინა დავითაძემ გააშუქეს თემები – „ილია და აგრარული საკითხები“, „ილიას ჟურნალისტური შეხედულებანი“. დარბაზში გაისმოდა პოეტის ლექსებზე შექმნილი სიმღერები. საინტერესო გამოდგა ლიტერატურულ-მხატვრული კომპოზიცია „მარად და ყველგან, საქართველოვ, მე ვარ შენთან“, რომელიც მოამზადა ისტორიის მასწავლებელმა, დოცენტმა ნაზი ჯაბნიძემ. დასასრულ, წარმოდგენილი იქნა ინსცენირება მწერლის უკვდავი ნაწარმოებისა „კაცია-ადამიანი?!“ (ხელმძღვანელი იური სირაძე). საიუბილეო საღამოს ესწრებოდნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე და აჭარის ავტონომიური

რესპუბლიკის იმჟამინდელი ფინანსთა მინისტრი ვახტანგ აბაშიძე.

* * *

დასამახსოვრებელი იყო შეხვედრა ცნობილ ქართველ დრამატურგებთან, რომლებიც ქობულეთში იმყოფებოდნენ. ესენი იყვნენ ახალგაზრდა დრამატურგთა სიმპოზიუმის ორგანიზატორები და მონაწილენი. თავდაპირველად ინსტიტუტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტები ეწვივნენ ქობულეთს, დაესწრნენ სექციების მუშაობას, შემდეგ სტუმრები მოვიპატიეთ. საინტერესო იყო ცნობილი პროზაიკოსისა და დრამატურგის თამაზ ჭილაძის, გამოჩენილი დრამატურგის გიორგი ხუხაშვილის, ჟურნალ „ხელოვნების“ რედაქტორ ნოდარ გურაბანიძის საუბრები. სტუმრებს მიესალმა და შემოქმედებითი წარმატება უსურვა ინსტიტუტის სასწავლო ნაწილის უფროსმა შოთა ხარაზიშვილმა. სტუმრებმა ინსტიტუტის კაბინეტ-ლაბორატორიების და ეზო-გარემოს დათვალიერების შემდეგ აღფრთოვანება ვერ დამალეს...

1998 წელი სამუდამოდ დარჩება ჩემს მეხსიერებაში, როგორც ერთი დიდებული წელთაგანი. პირველი იმიტომ, რომ თებერვალში აჭარის მხატვართა კავშირისა და საქართველოს სურათების ეროვნული გალერეის ინიციატივით გამართულ ჩვენი სასიქადულო მხატვრის ზურაბ ხაბაძის ნამუშევრების გამოფენას დავესწარი. ეს უბრალო შემოქმედებითი საღამო არ გახლდათ. ამაზე მეტყველებს ბათუმიდან თბილისში წარგზავნილი სოლიდური წარმომადგენლობითი დელეგაცია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის იმდროინდელი მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილის ილია წულუკიძის ხელმძღვანელობით. დელეგაციაში ყოფნის პატივი მეც მერგო. ვერნისაჟმა დედაქალაქის ხელოვნების მოყვარულთა დიდი ინტერესი გამოიწვია, აქ მოვიდნენ საქართველოს პარლამენტის წევრები, კულტურის, მეცნიერების და ხელოვნების წარ-

მომადგენლები, მხატვრის ნიჭის თაყვანისმცემლები. საქართველოს კულტურის მინისტრმა, ვალერი ასათიანმა ზურაბ ხაბაძეს თანამედროვე ქართული გრაფიკის ორიგინალური ოსტატი უწოდა. ისაუბრა აჭარაში კულტურული ცხოვრების არნახულ წინსვლაზე, სხვათა გამოსვლებშიც ხაზი გაესვა მხატვრის გამორჩეულ ნიჭიერებას. მეამაყებოდა, რომ ზურაბ ხაბაძე ჩემი კუთხის, ჩემი მიწა-წყლის შვილი იყო.

მეორე ღონისძიებაც თბილისში შედგა, შემოდგომის მიწურულს და მას უფრო მასშტაბური სახე ჰქონდა. იგი დიდი ქართველის, მემედ-ბეგ აბაშიძის დაბადების 125 წლისთავს და საქართველოს დედაქალაქში მისი ძეგლის აღმართვას მიეძღვნა. აჭარის დელეგაციას, რომელშიც მთავრობის, მეცნიერებისა და ხელოვნების მუშაკები შევიდნენ, აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე თავკაცობდა. შეხვედრა საქართველოს მწერალთა კავშირში მოეწყო, შემდეგ სხვა სამეცნიერო და კულტურულ დაწესებულებებში, ბოლოს საქართველოს პრეზიდენტის სამთავრობო რეზიდენციაში – კრწანისში. პრეზიდენტმა მემედ-ბეგ აბაშიძის ცხოვრებასა და მოღვაწეობას უნიკალური უწოდა და იგი ეროვნულ განმათავისუფლებელი მოძრაობის მედროშის, საქართველოს სულიერი მამის, ილია ჭავჭავაძის გვერდით დააყენა. საიუბილეო ღღეების შემაჯამებელი აკორდი გახდა თბილისის ზ. ფალიაშვილის ოპერისა და ბალეტის თეატრში ორგანიზებული შემაჯამებელი საღამო. მრავალი შესანიშნავი სიტყვა მოვისმინე მაშინ. ორატორები თითქოს ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ კაზმულსიტყვაობაში. იყო მილოცვები და ყვავილების ზღვა. ჩემზე წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა მემედ-ბეგ აბაშიძის შთამომავლის ნარგიზ აბაშიძის ემოციურმა გამოსვლამ. დარბაზის ოვაცია დიდხანს არ დამცხრალა. საღამოს გვირგვინი გახლდათ ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის, პროფესორის, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კულტურის მინისტრის, თეიმურაზ კომახიძის სიტყვა, რომელმაც თავის გამოსვლაში ლაკონიურად წარმოაჩინა დიდი პუბლიცისტის, პოლიტიკური მოღვაწის, მწერლისა და მთარგმნელის სულიერი

პორტრეტი. ჩვენი დიდი ქართველი მწერალი მიხეილ ჯავახიშვილი ერთგან ამბობს: „თუ სოფელში დიდი კაცი დაიბადება, სახელს უთუოდ გაუთქვამსო“. მემედ-ბეგ აბაშიძემ არა თუ სოფელს, არა თუ კუთხეს, მთელ საქართველოს მოუტანა სახელი და დიდება. მას მართლაც ჰქონდა უფლება თავისი განვლილი ცხოვრების გზა ამ სიტყვებით შეეჯამებინა: „ჩემი ისტორიული მისია პირნათლად შევასრულე“. ის დაუეიწყარი საღამოც ამ სიტყვის ჭეშმარიტ დასტურად იქცა.

მინდა მოგითხროთ კიდევ ერთ ლამაზ საღამოზე, რომელიც „ისტუდენტური დღეები – 98-ის“ პროგრამის შემადგენელი ნაწილი იყო. 1998 წლის მაისში მოვიწვიეთ ესტრადის ცნობილი ოსტატი ვახტანგ ტატიშვილი. იგი აქ დაიბადა და გაიზარდა, ცხოვრობდა ბოტანიკურ ბაღში, დაამთავრა მახინჯაურის საშუალო სკოლა. მისმა ასეთმა ახლობლობამ, მშობლიური მხარის სიყვარულმა გააერთიანა სცენა და მაყურებლით გადაჭედული დარბაზი. ერთმანეთს ცვლიდა სიმღერა, მინიატიურები, ლალი იუმორი, ბოლოს მომღერალმა მინიკონკურსიც მოაწყო ანსამბლ „ივერიის“ ისტორიის ცოდნასა და მახვილგონიერულ კითხვა-პასუხში. გამარჯვებულებს სუვენირებიც გადასცა – საკუთარი სურათი ავტოგრაფით.

ასე მჩქეფარედ და შინაარსიანად, საინტერესოდ გაილია ეს სასწავლო წელი და მესამედ წარვდექით ანგარიშით საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს წინაშე. ვისაუბრე იმ წარმატებებზე, ინსტიტუტმა რომ მოიპოვა სასწავლო, სამეცნიერო თუ შრომით საქმიანობაში, ყურადღება გაავამახვილე პრობლემებზე, აღვნიშნე ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების მხარდაჭერა და თანადგომა. თავიანთი მოსაზრებები გამოთქვეს პრორექტორმა სასწავლო დარგში იური ძირკვაძემ, სწავლულმა მდივანმა ვახტანგ გოგუაძემ.

უნივერსიტეტის რექტორმა, აკადემიკოსმა ნაპოლეონ ქარქაშაძემ კმაყოფილებით აღნიშნა, რომ ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი ძლიერ აგრარულ განათლების კერად ჩამოყალიბდა საქართველოში. აქ ყველაფერი კეთდება სასწავლო

კორპუსის, კაბინეტ-ლაბორატორიების კეთილმოწყობის, სასწავლო პროცესის სრულყოფისათვის. აქვე მეცნიერმა, გაფართოებული სამეცნიერო საბჭოს სახელით, აჭარის წარმომადგენლობას გულმხურვალედ მიულოცა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ევროპის რეგიონთა ასამბლეაში მიღება, ხოლო მის ლიდერს ევროპის რეგიონთა ასამბლეის ბიუროს წევრად არჩევა. იქვე წაიკითხეს მისალოცი წერილი, რომელსაც უცვლელად გთავაზობთ:

„ბატონო ასლან!

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მრავალათასიანი კოლექტივი კიდევ ერთხელ გიდასტურებთ თავის ღრმა პატივისცემას და თანადგომას. მაღლობა იმ უშურველი ზრუნვისათვის, რომელსაც თქვენ იჩენთ თქვენივე ინიციატივით დაარსებული საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტისადმი, რომელიც სულ მოკლე ხანში, თქვენი ზელშეწყობითა და მხარდაჭერით, გახდა სასოფლო-სამეურნეო განათლებისა და მეცნიერების მძლავრი კერა რესპუბლიკაში!

ნება მომეცით, ვისარგებლო შემთხვევით და მოგილოცოთ ევროპის რეგიონთა ასამბლეის ბიუროს წევრად არჩევა, რაც არა მარტო თქვენი პიროვნული ღირსების დადასტურებაა, არამედ საქართველოსა და მისი განუყოფელი ნაწილის, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საერთაშორისო აღიარებაცაა.

გთხოვთ, მუდამ გქონდეთ აგრარული უნივერსიტეტისა და პირადად ჩემი მხარდაჭერისა და თანადგომის იმედი.

**გულწრფელი პატივისცემით
აპადემიკოსი ნაოლან ჟარაშვილი.**

მანამდე, უფრო სწორად ივნისში, ერთი საინტერესო მოგზაურობის მონაწილე გავხდი, რომლის შესახებ ჩემი შთაბეჭდილებები მკითხველებსაც მინდა გავუზიარო, რადგან იგი მრავალმხრივ საინტერესო და საყურადღებოა. ეს მოგზაურული დღიურები გაზეთმა „აჭარამ“ 1998 წლის 1 აგვისტოს გამოაქვეყნა.

მესაქლის მამიერ

საფრანგეთი – სილამაზისა და სიყვარულის ქვეყანაა, ამერიკა – ფათერაკებისა და თავგადასავლების, გერმანია – პუნქტუალობის, დისციპლინის და შრომისმოყვარეობის. ასეთი სტერეოტიპები ჩამოაყალიბა ჩვენში წიგნებმა, სატელევიზიო გადაცემებმა. თუ სადმე წასვლას ისურვებ და ვინმეს გამოცდილებას გინდა ეზიარო, უპირველესად, ალბათ, გერმანიისაკენ უნდა აიღო კურსი.

მაშ ასე, 1998 წლის 24 ივნისს, ხუთსაათიანი ფრენის შემდეგ, პესენში – ფრანკფურტის აეროდრომზე მსუბუქად დაეშვა ჩვენი ლაინერი, სადაც მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან და თვით გერმანიის მხარეებიდან ჩამოფრენილ დელეგაციებს შევეუერთდით. მანქანების კოლონა ბავარიის მხარის ქალაქ ტრისდორფისაკენ გაემართა. იქ ამალეღვებელი შეხვედრა გველის: თაიგულების ზღვა, გულთბილი მისაღმებები, მასპინძელთა კეთილმოსურნე ღიმღიმით გამთბარი სახეები...

ზეიმის მიზეზი ნამდვილად აქვთ ბავარიელებს: ქალაქ ტრისდორფის აგრარული უნივერსიტეტის დაარსების 150 წლის იუბილესთვის ემზადებიან. ნათქვამია, მარტოკაცი ჭამაშიაც ბრალიაო... გერმანიის მთავრობამ ამ ფაქტს საერთაშორისო რეზონანსი მისცა – ტრისდორფში საიუბილეო ღონისძიებაში მონაწილეობისათვის მიიწვია სხვადასხვა ქვეყნის აგრარული უნივერსიტეტებისა და ინსტიტუტების რექტორები, დარგის სახელმძღვანელო სპეციალისტები. მხედველობიდან არც საქართველო გამორჩენიათ.

და აი, გერმანიის მიწაზე ვდგავართ. ცოტა არ იყოს, შემკრთალი შევცქერით ბავარიელთა სახეებს, გულწრფელად რომ გვიღიმიან. იმ თაობის წარმოდგენაში, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ აღიზარდა, ფედერაციული გერმანია დამპყრობლებისა და ფაშისტების ქვეყნად აღიქმებოდა. ამგვარ რწმენას ბავშვებს სკოლის მერხიდან გვინერგავდნენ და, ბუნებრივია, ამან არასასურველი დაღი დაასვა თაობის ცნობიერებას. მართალია,

ახლა ბევრ რამეს მოეფინა ნათელი, მაგრამ, როგორც ჩანს, ძველი შეხედულებისაგან საბოლოოდ ვერ გავთავისუფლდით.

სამსართულიანი სასტუმროს წინ შეკრებილ სტუმრებს სახელდახელო სიტყვით მოგვმართავს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი, დოქტორი იოსეფ ჰერცი. ვგრძნობ, რომ საქართველოს დელეგაციის მიმართ გამორჩეულ ყურადღებას იჩენენ. ვფიქრობ, ამის საბაბიც არის. ისინი დიდ პატივს მიაგებენ იმ კაცს, ვინც გერმანიის გაერთიანებაში დიდი როლი შეასრულა, – მისი ქართველობა ახლა იმაში გვეხმარება, რომ მასპინძლებმა თავიანთი სიმპათია ჩვენთან ურთიერთობაში დაუფარავად გამოხატონ. საერთოდ, გერმანელები ქართველების მიმართ ყოველთვის ავლენენ კეთილგანწყობილებას, გავისხენოთ, რომ ისინი 20-იანი წლების დამოუკიდებელი საქართველოს მომხრენიც იყვნენ.

ამასთან, ვიტყვი, რომ დასავლეთის ბევრ ქვეყანაში საქართველოზე ჯერ კიდევ ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ. გერმანია კი ბედნიერი გამონაკლისია. აქ საკმაოდ მეტად იცნობენ საქართველოს, მის წარსულს, დღევანდლობას, იმ სირთულეებსაც, გზადაგზა რომ ვაწყდებით, მაგრამ საიმედო მომავალს გვიწინასწარმეტყველებენ.

ერთკვირიანმა შეხვედრებმა გერმანელ მეცნიერებთან, მწერლებთან, ინტელიგენციასთან, მშრომელებთან ძველი საბჭოური შეხედულებებისაგან გამათავისუფლა. შევბით ამოვისუნთქე...

**ლევ კირპელი, ანუ ზოზი რამ
ბერმანიასა და ბერმანელებზე**

ქალაქის ის სასტუმრო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, სადად, მაგრამ გემოვნებითაა მოწყობილი: ტელეფონი მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხესთან გაკავშირებთ, კომპიუტერი ყველა ოთახის აუცილებელი ატრიბუტია, ტელეგადაცემა 37 არხით მთელი 24 საათის განმავლობაში მიდის, მათ შორის ორი თურქულ ენაზე, ერთიც – არაბულზე.

ჩვენი იქ ყოფნა ფეხბურთში საფრანგეთის მსოფლიო ჩემპიონატს დაემთხვა და, როცა ამის დრო გვრჩება, ტელევიზორები სპორტულ არხზე გვაქვს გადართული. გერმანელები დარწმუნებულნი არიან, რომ მათი ეროვნული ნაკრები მეოთხედ დაეუფლება მსოფლიო ჩემპიონის ტიტულს, ბუნებრივია, ჯერ არაფერი უწყიან იმ მოულოდნელ ფიასკოზე, ხორვატიის ნაკრებთან შეხვედრისას რომ ელით. ერთი სიტყვით, მასპინძლების აღმაფრენა შესანიშნავად ეხამება სასტუმროს სარკმლიდან დანახულ – ქალაქის ულამაზეს პეიზაჟს. მშვენიერია ზაფხულის ტრისდორფი...

ვიდრე ჩვენს მასპინძლებს საზეიმო გუნება-განწყობილება არ შეუცვლიათ, ხოლო სტუმრები ხვალინდელი საიუბილეო დღის სამზადისში არიან, გერმანიაზე მკითხველს ზოგიერთ აუცილებელ ინფორმაციას მივაწვდი: ქვეყნის ფართობი 357 ათასი კვადრატული კილომეტრია, მდებარეობს ცენტრალურ ევროპაში. ინდუსტრიული ქვეყანაა და შედის მსოფლიოს ექვს ყველაზე განვითარებულ სახელმწიფოთა რიგებში (აშშ-ის შემდეგ მეორეა). გავიხსენოთ, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ გერმანია ორ სახელმწიფოდ გაიყო. აღმოსავლეთში შეიქმნა სოციალისტური სახელმწიფო, დასავლეთი ვითარდებოდა თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. 1991 წელს, ორი გერმანული სახელმწიფო გაერთიანდა, რითაც აღმოიფხვრა ისტორიული უსამართლობა.

ეროვნული შემადგენლობით გერმანია ერთგვაროვანია. ქვეყნის 82 მილიონი მცხოვრებიდან 75,5 მილიონი გერმანელია, 3 მილიონი – თურქი, 1 მილიონი – ქურთი, მცირე რაოდენობით ცხოვრობენ ფრანგები, პოლონელები და ჩეხები. ბევრია სამუშაოს მაძიებელი ემიგრანტი.

1991 წლის იანვრიდან გერმანიაში ამოქმედდა კანონი უცხოელთა შესახებ, რომლითაც გაუმჯობესდა ქვეყანაში ადრე ჩასახლებულთა მდგომარეობა, მაგრამ ახალი ნაკადის შესვლის შესაძლებლობა შეიზღუდა.

რელიგია გერმანიაში კონსტიტუციურადაა გამიჯნული სახელმწიფოსაგან. აქ ყოველი მორწმუნე ვალდებულია საწევრო გადასახადი შეიტანოს ეკლესიის ბიუჯეტში. ადამიანთა უმრავლესობა წევრია ორი დიდი – ევანგელისტური და კათოლიკური ეკლესიისა. ბოლო დროს რელიგიის მესვეურთ ძალიან აღელვებთ ეკლესიიდან განდგომის ტენდენციის გაძლიერება.

გერმანიის რესპუბლიკა ფედერაციული კავშირის სახელმწიფოა. ეს იმას ნიშნავს, რომ არის ამოცანებისა და პრობლემების წყება, რომლებიც ფედერაციის კომპეტენციის სფეროში შედის და არის საკითხები, რომლებზეც მხარე (ოლქი) თავადაა პასუხისმგებელი. ფედერაციული წესრიგის მიზანია, ხელი შეუშალოს ძალაუფლების უზომო კონცენტრაციას. განაწილებული კომპეტენციები განაწილებულ ხელისუფლებასაც გულისხმობს.

გერმანიის 16 მხარის გამგებლობაშია კანონმდებლობა და მმართველობა კულტურისა და განათლების სფეროში. მათ ხელშია პოლიცია, თავადვე ადგენენ კომუნალურ, მიწის, საგემო, მშენებლობის, წესრიგის, საგზაო და წყლის სამართალს.

გერმანიის კონსტიტუციის 70-91 მუხლებში გამიჯნულია საკანონმდებლო კომპეტენციები ფედერაციასა და მხარეებს შორის, რომლის მიხედვით მხარეებს საკანონმდებლო უფლებები ენიჭება ყველა იმ სფეროში, რომელიც ძირითად კანონში საერთოდ არაა ნახსენები, აგრეთვე იმ სფეროში, რომელშიც ფედერაცია თავის უფლებებს არ იყენებს.

ყოველ მხარეს აქვს პარლამენტი და მას ყოველ ოთხ, ზოგან ხუთ წელიწადში ირჩევენ, მათი აგებულება ბუნდესტაგის ანალოგიურია: აქვთ პრეზიდიუმი, ფრაქციები, კომისიები და ა. შ. პარლამენტი ირჩევს პრემიერ-მინისტრებს, ქალაქ-სახელმწიფოებში – ბერლინში, ჰამბურგსა და ბრემენში კი – მმართველებს, ანუ ბურგომისტრებს. მხარის მთავრობა, ფედერალურის მსგავსად, შედგება მთავრობის მეთაურისა და უწყებრივი პასუხისმგებლობის მინისტრებისაგან. ქალაქ-სახელმწიფოებში მათ

სენატორები ჰქვიათ. სამხარეო მთავრობის უმთავრესი ამოცანაა, შეიმუშაოს მხარის კანონთა პროექტები და სამხარეო პარლამენტის დამტკიცების შემდეგ განუხრელად აღასრულონ ისინი.

გერმანიის ბუნდესტაგთან ერთად მეორე საკანონმდებლო ორგანოა ბუნდესტრაგი – მხარეთა პალატა. მხარეები მისი შემკვეობით, ფედერაციის კანონების შემუშავებასა და ქვეყნის მმართველობაში მონაწილეობენ.

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ყოველ მხარეს გააჩნია თავისი დროშა, კიდევ ერთი დასტური ფედერაციული მთავრობისაგან დამოუკიდებლობისა.

აქაური კონსტიტუცია სახელმწიფო ძალაუფლებას ჰყოფს საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლებად. ეს პრინციპი მოქმედებს სამივე სახელმწიფო დონეზე – ფედერაციულზე, სამხარეოსა და სათემოზე.

გერმანიის უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოს – პარლამენტს ბუნდესტაგი ჰქვია. კანონების გარდა, პარლამენტს ევალება მთავრობის კონტროლი. იგი ირჩევს მთავრობის მეთაურს – ფედერალურ კანცლერს, ყოველი საკანონმდებლო პერიოდის დასაწყისში. ბუნდესტაგის საკანონმდებლო მუშაობის მთავარი ნაწილი ხორციელდება არა პარლამენტის სხდომაზე, არამედ 21 მუდმივმოქმედ კომისიაში. ბუნდესტაგის ღებუტატები მხარეთა პარლამენტისაგან წარგზავნილი წევრების თანაბარი რიცხვით შეადგენენ ფედერალურ კრებას. ეს უკანასკნელი ირჩევს პრეზიდენტს 5 წლის ვადით. დასაშვებია პრეზიდენტობის მეორე ვადაც. გერმანიის ახლანდელი, მეშვიდე პრეზიდენტია რომან ჰერცოგი. ფედერალური პრეზიდენტი ბუნდესტაგს ასარჩევად წარუდგენს ფედერალურ კანცლერს და არჩევის შემდეგ ნიშნავს მას. ფედერალური პრეზიდენტი პარტიებზე მაღლა დგას და სახელმწიფოს უზენაესი წარმომადგენელია, იგი საერთაშორისო ასპარეზზე წარმოადგენს გერმანიას და მისი სახელით დებს ხელშეკრულებებს სხვა სახელმწიფოებთან.

დღეს, საქართველოში ბევრს საუბრობენ სახელმწიფო მოწყობის სხვადასხვა მოდელზე. იქნებ გერმანული მოდელი აღმო-

ჩნდეს ყველაზე უპრიანი ჩვენი ქვეყნისათვის? თუმცა მოვლენებს წინ ნუ გავუსწრებთ და ეს საქმე ისევ პოლიტიკოსებს მივანდოთ.

დემოგრაფიული პრობლემა, საქართველოსი არ იყოს, გერმანელებსაც აქვთ. ბოლო პერიოდში შემცირდა მატების ტემპი, ეს მაშინ, როცა უცხოელები, კერძოდ, თურქები და ქურთები ამ ქვეყანაში სწრაფად მრავლდებიან. პრობლემების მოსაგვარებლად სახელმწიფოში შემოიღეს ე. წ. წამახალისებელი სტიმულები – პირველი შვილისათვის მშობლებს ეძლევათ თვეში 300 მარკა, მეორისათვის – 600, მესამესათვის – 900 და ასე შემდეგ, სანამ ბავშვი მიაღწევდეს 10 წლის ასაკს. ამ ღონისძიებამ დადებითი შედეგი უკვე გამოიღო. საინტერესოა ისიც, რომ ეს უფლება ვრცელდება იმ უცხოელებზეც, რომლებიც გერმანიის მოქალაქეები არიან.

ახლა, რაც შეეხება სამხედრო სავალდებულო სამსახურს: გერმანიაში სამხედრო ვალდებულად ითვლებიან 18-დან 25 წლამდე ასაკის ახალგაზრდები. იმ შემთხვევაში, თუ ისინი უარს იტყვიან სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე, ამის უფლებას მათ კონსტიტუცია აძლევს, რომელიმე სოციალური დაწესებულების სამოქალაქო სამსახურში უნდა ჩადგნენ, მაგალითად, ავადმყოფთა მომვლელად ან უმწეოთა მზრუნველად. ძირითადი სამხედრო სამსახურის ვადა – 12, ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახურისა კი 15 თვეა.

გერმანელებს მთელ მსოფლიოში ბეჯით და დისციპლინიან ხალხად იცნობენ. თუმცა, მათ დასვენებას ან შეებულებას რომ შეავლო თვალი, ნამდვილ უქნარებად მივიჩნიეთ. მათი სამუშაო დრო უმოკლესია მსოფლიოში. ზოგიერთ სფეროში სამუშაო კვირა 37-საათიანია, 40 საათს კვირაში მხოლოდ მცირე ნაწილი მუშაობს.

თავისებურია გერმანელთა საშუალო განათლების სისტემაც. ოთხწლიანი დაწყებითი სკოლის შემდეგ ბავშვს დიდი არჩევანი აქვს, ან ძირითად სკოლაში ივლის მომდევნო ხუთ წელიწადს, ან რეალურ სკოლაში განაგრძობს სწავლას, ანდა, უფრო მაღალ

სკოლაში – გიმნაზიაში, ცხრა წლის განმავლობაში ისწავლის, რომლის კურსდამთავრებული ღებულობს სიმწიფის ატესტატს და უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის უფლებას. ძირითადი ან რეალური სკოლის დამთავრება, როგორც წესი, აუცილებელი მინიმალური პირობაა პროფესიული განათლებისათვის. აქ ძალიან ეფექტური გამოდგა ე. წ. დუალური სისტემა, რაც განათლებას ორად ჰყოფს: პრაქტიკულ ნაწილად, რომელიც წარმოებაში ხორციელდება და თეორიულ განათლებად პროფესიულ სკოლაში, სადაც მოსწავლე კვირაში ერთ ან ორ დღეს დადის, დანარჩენს კი წარმოებაში სწავლას ანდომებს. ზოგიერთ პროფესიულ სკოლაში თეორიულ და პრაქტიკულ ნაწილთა მონაცვლეობა თვითურია. პროფესიული სკოლის კურსდამთავრებულს სწავლის გაგრძელება შეუძლია უმაღლეს სკოლაში, სადაც, როგორც წესი, ტექნიკურ სპეციალობებს ეუფლებიან. ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ აღზრდისა და განათლების სისტემას გერმანიის ყოველ მხარეში გარკვეული თავისებურებანი აქვს.

გერმანია სოციალურ-სამართლებრივი სახელმწიფოა. სოციალურ უზრუნველყოფას აქ საუკუნოვანი ტრადიცია გააჩნია. ალბათ, მსოფლიოში ვერ ნახავთ გარეგნულად და შინაგანად ამნაირად მოწესრიგებულ ქვეყანას, ამიტომ ნაკლებია მიტინგები და გამოსვლები, რომლებიც სოციალურ საკითხებთანაა დაკავშირებული, მაგრამ ერთ მიტინგს მაინც გადავეყარეთ ბავარიაში და ისიც პომოსექსუალისტებისას...

კარზე ფრთხილად დააკაკუნეს. დელეგაციის წევრებს ვახშმად გვიხმობენ. მწვანეში ჩაძირული ქალაქი კი თავისი რიტმით ცხოვრობს. ბინდუნდი შეუმჩნევლად შემოდის ფართო ქუჩებში და სასტუმროს აივნიდან პირველ ბავარიულ სადამოს ეხვდება: ჩამავალ მზეს ფრთები აუკრეფია და ჰორიზონტს მიღმა მსუბუქად ეშვება. გონებაში შესანიშნავი პოეტის, სიმონ ჩიქოვანის ლექსის სტრიქონები ახმიანდა:

„წითელ-ყვითელი ნაზი ბორცვები,
მზე ჩამავალი გვირგვინს ეღრება,

მთები აწვდილა, როგორც ლოცვები
და ზღვა გართხმულა, როგორც ვედრება“.

ყველგან საოცრად ჰგავს ბუნება ბუნებას, ადამიანი ადამი-
ანს, ხალხი – ხალხს, ქვეყანა – ქვეყანას. ეს ბავარიული
საღამოც საქართველოდან შემოპარული მეგონა.

ღლე მეორე, მესამე...

და ღანარჩენი

ტრისდორფის აგრარული უნივერსიტეტის შენობა შესან-
იშნავი არქიტექტურული ძეგლია, კლასიკური სტილით ნაგები,
საოცრად შეხამებული ბუნების საერთო ხედთან, მაგრამ მწვანე
კონცხზე კოპწიად წამოშართულ ბათუმის სახელმწიფო სას-
ოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ლანდშაფტს მაინც ვერ გაუწე-
ვს მეტოქეობას. ეს გარეგნულად, შიგნით კი... კაბინეტ-ლაბო-
რატორიები, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა უზადოა, სწავლებაში
აქტიურადაა ჩართული კომპიუტერული სისტემა, საქმეს ნამდვ-
ილი პროფესიონალები უძღვებიან. ამას დაუმატეთ სახელგანთ-
ქმული გერმანული პუნქტუალობა და სახეზეა ბრწყინვალედ
ორგანიზებული სასწავლო პროცესი.

ღლე ტრისდორფის სასოფლო-სამეურნეო კოლეჯის გაცნო-
ბით დაიწყო, რომელიც უნივერსიტეტისავე შენობაშია. როგორც
კოლეჯის დირექტორმა ვილიბალდ ნიკლასმა გვითხრა, კოლეჯი
უნივერსიტეტის საბაზო სასწავლებელია. წარჩინებული მოს-
წავლეები, სურვილისამებრ, უნივერსიტეტის სტუდენტები ხდე-
ბიან. უმაღლეს სასწავლებლებთან კოლეჯების არსებობა აქ ჩვე-
ულებრივი მოვლენაა. ამგვარ ნაბიჯს საქართველოში ახლა
დგამენ. ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი ქვეყანაში ამ
საქმის პიონერია. იგი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავ-
რობამ დააფინანსა. სასწავლო პროცესი ჩვენთან თანდათან

იხვეწება, ორი წლის შემდეგ ინსტიტუტი კოლეჯისაგან ღირსეულ შეესებას მიიღებს...

ყველაზე საინტერესოდ იქაურ კოლეჯში სალექციო და პრაქტიკული საათების განაწილება გვეჩვენა. პირველ და მეორე კურსებზე 3 დღე ლექციებს ეთმობა, ორი – პრაქტიკულ მეცადინეობას. მესამე კურსზე – ორი დღე ლექციებს, სამი დღე – პრაქტიკულებს. საწარმოო სწავლებას სტუდენტები ფერმერულ მეურნეობებში გადიან, სადაც თვეში 1000-1500 მარკას უხდიან.

ცოდვა გამხელილი სჯობსო და მეც ვერანაირად წარმოვიდგენდი, რომ კლასიკურ კაპიტალისტურ ქვეყანაში, გერმანიაში, სწავლა თუ უფასო იქნებოდა. კოლეჯი, ინსტიტუტები და უნივერსიტეტები სახელმწიფო დაფინანსებაზეა ერთი გამონაკლისით – სტუდენტი იხდის ბინისა და საკვების საფასურს. თუ ოჯახს უჭირს – არც ამას. გერმანიაში, მტკიცე მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გარდა, მაღალპროფესიული კადრების მომზადების გარანტია ის არის, რომ თუ ჩვენთან ყოველ კურსზე ჯგუფში 16-25 (ზოგჯერ მეტიც) სტუდენტი სწავლობს, იქ მინიმუმ ექვსი, მაქსიმუმ 10 სტუდენტია. სტიპენდია 700-1000 მარკაა, ოღონდ გამორჩეული სტუდენტისათვის, თანაც ეს თანხა მუშაობის დაწყებიდან ხუთ წელიწადში უნდა დაუბრუნოს სახელმწიფოს.

დამეთანხმებით, ორიგინალური წესია. თუ სტუდენტი წარმატებით ამთავრებს კოლეჯს ან უნივერსიტეტს, ჯილდოდ აძლევენ 2000-3000 მარკას, რომელიც სახელმწიფოს აღარ უბრუნდება.

როგორც იქ მითხრეს, ტრისდორფის აგრარულ უნივერსიტეტში დაუსწრებელი სწავლების განყოფილება არაა. ასეთი მხოლოდ ერთ უმაღლეს სასწავლებელშია, კერძოდ, რომელში, საიდუმლოდ დარჩა.

კოლეჯის დათვალიერების შემდეგ ვილიბალდ ნიკლასი გვესაუბრა სასწავლებლის წარსულსა და მისი განვითარების პერსპექტივებზე, წაიკითხა ლექცია ბავარიაში პროფესიული განათლებისა და გამოყენებითი აგრარული კვლევის ორგანიზაციაზე.

გერმანული პუნქტუალობა მსოფლიოში რომაა განთქმული, თავად დავრწმუნდი:

ლექციისათვის ერთი საათი იყო გამოყოფილი, ერთიც – დისკუსიისათვის. მაგრამ საკითხის აქტუალობის გამო დისკუსიამ გათვალისწინებულს გადაჭარბა. ამ დროს აუდიტორიაში შემოდის ლაბორანტი და კოლეჯის დირექტორს უცხადებს, ექვსი სტუდენტი გამოცდების ჩასაბარებლად გელოდებათო. დირექტორმა დისკუსია შეწყვიტა, ბოდიში მოგვიხადა და წავიდა. ამ ფაქტმა მაცხოვრის საქციელი გამახსენა, 99 ცხვარი რომ დატოვა და ერთის საძებრად გასწია. რაღაც იყო, ღვთისმიერი, უფალი დირექტორის საქციელში...

82-მილიონიან გერმანიაში, რომელსაც საქართველოზე ხუთჯერ მეტი ტერიტორია უკავია, 130 უმაღლესი სასწავლებელია, ჩვენთან კი, მალე, ალბათ, 500-ს მიაღწევს, კომენტარი მკითხველისათვის მიგვინდია.

უნივერსიტეტში სწავლება 4-დან 6 წლამდეა. სამუშაო დღე 10 საათზე იწყება და 4 საათზე მთავრდება. ლექციის წაკითხვის უფლება რომ მიიღო, აუცილებლად უნდა გქონდეს კოლეჯში ან სკოლაში მუშაობის 5 წლის სტაჟი, ასისტენტს კვირაში 8-10 საათი ეძლევა, დოქტორსა და პროფესორს 16-18 საათი, ხელფასი, საშუალოდ 7-8 ათასი მარკაა.

გერმანიაში საქართველოსგან, და არამარტო მისგან განსხვავებით, მხოლოდ დოქტორის სამეცნიერო ხარისხს ანიჭებენ. მეცნიერებათა კანდიდატის ინსტიტუტს იქ არ ცნობენ. შესაბამისად, უმაღლეს სასწავლებელში ლექციებს ასისტენტები და დოქტორები კითხულობენ.

ტრისდორფის აგრარულ უნივერსიტეტში სწავლება ორსაფეხურიანია. სტუდენტმა დაწყებით ეტაპზე უნდა მოიპოვოს – ბაკალავრის, ხოლო სწავლების დამამთავრებელ ეტაპზე მაგისტრის ხარისხი. უამისოდ მისთვის ასპირანტურის კარი დახურულია. თუმცა ეს ხელს არ უშლის შესაბამისი სპეციალობით იმუშაოს.

სელექციურ კვლევას ქვეყანაში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა. გერმანელთა აზრით, ამ საქმიანობაზეა დამოკიდებული ქვეყნის სოფლის მეურნეობის ხვალისდელი ღლე, ამიტომ მის დასაფინანსებლად მთავრობა სოლიდურ თანხას გამოჰყოფს. აღსანიშნავია, რომ ბოლო დროს გატარებულმა რეფორმებმა განაპირობა სოფლის მეურნეობის ცალკეული დარგების დაწინაურება. აღნიშნულ პრობლემაზე ჩვენშიც ფიქრობენ, რისი დასტური საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის 28 მაისის ბრძანებულებაა რეფორმის ხელშეწყობი სამთავრობო კომისიის შექმნის თაობაზე, რომელიც სწორედ ამ საკითხზე იმუშავებს. თუ რამდენად ქმედითუნარიანი იქნება კომისიის საქმიანობა, მომავალი გვიჩვენებს. ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში სამისოდ პირველი ნაბიჯები უკვე გადაიდგა. ბოლო ოთხ წელიწადში ჩვენ მოვამზადეთ კადრები ასპირანტურისათვის, რომლებიც ხარისხის დაცვის შემდეგ გაივლიან დოქტორანტურას და რეგიონში კვლევით-სელექციურ საქმიანობას მკვიდრ ნიადაგზე დააყენებენ.

ტრისდორფის უნივერსიტეტს საქმიანი კავშირი აქვს აგრარული მიმართულების 40 სასწავლებელთან. ჩვენი იქ ყოფნის დროს გააფორმეს ხელშეკრულება უკრაინის აგრარულ უნივერსიტეტთან ურთიერთთანამშრომლობის, მეცნიერული მიღწევების გაცვლის შესახებ. ამან დააინტერესა ჩვენი დელეგაციაც. ხანმოკლე მოთათბირების შემდეგ, აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა კოლეგას შესთავაზა ქართველ და გერმანელ აგრარიკოს მეცნიერთა დაახლოების პროგრამა, რომლის მიხედვით ისინი მიმდინარე წლის ოქტომბერში უნდა ეწვიონ საქართველოს. ეს წინადადება ღიდი სიხარულით მიიღეს გერმანელებმა და აღნიშნეს, რომ მათთვის უდიდესი პატივია, ესტუმრონ გეორგიანელთა ქვეყანას. 27 ივნისს ქართული დელეგაციის სახელით იუბილარ უნივერსიტეტს მიესალმნენ საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრის მოადგილე დავით ნაკანი, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტ-

ორი აკადემიკოსი ნაპოლეონ ქარქაშაძე, რომელმაც მასპინძლებს საჩუქრად ვერცხლით მოვარაყებული ხანჯალი გადასცა და სიტყვა ასე დაასრულა: „მე იმ პატარა ერის წარმომადგენელი ვარ, რომლის ერთმა შვილმა ორად გაყო გერმანია, ხოლო მეორემ – შეაერთა. ჩემი ხალხის სახელით მოგართმევთ რა ამ იარაღს, დარწმუნებული ვარ, გერმანელი ხალხი მას მესამე მსოფლიო ომის გასაჩაღებლად არ გამოიყენებს.

თუ სიტყვის პირველ ნაწილს გერმანელები აპლოდისმენტებით შეხვდნენ, მეორე ნაწილმა აბსოლუტურ სიჩუმეში ჩაიარა.

შესვენებისას აქვე მიგვიპატიეფს სტუდენტთა და ლექტორ-მასწავლებელთა სასადილოში... უბრალო მომსახურება და თანაბარი მიდგომა ყველასადმი, თანამდებობისა და წოდების მიუხედავად, და არა ისე, ჩვენ რომ ვფიქრობთ და ვაკეთებთ.

ამას წინათ ცენტრიდან სამინისტროსა და სათავო უწყების პასუხისმგებელი პირები გვესტუმრნენ ინსტიტუტში. ერთი ღვაწლმოსილი მასწავლებლის ოჯახში სუფრა გაიშალა, ჩიტის რძე არ აკლდა; მაინც უკმაყოფილონი დარჩნენ – რესტორანი უკეთესი იქნებოდაო.

ეს ამბავი გამახსენდა ახლა, როცა ჩვენს მაშინდელ სტუმრებთან ერთად სასადილოში გერმანული წესრიგის დაცვით ყველანი რიგში ჩაგვაყენეს, ჩვენ-ჩვენი კერძები გამოგვატანინეს და ასევე რიგის მკაცრი დაცვით დაგვსვეს მაგიდებთან სადილის დამთავრების შემდეგ თითოეულ ჩვენგანს სამრეცხაოს ღია ფანჯარაში უნდა ჩაებარებინა თავისი თეფში და დანა-ჩანგალი. ნამცეცი რაა, იმასაც ვერ დატოვებ მაგიდაზე. ამ ფაქტმა შეაცბუნა ჩვენი „უფროსობა“, მერე კი იკადრეს „უკადრებელი“. დაავლეს ხელი თავიანთ ჭურჭელს და საზაფხულო ბანაკის დამჯერე პიონერებივით ერთ რიგად ჩამწკრივებულნი (სულ სამნი იყვნენ), მიადგნენ სამრეცხაოს. უკან უხმოდ გამობრუნდნენ და მოგვიანებით ჩაიდუღუნეს თავისთვის – ეს რა გვიყვეს, კაცოო...

ასეა, კუდს ყავარზე გადება არ უნდა, თორემ შეიძლება ვინმემ წაგატრას კიდეც...

ბაჰარია, თავისი ფართობით (70,554 კკ), ბევრად აღემატება გერმანიის სხვა მხარეებს. იგი ესაზღვრება ავსტრიის და ჩეხეთის რესპუბლიკებს. მისი მოსახლეობა 12 მილიონია. ბევრმა არ იცის, რომ ამ მხარის ტერიტორიაზე, ბაჰარიელთა გარდა, კილოკავითა და ადამ-წესებით განსხვავებული ტომები სახლობენ: ჩრდილოეთში – ფრანკები და სამხრეთ-დასავლეთში – ბაჰარიელი შვაბები. ბაჰარია კვლავაც გერმანიის უდიდეს აგრარულ მხარედ რჩება.

ბაჰარიის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ცენტრია მხარის დედაქალაქი – მიუნჰენი. სიდიდით მეორე ქალაქი ნიურნბერგია. ბაჰარიის ღირსშესანიშნაობებს რომ გვაცნობდნენ, ნიურნბერგიც მოვინახულებთ. იგი მე-11 საუკუნიდან იხსენიება მატინანეში. მკითხველს, ალბათ, ბევრი სმენია გახმაურებულ ნიურნბერგის პროცესზე, სადაც მოეწყო საერთაშორისო სამხედრო ტრიბუნალი (სსრკ-ის, აშშ-ის, ინგლისისა და საფრანგეთის მონაწილეობით), რომელმაც გერმანელ ნაცისტებს დამსახურებული სასჯელი მიუზღო. თუმცა, ზოგიერთი დამნაშავე გამოცვლილი პასპორტით სხვა ქვეყანაში მიიმალა, მაგრამ მართლმსაჯულებას მაინც ვერ გაექცა...

ომის ხსენებამ გუნება გამიფუჭა. ფაშიზმის წინააღმდეგ იბრძოდა ჩემი სამი ბიძა, რომლებიც უგზო-უკელოდ დაიკარგნენ. ბიცოლებმა რომ გაიგეს, გერმანიაში მივემგზავრებოდი, ჯარისკაცის მამასავით დამაბარეს, – შვილო, იქნებ, ჩვენი ქმრების ამბავი შეიტყოო. ვაი, რომ ვერაფერს ვეტყვი მათ სანუგეშოს...

ბაჰარიის ჩრდილოეთი ოლქები უფრო ინდუსტრიულია, ვიდრე სამხრეთი. როგორც სოფლის მეურნეობის სპეციალისტი, მხარეში ძირითადად გავრცელებულმა ფერმერული ტიპის მეურნეობამ დამაინტერესა. ფერმას საშუალოდ 20 ჰექტარი მიწა აქვს. თუმცა, არის მსხვილი მემამულური მეურნეობებიც, 2,5-5 ათას ჰექტრამდე მიწას რომ ფლობენ.

ჩამოყალიბებულია ფერმერული მეურნეობების საწარმოო ორგანიზაციის რამდენიმე ფორმა, მათ შორის პოპულარულია წარმოებული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გასაღების ორგანიზაციისათვის შექმნილი კოოპერატივები, განსაკუთრებით მერქნული მიმართულების მეცხოველეობაში. მაგალითად, გავრცელებულია რძის ჩაბარების შემდეგი წესი: მწარმოებელი შესაბამის ჭურჭელში ასხამს მთელი დღის ნაწველს და ტოვებს დანიშნულ ადგილას, ზუსტად დათქმულ დროს ჩამოივლის სპეციალური ტრანსპორტი, რომელსაც რძე მიაქვს დასამუშავებლად. იგივე ითქმის მატერიალურ-ტექნიკურ მომარაგებაზეც.

ერთი სიტყვით, ფერმერებს არ ეკარგებათ დრო, არც საჭირო მასალების შეძენის, არც წარმოებული პროდუქციის რეალიზაციისათვის, როგორც მათ თქვეს – გერმანიაში ერთ ჰექტარზე გაცილებით მეტი მინერალური სასუქი შეაქვთ, ვიდრე აშშ-ში, საფრანგეთში, ინგლისსა და ევროპის სხვა ქვეყანაში. იქ მარცვლეულის საჰექტრო მოსავლიანობა მეტად მაღალია – ხორბლის – 42, ქერის – 38, ჭვავის – 30. კარტოფილისა – 27 ცენტნერი ერთ ჰექტარზე.

ომის შემდეგ გერმანიის სოფლის მეურნეობა ძირეულად შეიცვალა. თუ 40 წლის წინათ, ყოველი 100 კაციდან 20 მუშაობდა აგრარულ სფეროში, დღეს ეს მაჩვენებელი ხუთამდე ჩამოვიდა, მაგრამ მეცნიერების მიღწევათა ზუსტი გამოყენებით მეტ პროდუქციას აწარმოებენ.

ახლა, რაც შეეხება ფირმებს. ბევარიაში (და არა მარტო იქ) განათლების ცენტრებად საშუალო და მცირე ფირმები წარმოვიდგება. ხშირად ფირმის პატრონია თვითონ ინჟინერი, რომელიც თავის გამოგონებას ასაღებს და ამგვარად საკუთარი რისკით მუშაობს. დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე ე. წ. ტექნოლოგიურ ცენტრებს და უმაღლეს სასწავლებლებში მოპოვებული კვლევის შედეგების სწრაფ დანერგვას წარმოებაში. ამ მიზნით გერმანიის მრავალ უმაღლეს სასწავლებელთან გაიხსნა ე. წ. მეცნიერების

პარკები, სადაც ფირმებს შეუძლიათ სასწავლებლის სიახლოვეს დამკვიდრდნენ, ისარგებლონ ინსტიტუტის კვლევითი შედეგებით და მჭიდროდ ითანამშრომლონ მათთან. სწორედ საშუალო ფენის ფირმები, რომელთაც არ შეუძლიათ შეინახონ საკუთარი კვლევითი განყოფილება, დიდად არიან დამოკიდებული საუნივერსიტეტო კვლევის შედეგებზე.

სტუმრალ ბონეთეს სახლ-მუზეუმი

ბავარიაში ჩვენი ყოფნის დრო თითქმის ამოიწურა. ბოლო დღე, როგორც წესი, მხარის ღირსშესანიშნაობების გაცნობას დაეთმო. პირველ რიგში, ბავარიელ ჰერცოგთა და მეფეთა ძველი რეზიდენცია – ქალაქი მიუნხენი დავათვალიერეთ. მხარის უმთავრესი ღირსშესანიშნაობებია მეფე ლუდვიგ მეორის ზღაპრული სასახლეები, ნოიშვანშტაინი, ლინდერჰოფი და ჰერენჟიმზე. ბავარიელთა ღვთისმოსაობის დასტურია მრავალი ეკლესია, მათ შორის, მსოფლიოში განთქმული ვიზკირხე და მონასტრები – ეტალი და ბანცი.

გერმანიის ამ ტურისტულ სამოთხეს კიდევ უფრო მიმზიდველს ხდის ციცაბოკალთებიანი ალპები, კამკამა ტბები, ლამაზბორცვიანი და ნოყიერსაძოვრიანი ალგოის, დუნაისა და ლტმიულეს ველები, მაინისა და ციხექალაქების მდიდარი ლანდშაფტები. ქალაქი მდებარეობს მდინარე იზარის სანაპიროზე და მისი მოსახლეობა 2 მილიონს შეადგენს. იგი ისტორიაში მე-8 საუკუნიდან მოიხსენიება. 1900-1902 წლებში აქ გამოდიოდა გაზეთი „ისკრა“. მიუნხენში გვიჩვენეს კუთხე, სადაც 1923 წელს ჰიტლერმა მოაწყო პირველი ნაცისტური მიტინგი. აქვეა ლუდის ბარი, ჰიტლერის საყვარელი გასართობი ადგილი.

ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება მსოფლიოში განთქმულმა საბანკო ცენტრმა – ფრანკფურტმა მოახდინა. აქ არის სახელგანთქმული რატუშა, დომი, ძველი ოპერა და, რაც მთავარია, იგი

დიდი გოეთეს მშობლიური ქალაქია. სწორედ აქ დაიბადა და აღიზარდა გერმანული ლიტერატურის სიამაყე იოჰან ვოლფგანგ გოეთე. სახლი, რომელშიც გოეთე ცხოვრობდა, ძველი იერსახითაა შემონახული. გიდი სიამაყით გვესაუბრებოდა პოეტის ბიოგრაფიულ დეტალებზე. იმ დიდ წვლილზე, რაც მან მსოფლიო ლიტერატურაში შეიტანა.

ცნობილია, რომ ერთხელ სალაშქროდ მიმავალმა ალექსანდრე მაკედონელმა კასრში მჯდომი დიდი ფილოსოფოსი დიოგენე მოინახულა. გოეთესაც რგებია ამგვარი პატივი ნაპოლეონისაგან. ვაიმარელ ბრძენს ღიბხანს უსაუბრია მეორე დიდ მსოფლიო მპყრობელთან. შემდეგ გოეთე ახალგაზრდა ბაირონსაც შეხვედრია. მოგვიანებით იგი იტყვის: ნაპოლეონმა და ბაირონმა დაარღვიეს ჩემი სულიერი სიმშვიდე, მათი სულიდან და თვალებიდან დემონები მიცქეროდნენო...

ქალაქი ფრანკფურტი გერმანიის ისტორიის აკვანიცაა – უმრავლეს იმპერატორთა გვირგვინი ამ ქალაქში იკურთხა.

საღამოს ისევ ტრისდორფში ვბრუნდებით, სადაც გამოსამშვიდობებელი ბანკეტია დანიშნული. კიდევ ერთხელ დავაჭაშნიკეთ ბავარიული ლუდი და ჩვენი გერმანული ოდისეაც მთავრდება.

და იწყება ფიქრი და განსჯა, ნანახისა და განცდილის ერთმანეთთან შეჯერება. ერისაგან, რომელმაც საუკუნის მესამედში ორი მსოფლიო ომი გადაიტანა და ორად გახლეჩილი სხეულის გამთლიანება შეძლო, ბევრი რამ უნდა ვისწავლოთ...

ამგვარმა სამეცნიერო და შემოქმედებითმა კონტაქტებმა ის შედეგი მოგვიტანა, რომ ჩვენმა წარმომადგენლობამ ხელშეკრულება გააფორმა გერმანულ მხარესთან. გერმანელები კი, როგორც ყოველთვის, სიტყვის ხალხი აღმოჩნდნენ, თავიანთი ტრანსპორტით ჩამოგვითანეს საჩუქრად ორი კომპიუტერის სრული კომპლექტი და ერთი ქსეროქსი.

წლები მეოთხე და მეხუთე

„აჩქარებითა სოფელი არავის მოუჭამიაო“. არსებობს ასევე მეორე შეგონებაც: „თუ გინდა რომ საქმე ჩქარა აკეთო, აკეთე იგი ნელა და დაკვირვებით“. ჩვენც ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ, აუჩქარებლად მივიწვედით წინ, ასჯერ ვზომავდით და ერთხელ ვჭრიდით, საკუთარი ოფლითა და გარჯით ვწერდით ინსტიტუტის ისტორიის ფურცლებს.

მეოთხე სასწავლო წელიც ნაყოფიერად დავიწყეთ, გავაფართოეთ შემოქმედებითი კონტაქტები მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების შესაბამის უმაღლეს სასწავლებლებთან. 1998 წლის სექტემბერში მოვიწვიეთ გერმანიის ქალაქ დრეზდენის უნივერსიტეტის სატყეო მეურნეობის ფაკულტეტის 24-კაციანი ჯგუფი, 4 პროფესორისა და 20 სტუდენტის შემადგენლობით, რომელსაც პოფესორი პიტერ შმიდტი ხელმძღვანელობდა.

სტუმრები 2-3-კაციან ჯგუფებად ცხოვრობდნენ ჩვენი ინსტიტუტის თანამშრომელთა ოჯახებში, რამაც ხელი შეუწყო ახალგაზრდების დაახლოებას და შეამზადა ნიადაგი გერმანიაში საპასუხო ვიზიტისათვის.

საინტერესოდ იყო შედგენილი თითოეული ღლის პროგრამა. სტუდენტებმა დაათვალიერეს ინსტიტუტის დენდროპარკი, კაბინეტ-ლაბორატორიები, ბოტანიკური ბაღი, მოიარეს ჩაქვისთავის, მტირალას მთის, ხელვაჩაურის რაიონის ჭარნალის ტყეები, გაეცნენ მათთვის საინტერესო მასალებს.

თავისუფალ დროსაც შინაარსიანად ატარებდნენ. მათთვის კონცერტი გამართა სასწავლებლის ხალხურ საკრავთა ანსამბლმა „ნარინჯმა“. სტუმრებმაც გვიჩვენეს თავიანთი ხელოვნება. წარმოგვიდგინეს თავიანთი ეროვნული სიმღერები და ცეკვები. ისინი ალაფროთოვანა ბათუმის ბულვარმა, მუსიკალურმა შადრე-

ვნებმა. მეტად სასარგებლო აღმოჩნდა მათი სტუმრობა – გაიკვალა კიდეც ერთი სამეგობრო გზა.

გერმანელთა წასვლას ლონდონელთა სტუმრობა მოჰყვა. მათი ვიზიტი აისახა ნატო ჯაბინიძის წერილში „სტუმრები ლონდონიდან“, რომელიც გაზეთ „აჭარის“ 1999 წლის 23 ივლისის ნომერში დაიბეჭდა:

„გასული წლის დეკემბერში გაზეთ „აჭარაში“ დაიბეჭდა წერილი „არც ისე შორია ამერიკამდე“, რომელიც ეხებოდა საქართველოში გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის ექვსთვიან ტრენინგს, იგი 150-ზე მეტმა სპეციალისტმა გაიარა. მათგან ხუთმა ექვსივე სასწავლო კურსი მოისმინა „სოფლის მეურნეობის შესაძლებლობათა გაზრდისათვის“, რომელთაგანაც ორმა, მათ შორის ჩვენი ინსტიტუტის დოცენტმა ედუარდ ფუტკარაძემ, ერთთვიანი სტაჟირება აშშ-ის ლინკოლნის უნივერსიტეტში გაიარა. პროექტის დასრულების შემდეგ შეარჩიეს სამი საუკეთესო სპეციალისტი – ედუარდ ფუტკარაძე (ბათუმი), მარიამ მოსაშვილი და კონსტანტინე ბზიავა (თბილისი), რომლებიც გაეროს კვალიფიკაციით მიავლინეს ლონდონის უნივერსიტეტში და მიმდინარე წლის მარტში დაგვიბრუნდნენ, როგორც აგრარული პოლიტიკისა და ეკონომიკის კვალიფიციური სპეციალისტები.

აღსანიშნავია, რომ სტაჟირების პერიოდში მათ ლონდონის უნივერსიტეტის აგრარული ეკონომიკის დეპარტამენტში გააკეთეს მოხსენება „ეკონომიკური და აგრარული რეფორმები საქართველოში“, რამაც დიდი მოწონება დაიმსახურა. 3-დან 11 ივლისამდე საქართველოში, როგორც გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყანაში, სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკის გასავლელად იყო ლონდონის უნივერსიტეტის უაი კოლეჯის მაგისტრთა 11-კაციანი დელეგაცია, რომელსაც სხვა ორგანიზაციებთან ერთად, ჩვენი ინსტიტუტიც მასპინძლობდა.

საინტერესო და შთაბეჭდავი გახლდათ მათი შეხვედრა ინსტიტუტის თანამშრომლებთან, რექტორატთან. სტუმრები კმაყოფი-

ლები დარჩნენ, როდესაც ათვალიერებდნენ სასწავლებელს და მის აყვავებულ ტერიტორიას. მართალია, ისინი ლონდონის უნივერსიტეტიდან იყვნენ, მაგრამ წარმოადგენდნენ დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, გერმანიას, ავსტრალიას, ბულგარეთსა და სლოვენიას.

შეხვედრაზე დელეგაციის ხელმძღვანელმა დოქტორმა სოფია დაეილოვამ წამოაყენა ბევრი წინადადება შემდგომი თანამშრომლობის შესახებ, რასაც, ცხადია, ჩვენი მხრიდან სათანადო მხარდაჭერა მოჰყვა. გამოითქვა სურვილი ბათუმში ერთობლივი ფაკულტეტის შექმნის თაობაზე, რომლის ალტერნატიული პროექტი შეჯერდება უახლოეს პერიოდში“.

წარმოუდგენელია ინსტიტუტის ავტორიტეტი კვალიფიციური პროფესორ-მასწავლებლების გარეშე. სასწავლებლის ჩამოყალიბების დღიდან ჩვენი სისტემატური ზრუნვის საგანი სწორედ გამოცდილი პედაგოგებისა და მეცნიერების მოზიდვა იყო.

შეიძლება იყო დიდი მეცნიერი, მაგრამ არ იყო კარგი აღმზრდელი, ახალგაზრდობის დამრიგებელი. ამიტომ პროფესიონალიზმთან ერთად განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევდით მის საზრიანობას, პედაგოგიურ ალლოს, ზნეობრივ და პიროვნულ თვისებებს, ყოველივე ამას დრო სჭირდებოდა. თავდაპირველად, ახალ კადრებს გამოსაცდელი ვადით ვნიშნავდით. მართალია, ამის გამო დაგვიგვიანდა პროფესორ-მასწავლებელთა კონკურსის წესით შერჩევა, მაგრამ ამან საშუალება მოგვცა, უკეთ შეგვესწავლა თითოეული მათგანი.

1998 წლიდან დავიწყეთ და ორი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა ფაკულტეტების დეკანების, კათედრათა გამგეების, პროფესორების, დოცენტების, უფროსი მასწავლებლებისა და ასისტენტების ვაკანტურ თანამდებობებზე კონკურსის წესით არჩევა. იგი ჩატარდა შესაბამისი დებულებების სრული დაცვით. კერძოდ, ყველა განცხადება 1 თვით ადრე იბეჭდებოდა პრესაში, გადაიკემოდა ტელევიზიით, გამოიკვრებოდა ინსტიტუტში თვალსაჩინო ადგილას.

მეოთხე სასწავლო წელს პირველად გამოვაცხადეთ კონკურსი შემდეგი თანამდებობის დასაკავებლად:

ბოტანიკა-მცენარეთა ფიზიოლოგიის კათედრაზე:

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი.
2. ასისტენტის 0,5 საშტატო ერთეული.

სუბტროპიკული და მრავალწლიანი კულტურების კათედრაზე:

1. გამგის 0,5 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი;
2. უფროსი მასწავლებლის 1 საშტატო ერთეული.

მემცენარეობის კათედრაზე:

1. პროფესორის 0,5 საშტატო ერთეული;
2. ასისტენტის 1 საშტატო ერთეული.

აგროქიმიკა-ნიადაგმცოდნეობის კათედრაზე

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი
2. ასისტენტის – 0,5 საშტატო ერთეული:

აგროეკოლოგიისა და სამკურნალო მცენარეების კათედრაზე:

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი;
 2. დოცენტის 1 საშტატო ერთეული.
- მათემატიკა-ფიზიკისა და გამოთვლითი ტექნიკის კათედრაზე:**

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი.
2. დოცენტის 1 საშტატო ერთეული.

მექანიზაცია-ავტომატიზაციის კათედრაზე:

1. დოცენტის 0,5 საშტატო ერთეული.
2. ასისტენტის 1 საშტატო ერთეული.

სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის კათედრაზე:

1. დოცენტის 1 საშტატო ერთეული.
2. უფროსი მასწავლებლის 1 საშტატო ერთეული.

ჰუმანიტარული დისციპლინებისა და სამართალმცოდნეობის კათედრაზე:

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი.
2. ასისტენტის 1 საშტატო ერთეული.

უცხო ენების კათედრაზე:

1. გამგის 1 საშტატო ერთეული – მეცნიერებათა დოქტორი, ან მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი.
2. ასისტენტის 1 საშტატო ერთეული.

კონკურსში მონაწილეობის მსურველი ბევრი იყო, რამაც არჩევანის დიდი საშუალება მოგვცა. ვაკანტური თანამდებობები გამოცდილი, კვალიფიციური კადრებით დაკომპლექტდა.

1999 წლის თებერვალში პირველად ჩატარდა რექტორის არჩევნები. იმის შესახებ, თუ როგორ წარიმართა ეს პოცესი, გაზეთ „აჭარის“ მკითხველს მოუთხრო ჟურნალისტმა სერგო კაკაურიძემ წერილით „გამოგაჩინოს საქმემან შენმან“,

„დავწერე თუ არა ეს სათაური, ძალიან გაცვეთილიაო, ჩამძახა თითქოს ვილაცამ და მეც უმაღლ დავეთანხმე.

სხვა სათაურზე ფიქრში, იმ ვილაცას გაუუძალიანდი: რატომაა გაცვეთილი, ძალიან, ხშირად რომ ხმარობენ იმიტომ?! მერე რა, საქმე ყოველთვის არის და იქნება, საქმის კარგად გამკეთებელიც, და ამდენად, გამოჩენილი კაციც ასევე. ნეტა ყოველ დღეს, ყოველ გაზეთში ვკითხულობდეთ ამნაირი სათაურით წერილებს. მაგრამ სად არის! საქმეზე მეტი ლაპარაკი და ტრაბახი ვისწავლეთ, ყველა ყველას ადანაშაულებს იმაში, რაცა გვჭირს, საკუთარი თავის გარდა!..

სხვა რომ არა, სახარებისეულია ეს შეგონება, ამიტომაც არ შეიძლება ძველდებოდეს.

... 26 თებერვალს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში სამეცნიერო საბჭოს გაფართოებულ სხდომას დაეცწარი.

მზიანი დღე იყო. ასეთ ამინდში მწვანე კონცხს არაფერი სჯობს. განსაკუთრებით ინსტიტუტის ეზო-მიდამოს, რომლის ზღაპრული სილამაზე, ერთნაირად აჯადოებს შინაურსა თუ გარეშეს.

„მსოფლიოს 60 ქვეყანასა და 100-მდე უმაღლეს სასწავლებლებში ვყოფილვარ, მაგრამ ამნაირი სილამაზე, სისუფთავე, წესრიგი და დისციპლინა არსად მინახავს,“ – ჩაუწერია ინსტიტუტის შთაბეჭდილებათა წიგნში ამერიკის შეერთებული შტატების მერლენდის უნივერსიტეტის რექტორს პროფესორ თომას ფრეცის.

ახლა სხვათა აზრებიც მოვისმინოთ ამ წიგნიდან:

„მე არაერთხელ ვყოფილვარ, როგორც ყოფილი საბჭოთა კავშირის, ასევე საზღვარგარეთის სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში. მიუხედავად იმისა, რომ სომხები და ქართველები უძველესი კულტურის ხალხია, ჩვენდა სამარცხვინოდ, ჩამოვრჩებით მათ სწავლის მხრივ: ჩვენი შვილები ყველაზე კარგად იცნობენ, მაგრამ ლამაზად არ იქცევიან, არ აფასებენ თავიანთ პედაგოგებს, სწავლობენ ცუდად... ჩვენს რესპუბლიკებში იზრდება პროსტიტუცია და ნარკომანია.

გაგა წლები და ვარდან მამიკონიანის და დავით აღმაშენებლის თაობა რას გააკეთებს? ამ ტრაგედიის ფონზე ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სტუდენტები გამოიყურებიან როგორც ლამაზი ყვავილები და ჯანმრთელი ნარგავები, რომელიც საქართველოს ხვალისდელი დღეა.

უღრმესი მადლობა რექტორს – ბატონ რეზო ჯაბნიძეს და ყველა პედაგოგს ასეთი ბრწყინვალე, პატრიოტული მუშაობისათვის.

შალიძს ბახჩინიანი,

საერთაშორისო დამოუკიდებელი ჟურნალ
„პაოს-ძართლოსის“ მთავარი რედაქტორი.“

* * *

„1998 წლის პირველ სექტემბერს საშუალება მომეცა დავსწრებოდი „ცოდნის დღის“ დღესასწაულს ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში. ეს იყო საოცრება – ლამაზი სიტყვები, ლექსი და სიმღერა როგორ ბუნებრივად ერწყმოდა ერთმანეთს. ასეთი შეშარებით გველოთ წარმატების გზაზე“.

დრაუზენის უნივერსიტეტის პროფესორთა და სტუდენტთა
ჯგუფის სახელით პროფესორი აიტარა შმიდტი,
01. 09. 98 წ.“

* * *

„უნახე ეს წალკოტი და „გულს იმედი ჩამესახა“ – ზვალ ჩემი ქვეყანა უკეთესად იცხოვრებს; რა თქმა უნდა, თუ ასე მოინდომებს. თუ ისე დავირაზმებით საქმიანი კაცის მხარდამხარ, როგორც რექტორს ჰყავს შემოკრებილი თანამოაზრენი და თანამოსაქმენი.

თამაზ ჟილაძე, დრამატურგი.

14. 10. 97 წ.“

* * *

„მოვლილი მაქვს ყოფილი საბჭოთა კავშირის, უმეტესი ახლო და შორეული აღმოსავლეთის უმაღლესი სასწავლებლები, მაგრამ ისეთი ზრდილობიანი სტუდენტები, როგორიც აქ არიან, არ მინახია. ნამდვილად სამოთხის ბალი გეგონებათ აქაურობა; ყველა ნარგავს აქვს წარწერები ქართულ, რუსულ და ლათინურ ენებზე. ეუსურვებ ინსტიტუტის პედაგოგიურ კოლექტივს წინსვლას და წარმატებებს, ყოველივე კარგს, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მომზადებას“.

კეთილი სურვილებით
აზერბაიჯანის ბოტანიკური ბაღის დირექტორი
აკადემიკოსი ვაგიფ ბაჰაჰი“.

* * *

„მქმნელი წარვალს და
ქმნილი ჰკიეს ბარაქად,
ქმნილს თქვენსას, რაც თაობათა
მაგალითად რჩება და აქვს უპრეცედენტობის
პრეტენზია მეტად სამართლიანად!

მარად თქვენი
ჯამალ ჯაყელი, მწერალი.
22. 05. 1998 წ.“

„გერმანელი მონაწილეები გულითად მადლობას ეუხდით შთაბეჭდავი მიღებისათვის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ხელმძღვანელობას. აღტაცებული ვართ სტუდენტების ხელოვნებით. ჩვენი უღრმესი მადლობა რექტორს, თანამშრომლებსა და სტუდენტებს. ინსტიტუტის ეზო ზომ ერთი სამეცნიერო ბიბლიოთეკაა. ყოველ ხეს, ბალახს აწერია მისი ტაქსონომიური განმარტებანი სამ ენაზე. აქ კამელების და მაგნოლიების ხეივანში ქართული სტუმართმოყვარეობით გამართულ სუფრასთან კი არაერთი საინტერესო ადამიანი გავიცანით. აქ ვიხილეთ ნამდვილი ადამიანური ღირსებებით აღჭურვილი კოლექტივი.

მარალიჩ უონდენდრიში -
ბონის უნივერსიტეტის ბოტანიკური ბაღი.

ანდრიას ბრომგერი -
მიუნხენის ბოტანიკური ბაღი.

ჰოლფრამ ლოზინი -
ბონის უნივერსიტეტის ბოტანიკური ბაღი.

ტომას შტიშაჰლი -
ბოკუმის ბოტანიკური ბაღი.

28. 05. 1999 წ.“

„სასიხარულოა, როცა ჩემს მშობლიურ მახინჯაურში, მის ერთ-ერთ უღამაზეს კუთხეში - მწვანე კონცხზე, ყველაზე გამოსაჩენ ადგილზე წალკოტად ქცეული ინსტიტუტია. მთელი მისი გარემო, ბალ-პარკი, სასწავლო კორპუსები ისეა მოვლილი, რომ როგორც იტყვიან, ავ თვალს არ დაენახება. კიდევ უფრო მიხარია, რომ ამ შესანიშნავ სასწავლო დაწესებულებას ხელმძღვანელობს ჩემი მახინჯაურელი - მეცნიერი, მოღვაწე, აკადემიკოსი რეზო ჯაბნძე.

უესურვებ ინსტიტუტის მთელ კოლექტივს შემდგომ ღიდ წარმატე-
ტებებს.

სიყვარულით პაატანა ახალედიანი,

მწერალი."

25.04.2000 წ.

* * *

„მე ამ შენობაში აღრეც ვარ ნამყოფი, როცა მას ტექნიკუმი ერქვა.
მაგრამ ახლა სრულიად სხვა სამყაროში ვგრძნობ თავს. ეს არის
ახალგაზრდობის განსწავლის საიმედო კერა. პროფესორმა რეზო
ჯაბნიძემ აღზრდისა და სწავლების საკუთარი სისტემა შეიმუშავა და
დანერგა. მის ღირსებებზე თვალსაჩინოდ მეტყველებენ ჯერ თვით
გონიერი აღზრდილები და მშვენიერი შენობა, შემოგარენი, შემდეგ სა-
ზოგადოებრივი აზრი, რომელიც შექმნილია ინსტიტუტის გარშემო, ეს
ღიდი აღიარება მინდა გულითადად მიეულოცო ინსტიტუტის რექტორსა
და პროფესორ-მასწავლებლებს“.

პატივისცემით იური ბიბილაშვილი,

საქართველოს პარლამენტის წევრი. პროფესორი.

28. 07. 99 წ.“

* * *

„აქ, მართალია, ბუნება წარმოგვიდგება განუმეორებელი სილამა-
ზით, მაგრამ იგრძნობა ადამიანის შრომისმოყვარე ხელი, რაც სასწავ-
ლებლის რექტორის უდავო დამსახურებაა. აქაური ბუნება და კლი-
მატურ-ნიადაგური პირობები მაგონებს ჩემს ქვეყანას, ამიტომ სურვილი

დიდია სტუდენტების გაცვლისა და ერთობლივი პრაქტიკის ჩატარებისა. გისურვებთ წარმატებებს და ახალ მიღწევებს მომავალი თაობის აღზრდის საქმეში.

პროფესორი ქრისტოფერ რიჩარდსი,
შრი-ლანკის საერთაშორისო-სამაღლებო
ფონდის პრეზიდენტი.
15.03.2000 წ.“

* * *

„აღფრთოვანებული ვარ იმით, რაც აქ ენახე და აღვიქვი. მართლაც საოცარ და ულამაზეს ბუნებას თან ერწყმის ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებელთა უდიდესი ძალისხმევა, სიბო, ყურადღება, პასუხისმგებლობა. რაღაც განსაკუთრებული ურთიერთობაა სტუდენტებსა და პედაგოგებს შორის. ყველგან და ყველაფერში იგრძნობა ურთიერთპასუხისმგებლობა. ყოველივე განცდილის შემდეგ რწმენა კიდევ უფრო მიმტკიცდება, რომ საქართველო გაიმარჯვებს.“

კიდევ ერთხელ მინდა, დიდი სიყვარულითა და გულწრფელობით მადლობა გითხრათ, ბატონო რეზო, ყველაფრისათვის, იმ უდიდესი საქმისათვის, რომელსაც თქვენ ეწვეით მთელი გულითა და სულით თქვენს მეგობრულ კოლექტივთან ერთად.

მომავალ სიხარულს და ახალ-ახალ გამარჯვებებს გისურვებთ მუდამ.

ულრმესი პატივისცემით
გიორგი ხელაძე,
საქართველოს პარლამენტის წევრი.
12. 06. 1997 წ.“

* * *

„დიდი მადლობელი ვარ ღმერთისა და განგებისა, რომ ისეთი პიროვნებები არსებობენ, როგორიცაა რეზო ჯგაბინიძე, რომელმაც თავისი აღმშენებლობის სურვილითა და ძალით აღგვაფრთოვანა!

პატივისცემით ნ. გურაბანიძე,
ჟურნალ „ხელოვნების“ რედაქტორი.
18.07.98 წ.“

* * *

„გულითადი მადლობა თქვენს ინსტიტუტში მოწვევისათვის! რაოდენ დიდი ყურადღება, როგორი სითბო და დახმარება იგრძნობა ახალგაზრდობის მიმართ.

ამ მოკრძალებული ტექნიკური საშუალებებით და თვალსაჩინოებით გვინდა მცირედი დახმარება მაინც გაგიწიოთ.

გისურვებთ წარმატებებს ინსტიტუტის შემდგომ განვითარებაში.

პ. კნაპე,
გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის.
საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი.
19.05.2000 წ.“

* * *

„საერთაშორისო სემინარის დროს, ჩვენ, უზბეკმა ბოტანიკოსებმა, დავათვალიერეთ ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი და მივიღეთ უდიდესი სიამოვნება. აქ გაუშენებიათ არაჩვეულებრივი, მინიატიურული ბოტანიკური ბაღი. აქეთ ბრწყინვალე, მატერიალურ-ტექნიკურად აღჭურვილი შენობა, ჰყავთ ინტელექტუ-

ალური, მაღალკვალიფიცირებული მეცნიერულ-პედაგოგიური კადრები, სიცოცხლით სავსე, კულტურული ახალგაზრდები, რომლებიც არაჩვეულებრივად ფლობენ ნაციონალურ ინსტრუმენტს და შესანიშნავად ასრულებენ ქართულ ხალხურ სიმღერებს.

ნათლად ჩანს ინსტიტუტის რექტორის პროფესორ რეზო ჯაბიძის და მის ირგვლივ შემოკრებილ თანამოაზრეთა ღიდი ორგანიზაციული ნიჭი.

ღიდი პატივისცემით და მოკრძალებით
ოუზაპა აშურალიძე,
პროფესორი. უზბაქეთის ბოტანიკური ინსტიტუტის
გენერალური დირექტორი,
18.08.99 წ.“

* * *

„ღიდი სიამოვნებით გაეიცანი ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პროფესორ-მასწავლებლები და შესანიშნავი, ნიჭიერი სტუდენტები. ეუსურვებ წარმატებებს მთელ პედაგოგიურ კოლექტივს, რათა აღეზარდოთ მაღალკვალიფიციური კადრები. ასეთ შესანიშნავ ბუნებაში კაცი არამარტო სულიერად, გონებრივადც იხვენება.“

სიყვარული და პატივისცემა შესანიშნავ ქართველ ხალხს.

თქვენი ლმპ ანდრეაშვილი,
რუსეთის აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, ბოტანიკური
ბაღის საერთაშორისო ასოციაციის ვიცე-პრეზიდენტი,
10.08.99 წ.“

„ინსტიტუტი იმ საშუალო საეციალური სასწავლებლის ბაზაზე გაიხსნა, რომელიც ამ ხუთი ათეული წლის წინ დაეამთავრე. ამიტომ

შემიძლია გარკვეული შედარება გავაკეთო მაშინდელ და დღევანდელ ეზო-გარემოს შორის. დღეს აქ წარმტაცი სანახაობა გადაგეშლება თვალწინ. ამ ლამაზი წალკოტის შემქმნელი კი ბატონი რეზო ჯაბნიძეა, მთელ კოლექტივთან ერთად. იგი თავის ახალგაზრდულ ძალასა და ენერგიას არ იშურებს ინსტიტუტის საქმიანობის აღმავლობისათვის. განამტკიცებს მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას, რაც აგრარული დარგისათვის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მომზადების საწინდარია“.

მიხეილ ბეჟანიძე,
ატარის ამტონომიური რესპუბლიკის ყოფილი შინაგან.
საქმეთა მინისტრი, აოლიტის ბენარალი,
17.10.1999 წ.“

„ინსტიტუტი ბუნების პატარა სასწაულია. აქ გულგრილად ვერ ჩაუვლი ვერც ერთ ხეს, ბუჩქს, ყვავილს, თითოეული მათგანი გზიბლავს ბუნებრივი სილამაზით და დაგაინტერესებს იმ ბიოგრაფიით, რაც ადამიანის ხელით გაკეთებულ ლამაზ წარწერებზე იკითხება. ყოველივე ამის ინიციატორი და სულისჩამდგმელი სასწაულებლის რექტორი პროფესორი რეზო ჯაბნიძეა, რომელმაც მართლა სამოთხედ აქცია აქაურობა“...

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი,
აკადემიკოსი ნაოლუონ ქარაქაძე,
პრორექტორები. პროფესორები: თეიმურაზ მაღლაკელიძე,
არჩილ ვაგაიძე, თენგიზ ურუშაძე, ზალერ ბენია.

* * *

„ინსტიტუტი აღმავლობის გზას ადგას, რაშიც დიდი დამსახურება მიუძღვის რექტორს, გამოცდილ ხელმძღვანელს პროფესორ რეზო ჯაბნიძეს, მისი უნარიანი საკმეიანობით განმტკიცდა სასწავლო-მეტ-ერიალური ბაზა, ფართო ასპარეზი მიეცა ლექტორ-მასწავლებელთა სამეცნიერო პოტენციალს. იგრძნობა წარჩინებულ სტუდენტთა აქტიუ-რობა სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში გამართულ სამეცნიერო კონფერენციებზე.

მოკლე პერიოდში ინსტიტუტი იქცა რეგიონში, და არამარტო აქ, აგრარული მეცნიერებისა და განათლების მძლავრ კერად.

ნანი გუგუნიძე, პროფესორი.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის

განათლების მინისტრი.

18.03.98 წ.“

* * *

„ეცნობი ინსტიტუტის საკმეიანობას და რწმუნდები, რომ სასწავ-ლებელს სათავეში უნარიანი, ენერგიული ხელმძღვანელი უდგას. ზოგიერთმა კურსდამთავრებულმა ჩვენთან განაგრძო სწავლა ასპირ-ანტურაში, რაშიც დიდი თავად რეზო ჯაბნიძის დამსახურება. მჯერა ახალგაზრდა ინსტიტუტი, მისი ახალგაზრდა რექტორი კვლავაც ასეთი შემართებით გააგრძელებენ საქმეს.

პალერია ცანავა,

აკადემიკოსი. ჩაის. სუბტროპიკულ კულტურათა და

ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო განყოფილების

გენერალური დირექტორი.

08.06.2000 წ.“

„ინსტიტუტი მართლაც ედემის ბაღს ჰგავს. თეთრი, ქათქათა სასწავლო კორპუსი კი წმინდა ტაძარს წააგავს. აქ პროფესორ რეზო ჯაბნიძის რექტორობით მხოლოდ და მხოლოდ უშენებიათ. კაცი – საოცარი ენერგიის პატრონი, დაუღალავი, საქმის ერთგული, მკაცრი და მომთხოვნი, ამასვე ითხოვს თანაგუნდელებისაგან, რომელთა მიმართ მხოლოდ კარგის თქმა თუ შეიძლება, რადგან აქ იგრძნობა ის ერთსულოვნება, უფროსსა და უმცროსსაც საჭირო, აუცილებელ საქმეს რომ აკეთებინებს.

ისე ძლიერია შთაბეჭდილება, ძნელია ყოველივე ამის სიტყვებით გამოხატვა. ეს სილამაზე საკუთარი თვალებით უნდა იხილო, ყველაფერი უდიდეს ესთეტიკურ სიამოვნებას განიჭებს; აყვავებული მიწის სურნელსა და სიყვარულს გაგრძნობინებს.

შოთა ხაყურიანი, პროფესორი.

საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტის

დეკანი, აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი.

26.06.1997 წ.

„შემოსულისთანავე თვალს ხვდება ის მშვენიერი გარემო, რაც ადამიანების ხელით არის შექმნილი ამ ღილებულ ტერიტორიაზე. ეს მშვენიერება უფრო მეტ სიდიადეს იწვევს იმიტომაც, რომ ახალგაზრდობის აღზრდის ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალებაა. რაც შექმნილია და გაკეთებულია, ნათელი დადასტურებაა იმისა, თუ რა შეუძლია ხელმძღვანელის ორგანიზატორულ ნიჭსა და უნარს, რაც მთავარია მონღოებას. გვიხარია, რომ ყოველივე ამის შემოქმედი ჩემი ძველი

მეგობარი, ბატონი რეზო ჯაბინძეა. ბარაქალა შენს მარჯვენას და შენს მონღომებას ბატონო რეზო!

პატივისცემით
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
სოციალური დაცვის. შრომისა და დასაქმების
მინისტრის პირველი მოადგილე
ვლადიმერ გამულაძე,
24.07.2000 წ.“

* * *

კადრების სამჭედლო!

მიხარია, რომ დღეს აჭარის აღმშენებლობის ფერხულში თავის სიტყვას და საქმეს აკეთებს თქვენი ინსტიტუტი.

გეამაყება, რომ ბატონი რეზო ჯაბინძე არის პიროვნება, ადამიანი და მეცნიერი – მომავალი თაობის ღირსეული აღმზრდელი. ის, რაც ამ ტაძარში კეთდება, დიდი მონღომებისა და დაუღალავე შრომის შედეგია.

ვუსურვებ ინსტიტუტის რექტორს, პროფესორ-მასწავლებლებს, სტუდენტებს შემდგომ წარმატებებს, დიდ მიღწევებს დამოუკიდებელი საქართველოს მშენებლობის მამულიშვილურ საქმეში.

პატივისცემით
დავით წულუკიძე,
დემოკრატიული აღორძინების კავშირის მდივანი.
აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ახალგაზრდობის
საქმეთა სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარე,
საქართველოს პარლამენტის წევრი.
17.09.99 წ.“

„აღზრდის მძლავრი ესთეტიკურ-დეკორაციული გარემო

ორმოცი წელია ვემსახურები განათლების სისტემას; მიმუშავია სკოლაში, ვმუშაობ უმაღლეს სასწავლებელში. ბევრი ხელმძღვანელი მინახავს, ხელმძღვანელიც ვყოფილვარ. ბევრი რამ დამამახსოვრდა, მაგრამ ყველაზე მეტად გონებას შემორჩა ხულოს რაიონის ზიხადირის სკოლა 50-იან წლებში, მისი დირექტორი, აწ განსვენებული, განათლების აღიარებული მუშაკი, სკოლის კარგი ორგანიზატორი დიმიტრი ზოზრევანიძე. მისი სკოლა, მისი გარემო სარკეს ჰგავდა. მას შემდეგ, მსგავსი საოცრება ენახე აქ, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში, მთელი თავისი ბაღნარად ქცეული შემოგარენით.

ეს არის ახალგაზრდობის ზნეობრივი აღზრდის შესანიშნავი ესთეტიკური გარემო.

აუფრუმ თქვენს ნიჭს, გემოვნებას, ორგანიზატორობას, ბატონო რეზო!

აღფრთოვანებით

სარგო ღუგუაძე,

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

18.05.2000 წ.“

„აღმშენებლობის საუნჯე!“

ყველაფერი, რაც ამ შენობაში ხდება, აქტიურად უკავშირდება ახალგაზრდობის იდეურ-ზნეობრივი, აკადემიური, სამეცნიერო და

შრომითი ჩვევების ამაღლებას. ბოლო წლებში საგრძნობლად გაუმჯობესდა სწავლების ხარისხი. ახალდაარსებულმა ინსტიტუტმა, როგორც სტუდენტთა სამეცნიერო საქმიანობით, ისე კულტმასობრივი მუშაობით, ქვეყნის მოწინავე უმაღლესი სასწავლებლების რიგებში დაიკავა ღირსეული ადგილი, რაც ჩვენი ავტონომიური რესპუბლიკისათვის საამაყოა. და საამაყო იმიტომ, რომ შენობა – უნიკალურია განლაგებითა და სისუფთავით, ეზო-გარემოთი, სადაც ყოველი მცენარე აღნუსხულია და ყოველი კუთხე-კუნჭული მოვლილი და შეილივით მოფერებულია. აქ პყავთ შესანიშნავი პროფესორ-მასწავლებლები, საქმის მცოდნე თანამშრომლები. კოლექტივს უნარიანად ხელმძღვანელობს ახალგაზრდობის ბრწყინვალე დამრიგებელი და მუდამ მხარში მდგომი, პროფესორი, ჩემი სიყრმის მეგობარი, ბატონი რეზო ჯაბნიძე. ინსტიტუტის წარმატებები სწორედ მის შეუპოვარ შრომას, დაუღალავ და ენერგიულ საქმიანობას უკავშირდება. იგი ზომ ბრწყინვალე მეოჯახეა და თავისი შვილების კარგი გამზრდელი, სანაქებო გზის მიმცემი. ასეთი ადამიანი კი სხვათა შვილების ღირსეული გზის გამკვალავი იქნება უთუოდ.

ღმერთმა უმრავლოს წარმატებები ინსტიტუტს. ჩვენთვის მეტად გასახარი იქნება, როცა ბატონი რეზოს, ინსტიტუტის რექტორის პირად საარქივო მასალებს ეიზილავთ აჭარის ცენტრალური სახელმწიფო არქივის ფონდში, რომელიც ჩვენს საისტორიო მომავალს ღირსეულად შეავსებს.

პატივისცემით

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის

საარქივო დეპარტამენტის თავმჯდომარე

შალვა აბაშიძე,

17.08.2000 წ.

რამდენჯერაც უნდა ეწვიო ინსტიტუტს, იმდენჯერ იხიბლები, თითქოს პირველად ხედავ ამ საოცრებას. ყველგან ყველაფერი თავის ადგილზეა, თითოეულ მცენარეს, ყვავილს, ბალახსაც კი ლამაზი წარწერა უკეთია ეტიკეტით. არსად – ერთი ასანთის ნამწვავიც კი არ გლია, დიდმა და პატარამ თავისი საქმე იცის და აკეთებს ისე, როგორც სინდისი უკარნახებს.

არა, ყოველთვის არ იყო ასე!..

სამეცნიერო საბჭოს სხდომას, რომელსაც ინსტიტუტის სწავლული მდივანი პროფესორი ვახტანგ გოგუაძე უძღვებოდა, ბევრი სტუმარი დაესწრო, თბილისიდან ჩამობრძანდნენ საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი, აკადემიკოსი ნაპოლეონ ქარქაშაძე, პრორექტორი აკადემიკოსი შალერი ბენია, პროფესორები ელგუჯა შაფაქიძე და ომარ თედორაძე.

აქ მოვიდნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ალექსანდრე გობრონიძე, უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრები – რეზო შამილიშვილი, რეზო მანველიძე და ჯემალ ჯაყელი, ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრები, სხვა ხელმძღვანელები.

მწვანე კონცხზე სოფლის მეურნეობის სპეციალისტებს 1925 წლიდან ამზადებენ. აქაური სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი განსაკუთრებით მისი ცნობილი დირექტორის ნური ნიჟარაძის დროს, ისეთ სპეციალისტებს უშვებდა, ზოგიერთ უმაღლეს სასწავლებელსაც შემურდებოდა. რა ვუყოთ, თუ მერე და მერე პოზიციების დათმობაც მოუხდა. სამაგიეროდ, ახლა აქ უმაღლესი სასწავლებელია, რომელსაც ავტონომიური რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთაც მშვენივრად იცნობენ. დღეს ინსტიტუტში 170 ახალგაზრდა სწავლობს – იმერეთიდან, გურიიდან, სამეგრელოდან, სამცხე-ჯავახეთიდან, აღმოსავლეთი საქართველოდან

ან. და კიდევ ეს არის სასწავლებელი, რომელზეც ნოდარ დუმბაძის ოღლა ბებია ოცნებობდა: „ნეტა, ამ ბალანას იმფერ უმაღლეს სასწავლებელში ვერ შეიყვანთ, პირდაპირ პროფესორი რომ გამოვიდეს“. ეს მოხდენილად გაიხსენა სასწავლო ნაწილის უფროსმა შოთა ხარაზიშვილმა.

შრომითი კოლექტივი თანდათან იზრდებოდა, ღღეს, ადრინდელი 50-ის ნაცვლად 260-მდე თანამშრომელი ემსახურება. აქედან 5 აკადემიკოსია, 1 – აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, 12 – მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, 32 – მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. 28 ახალგაზრდა მაძიებლის კვალიფიკაციას ქვეყნის წამყვან უმაღლეს სასწავლებლებში იმაღლებს. ინსტიტუტში ღღეს 18 კათედრაა. უახლოეს მომავალში, ალბათ, ექვსი კიდევ დაგვემატება. შემოღებულია ორსაფეხურიანი სწავლება – ამზადებენ ბაკალავრებს, პერსპექტივაშია მაგისტრატურის გახსნაც. ინსტიტუტში 250-მდე სტუდენტი ფრიადოსანი და კარგოსანია, დაწესებულია 8 სახელობითი სტიპენდია.

ბოლო 4 წელიწადში ინსტიტუტის ლექტორ-მასწავლებლები სამეცნიერო მივლინებით იყვნენ ისრაელში, გერმანიაში, ინგლისში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, შვეიცარიაში, უკრაინაში, რუსეთში, სომხეთში, აზერბაიჯანში, თურქეთში, საბერძნეთში.

ინსტიტუტის სასწავლო ბაზას, დამხმარე მეურნეობას 20-მდე ჰექტარი უკავია. იმასაც ვიტყვი, რომ საერთოდ ავტონომიურ რესპუბლიკაში უძველესი და სამაგალითო ციტრუსოვანთა ბაღი სწორედ ინსტიტუტს აქვს და საუკეთესო მოსავალსაც იწვეს. აქ, რომ იტყვიან, კაპიკს კაპიკზე აწებებენ, რათა უკეთესი პირობები შეუქმნან კოლექტივს. მაგალითად, თანამშრომლებსა და სტუდენტებს უფასოდ ემსახურება ფორდის მარკის ორი მიკროავტობუსი. ისინი საკუთარი სახსრებით არის შეძენილი.

ყოველივე ამაზე და სამომავლო საკეთებელ-საზრუნავზე ისაუბრა ბატონმა რექტორმა. მან დიდი მადლობა გადაუხადა ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობას, პირადად ბატონ

ასლან აბაშიძეს უანგარო დახმარებისა და მხარდაჭერისათვის, აგრეთვე ნაპოლეონ ქარქაშაძეს – მუდმივი ზრუნვისა და თანადგომისათვის.

დასაწყისში, დებულების თანახმად, სხდომის წამყვანმა პროფესორმა ვახტანგ გოგუაძემ სამეცნიერო საბჭოს გააცნო რექტორობის კანდიდატის პროფესორ რეზო ჯაბნიძის ბიოგრაფია.

„რეზო ხასანის ძე ჯაბნიძე საქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი კუთხის – აჭარის მკვიდრია. დაიბადა 1954 წელს, დაბა მახინჯაურში. ბავშვობიდანვე გამოირჩეოდა ნიჭიერებითა და შრომისმოყვარეობით. 1970 წელს წარმატებით დაამთავრა მახინჯაურის საშუალო სკოლა და სწავლა განაგრძო საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტში, რომელიც 1979 წელს დაასრულა. როგორც მოწინავე სტუდენტს, ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭომ რეკომენდაცია მისცა ასპირანტურაში სწავლის გასაგრძელებლად.

მისთვის განსაკუთრებით გამორჩეულია 1979-1983 წლები, როცა სწავლობდა ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების საკავშირო სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტურაში. სწორედ აქ გამოვლინდა მისი ნიჭი, მონდომება და მეცნიერული კვლევის დიდი უნარი. მოამზადა და 1984 წელს წარმატებით დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია.

სამეცნიერო მოღვაწეობის პარალელურად სამეურნეო, საზოგადოებრივ და სახელმწიფო სფეროებში მუშაობის დიდი გზა გაიარა. წლების განმავლობაში იყო ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის კომკავშირის კომიტეტის განთავისუფლებული მდივანი, კომკავშირის აჭარის საოლქო კომიტეტის განყოფილების გამგე, აჭარის სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის სოფლის მეურნეობის განყოფილების უფროსი, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატისტიკის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის პირველი მოადგილე და თავმჯდომარის მოვალეობის შემსრულებელი. დაარსების დღიდან (1994) მუშაობს საქარ-

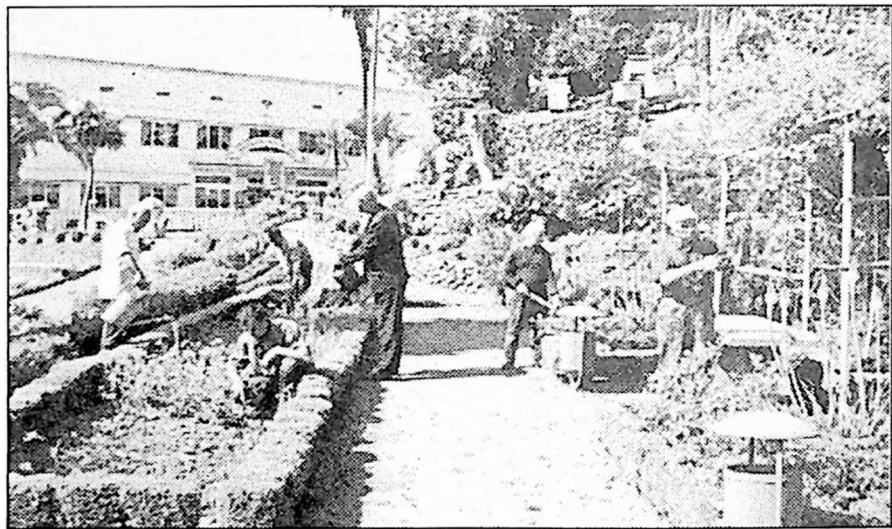
მძიმე სასხლავი აგრეგატის ტექნოლოგიური პროცესის
ხარისხის შემოწმება

ინსტიტუტის მექანიზაციის კათედრაზე შექმნილი
ნაის მძიმედ სასხლავი აგრეგატი

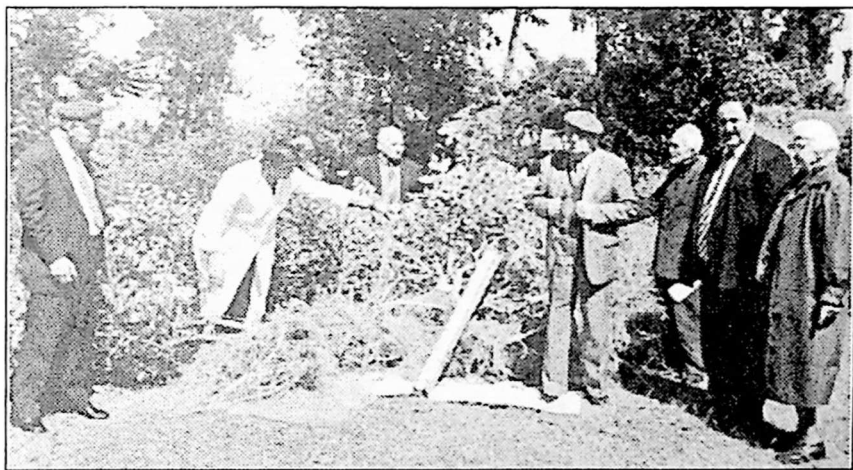
აკადემიკოსი რეზო ჯაბნძე
ინსტიტუტის ასპირანტებთან და დოქტორანტებთან.

დეკორატივი ზაქრო ბურაკაძე დამხმარე პერსონალთან ერთად
ინსტიტუტის პარკში.

პროფესორი ვახტანგ კუტუბიძე ასპირანტებთან:
ნანა შვეიშვილი, მაია ჯაბუა, რუსუდან ღოლიძე.

აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი
ასპირანტ გია ოქროპირიძის ნაკვეთში

მეურნეობის დირექტორი ზურაბ მახარაძე ორშაბათის თათბირზე.

ბოტანიკის მასწავლებელი, დოცენტი ნანა ჭირაქაძე
ლაბორატორიულ მეცადინეობაზე.

სოფელის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე სემინარის გახსნაზე გერმანულ სპეციალისტებთან.

კათედრის გამგეები: პროფესორი ვერა ბოლქვაძე და დოცენტი ბაგრატ მგელაძე მორიგ თათბირზე.

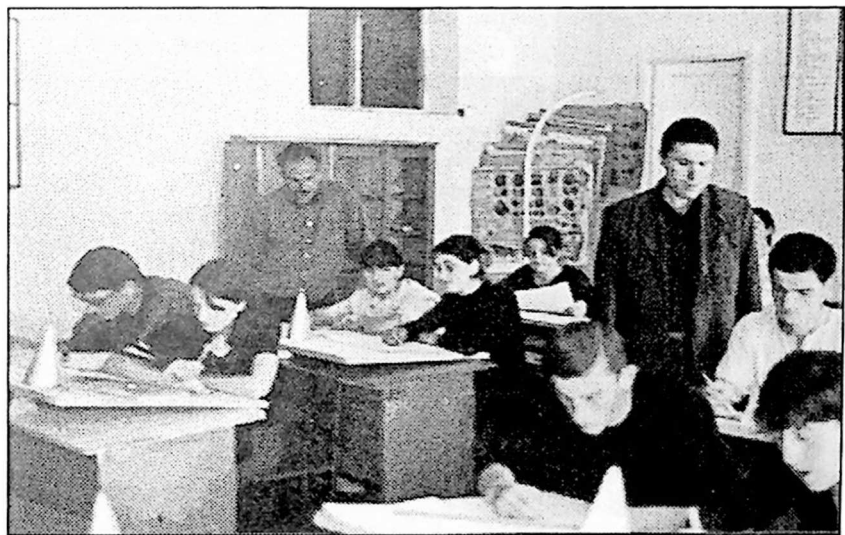
მექანიზაცია-ტექნოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი, დოცენტი
მარგო მამულაძე კათედრის გამგეებთან და თანამშრომლებთან.

ეკოლოგიისა და სატყეო-სამეურნეო ფაკულტეტის დეკანი, დოცენტი
რუსუდან ღოლიძე კათედრის გამგეებთან და მასწავლებლებთან.

ინსტიტუტის საბაზო კოლეჯის გამგე დოცენტი ლამარა ლორია და
მოადგილე დოცენტი ნელი ჯაველიძე კურსის ხელმძღვანელებთან.

მექანიზაციის ლექციაზე

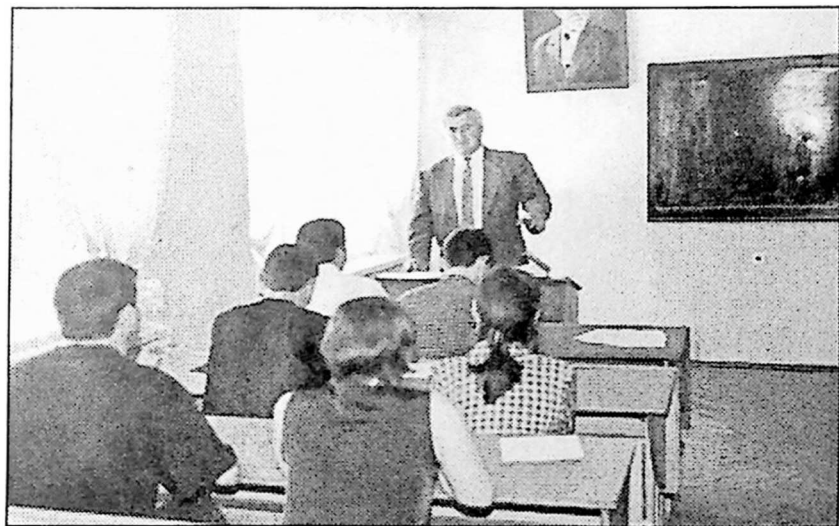
პრორექტორი სასწავლო დარგში. პროფესორი იური ძირკვაძე მის მიერ შექმნილ დამრეცი ფერდობის დამლარავ აპარატთან.

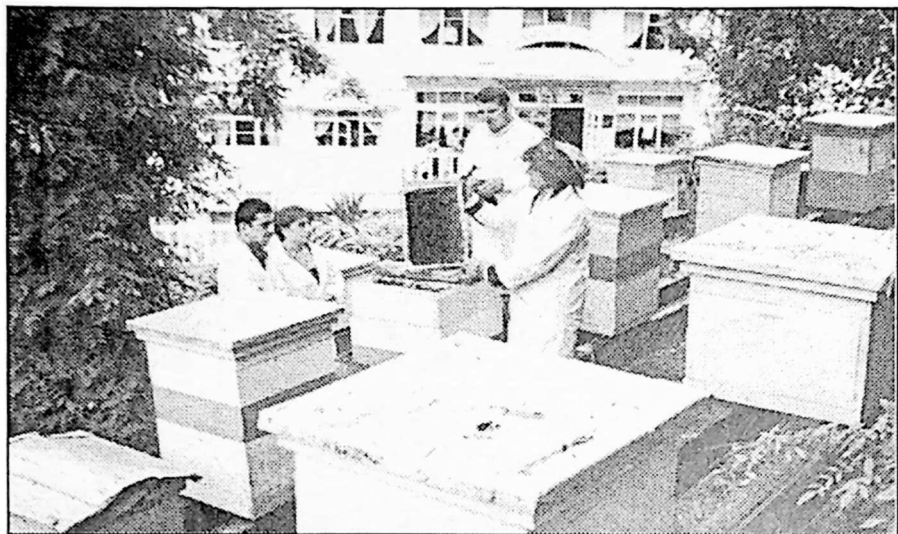
პროფესორ-მასწავლებელთა პირველი საკონკურსო არჩევნები.

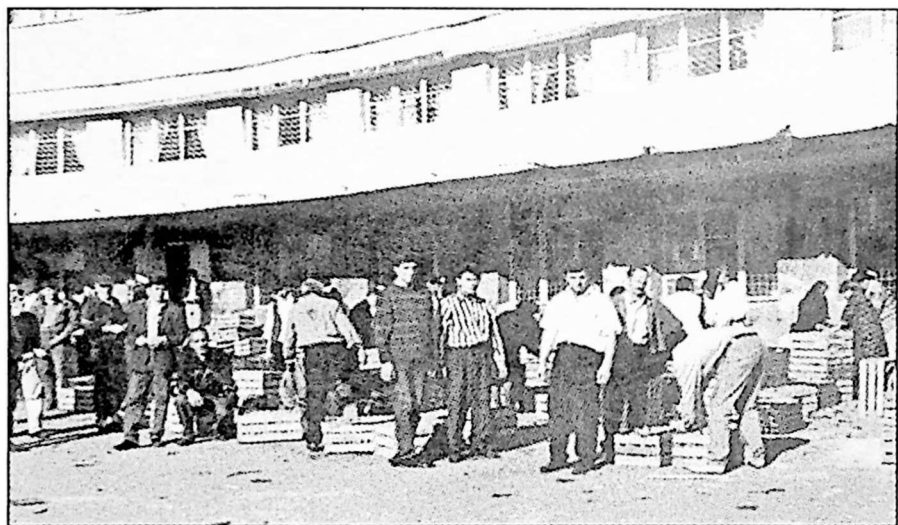
სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოების თავმჯდომარის, ნატო ჯაბნიძის
გამოსვლა ინსტიტუტის პირველ კურსდამთავრებულთა სახელით.

ენების კათედრის გამგე დოცენტი თამაზ ჭირაქაძე ლექციაზე.

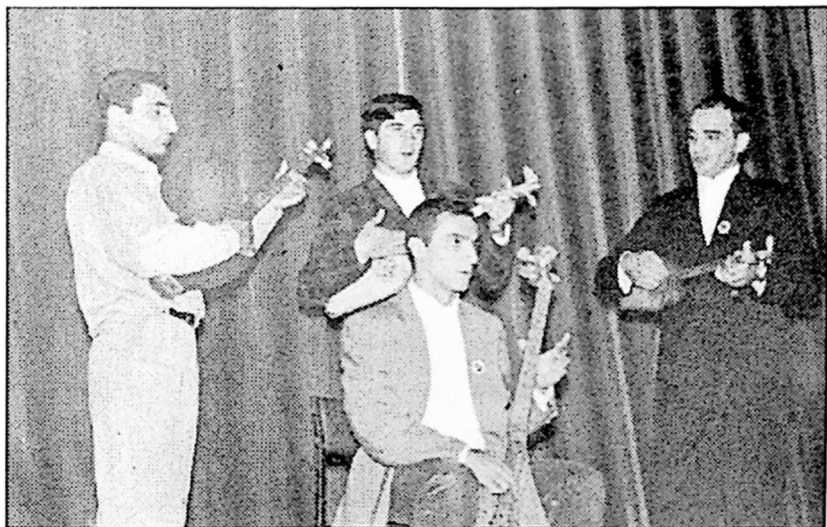
მეფუტკრეობის გაკვეთილზე

შემოდგომის ბარაქა

ინსტიტუტის ბიბლიოთეკაში

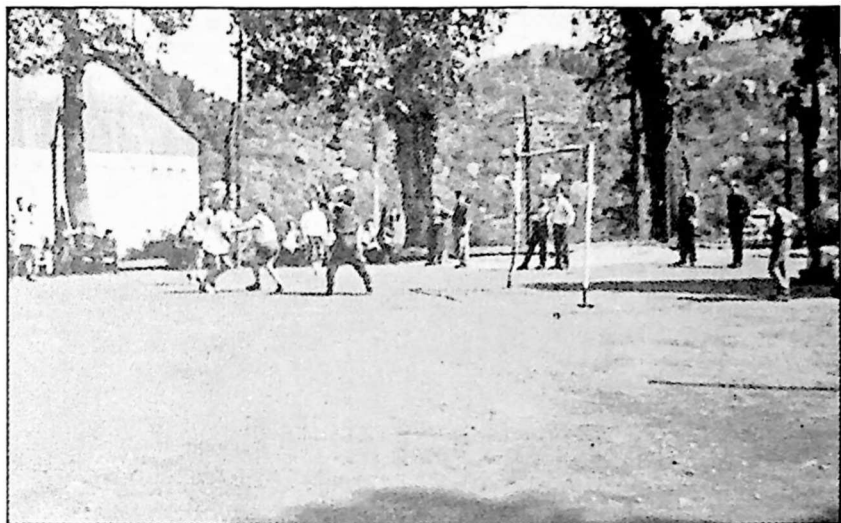
ანსამბლ „ნარინჯის“ წევრები

მხიარულთა და საზრიანთა კლუბის წევრები

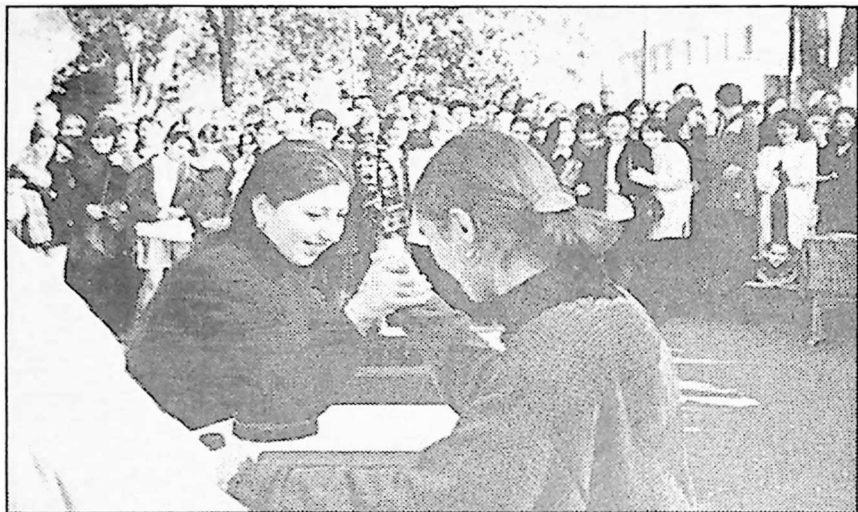
ინსტიტუტის სტუდენტი, გინესის წიგნის რეკორდსმენი,
გოდერძი მახარაძე რექტორთან

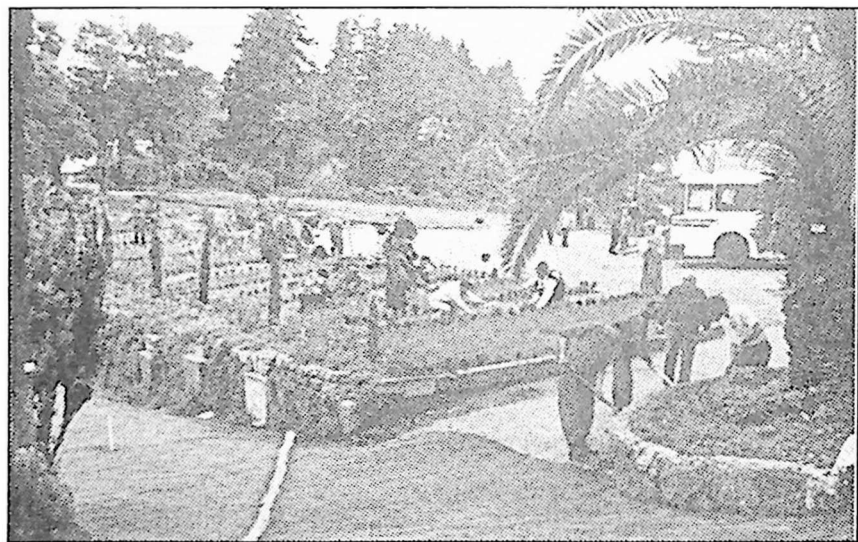
ღია სპორტულ მოედანზე

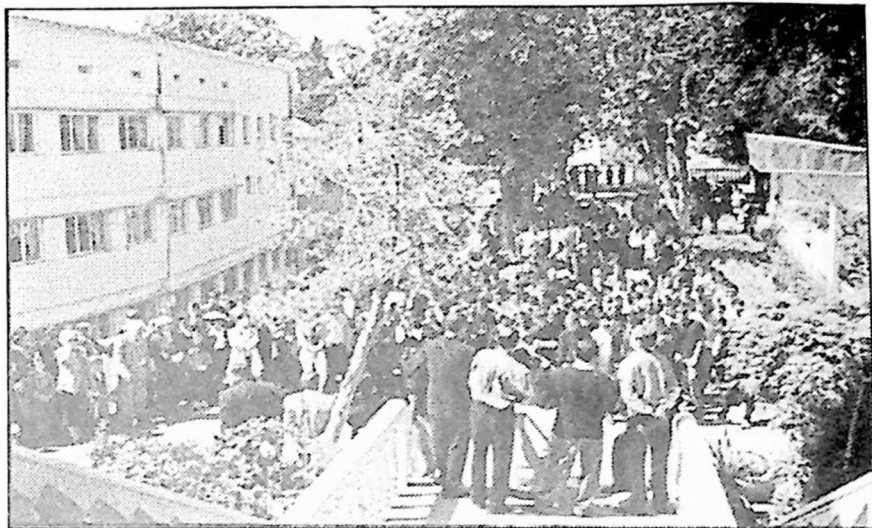
დისნეის ოლიმპიური თამაშების მონაწილე, ინსტიტუტის სტუდენტი, ხათუნა ფუტყარაძე და დსთ-ს ქვეყნების ჩემპიონი კარატე-დოში გულადი თხილაიშვილი (მარცხნიდან მეორე) ინსტიტუტის სტუდენტებთან შეხვედრაზე.

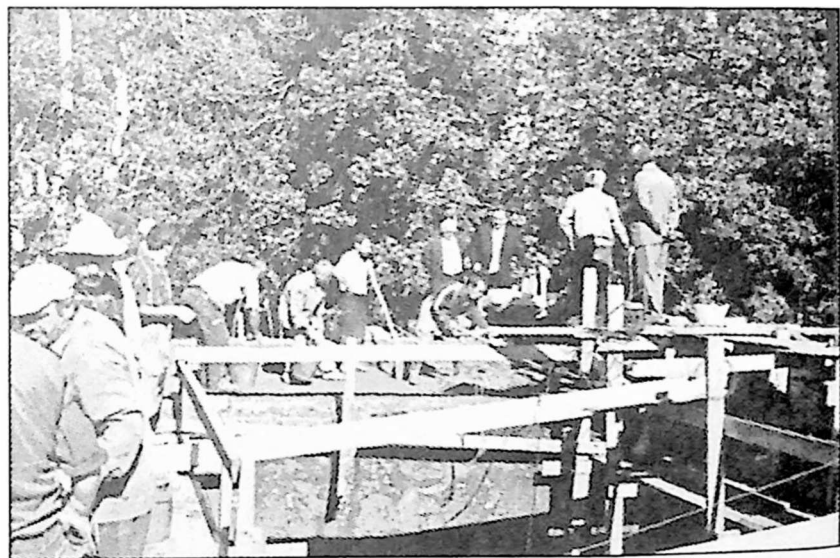
სუსტი სქესის ძლიერი წარმომადგენლების შეჯიბრი მკლავებში

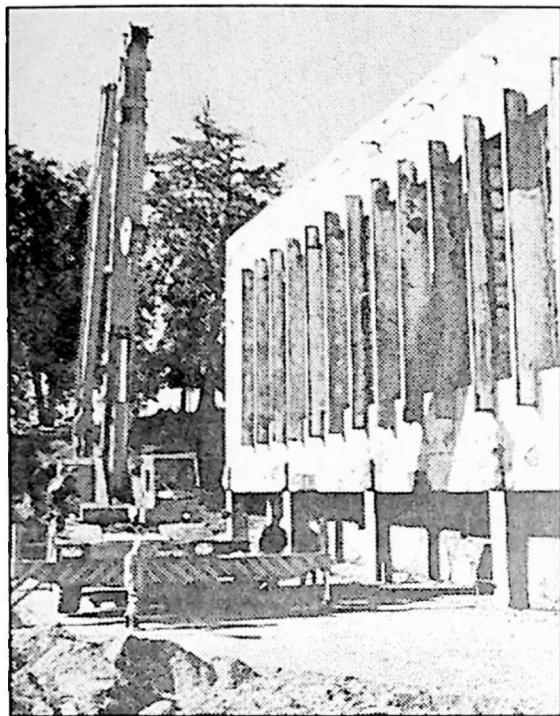
შრომით შექმნილი სილამაზე

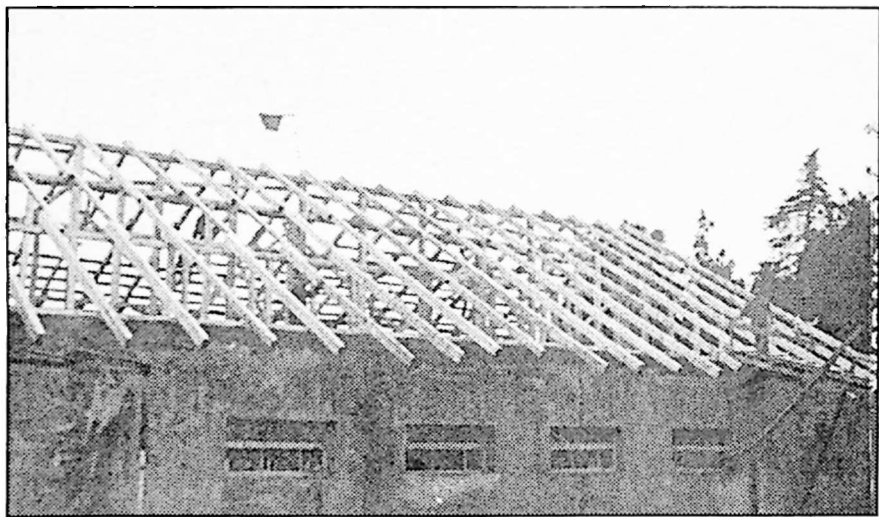
მაგნოლიების ხეივანში

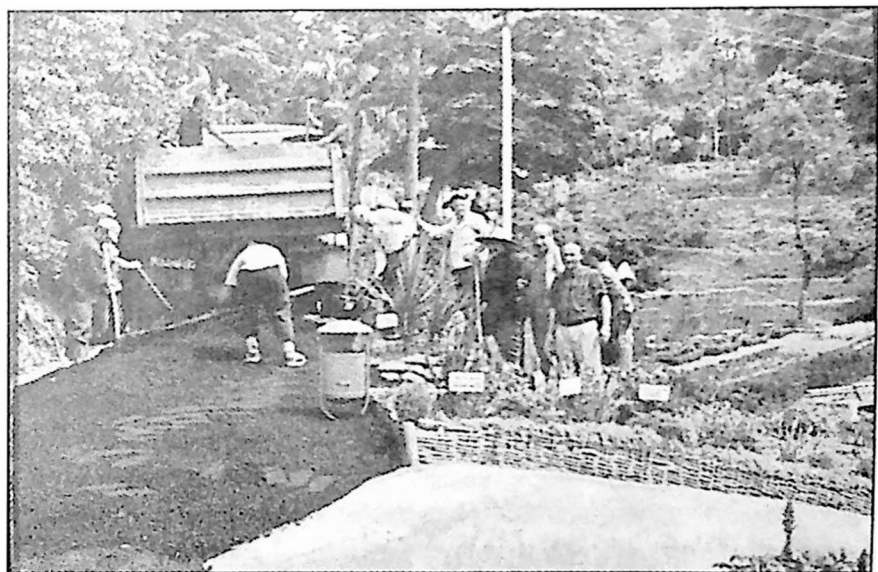

შაბათობაზე

სპორტდარბაზის
მშენებლობაზე

ყოველდღიური შრომის შედეგი

თველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად. მინიჭებული აქვს საკავშირო კომკავშირის პრემიის ლაურეატის წოდება მეცნიერებისა და ტექნიკის დარგში.

მიზანსწრაფულმა სამეცნიერო საქმიანობამ სათანადო შედეგი გამოიღო: 1994 წელს წარმატებით დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია, მიენიჭა პროფესორის წოდება და აირჩიეს საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის სამეცნიერო და პროფესორთა საბჭოების წევრად.

1995 წლიდან საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტია. ეწევა მეტად ნაყოფიერ სამეცნიერო და მეთოდურ მუშაობას. გამოქვეყნებული აქვს 5 მონოგრაფია, 80-ზე მეტი – სამეცნიერო შრომა და 100-ზე მეტი – საგაზეთო პუბლიკაცია განათლების, სოფლის მეურნეობისა და ეკონომიკის აქტუალურ საკითხებზე, 1 – სახელმძღვანელო „ციტრუსების ინტენსიური აგროტექნიკა“. მისი სამეცნიერო შრომები გამოქვეყნებულია ჟურნალებში: „დოსტიჟენია ნაუკი ი ტეხნიკი“, „სელსკო-ხოზიაისტვენნაია ბიოლოგია“, ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის შრომებში, საკავშირო და საერთაშორისო სიმპოზიუმების კრებულებში და სხვა.

იგი არაა კაბინეტში ჩაკეტილი მეცნიერი. არაერთხელ გამოსულა ფართო აუდიტორიის წინაშე საინტერესო მოხსენებებით: გერმანიაში, ისრაელში, იტალიაში, პოლონეთში, თურქეთში, საბერძნეთში, ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებში გამართულ კონგრესებსა თუ სამეცნიერო კონფერენციებზე. თავადაც ეხერხება მასშტაბური ღონისძიებების ორგანიზება და ჩატარება. მისი ინიციატივით მოწყობილ სამეცნიერო საბჭოს სხდომებსა და კონფერენციებზე აქტუალური მოხსენებებით არაერთი აკადემიკოსი თუ პროფესორი გამოსულა.

აკადემიკოს რეზო ჯაბნიძის მეცნიერული ნაშრომები მაღალ პროფესიულ დონეზეა შესრულებული. გამსჭვალულია საწარმოო მიზანსწრაფულობით და წარმოადგენს თანამედროვე მეცნიერული კვლევის მეთოდების გამოყენების საუკეთესო ნიმუშს.

მისი ნაშრომების მეცნიერული სიახლე გამოიხატება იმაში, რომ დასავლეთი საქართველოს სუბტროპიკულ ზონაში, სხვა მეცნიერებთან ერთად, გადაწყვიტა მანდარინის სადედე ბაღების გაშენების, მოვლა-მოყვანის, მათი პროდუქტიულობისა და რეგენერაციის უნარის ამაღლების ძირითადი საკითხები.

აკადემიკოსი რეზო ჯაბნიძე დამსახურებულად ითვლება უმაღლეს სკოლაში სასწავლო პროცესის საუკეთესო ორგანიზატორად, მუდმივად იღვწის სიახლეთა ძიებისა და დანერგვისათვის. მისი ხელმძღვანელობით მზადდება რვა ასპირანტი და ორი დოქტორანტი. ამჟამად არის საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის საკოორდინაციო საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე. არჩეულია: ორი სპეციალიზებული სამეცნიერო ხარისხის (საკანდიდატო, სადოქტორო) მიმნიჭებელი საბჭოს წევრად, რუსეთის აგრარული განათლების საერთაშორისო აკადემიის აკადემიკოსად, საქართველოს ეკოლოგიის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭოს წევრად. აგრარული მეცნიერების პრობლემების სამეცნიერო შრომათა კრებულის სარედაქციო კოლეგიის წევრია 1997 წლიდან. არის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმთან არსებული საპატიო მოქალაქეების, სახელმწიფო ჯილდოებზე წარდგენის, წოდების, პრემიის, სიგელისა და სახელების მიკუთვნების კომისიის წევრი.

მასში ჰარმონიულადაა შერწყმული საუკეთესო პედაგოგის, ლექტორის, მეცნიერისა და ორგანიზატორის, შესანიშნავი ოჯახის უფროსის, მეგობრისა და ქველმოქმედის თვისებები. შესაშურია მისი ალლო და ერუდიცია, პასუხისმგებლობა და მომთხოვნელობა, როგ-

ორც სხვების, ისე საკუთარი თავისადმი. დღენიადაგ ზრუნავს მეცნიერული და პედაგოგიური კადრების აღზრდისათვის.

საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის განკარგულებით აგრარული მეცნიერების განვითარებაში, ახალგაზრდა მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადებაში შეტანილი პირადი დიდი წვლილისა და ნაყოფიერი სამეცნიერო-საზოგადოებრივი მოღვაწეობისათვის რეზო ჯაბნიძე დაჯილდოებულია ღირსების ორდენით, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით. ჰყავს მეუღლე, სამი შვილი და შვილიშვილები.

კიდევ ვინ რა თქვა?

მამია გოგოლიშვილი – აკადემიკოსი: „ვინც აქ მოდის, კმაყოფილი ბრუნდება ყოველთვის. დიდი ნიკო კეცხოველის-დროინდელ თბილისის უნივერსიტეტს მაგონებს აქაური წესრიგი. 38 წელიწადია უმაღლეს სასწავლებელში კვითხულობ ლექციებს და სტუდენტთა ასეთი სწრებადობა იშვიათად მინახავს. ამაში დიდია რექტორის ღვაწლი, მისი პირადი მაგალითის ძალა. მახსოვს, ერთხელ როგორ გაბრაზებულმა შეეძახე – რასა ჰგავხარ, ბიჭო, თავიდან ფეხებამდე ამოთხვრილი? კეთილად გამიღიმა. ცხადია, სხვანაირად ვერც მოაწყობ ასე ლამაზად ეზო-მიდამოს.

ზურაბ ბაკურიძე – ინსტიტუტის სამეცნიერო სექტორის გამგე: დღეს ჩვენ რექტორს ვირჩევთ. კანდიდატურა ერთადერთია – ბატონი რეზო ჯაბნიძე. ასე იმიტომ კი არაა, რომ სხვას არავის სურს რექტორობა, წააგებენ, იციან და, საცა არა სჯობს, გაცლა სჯობს.

დავით გვიანიძე – დოცენტი: „მოხარული ვართ, რომ ბატონმა რექტორმა გაამართლა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურის ბატონ ასლან აბაშიძის, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორის, აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძის, ინსტიტუტის კოლექტივის ნდობა ამ დიდ პოსტზე და ახლა ასეთ შესანიშნავ შედეგებს ვიმკით“.

იური სირაძე – უფროსი მასწავლებელი: „ერთხელ სტუდენტი გაგვიხდა ცუდად. ყველანი ფეხზე დავდეით. ჩვენს რექტორს ამაში ვერავინ შეედრება. სისხლი! – გაისმა საგანგაშო ხმა საოპერაციოდან. პირველი ბატონი რეზო ღაღა იქ. ეს ერთი დეტალია მხოლოდ“.

ია მარკოიძე – სტუდენტი, აკადემიკოს ქსენია ბახტაძის სახელობის სტიპენდიატი: „ის დღე არ დამავიწყდება, პირველად ვხდებოდით რექტორს. თვალებში მივჩერებოდით, ყველა სიტყვის „დაჭერა“ გვინდობდა. – ბევრი რამ კვლავაც გასაკეთებელია დღეს და სამომავლოდ, ხელი შემიწყვეთ, შეილემო, და ნახვით, როგორ გარდაიქმნება აქაურობა!“

მართლაც ასე მოხდა. ეს სასწაულია“.

ზურაბ ქათამაძე – ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი: „მე აქედან ავიდგი ფეხი. დავამთავრე მაშინ საყოველთაოდ აღიარებული სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი. რომლის ბაზაზეც შემდგომ მძლავრი უმაღლესი სასწავლებელი აღმოცენდა. ბატონმა რეზო ჯაბინიძემ ყველა ალაპარაკა. იგი, როგორც რექტორი, ნამდვილი აღმოჩენა“.

ნანი გუგუნივა – ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრი: „ედემის ბაღსა ჰგავს აქაურობა, ამაში ღიღია რექტორის წვლილი. მახსოვს, ვიდრე ბატონი რეზო მოვიდოდა ხელმძღვანელად, საჩივარი საჩივარზე იწერებოდა ამ კოლექტივიდან, რომელიც ახლა შეხმატკბილებული, ნამდვილად სანიმუშო კოლექტივია“.

ნაპოლეონ ქარქაშაძე – საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი: „კმაყოფილებით აღვნიშნავ ახალგაზრდა ინსტიტუტის დიდ მიღწევებს. მომავალ სპეციალისტებს დიდი მისია აკისრიათ, მისია, რომელსაც ნამდვილად პროფესიონალები თუ გაართმევენ თავს. სწორედ ამის გათვალისწინებით კეთდება ყველაფერი ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში, რომელიც მძლავრი სამეცნიერო-სასწავლო ცენტრია. მისი რექ“

ტორი. პროფესორი რეზო ჯაბინძე ნამდვილი წინამძღოლია. ჩვენი უნივერსიტეტისა და თქვენი ინსტიტუტის ურთიერთობა იმის საუკეთესო მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება ერთმანეთს არ დაუპირისპირდეს ცენტრი და პერიფერია და შეხმატკბილებულად აკეთოს დიდი საერთო საქმე.

ულრმესი მაღლობა ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს ბატონ ასლან აბაშიძეს. თუ არა ბატონი ასლანის განსაკუთრებული ყურადღება და თანადგომა, ასე მოკლე დროში ამდენს ვერაფრით მოვასწრებდით“.

ალექსანდრე გობრონიძე – ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე: „დიდი მაღლობა მინდა მოვახსენო თბილისიდან ჩამობრძანებულ სტუმრებს, უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრებს, ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრებს, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ სამეცნიერო საბჭოს დღევანდელი სხდომის მუშაობაში და საინტერესო მოსაზრებანიც გამოთქვენ ინსტიტუტის, მისი რექტორის მუშაობის თაობაზე.

მე ერთი იმათგანი ვარ, ვინც ამ ინსტიტუტის პრეზენტაციაში მონაწილეობდა. მაშინ ყველფერი მოშლილი, დანგრეული, საშინელი სანახავი იყო. ახლა თვალნათლივ ვხედავთ, ყველაფერი როგორ სასიკეთოდ შეიცვალა და ამაში უდიდესია ინსტიტუტის რექტორის – რეზო ჯაბინძის წვლილი“.

ბევრი თბილი სიტყვა თქვენს აგრეთვე პროფესორებმა: შაქრო ფალავანდიშვილმა, იური ბიბილეიშვილმა, ომარ თედორაძემ, გაზეთ „აღორძინების“ რედაქტორმა ნუგზარ ჯაფარიძემ.

ამის შემდეგ არავის გაკვირვებია, რომ ფარული კენჭისყრით რეზო ჯაბინძის ინსტიტუტის რექტორად არჩევენ ხმა მისცა სამეცნიერო საბჭოს ყველა დამსწრე წევრმა. მათ დაემატა დოცენტი ედუარდ ფუტყარაძის ინგლისიდან (სამეცნიერო მივლინებაში მყოფი) ფაქსით მიღებული ხმა.

არც ერთი წინააღმდეგი!

სამეცნიერო საბჭოს დიდი აღიარება გულწრფელად მიულოცა ეს ახლად არჩეულ რექტორს, მხარდაჭერა და თანადგომა აღუთქვეს მას ზურაბ ქათამაძემ და ანზორ თხილაიშვილმა, რომლებიც ახლად არჩეულ რექტორს ისინი სპორტული დარბაზის მოსაწყობად საჭირო ხე-ტყის მასალას და სხვა დახმარებას დაპირდნენ.

1999 წლის 1 მარტს გამოიცა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორის, აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძის ბრძანება ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორის დანიშვნის შესახებ:

1. პროფესორი რეზო ხასანის ძე ჯაბინძე დანიშნოს საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორად, როგორც კონკურსით არჩეული (ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს ოქმი №7, 26. 02. 1999 წ.)
2. ეთხოვოს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლეს საბჭოს, დამატაციკოს ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილება.

1999 წლის 23 მარტს გამოქვეყნდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილება ინსტიტუტის რექტორის დამატაციკების შესახებ:

**„აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო
ა დ გ ე ნ ს**

დამტკიცდეს პროფესორი რეზო ხასანის ძე ჯაბინძე საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორის თანამდებობაზე, ამავდეს ინსტიტუტის

სამეცნიერო საბჭოს 1999 წლის 26 თებერვლის სხდომის გადაწყვეტილების საფუძველზე, როგორც კონკურსით არჩეული.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის

უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე.

ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაური ასლან აბაშიძე

(გაზეთი „აჭარა“, 23 მარტი, 1999 წელი).

ვფიქრობ ინტერესს მოკლებული არ იქნება, თუ წარმოვადგენ ჩემს მიერ წარმოთქმულ ინსტიტუტის რექტორის წინასაარჩევნო პროგრამის შემოკლებულ ვარიანტს:

პატივცემულო სამეცნიერო საბჭოს წევრებო!

ქალბატონებო და ბატონებო!

დღევანდელი ამ დიდი ფორუმის ამოსავალი წერტილი და პირადად ჩემი საარჩევნო პროგრამაც მომავალი კვალიფიციური კადრების, სტუდენტი ახალგაზრდობის აღზრდისაკენ არის მიმართული. ჩვენი ძალა, ენერგია და გამოცდილება კვლავაც სასწავლო, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის სრულყოფას, სასწავლო-საწარმოო პრაქტიკის ობიექტების შერჩევას, ახალგაზრდობის ინტელექტუალური და შემოქმედებითი უნარის გაფურჩქნას, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების აღზრდას მოემსახურება. რექტორატი, მიმღები კომისია განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ და კვლავაც დაუთმობენ ღირსეული ახალგაზრდობის მოზიდვას.

ყოველი ახალი სასწავლო წლისათვის სამეცნიერო საბჭოზე განიხილება და შემდგომ მტკიცდება საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის რექტორატთან შეთანხმებული კონტინგენტის მიღების გეგმა, მიმღები კომისიის

შემადგენლობა. მიღების პირობები რამდენიმეჯერ ქვეყნდება პრესაში, ცხადდება ტელევიზიით. საბუთების მიღების პერიოდში, წარმოებს გასაუბრება აბიტურიენტებთან.

მიმღები კომისიის ანგარიშს ღაგეგმილი საკითხების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ პერიოდულად ვისმენთ რექტორატისა და სამეცნიერო საბჭოების სხდომებზე, სათანადოდ შეირჩევა საგამოცდო და საგნობრივი კომისიების შემადგენლობა, განიხილება და მტკიცდება ბილეთები, დროულად დგება გამოცდებისა და კონსულტაციების ცხრილი. მიმღები კომისიის შემადგენლობა, ინსტიტუტის აქტივი ღირსეული ახალგაზრდობის მოზიდვის მიზნით აგიტაციას ეწევა არა მარტო აჭარაში, არამედ მიმღებარე რეგიონებშიც.

ამ და სხვა ღონისძიებების შედეგად ინსტიტუტს აბიტურიენტთა ნაკლებობა არასოდეს განუცდია, არც რაიმე ინციდენტს ჰქონია აღვილი. შედეგები კი ასეთია:

1995-1996 სასწავლო წელს შემოვიდა 354 განცხადება, ჩარიცხული იქნა 335 ახალგაზრდა. 1996-1997 სასწავლო წელს, შესაბამისად - 454 და 427, ხოლო 1997-1998 სასწავლო წელს - 437 და 394. 1998-1999 სასწავლო წელს მიმღებ კომისიაში შემოვიდა 578 აბიტურიენტის განცხადება, ჩაირიცხა 568; აგრობიოლოგიის ფაკულტეტი - 48, ეკოლოგია-სატყეო მეურნეობისა - 46, მექანიზაცია-ტექნოლოგიის - 45, ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობისა კი 72 სტუდენტით შეივსო. დაუსწრებელზე სწავლა კი 357-მა ახალგაზრდამ გააგრძელა. ასე რომ, ბოლო მონაცემებით, ინსტიტუტის დასწრებულ განყოფილებაზე სწავლობს 674, დაუსწრებელზე კი - 1254 სტუდენტი.

საუნივერსიტეტო და შესაბამისად ჩვენი ინსტიტუტის სტატუსმა და ახალმა წესდებამ საშუალება მოგვცა 1998-1999 სასწავლო წლისათვის დამატებით გაგვეხსნა რამდენიმე საბიუჯეტო და არასაბიუჯეტო სპეციალობა. კერძოდ,

დაგემატა მცენარეთა ღაცვის, სამკურნალო მცენარეების მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიის, ფარმაციის, ელექტროფიკაცია-აექტომატიზაციის, საგადასახადო, საბაჟო და საფინანსო საქმიანობის, ხე-ტყის გადამუშავების ტექნოლოგიის, აექტომომსახურების სპეციალობები. ამან ფაქულტეტები და კათედრები გაზარდა: ამჟამად ინსტიტუტში ოთხი დასწრებული და ერთი არასაბიუჯეტო, დაუსწრებელი სწავლების ფაქულტეტია. კათედრების რაოდენობამ კი 18-ს მიაღწია.

პირველივე სასწავლო წლიდან ინსტიტუტი ორსაფეხურიან სწავლებას შეუდგა. ვამზადებთ ბაკალავრის ხარისხის სპეციალისტებს. მომავალში გათვალისწინებულია აგრობიოლოგიის ფაქულტეტის სპეციალობის კურსდამთავრებულთათვის მაგისტრატურის გახსნა... სხვა სპეციალობადამთავრებულები, სურვილის შესაბამისად, მაგისტრატურის კურსს საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტში გაივლიან. უნდა აღინიშნოს, რომ ინსტიტუტის სასწავლო ნაწილმა, სასწავლო-მეთოდურმა საბჭომ, ფაქულტეტის მეთოდსაბჭოებმა შესაბამის კათედრებთან და ფაქულტეტებთან ერთად მნიშვნელოვანი მუშაობა გასწიეს ადგილობრივი რეგიონის შესაბამისად ბაკალავრის სასწავლო გეგმების დამუშავებისათვის. დიდი ძალისხმევა დაგეგმიდა, რათა თითოეული სპეციალობისათვის მოგვემზადებინა ოპტიმალური, სადღეისოდ და სამომავლოდ მისაღები ვარიანტი. ჩვენ არ ეთელით, რომ ეს საბოლოოა, ვიცით, რომ შემდგომი საქმიანობა და თვით ცხოვრება მასში გარკვეულ კორექტივებს შეიტანს. წინადადებებსა და შენიშვნებს ამის კვალობაზე გავითვალისწინებთ.

სწავლების ახლებური მეთოდის დამკვიდრება მარტო ევროპულ განათლებასთან მიახლოება კი არ არის, კვალიფიციური ცოდნის დიფერენციაციას, როცა იქმნება განსხვავება კარგ და ცუდ სპეციალისტებს შორის, ამაღლდება

დიპლომის პრესტიჟი და, რაც მთავარია, რესპუბლიკის სასწავლო და სამეცნიერო ცენტრები კვალიფიციური კადრებით შეივსება, მეტი საშუალება გვექნება, აქტიურად გავოდეთ საერთაშორისო ასპარეზზე, საზღვარგარეთ სტუდენტობა და პროფესორ-მასწავლებლები მივაკლინოთ.

ძირითადი საზრუნავი, რომელიც რექტორატის პროგრამას წითელ ზოლად გასდევს, აკადემიური მოსწრებაა. გულახდილად უნდა ითქვას, რომ სტუდენტთა სწავლების ხარისხი ჯერ-ჯერობით პრობლემად რჩება. იგი ჩამორჩება სასურველ სტანდარტებს, საშუალო საინსტიტუტო ბალი 3,4-მა, ფაკულტეტის მიხედვით კი იგი ასე გამოიყურება: აგრობიოლოგიის - 3,4, მექანიზაცია-ტექნოლოგიის - 3,3, ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობის - 3,4 და ეკოლოგია-სატყეო მეურნეობის - 3,4 ბალი. დასწრებული სწავლების 660 სტუდენტიდან 567 დადებითი შეფასებას იმსახურებს, ფრიადზე სწავლობს 101, ანუ 15 პროცენტი, 133 სტუდენტი, ანუ 20 პროცენტი, კარგოსანია.

კმაყოფილებით მინდა აღვნიშნო, რომ ძირითადად შესანიშნავი, დისციპლინიანი, თავაზიანი და გამრჯე ახალგაზრდობა გვყავს. ბევრ უმაღლეს სასწავლებელში პრობლემა ლექცია-სემინარებზე სტუდენტთა გამოცხადება, ჩვენთან კი ეს საკითხი შედარებით მოწესრიგებულია, ამას ჩვენთან შეთავსებით მომუშავე სხვა სასწავლებლების პედაგოგებიც აღნიშნავენ. წარჩინებულ და კეთილსინდისიერ სტუდენტთა საქმიანობას რექტორატი ჯეროვნად აფასებს. დავაწესეთ 8 სახელობითი სტიპენდია. ლექტორ-მასწავლებელთა დაუღალავი შრომით საქალაქო და რესპუბლიკურ სტუდენტურ დღეებთან დაკავშირებულ სამეცნიერო კონფერენციებში მონაწილეობა მიიღო 30-მა სტუდენტმა.

თავად ინსტიტუტში კი ისინი ფართოდ არიან ჩაბმულნი საგნობრივ წრეებში, კვლევით საქმიანობაში და ყოველწლიურად თავიანთ ნამოღვაწარს სტუდენტთა სამეცნიერო კონ-

ფერენციაზე წარმოაჩენენ. წელს მეოთხეჯერ ჩატარდება სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენცია და, წინასწარი მონაცემებით, მასში 50-მდე ახალგაზრდა მიიღებს მონაწილეობას. ბუნებრივია, მათგან საუკეთესოები წარსდგებიან საქალაქო და რესპუბლიკურ სამეცნიერო კონფერენციებზე. ყველა სტუდენტისათვის საკვალდებულოა შესაბამის კათედრებზე საბაკალავრო ნაშრომის მომზადება, რაც მათ მეცნიერული კვლევის უნარ-ჩვევებს უვითარებს. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი იქნება მიმდინარე სასწავლო წელი, როცა ინსტიტუტის ისტორიაში პირველად შევაჯამებთ ხუთი წლის მუშაობის შედეგებს და გამოვუშვებთ ბაკალავრის დიპლომიან სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებს.

მოკლედ დაუსწრებელი სწავლების სტუდენტთა აკადემიური მოსწრებისა და სწავლის ქირის გადახდის შესახებაც: დაუსწრებელი სწავლების ფაკულტეტის 7 სპეციალობაზე სწავლობს 251 სტუდენტი, ფასიან სექტორზეა – 988; სწავლის ქირის გადახდაში ნაკლოვანებები გვაქვს. ამ პერიოდში გაირიცხა 123 სტუდენტი; როგორც ვხედავთ, მდგომარეობა არასახარბიელოა.

მოდიან ჩვენთან სტუდენტთა მშობლები, ახლობლები, თვით სტუდენტებიც და გეთხოვენ, რამდენიმე ხნით გადაუვადოთ სწავლის ქირის შემოტანა. მიზეზი ერთი და იგივეა – ეკონომიური სიდუხჭირე, უხელფასობა, უმუშევრობა, აუადმყოფობა და ა. შ. მიზეზებს აბა რა გამოლევს? მაგრამ, არის მეორე მხარე, ბიუჯეტში აუცილებელია შესატანები, ინსტიტუტის შემოსავლები და ა. შ. რაც სამეურნეო ანგარიშზე მყოფი სტუდენტებისგან უნდა შეივსოს. უამისოდ შეუძლებელია ნორმალურად მუშაობა.

არის ალტერნატივა, ან გავრიცხოთ ინსტიტუტიდან სტუდენტი, რომელსაც აქვს ერთი და მეტი წლის სწავლის ქირის გადახდის დავალიანება, ან შევიწარმოოთ სპეციალობის

სასწავლო ციკლის შეკერამდე. ყველას გთხოვთ, გამოხატოთ თქვენი დამოკიდებულება ამ მეტად მტკივნეული პრობლემისადმი.

მნიშვნელოვან წარმატებად ვთვლით, აჭარის ზელისუფლებისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრის ბაკურ გულუას მხარდაჭერით, 1996 წელს ინსტიტუტის საბაზო კოლეჯის გახსნას. სწავლების ასეთი ფორმა დიდი ხანია დამკვიდრებულია საზღვარგარეთის მოწინავე უმაღლეს სასწავლებლებში, ჩვენი გამოცდილება ბევრმა გაიზიარა. წლეულს მეორე გამოშვება გვექნება და რჩეული კურსდამთავრებულები ინსტიტუტის ღირსეულ შეესებად მოგვევლინებიან.

მნიშვნელოვანი შედეგებია მიღწეული სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის მხრივ. სამეცნიერო საბჭომ მოისმინა სამი ხალოქტორო და ოთხი საკანდიდატო დისერტაცია, აქედან ერთი საკანდიდატო დისერტაცია უკვე დაცულია.

რექტორატის მხრიდან დიდი ყურადღება ექცევა პროფესორ-მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლებას. ამ ოთხი წლის განმავლობაში ინსტიტუტის თანამშრომლები სამეცნიერო მიეღინებით იყვნენ ისრაელში, გერმანიაში, ინგლისში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, შვეიცარიაში, უკრაინაში, მოსკოვში, ერევანში, ბაქოში.

აღსანიშნავია პროფესორ-მასწავლებელთა გამოსვლები სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციებზე: მოსკოვში, ლონდონში, სანკტ-პეტერბურგში, ტაშკენტში, ბაქოში, თბილისში, ბათუმსა და სხვა ქალაქებში.

ინსტიტუტის ღაარსების მეორე წლიდან ფუნქციონირებს სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოება, შარშან კი სტუდენტური კავშირი ჩამოყალიბდა. ახალგაზრდები არ განიცდიან პოლიტიკური პარტიების გავლენას და ამდენად, უფრო აქტიურად იხინი საინსტიტუტო საქმიანობაში მონაწილეობენ.

მათ უკვე გაიაზრეს, რომ კარგი სპეციალისტი არა მარტო საქართველოს და მის მომავალს სჭირდება, არამედ იგი აუცილებელია საზოგადოებაში საკუთარი ადგილის დასამკვიდრებლად. საბაზრო ეკონომიკამ და კონკურენციამ რადიკალურად შეცვალა სტუდენტების მსოფლმხედველობა.

ემონაწილეობთ სტუდენტურ ოლიმპიადაებში, მზიარულთა და საზრიანთა კლუბების პაექრობებში, სტუდენტურ ღღებთან დაკავშირებულ მრავალმხრივ შემოქმედებით თუ სპორტულ ღონისძიებებში, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ქვეყანა ნორმალური ცხოვრების რიტმში ღგება და ამაშიც ახალგაზრდობა თავის სიტყვას ამბობს.

სტუდენტთა ინტელექტუალური და შემოქმედებითი აქტიურობა მჭიდროდაა დაკავშირებული მათ ფიზიკურ აღზრდასთან. ამ მხრივ რექტორატი, პროფკომიტეტი და შესაბამისი კათედრები ყველაფერს აკეთებენ, რათა მათ შეექმნათ ნორმალური სავარჯიშო პირობები. კეთილმოეწყო ღია სპორტული მოედანი, სადაც შესაძლებელია სხვადასხვა ღონისძიების ჩატარება, მაგრამ საჭიროა მისი სრულყოფა, ამიტომაც ინტენსიურად ღვეიწყეთ მუშაობა. წლების განმავლობაში ორჯერ მოხდა ჩანგრეული სპორტული დარბაზის აღდგენა, მშენებლობისათვის შედგა გადახურვის და კეთილმოეწობის პროექტი. იგი საერთო ჯამში 300 ათასი ლარით ღფინანსებას ითვალისწინებდა. ამის შესახებ არაერთხელ მიემართეთ ზემდგომ ინსტანციებს. იყო დაპირებები, გარანტიები და ჩვენც შეუდღქით საქმეს. საბოლოოდ სპორტული დარბაზის აღდგენა 40.112 ლარი ღჯდა. ახლა ღღის წესრიგში ღგას, ჩვენივე შემოსავლების ხარჯზე უზრუნველყოთ სპორტული დარბაზის ამოქმედება. ვიმედოვნებთ, რომ იგი ერთ-ერთი სოლიდური და კეთილმოეწობილი სპორტული ნაგებობა იქნება დასავლეთ საქართველოში, სადაც შესაძლებელი იქნება საქალაქო თუ რესპუბლიკური სპორტული ღონისძიებების ჩატარება.

მაღალკვალიფიციური სპეციალისტის მომზადება შეუძლებელია თანამედროვე მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და თვალსაჩინოების გარეშე. ამიტომ, ჯერჯერობით, ამ საკითხს მოკლებული ვართ, მაგრამ მომავალს იმედით ვუყურებთ.

ფაკულტეტებისა და კათედრების სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მათ გაიზიარეს ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობა და უფრთხილდებიან არსებულ მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზას, ამასთან, შეძლების ფარგლებში დაიწყეს მისი განახლებაც. მაგალითად, – ბოტანიკა-მცენარეთა ფიზიოლოგიის, სოფლის მეურნეობის მექანიზაციის, ფიზიკა-ინფორმატიკის, ქიმიისა და აგროქიმიის კათედრებზე. დაეიწყებოდა და უახლოეს 2-3 წელიწადში ყველა მაპროფილებელ კათედრას დაეკომპლექტებოდა კომპიუტერებითა და სხვა თანამედროვე ტექნიკური საშუალებებით. შევიძენთ ვიდეოაპარატურას, მოვახდენთ სასწავლო კორპუსის რადიოფიციურებას. ჩვენ გვაქვს საკმაოდ მდიდარი ბიბლიოთეკა, იგი ჩვენივე სახსრებითა და ქველმოქმედთა დახმარებით ახალი ლიტერატურით შეივსო. ვიცით, არც ესაა საკმარისი, კლავიატორებზე მისი შეესება-გამრავალფეროვნებისათვის.

შენობა-ნაგებობებს სარემონტო სამუშაოები ყოველწლიურად ინსტიტუტის ხარჯებით უტარდება. 1995 წლიდან დღემდე ამ მიზნით დაიხარჯა სოლიდური თანხა, პერიოდულად გვიწევს აუდიტორიებისა და კაბინეტ-ლაბორატორიების შეკეთება, გადაკეთება, საკმაოდ დიდ ხარჯებთანაა დაკავშირებული მერხების, მაგიდებისა და სკამების განახლება, ახლის შეძენა, რისთვისაც სულ 18. 858 ლარი დაიხარჯა.

განვაახლებთ და შევაკეთებთ თითქმის გაპარტახებული სააქტო დარბაზი. შევიძინებთ სკამები, მომავალში გათვალისწინებული გვაქვს დარბაზის გადიდება. იგი დღეისათვის 200 კაცზეა გათვლილი და მოთხოვნას ვერ აკმაყოფილებს.

კაპიტალურად შესაკეთებელია ინსტიტუტის სტუდენტთა საერთო საცხოვრებელი. შედგენილი გვაქვს მისი განახლების

პროექტი, სადაც შესასრულებელ სამუშაოთა მოცულობა 300 ათას ლარს აჭარბებს.

გასულ წელს ჩვენივე სახსრებით გადაიჭრა ინსტიტუტის მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობისათვის წყლისმიერი ეროზიის თავიდან აცილების საფრთხე. ეს აღვილი მეწყერულ ზონაშია და დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ნალექების შედეგად ჩამდინარე წყლის მთლიან გატარებას. მოსახლეობამ ამის თაობაზე არაერთხელ მიმართა ხელისუფლებას, რომელმაც პრობლემის მოგვარება ჩვენ დაგვაუალა. ზემოაღნიშნული საკითხი ისე კაპიტალურად და თანაც მინიმალური ხარჯებით გაკეთდა, რომ უკვე არც მოსახლეობას და არც ინსტიტუტის შენობა-ნაგებობას არავითარი საშიშროება არ ემუქრება.

რექტორატი დღენიადაგ ზრუნავს ინსტიტუტის თანამშრომლების საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებისათვის. ბოლო პერიოდში, ჩვენივე ძალებით ოთხ თანამშრომელს გამოუყავით ბინა, ექვსს კი გაუუმჯობესეთ საშინაო პირობები. შესაძლებლობის ფარგლებში მათ სამშენებლო მასალებით ვეხმარებით.

გადაწყვეტილი გვაქვს, პირველი საერთო საცხოვრებლის ტერიტორიაზე 24-ბინიანი სახლი ავაგოთ. ძველი საერთო საცხოვრებლები ამორტიზებულია. მისი კაპიტალური შეკეთების საშუალება კი ჯერჯერობით არ გვაქვს. მნიშვნელოვან წარმატებად მიგვაჩნია ის, რომ პროფესორ-მასწავლებლები უფასოდ სარგებლობენ ტრანსპორტით. შევიძინეთ ორი ფორდის მარკის მიკროავტობუსი, რომლებიც თანამშრომლებსა და სტუდენტებს ემსახურება.

როგორც აღვნიშნეთ, ჩვენი ინსტიტუტი ქალაქს 10 კილომეტრითაა დაცილებული. სატრანსპორტო მომსახურების გაუმჯობესების მიზნით მივმართეთ ბათუმის მერიას, სადაც გვირჩიეს შევხედროდით გურამ კეკელიძეს, რომელსაც და-

წყებული ჰქონდა მუშაობა ახალ მარშრუტზე მძღოლებისა და მიკროავტობუსების შერჩევისათვის. მან, როგორც ბრიგადირმა, გულისყურით მოგვისმინა და გვითხრა, რომ აპირებს ქალაქის ფარგლებში ხაზის გახსნას, მაგრამ რაზან ინსტიტუტი ახალდაარსებულია და ამ მიმართულებით არაა რეგულარული მიმოსვლა, იგი თავისი მძღოლებით მოემსახურება მათ და აქაური მოსახლეობაც კმაყოფილი დარჩება.

მართლაც, 150-ე მარშრუტზე 30-მდე მიკროავტობუსი გამოდის ყოველდღიურად. მძღოლების საქმიანობით კმაყოფილნი არიან პროფესორ-მასწავლებლები და სტუდენტები, რადგან პედაგოგებისათვის მგზავრობა უფასოა, ხოლო სტუდენტები თითქმის საფასურის ნახევარს იხდიან.

ისიც მინდა მოგახსენოთ, თუ როგორ მესახება ინსტიტუტის განვითარების პერსპექტივები. მალე შეეახიჯებთ 21-ე საუკუნეში. მესამე ათასწლეულის დასაწყისი, როგორც ვარაუდობენ, სათავეს დაუდებს მეცნიერებისა და ტექნიკის ახალ მიღწევებს. ამიტომაც, უპირველეს ყოვლისა, უნდა განვსაზღვროთ, შევძლებთ თუ არა სპეციალისტების მომზადებას საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე? გადაიქცევა თუ არა ჩვენი სასწავლებელი აგრარული განათლებისა და მეცნიერების ერთ-ერთ მოწინავე კერად? შევძლებთ თუ არა ჩვენი მაპროფილებელი დარგების წინამძღოლობას?

ცხადია, მარტო სურვილითა და ლამაზი სიტყვებით საქმე არ გაკეთდება. საჭიროა, კიდევ ერთხელ განვჭვრიტოთ შესაძლებლობები, მაქსიმალური მონდომება და შემართება ჩავაქსოვოთ სასწავლო-სამეცნიერო პროცესის სრულყოფაში, რომ ინსტიტუტის ავტორიტეტი საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე ამაღლდეს.

ბრძენაკაცს უთქვამს: „იზინტ წყაროს წყალს სეაშს, მის სათავეზეც უნდა იზრუნოს“. ეს თქმა სხვა არაფერია, თუ არა მოწოდება წარსულის აუცილებელი პატივისცემისა, წინაპართა ღვაწლის დაფასებისა და კაი ყმის არდავიწყებისა. აბა, როგორ

შეიძლება, არ გავიხსენოთ და შესაბამისი პატივი არ მივაგოთ ნური ნიფარაძეს, ალექსანდრე ჭირაქაძეს, მიშა ლუტიძეს, მიხეილ ქუთარაძეს, რამიზ სანიკიძეს, თენგიზ ჯინჭარაძეს, მამია ვარშანიძეს, ივანე ცქვიტინიძეს, ოპერ აბაშიძეს, მიშა ლოშაძეს, თამარ დემეტრაძეს. ცოცხალ პემატიანეებს – გივი დოლიძეს, შალვა სირაძეს, ოთარ ახვლედიანს, ქეთევან ბალანჩივაძეს, ნანა ჭირაქაძეს, ეთერ ტოგონიძეს, შოთა ხარაზიშვილს.

არაერთხელ გვეწვივნენ სახელოვანი მეცნიერები, მწერლები, მსახიობები თბილისიდან, სტუმრები – ამერიკიდან, გერმანიიდან, თურქეთიდან, ინგლისიდან, ინდოეთიდან, ლიბიიდან, ეგვიპტიდან, პოლანდიიდან, ჩინეთიდან. შთაბეჭდილება ამერიკის შეერთებული შტატების მერლინდის უნივერსიტეტის პროფესორ თომას ფრეცის შთაბეჭდილების წიგნში ჩაწერილი შემდეგი სიტყვები: „მსოფლიოს 60 ქვეყანაში და 100-მდე უმაღლეს სასწავლებელში ვარ ნამყოფი, მაგრამ ასეთ სისუფთავეს, დისციპლინას და წესრიგს არსად შევხვედრივარ“. ეს ჩვენთვის მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისითაც, რომ უცხო სპეციალისტების თვალთ დანახული შეფასება მეტს გვაეალებს სამომავლოდ.

ჩვენს საქმიანობას კოორდინაციას უწევს რექტორატისა და სამეცნიერო საბჭოს სხდომები, რომელთა სამუშაო გეგმები მტკიცდება ყოველი სასწავლო წლის დასაწყისში და თანმიმდევრობით მოწმდება გეგმური და მიმდინარე საკითხების შესრულება. როგორც წესი, თვეში ორჯერ იმართება რექტორატის, ხოლო ერთხელ სამეცნიერო საბჭოს სხდომები. ორშაბათობით ტარდება რექტორის ოპერატიული თათბირი, ხოლო მიცემული დავალების შესრულების ანგარიში მოისმინება შემდგომ თათბირზე. სისტემატურად ტარდება ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოების, მეთოდ-საბჭოების და ინსტიტუტის მეთოდსაბჭოს სხდომები, სადაც აქტუალური საკითხები განიხილება.

ინსტიტუტის ავტორიტეტის შესანარჩუნებლად დიდი მნიშვნელობა აქვს თაობათა უმტკივნეულო ცვლას. ის, რის გაკეთებასაც ჩვენ ვერ შევძლებთ, უნდა შეძლონ მომდევნო თაობებმა და ამაში ინსტიტუტი მაქსიმალურად შეუწყობს ხელს. საჭიროა გაავაძლიეროთ უცხოური ენებისა და კომპიუტერის სწავლება. მომავალი საუკუნის მეცნიერება სხვა პრობლემებსაც დააყენებს და საამისოდაც მზად უნდა ვიყოთ. მეტი ღრო უნდა დაეთმოს სტუდენტებთან ურთიერთობების ინდივიდუალურ ფორმებს. მათ უნდა გასწავლოთ საჭირო ინფორმაციის რაც შეიძლება სწრაფად მოპოვების ხერხები და მეთოდები, დაეძლიოთ ტექნიკური ჩამორჩენილობის ღონე.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუეთმოთ სტუდენტთა მაგისტრატურაში სწავლებას. საჭიროა აქედანვე ეფექტურთ მაპროფილებელ კვლევით დაწესებულებებთან ურთიერთობაზე. უნდა შევისწავლოთ მათი სამეცნიერო პოტენციალი, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და სხვა პარამეტრები, რაც საჭიროა მაგისტრის მოსამზადებლად.

21-ე საუკუნეში ჩვენ უფრო თამამად უნდა გავიღეთ საერთაშორისო ასპარეზზე. მივიღოთ მონაწილეობა კონფერენციებსა და სიმპოზიუმებში, ვითანამშრომლოთ საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალების რედაქტორებთან, ვეძებოთ გრანტები ერთობლივი კვლევისათვის, მოვახდინოთ თანამშრომელთა, ასპირანტთა და სტუდენტთა გაცვლა. მომავალში ჩვენი ფინანსური შესაძლებლობები ალბათ, მოგვცემს იმის საშუალებას, საზღვარგარეთ თანამშრომლებიც მივაველინოთ.

წელს სრულდება აჭარაში აგრარული სასწავლებლის დაარსების 75 და ინსტიტუტის გახსნის 5 წლისთავი. თამამად შეგვიძლია, თვალი გავუხწოროთ წარსულს, ვინაიდან ჩვენი საქმიანობით კიდევ უფრო წინ წავეწიეთ წინაპრების მიერ დაწყებული საქმე. ახალი სასწავლებელი სარგებლობს დამსახურებული ავტორიტეტით არა მარტო აჭარაში, არამედ

მიმდებარე რეგიონებში და ეს იმ შრომითი კოლექტივის გარ-
ჯის შედეგია, რომელიც კვლავაც მრავალჯერ იტყვის თავის
სათქმელს რესპუბლიკის აღმშენებლობაში. მაგრამ არ ვი-
ქნებით სწორი, თუ არ ან ვერ დავინახავდით იმ თანადგომას,
მხარდაჭერას, ზრუნვას, რასაც ჩვენს მიმართ იჩენენ აჭარის
ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო, მისი თავ-
მჯდომარე, რესპუბლიკის მეთაური ბატონი ასლან აბაშიძე,
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე ბატონი ალექს-
ანდრე გობრონიძე, მინისტრთა საბჭო, ცალკეული სამინისტ-
როები და უწყებები. ჩვენ ხომ ადგილობრივი ბიუჯეტიდან
უფინანსდებით და ჯერ არ ყოფილა შემთხვევა, ხელფასი,
თუნდაც, ერთი კვირის დაგვიანებით მიგვეღოს, პირიქით კი
ხშირად ხდება. მაღლობა აჭარის ხელისუფლებას ამისათვის.
მთელი ორი ათასკაციანი კოლექტივი სრული შემადგენლობით
მუდამ მხარს დაუჭერთ მათ და ერთად ვიბრძოლებთ რეგი-
ონის შემდგომი აყვავებისათვის.

არ გვაქვს უფლება, ასევე დიდი მაღლობა არ მოვახსენოთ
საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის რექ-
ტორს აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძეს, პრორექტორებს,
პროფესორებს, დეკანატებს, კათედრებს, რომლებიც ყოველნა-
ირად გვიმართავენ ხელს.

უნივერსიტეტის რექტორატის ჩვენდამი ზრუნვის კიდევ
ერთი დადასტურებაა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მე-
თაურისადმი ახლახან გამოგზავნილი წერილიც, რომელიც სა-
ქართველოში უმაღლესი აგრარული განათლების 75 და აგ-
რარული უნივერსიტეტის 70 წლისთავთან დაკავშირებით,
ჩვენი ინსტიტუტის დეაწლმოსილი მეცნიერების, პედაგოგე-
ბისა და ხელმძღვანელების მთავრობის ჯილდოებზე წარდგ-
ენას, დოცენტისა თუ პროფესორის მაღალი წოდების მინ-
იჭებას ითვალისწინებს.

მაღლობა ყველა თანამშრომელს თანადგომისათვის,
ერთობლივი, დაუღალავი შრომისათვის. თუ არა ის

მხარდაჭერა, რასაც პირადად ვგრძნობდი თქვენგან ყოველ-
დღიურ საქმიანობაში. ცხადია, მარტო მე ვერაფერს მიუ-
აღწევდი და გაეკეთებდი. მჯერა, რომ ასეთი ურთიერთობა
კელაუაც გაგრძელდება, რადგან მიღწეულით დაკმაყოფილება
არ გეჩვევია, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მომავალ თაობას
მეცნიერების საფუძველს ვაზიარებთ და ამ პროცესში ჩვენც
ვიზრდებით. გაეხსენოთ ფიხტეს შეგონება: „დაე, მეცნიერმა
მაშინვე დაივიწყოს ის, რაც გააკეთა და მუდამ იფიქროს იმა-
ზე, კიდევ რა აქვს გასაკეთებელი“.

გპირდებით, რომ ყოველთვის ვიქნები თქვენთან ერთად
ლხინსა და ჭირში, მივიღებ აქტიურ მონაწილეობას იმ
საქართველოს მშენებლობაში, რომელშიც უნდა იცხოვრონ ჩე-
ენმა შეილებმა, შეილიშვილებმა, თქვენი მხარდაჭერა იქნება
ჩემთვის ყველაზე დიდი ჯილდო და სტიმული მომავალი
წარმატებული საქმიანობისათვის“.

* * *

ნათქვამია, კეთილი საქმე უკვალოდ არ ჩაივლისო. საქარ-
თველოს პრეზიდენტმა საიუბილეო დღეებში ინსტიტუტის
მოწინავე პროფესორ-მასწავლებელთა ჯგუფი ორდენებითა და
მედელებით დააჯილდოვა. გამოეცხადათ მადლობები. ღირსების
ორდენი მე გადმომეცა, ღირსების მედლით დაჯილდოვდნენ
პრორექტორი, პროფესორი იური ძირკვაძე და ვეტერანი პედაგ-
ოგი, დოცენტი ნანა ჭირაქაძე; პრეზიდენტის მადლობა
გამოეცხადათ სასწავლო ნაწილის უფროსს, დოცენტ შოთა
ხარაზიშვილს; საბაზო კოლეჯის გამგეს, დოცენტ ლამარა
ლორეას, ისტორიის კათედრის გამგეს, დოცენტ ნაზი ჯაბნიძეს.
გაგვახარა პროფესორ ნათელა ღუმბაძის საქმიანობის დაფასებამ,
მას აკაკი წერეთლის სახელობის პრემია მიენიჭა.

1999 წლის დასაწყისში, ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს გადაწყვეტილებით ჩავატარეთ საიუბილეო სამეცნიერო სესია, რომელიც ღიდი ქართველი მეცნიერის, ჩაის კულტურის გამოჩენილი სელექციონერის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრის, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის ქსენია ბახტაძის დაბადების 100 წლისთავს მიეძღვნა. საამისოდ შედგა მრავალფეროვანი და საინტერესო პროგრამა, რომლის განხორციელება აგრობიოლოგიის ფაკულტეტის კათედრებმა ითავეს. იუბილარის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის, სამეცნიერო კვლევის შედეგებსა და მის მნიშვნელობას მიეძღვნა ლექციათა ციკლი. გადაწყდა, ინსტიტუტის სასწავლო ნაკვეთში, თვალსაჩინო ადგილას გაშენდეს ქსენია ბახტაძის მიერ გამოყვანილი და დარაიონებული ჩაის ჯიშთა კოლექცია.

საიუბილეო სამეცნიერო სესიის მუშაობაში მონაწილეობდნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, აკადემიკოსი ალექსანდრე გობრონიძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრი პროფესორი ნანი გუგუნავა, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი ანზორ თხილაიშვილი, ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების გენერალური დირექტორი, აკადემიკოსი ვალერიან ცანავა, ამავე გაერთიანების განყოფილების უფროსი, აკადემიკოსი შოთა გოლიაძე, დოცენტი დავით ვარდუკაძე, ჩაქვის ფილიალის დირექტორი, დოცენტი ანზორ ბეჟანიძე, ამავე ფილიალის განყოფილების გამგე, პროფესორი ვახტანგ კუტუბიძე, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, ბათუმის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორები – ანზორ ღიასაშიძე, შაქრო ფალავანდიშვილი, ოთარ შაინიძე, დოცენტი თემურ გოგმაჩაძე, ბათუმის სუბტროპიკული კულტურების შენახვა-გადამუშავების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, აკადემიკოსი ლევან ლაზიშვილი.

საიუბილეო სამეცნიერო სესიის მონაწილეები მოწონებით შეხვდნენ სამეცნიერო საბჭოს გადაწყვეტილებას – ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების აუდიტორიას მიენიჭოს აკადემიკოს ქსენია ბახტაძის სახელი.

მოხსენება – „აკადემიკოსი ქსენია ბახტაძე და მისი სამეცნიერო მემკვიდრეობა“ – წაიკითხა ინსტიტუტის პრორექტორმა სამეცნიერო დარგში, ქსენია ბახტაძის აღზრდილმა, პროფესორმა გივი ჯინჭარაძემ. დიდი ინტერესით მოისმინეს პროფესორ ვახტანგ კუტუბიძის მოხსენება – „აკადემიკოსი ქსენია ბახტაძე და ჩაის ახალი სელექციური ჯიშები“. სამეცნიერო სესიაზე საინტერესო მოგონებებით გამოვიდნენ აკადემიკოსები-მამია გოგოლიშვილი, ვალერიან ცანავა, შოთა გოლიაძე, ლევან ლაზიშვილი, შაქრო ფალავანდიშვილი, „საიუბილეო სესიის მონაწილეებს მიესალმა სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტექნოლოგიის მეოთხე კურსის სტუდენტი, აკადემიკოს ქსენია ბახტაძის სახელობის სტიპენდიატი ნანი ღუმბაძე. სტუდენტებმა წარმოადგინეს ლიტერატურულ-მხატვრული კომპოზიცია თემაზე: „ბუნების მესაიდუმლეს – ბუნების ქომაგებისაგან“.

* * *

მანამდე კი, 1999 წლის 7 იანვარს, ბათუმის ილია ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო თეატრში გაიმართა სტუდენტი-ახალგაზრდობის საშობაო შეხვედრა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურ ასლან აბაშიძესთან. იგი წარიმართა დევიზით: „რანი ვიყავით, რანი ვართ, რანი ვიქნებით“. აი, რას წერ-

და იმ დღეებში ჩვენი პრესა: „ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის წარსულზე, აწმყოსა და მომავალზე ნაამბობში ოსტატურად იყო ჩაქსოვილი ქართული ხალხური ცეკვები და სიმღერები. სტუდენტების ხელოვნებამ მოხიბლა მაყურებელი“ (გაზეთი „აჭარა“, 1999 წლის 12 იანვარი).

სამეცნიერო სესია მიემდღნა გამოჩენილი ქართველი მწერლისა და მეცნიერის, ჩვენი კუთხის დიდი შვილის, აბუსერისძე ტბელის დაბადების 800 წლისთავს, რომელშიც სტუდენტ ახალგაზრდობასთან და ლექტორ-მასწავლებლებთან ერთად მონაწილეობდნენ ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს, მთავრობისა და ინტელიგენციის წარმომადგენლები. ამ თარიღის აღსანიშნავად აგრობიოლოგიის ფაკულტეტის წარმოების ტექნოლოგიის მეორე კურსის სტუდენტებმა თავიანთი კურატორის, დოცენტ დავით გვიანაძის ხელმძღვანელობით, მდინარე სხალთისწყლის ხეობაში სასწავლო-ეთნიკური ექსკურსია მოაწყვეს, რომლის მიზანი იყო ამ ხეობის ღირსშესანიშნავი ძეგლების, სხალთის ტაძრის ნახვა, მცენარეულობის გაცნობა, ასევე სხიხანის ციხეზე, სადაც მე-12 საუკუნეში მოღვაწეობდა დიდი ვარსკვლავთმცოდნე. ექსკურსიის მონაწილენი დაესწრნენ დიდი მამულ-იშვილის საიუბილეო ზეიმს და ინსტიტუტში დიდი შთაბეჭდილებებით დაბრუნდნენ.

* * *

როგორც უკვე ითქვა, მეოთხე სასწავლო წელს საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა ინსტიტუტის პრორექტორმა იური ძირკვაძემ, მან თბილისიდან სოფლის მეურნეობის მექანიზაცი-ავტომატიზაციის კათედრაზე ლექციების წასაკითხად მოწვეულ აკადემიკოს რევაზ მაზარობლიძესთან ერთად დაიწყო ახალი ტექნიკური საშუალებების შექმნა.

დამზადდა ჩაის მძიმედ სასხლავი აპარატი, იგი ჩვენს ინსტიტუტში შეიქმნა და საავტორო უფლებაც მიიღო. აპარატი მონტაჟდება – „ბელორუსი“ და „დტ-75“ მარკის ტრაქტორებზე. იგი სამუშაოს ასრულებს 25 გრადუსამდე დაქანებულ ფერდობებზე – განივი მიმართულებით, ხოლო ზემოდან ქვემოთ უფრო დამრეც ფერდობებზეც. ტრაქტორისათვის მიუდგომელი ფერდობებისათვის ინსტიტუტის უფროსმა მასწავლებელმა, მაძიებელმა იროდი ზოიძემ ხელით სამართავი აპარატის შემუშავებაზე დაიწყო მუშაობა.

ამ აპარატით მცენარის გასხვლასთან ერთად ნასხლავი ქუცმაცდება და მისი გამოტანისათვის ხარჯები არაა საჭირო. დაქუცმაცებული მასა მულჩის სახით ხელს უწყობს ნიადაგში ტენისა და ტემპერატურის შენარჩუნებას, ყოველი ჰექტარი 20-25 ტონა ორგანული მასით მდიდრდება. გასხლულ ფართობზე გაადვილებულია აგროტექნიკურ ღონისძიებათა ჩატარება და მრავალწლიან სარეველებთან (გრაკლა, იელი, ხეჭრელი, ეკალბარდი) ბრძოლა. შესაძლებელია გასხვლის რეგულირება 5,15 და 25 სმ სიმაღლეზე მიწის ზედაპირიდან. მძიმედ გასხლული პლანტაცია ივნის-ივლისში იძლევა პირველ ვეგეტაციას. თავდაპირველად, ნაზი ღუყების დაზიანების თავიდან აცილების მიზნით, 4 წლის განმავლობაში შეიძლება პარკოსანი თუ სხვა კულტურების გამოთესვა, რაც მცირემიწიანი რეგიონებისათვის მხედველობაშია მისაღები.

დიდია ეკონომიკური ეფექტიც. მაგალითად, ერთი კაცდღის ანაზღაურებაზე პირობითად 7 ლარს იძლევა. ამ მანქანის გამოცდა ჩაქვის მეჩაიეობის სახელმწიფო მეურნეობაში აჭარის უზენაესი საბჭოს აგრარული, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების საკითხთა კომისიის თავმჯდომარის, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორის რეზო მანველიძის, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილის ანთაზ ქიქავას, ინდოეთის ცნობილი ფი-

რმის მენეჯერის, ჩაის სპეციალისტ სანჯაი გუხას, ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობის და სურსათის სამინისტროსა და ინსტიტუტის ხელმძღვანელი მუშაკების თანდასწრებით მოეწყო და მაღალი შეფასებაც დაიმსახურა.

ამ წარმატებებში გარკვეული წვლილი შეიტანეს ჩვენი ინსტიტუტის წამყვანმა მეცნიერებმა, პროფესორებმა გივი ჯინჭარაძემ, აკაკი ბაჯელიძემ და ვახტანგ კუტუბიძემ.

მეოთხე ათეული წელია ბატონი გივი ემსახურება ციტრუსოვანი კულტურების აღმავლობას. 1977 წელს დაიცვა საკანდიდატო, ხოლო 1994 წელს სადოქტორო დისერტაციები. მას წილად ხვდა ბედნიერება, ემუშავა აკადემიკოს ქსენია ბახტაძის გვერდით. გამოქვეყნებული აქვს 70-მდე სამეცნიერო შრომა და ოთხი მონოგრაფია. გივი ჯინჭარაძეს დიდი ღვაწლი მიუძღვის სამამულო მეციტრუსეობის განვითარებაში. ცნობილია, რომ საქართველოში შემოტანილი მანდარინის 10 ჯიშიდან ჩვენი სუბტროპიკული ზონის მკაცრ პირობებს შეეგუა ხუთი, მაგრამ ბაღების გაშენებისას სათანადო ყურადღება არ ეთმობოდა ჯიშობრივი სიწმინდის დაცვას. ამის გამო ისინი ერთმანეთში აირია და მათი გარჩევა შეუძლებელი გახდა. ბაღები აჭრელდა. ჯიშები ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავდებოდნენ მსხმოიარობის პერიოდულობით, მოსავლიანობით, ზრდა-განვითარების თავისებურებებით, ყინვაგამძლეობით და სხვა. ნერგების გამოსაყვანად კალმების აღება ყოველგვარი აპრობაციის გარეშე ხდებოდა. დაკვირვებამ ცხადყო, რომ სტანდარტული კალამი არამსხმოიარე ხეზე უფრო მეტია, ვიდრე უხვმსხმოიარეზე, ამიტომაც წლითიწლობით მატულობდა უმოსავლო ნარგავთა რაოდენობა, ეცემოდა საპექტარო მოსავლიანობა. მისი ინიციატივით, 1967 წლიდან, მანდარინის ჯიშების გამოყვანა ჩაქვის ფილიალში მეცნიერულ საფუძველზე წარმოებს, შესწავლილი და გამოყოფილი მცენარეებიდან 1970-1972 წლებში გააშენეს რვა პექტარი მანდარინის სადედე ბაღი. მეცნიერი იკვლევდა, თუ რა

ხარისხით გადაეცემა დედა მცენარეს მემკვიდრული ნიშან-თვისებები, შეისწავლა სადღე მცენარეებზე სამყნობი კალმების გამოსავლიანობა და ხარისხი, მათზე სასუქების დოზების გავლენა და სხვადასხვა საკითხები. დაადგინა, რომ მანდარინის სადღე ბალში უხვი და რეგულარულად მსხმოიარეა 83, საშუალო მსხმოიარე – 12, უმოსავლო კი – 5 პროცენტი.

1980 წლიდან გივი ჯინჭარაძის მიერ გამოყოფილი №850, №830, №457 ფორმები სახელმწიფო ჯიშთა გამოცდას გადის ჩაქეში, ოზურგეთში, კოხორაში, გაგრაში, აზერბაიჯანის რესპუბლიკაში და პრაქტიკოსების მოწონებასაც იმსახურებს, მით უმეტეს, რომ ისინი 2-2,5-ჯერ მეტ მოსავალს იძლევა.

მინდა კიდევ ერთი მეცნიერი, პროფესორი აკაკი ბაჯელიძე წარმოგიდგინოთ. 1952 წელს წარჩინებით დაამთავრა საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, სწავლულ-აგრონომის კვალიფიკაცია მიიღო და ჩაირიცხა ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების საკავშირო-სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტურაში. 1959 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია. დიდხანს მუშაობდა აღნიშნულ ინსტიტუტში აგროქიმიკ-ნიადაგმცოდნეობის განყოფილებაში. 1962 წლიდან ქობულეთის სამკურნალო მცენარეთა საკავშირო-სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ამიერკავკასიის ზონალურ საცდელ სადგურში მემცენარეობის განყოფილების გამგეა. 1968 წლიდან ამავე სადგურის დირექტორის მოადგილედ ინიშნება სამეცნიერო დარგში.

იგი მრავალი საკავშირო და საერთაშორისო სამეცნიერო ყრილობის, კონფერენციის, ბოტანიკური ბაღების სამეცნიერო სესიის მონაწილე და მომხსენებელია. ამჟამადც არის საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ფარმაკოქიმიის ინსტიტუტის ქობულეთის სამკურნალო მცენარეთა საცდელი სადგურის მეცნიერ-კონსულტანტი და სამეცნიერო საბჭოს წევრი.

გამოქვეყნებული აქვს 60-მდე სამეცნიერო შრომა, ორი მეტოდური სახელმძღვანელო, ერთი მონოგრაფია, არის ორი

გამოგონების ავტორი. ეხმარება და კონსულტაციებს უწევს ინსტიტუტის ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკებს.

მკითხველს, ასევე, მინდა მოვუთხრო კიდევ ერთ ცნობილ მეცნიერზე – პროფესორ ვახტანგ კუტუბიძეზე, რომელიც ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების ჩაქვის ფილიალის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელია, არის ერუდირებული და ფართო დიაპაზონის მქონე მეცნიერი, პედაგოგი, ცნობილი სელექციონერი, რომელიც დიდი რუდუნებითა და წარმატებით აგრძელებს აკადემიკოს ქსენია ბახტაძის მიერ დაწყებულ საქმეს.

1997 წლიდან კეთილსინდისიერად და აქტიურად მოღვაწეობს საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში, სადაც ნაყოფიერი სამეცნიერო-კვლევითი და ასპირანტების მომზადებაში გაწეული მუშაობისათვის, 1999 წელს მიენიჭა პროფესორის წოდება.

მისი სამეცნიერო კვლევის ძირითადი ობიექტი იყო და არის ჩაის კულტურა, მან გამოიკვლია სელექციური ჰიბრიდების გენერაციული თვისებები. მოსწავლე და სტუდენტი ახალგაზრდობისათვის გამოსცა ბროშურა „რა უნდა იცოდეს ნორჩმა მეჩაიემ“ და მონოგრაფია „ჩაის კლონური სელექცია“.

ვახტანგ კუტუბიძე 100-მდე სამეცნიერო და 120-მდე საგაზეთო სტატიის ავტორია, აქტიურად თანამშრომლობს პრესაში მეცნიერების უახლესი მიღწევების პოპულარიზაციისათვის. ჩვეული ენერგიით იღვწის ქართული ჩაის ღიდების აღდგენისათვის და საერთოდ სუბტროპიკული მემცენარეობის წინსვლისათვის. ამ ბოლო წლებში ინტენსიურად მუშაობს ახალი კულტურების – აქტინიდიისა და სტევიის ჩვენს პირობებში შესწავლისა და წარმოებაში დანერგვისათვის.

ჩვენმა ინსტიტუტმა ბევრი ღირსეული პიროვნება დააფასა, მაგრამ სულ სხვა იყო გამოჩენილ მეცნიერთან და ღირსეულ მოქალაქესთან, ახალგაზრდობის მრავალი თაობის მეკვლესა და დამრიგებელთან, მაღალი ზნეობის ინტელიგენტთან, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბათუმის ნიკო ბერძენიშვილის სახელობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორთან, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტთან, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორ, აკადემიკოს დავით ხახუტაიშვილთან შეხვედრა. სამწუხაროდ, იგი უდროოდ გამოაკლდა ქართველ მეცნიერთა ღებდებულ კოპორტას. მისი გარდაცვალებით გამოწვეული გულ-სტკივილი 1999 წლის 3 მარტს, გაზუთ „აჭარაში“ გამოვხატე:

„კარგი ადამიანი რომ წავა ამ ქვეყნიდან, იტყვიან – ოჯახს, სანათესაოს და სამეგობროს დააკლდაო; ბატონი დავით ხახუტაიშვილი კარგი ადამიანი, ღიდი მეცნიერი და ნაღდი მამულიშვილი საყვარელ ბათუმს, მთელ აჭარასა და სრულიად საქართველოს დააკლდა. იგი ჩეხოვის ბრძნულ სიტყვებს: „ადამიანი გონებით – ნათელი, ზნეობით – წმინდა, ფიზიკურად ფაქიზი უნდა იყოს“ – სრულად განასახიერებდა და ასეთივედ დარჩება თითოეული ჩვენგანის მეხსიერებაში.

დავით ხახუტაიშვილი იყო საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პირველი წევრ-კორესპონდენტი აჭარიდან. ყველა სიკეთეს, რაც ჩვენში ხდებოდა, ღიდი სიხარულით იზიარებდა, ამიტომაც გვესტუმრა და წრფელი გულით მოგვილოცა ინსტიტუტის დაარსება, მერე კი ჩვენ ვაპირებდით მისთვის საიუბილეო საღამოს მოწყობას – თარიღზეც შევთანხმდით. წიგნიც მაჩუქა ავტოგრაფით, მაგრამ განგებად არ დაგვაცალა და ვრცელი საიუბილეო სიტყვა ამ პატარა სამგლოვიარო განაცხადით შეგვიცვალა, რომელშიც ჩემი და მთელი ორიათასკაციანი კოლექტივის ღიდი სევდის ჩატევას ვცდილობთ.

ჩვენი კუთხის მიწა გულს უშლიდა ბატონ დავითს და ისიც მერე მთელ ქართველ, და არა მარტო ქართველ საზოგადოებას, უმხელდა საუკუნეთა სიღრმეში მიმალულ საიდუმლოს. იყო იმ მიწის პატრონი და დამფასებელი, ახლა რომ თავად ჩაიკრავს გულში, მსუბუქად გადაეყრება და სამუდამო ჭირისუფლად გაუხდება...

ვემშვიდობებით იმ ზნემაღალ, სპეტაკ სახელს, საიქიოში რომ წაიღო სახელოვნად, ვეფერებით იმ საქმესა და სახელს, აქ რომ დაგვიტოვა ჩვენი მომავლის სასინჯ კვად და იმედად“.

* * *

ამ ოთხი წლის მანძილზე ჩვენს ინსტიტუტს თავის მოსაწონებელი ბევრი რამ ჰქონდა: მოვაწესრიგეთ ორგანიზაციული საკითხები, შევქმენით მტკიცე მატერიალური ბაზა, ჩავატარეთ მრავალი ღონისძიება, კონფერენცია და საიუბილეო საღამო, მაგრამ ჩვენი უმთავრესი მიზანი მაღალკვალიფიციური კადრების გამოშვება გახლდათ. როგორც ინსტიტუტის გახსნის დღეს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ ასლან აბაშიძემ ბრძანა, პირველ ნერგებს ოთხი წლის შემდეგ უნდა მოეცათ ნაყოფი. ეს ოთხი წელიც გავიდა, ნაყოფით დაიხუნძლა ცოდნის ხე, რომლისთვისაც ამ დროის განმავლობაში არც წყალი მიგვიკლია და არც – ჟანგბადი, არც – სიყვარული და არც – სითბო.

დიახ, ნაყოფიერად განვლო პირველმა ოთხმა წელიწადმა, ინსტიტუტში დაიწყო პირველი უმაღლესი კვალიფიკაციის სპეციალისტების გამოშვებისათვის მზადება. დებულების შესაბამისად, ჩვენგან წარდგენილი მასალებით, საქართველოს განათლების სამინისტროს 1999 წლის 4 ივნისის №307 ბრძანების საფუძველზე, საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის სახელმწიფო საატესტაციო კომისიების თავმჯდომარეებად დაინიშნენ: სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ტექნოლოგიისა და აგროეკოლოგიის

სპეციალობაზე – ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი შაქრო ფალავანდიშვილი; სატყეო-სამეურნეო სპეციალობაზე – ბათუმის ბოტანიკური ბაღის უფროსი მეცნიერ-მუშაკი, ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი, ზურაბ მანველიძე; ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების ტექნოლოგიის სპეციალობაზე – საქართველოს სუბტროპიკული ნაყოფის შენახვა-გადამუშავების სამეცნიერო-კვლევითი და სასწავლო ტექნოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელი, ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი ლევან ლაზიშვილი; საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების სპეციალობაზე – ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის კათედრის გამგე, აღრიცხვა-ანგარიშების სიახლის დანერგვის რეგიონული ცენტრის ხელმძღვანელი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი მაია ფეიქრიშვილი.

პირველი გამოცდა ტარდება მაპროფილებელ დისციპლინაში – ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიაში. დელავენ კურსდამთავრებულებიცა და სახელმწიფო საატესტაციო კომისიის წევრებიც. გამოცდაზე გადის თექვსმეტი სტუდენტი. პირველებმა თავი გამოიჩინეს: პრეზიდენტისა და საერთაშორისო სოროსის პრემიის ლაურეატმა გიორგი ჯაბნიძემ, რესპუბლიკურ კონფერენციებში გამარჯვებულმა მანუჩარ ნიჟარაძემ, ფრიადოსნებმა ნანა დუმბაძემ, ბეგლარ ჯაფარიძემ და სხვებმა. შედეგი: ხუთი – ფრიადი, შვიდი – კარგი და დანარჩენი – დამაკმაყოფილებელი, ხარისხობრივი მოსწრება – 75 პროცენტი. პირველი სახელმწიფო გამოცდები ასევე კარგი შედეგებით დასრულდა სხვა სპეციალობებზე.

ინსტიტუტის სახელმწიფო საატესტაციო კომისიის შემადგენლობის ყურადღება მიიპყრო საბაკალავრო ნაშრომების დაცვამ. სტუდენტებმა წარმოადგინეს თემები სასოფლო-სამეურნეო წარმ-

ოების ტექნოლოგიის სპეციალობაზე: ნანა ღუმბაძემ – „ჩაის სელექციური ფორმების განვითარების არეალი და პერსპექტივები“, გიორგი ჯაბნიძემ – „აჭარის ფლორის იშვიათი კენკროვნების ბიომორფოგენური თავისებურებები“. აგროეკოლოგიის სპეციალობაზე სტუდენტმა ია მარკოიძემ – „ბათუმის ეკოლოგიური მდგომარეობისა და მისი გაუმჯობესებისათვის გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ“. საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების სპეციალობაზე ნატო ჯაბნიძემ – „სასურსათო პრობლემა და მისი გადაჭრის საკითხები აჭარის რეგიონში საბაზრო ეკონომიკის გარდამავალ პერიოდში“.

ასე, რომ ინსტიტუტმა პირველი გამოცდა, თამამად შეიძლება ითქვას, წარმატებით ჩააბარა.

კურსდამთავრებულებმა მაღლიერების გრძნობა გამოხატეს მშობლიური სასწავლებლის ხელმძღვანელობის, ლექტორ-მასწავლებლების მიმართ, მაგრამ განსაკუთრებით გაუსვეს ხაზი იმ ფაქტს, რომ სასწავლებლის გახსნაში დიდი იყო აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის, ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურის, ბატონ ასლან აბაშიძის დამსახურება. მოწინავე კურსდამთავრებულებმა კი სამადლობელო წერილიც გამოაქვეყნეს გაზეთ „აჭარაში“, სადაც ვკითხულობთ:

„ბატონო ასლან!

ოთხი წელი გავიდა იმ ლამაზი და დასამახსოვრებელი დღიდან, თქვენივე ინიციატივით დაარსებული ინსტიტუტის გახსნა და პირველი სასწავლო წლის დაწყება რომ მოგვილოცეთ. დღეს კი სასწავლებელში მეზუთე მიღება და კურსდამთავრებულთა პირველი გამოშვებაა. უქმად არ ჩაუვლია ამ ოთხ წელიწადს, როგორც დიდი ილია იტყოდა: „ეგ ოთხი წელიწადი ცხოვრების საძირკველია, ცხოვრების წყაროს სათავეა, ბეწვის ხილია სიბნელისა და სინათლის შუა გადებული. ეს ის ოთხი წელიწადია, რომელიც ჭაბუკის ტვინსა და გულში გამოჰკვანძავს-ხოლმე ცხოვრების კვირტსა... ნეტავი იმას, ვინც შენ რიგიანად მოგიხმარა“.

მართლაც რიგიანად მოვიხმარეთ ეს ოთხი წელიწადი, ახალგაზსნილ ინსტიტუტთან ერთად ვიზრდებოდით და ვემზადებოდით დიდი ცხოვრების გზაზე გასასვლელად, ჩვენს თვალწინ აშენდა და დამშვენდა სასწავლებელი, ზღაპრულად მოეწყო ეზო-გარემო, კაბინეტ-ლაბორატორიები, იმატა პროფესორებისა და დოცენტების რიცხვმა. ამიტომაც, ასე რომ გვიძნელდება მასთან განშორება. მაგრამ ცხოვრების იმ საძირკველს, აქ რომ ჩაეყარა საფუძველი, მტკიცე და ურყევი კედლების დაშენებაც ხომ უნდა, ჩვენი წილი აგური კი დღეიდან დამოუკიდებლად უნდა მივიტანოთ თითოეულმა იმ დიდი საქმის საკეთილდღეოდ, სოფლის, ქალაქის, კუთხის, ერის წინსვლა რომ ჰქვია.

იმედი გვაქვს, მშვიდობიან და აღმშენებლობით ღლეებში სწავლას კვლავაც ასეთი ღლეები შეენაცვლება, რაც საშუალებას მოგვცემს შრომითი საქმიანობაც იმ მშვიდ ვითარებაში გავაგრძელოთ, აქამდე რომ სუფევს რეგიონში, სადაც არაერთი ნამდვილი ქართული საქმე გაკეთებულა და ეს ეროვნული მძლავრი მაჯისცემა იმის ნიშანს იძლევა, რომ ჯერ კიდევ არ ჩამკედარა ქართლოსის გენი ძველ ქართულ მიწაზე და ღღეს ამ ლამაზი კუთხიდან კარგად ჩანს ამერი და იმერი საქართველო, განგებაამაც ამ ადგილს ისეთი ფხიზელი თვალი მოუვლინა, უკან მიხედვისა რომ არ ეშინია, ღღევანდულობასაც საღად შეჰყურებს და იმ სამომავლო გზებსაც საიმედოდ ჭერეტს, ფეხწამოუკრავად რომ უნდა გვატაროს მესამე ათასწლეულში.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის, ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის კურსდამთავრებულთა სახელით

საქართველოს არეზიდენტის პრემიის ლაურეატები:

გიორგი ჯაბნიაძე, არჩილ ძირაძე,

ია მარაშიძე, ნატო ჯაბნიაძე.

სახელობითი სტიპენდიატები: ლაშრა ჯინჭარაძე,

ნანა ღუგუაძე, ილია გოგიტაძე, იაგო კახია.“

მეოთხე სასწავლო წელს ჩატარდა კიდევ ერთი ღონისძიება, რომელშიც ჩვენი ინსტიტუტის სტუდენტი ახალგაზრდობა აქტიურად ჩაება.

ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელის ძალისხმევით, ის ადგილები, სადაც ადრე უსახური შენობები იდგა, ახლა ახალგაზრდული ფესტივალების, დისკოთეკების, გალა-კონცერტების, სტუდენტური მეჯლისებისა და ინტერმედიების ჩატარება ადგილად იქცა. მას „ერას“ მოედანი ჰქვია, სწორედ აქ, 1999 წლის 1 ივნისს, მოეწყო „სტუდენტური დღეები-99“-ის საზეიმო დახურვა და ახალგაზრდობის მეჯლისი.

მაყურებლების წინაშე საინტერესო პროგრამით წარსდგნენ ჩვენი ინსტიტუტის სტუდენტებიც. თემა ყველასათვის საერთო იყო – „გამარჯობა 21-ე საუკუნე!“ მაგრამ თითოეულ სასწავლებელს სხვადასხვა საუკუნე უნდა წარმოეჩინა, ჩვენ წილად გვხვდა გაგვესახიერებინა „საქართველო მე-19 საუკუნეში“.

ახალგაზრდული ტემპერამენტის, გონიერების, მუსიკის, ცეკვის, იუმორის, ინსცენირების ნამდვილი მარათონი ენთო სცენაზე. შემფასებლებიც ერთობ კომპეტენტური ჰყავდათ: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე, ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაური ასლან აბაშიძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე გიორგი ცინცქილაძე, სახელმწიფო კონსერვატორიის რექტორი ნოდარ ფალავა, ბათუმის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის მთავარი ბალეტმაისტერი ბექარ მონავარდისაშვილი, მუსიკათმცოდნე თამაზ ნიკოლაიშვილი და სხვები.

ახალგაზრდული ემოციებით დამუხტულ ერას მოედანზე დროის შეგრძნება დაიკარგა. ყველანი სულმოუთქმელად ელოდნენ კომპეტენტური ჟიურის გადაწყვეტილებას. როგორც იქნა, სცენაზე გამოჩნდა ჟიური. სხვადასხვა ნომინაციაში ჩვენს ინს-

ტიტუტს ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ, გიორგი ცინცქილაძემ დიპლომები და ფასიანი საჩუქრები გადასცა. ჟურნალისტიკის სპეციალობის III კურსის სტუდენტმა ირინა დავითაძემ მაღლობა ასე გამოხატა:

„ჩვენს კუთხეს, აჭარას, ამ ბოლო ათწლეულში არ დაკლებია შენებისა და მშვენიერების სიკეთე: აქ იხარა განათლების, მეცნიერების, კულტურის ფესვებზემჭკნარმა ნერგმა, დაისადგურა სიმშვიდემ და სრულიად საქართველოს დაღლილი გონის სულის ამოთქმის სავანედ იქცა. ამ ფაქტს დანახვა და დაფასება სჭირდება, მაგრამ არა მუქი სათვალეებით და ტენდენციურად, არამედ ფართოდ გახედილი კეთილი თვალებით.

რამდენჯერ უნდა გაიგონოს მაყანმა ზოგის ბამბის ჩხრიალი და ნამდვილ სასიკეთო ხმებს კი აარიდოს სმენა. დახმარებას ვინ ითხოვს, ოღონდ უმადურობას ნუ გამოიჩენენ და დაარქვან საგნებს თავიანთი სახელები, თანაც დროულად, თორემ უკან მიდევნებული ლამპარი ვერ გაგვინათებს ტაძრისაკენ მიმავალ გზას, ზურგი კი არა, გულები გაუუთბოთ ერთმანეთს, იმ გულს მოვეფეროთ. რომელთანაც მიტანილი ყველა საქმე გულიანად გაკეთებულა. მათ შორის ხომ ჩვენი ინსტიტუტის დაარსებაც შედის, რომლის გახსნისას ბატონმა ასლანმა დაგვლოცა პირველკურსელები და თან შეგვპირდა, რომ დიპლომების მიღებასაც მოგვილოცავდა. ეს დღეც დგება, – წელს პირველ გამოშვებას ვიზიემებთ მე და ჩემი მეგობრები. იმედია, პირობა შესრულდება და ახალგაზრდა აგარარიკოსების კურთხევისას ვიგრძნობთ ჩვენი რესპუბლიკის მეთაურის მაღლიანი გულის სითბოს.

აჭარა მუდამ ფარად ედგა დედასამშობლოს, აქედან მოიქცა საქართველო და ზოგიერთების მიერ მისი პროვინციად მიჩნევა სასაცილოა, რადგან ჩვენმა კუთხემ უნდა გააერთიანოს სარფის გაღმა-გამოღმა ქართველები, ეს ლამაზი მხარე იმ დიდი მოედნის შუაგულში აღმართულა, საიდანაც ყველაზე კარგად ჩანს

იმერ-ამერი. განგებამ ამ ადგილს ისეთი ფხიზელი თვალი მოუვლინა, უკან მიხედვისა რომ არ ეშინია, ღლეწანდლობასაც საღად შეჰყურებს და სამომავლო გზებსაც საიმედოდ ჭერეტს, რათა საქართველო ფეხწამოუკრავად ატაროს მესამე ათასწლეულში“.

საზეიმო ცერემონიის ბოლო აკორდი იყო „სტუდენტური ღლეები-99“-ის დედოფლის არჩევა, რომელშიც ჩვენი ინსტიტუტის წარმომადგენელიც მონაწილეობდა.

* * *

ტრადიციულად დავიწყეთ მეხუთე სასწავლო წელი. მას კვლავაც წინ უძღოდა ჩემი ინტერვიუ, რომელიც საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალის (იგი მრავალ ენაზე გამოდის) „დამცველისა და ჟურნალისტის“ კორესპონდენტმა – იური ფენმა ჩაიწერა. აქვე გთავაზობთ მის შემოკლებულ ვარიანტს:

„კორესპონდენტი: რატომ აფასებენ რეზო ჯაბნიძეს?

პასუხი: საერთოდ, პიროვნების დაფასება და აღიარება ცალკე აღებული, განყენებული ცნებაა. თავდაპირველად პიროვნების მიერ გაკეთებული საქმეების შეფასება ხდება. ეს შეფასება დადებითიც შეიძლება იყოს და უარყოფითიც, რაც იმაზეა დამოკიდებული, როგორი საქმე გაკეთდა, კარგი? – დაგაფასებენ. ცუდი? – შეგაჩვენებენ. ჩვენ, მთელ კოლექტივთან ერთად, ვცდილობთ, კარგი ვაკეთოთ. ხალხური შეგონება გვეუბნება: ქორს ჰკითხეს, რა გქვია? – რა ვიცი, ხალხი „ჰაუ, ჰაუს“ მეძახისო. ასე, რომ ხალხის გულის მოგება ადვილი არაა, მაგრამ თუ ეს შეძელი, ჩათვალე, რომ ცხოვრება უშინაარსოდ არ მიდის.

კორესპონდენტი: როგორც ჩანს, ინსტიტუტს სპეციალისტები არ აკლია?

პასუხი: რა თქმა უნდა, არსებულ კადრებს მრავალი კვალიფიციური სპეციალისტი დაემატა და ღლეს აქ მოღვაწეობს 4 აკადემიკოსი. 40-ზე მეტი პროფესორი და დოცენტი. მათი

შრომის შედეგი სახეზეა: გამოიცა ერთი სახელმძღვანელო, ექვსი მონოგრაფია, დაიბეჭდა 100-ზე მეტი სამეცნიერო შრომა, 10 მეთოდური მითითება და რეკომენდაცია, 80-მდე საგაზეთო სტატია, ინსტიტუტის დაარსების ხუთი წლისთან დაკავშირებით გამოიცემა საიუბილეო კრებული, სადაც პროფესორ-მასწავლებლებისა და ასპირანტების 40-ზე მეტი შრომა იქნება გამოქვეყნებული.

კორესპონდენტი: როგორ ერწყმის ერთმანეთს თეორიული მომზადება და პრაქტიკული სწავლება?

პასუხი: ინსტიტუტს აქვს 20 ჰექტარამდე საცდელი მეურნეობა. ასევე მჭიდრო ურთიერთობა გვაქვს ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანებასთან და მის ფილიალებთან, ბათუმის ბოტანიკურ ბაღთან, სხვა სამეცნიერო დაწესებულებებსა და უმაღლეს სასწავლებლებთან.

კორესპონდენტი: რაში წაადგება ინსტიტუტი სრულიად საქართველოს?

პასუხი: საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, უპირველეს ყოვლისა, აჭარისა და მიმდებარე რეგიონების ახალგაზრდობის აგრარული განათლების ახალი, მაგრამ საიმედო უმაღლესი სასწავლებელია. აჭარა ოდითგანვე იყო, არის და იქნება საქართველოს ძირძველი კულტურის განუყოფელი ნაწილი. აქ აღმოცენებული სიკეთისა და ცოდნის ნერგი სრულიად საქართველოს წაადგება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც აღმოსავლეთი, ასევე დასავლეთი საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან 100-ზე მეტი სტუდენტი ღებულობს ჩვენთან განათლებას. ასე რომ, სასწავლებელი ერთი იმ დიდი ძარღვის ფეთქებაა, რიტმულად რომაა ჩართული ქართული ინტელექტუალური გონისა და გულის მუშაობაში.

კორესპონდენტი: რა აზრის ხართ ფასიანი სასწავლებლების ასეთ სიმრავლეზე?

პასუხი: ამდენი ფასიანი სასწავლებელი მართლაც არაა საჭირო, მაგრამ მათი ჯიქურ გაუქმებაც არ მოხერხდება, ალბათ. დაე, თავად ცხოვრებამ გაცხრილოს, ვინც კონკურენციას გაუძლებს – იარსებოს; საერთოდ თუ არ არის მატერიალური ბაზა და არ არიან ინტელექტუალური ძალები, ნამდვილ სწავლებაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

კორესპონდენტი: რა კავშირები გაქვთ სხვა უმაღლეს სასწავლებლებთან?

პასუხი: დავუახლოვდით ისრაელში ხაიფის უნივერსიტეტს, საიდანაც ჩამოვიტანეთ მდიდარი თვალსაჩინო მასალა, ლიტერატურა. ხელშეკრულება გავაფორმეთ კიევის აგრარულ უნივერსიტეტთან, რის საფუძველზეც მოხდება მოწინავე სტუდენტების გაცვლა.

ჩვენთან იყვნენ რუსეთის, გერმანიის, ინგლისის, იტალიის, თურქეთის უმაღლესი სასწავლებლების წარმომადგენლები. ისინი დაინტერესებულნი არიან ურთიერთთანამშრომლობით.

კორესპონდენტი: მართალია, თქვენ რექტორი ბრძანდებით, მაგრამ ამავე დროს სათავეში უდგახართ აჭარის რეფორმატორთა და აგრარიკოსთა კავშირს. ამიტომაც რამდენიმე კითხვა ამ კუთხითაც უნდა დაგისვათ. რატომ არ არის რეზო ჯაბინძე აღორძინების კავშირის წევრი?

პასუხი: საქართველოს დემოკრატიული აღორძინების კავშირი აჭარაში და არა მარტო აქ, მთელ საქართველოში, დიდი ავტორიტეტით სარგებლობს, მაგრამ დღეს, მრავალპარტიულობის დროს, ყველა ხომ ერთი პარტიის წევრი არ იქნება? ჩვენ, აჭარის ხელმძღვანელებთან ერთად, თავიდანვე განესაზღვრეთ, რომ აჭარაში ჩამოყალიბებულ რეფორმატორთა და აგრარიკოსთა კავშირს ჩავუდგებოდი სათავეში. მისი მრწამსი და სამომავლო გეგმები ახლოსაა ჩემს საქმიანობასა და მოღვაწეობასთან. ეს

იმას როდი ნიშნავს, თითქოს ჩვენი კავშირი ალორძინების აღმასრულებელს დადმა ფარცხავდეს. სრულიადაც არა, ვიცით, ყველანი ამ დიდ საქმეს ვართ შეჭიდებულნი, ეროვნული თანხმობა და აღმშენებლობა რომ ჰქვია.

ცენტრში მუსირებს აზრი, რომ აჭარაში თანამდებობებზე ინიშნებიან მხოლოდ ალორძინების კავშირის წევრები ან ასლან აბაშიძის ახლობლები და ნათესაეები, მაგრამ ჩემი დანიშვნა რექტორად მოხდა მიუხედავად იმისა, რომ არც ამ კავშირის წევრი ვარ და არც რაიმე ნათესაური ურთიერთობა ბატონ ასლანთან არ მქონია, ასე, რომ, ზოგიერთის ქუხილს ისეთი წვიმა არ მოჰყვება, მათ რომ სურთ.

კორესპონდენტი: მრავალპარტიულობა აჭარაში მოჩვენებაა თუ სინამდვილე?

პასუხი: აჭარაში რომ მრავალპარტიულობაა, რეალობაა. ეს წინა კითხვაზე გაცემული პასუხიდანაც ჩანს. ყველა პარტიას, რომელიც არ ეწინააღმდეგება საზოგადოების განვითარების ინტერესებს, აქვს არსებობის უფლება. ასევეა აჭარაშიც, მაგრამ ვინ როგორ წარმოჩნდება პარტიულ ჭიდილში, ვინ როგორ იბრძოლებს თვითდამკვიდრებისთვის, ეს უკვე მათ შორსმჭვრეტელობაზე, პოლიტიკურ სიმწიფესა და ბრძოლის უნარზე დამოკიდებული. რაც შეეხება რეფორმატორთა კავშირს, მას ბატონ ასლან აბაშიძის ყურადღება არ აკლია. ამას წინათ, თბილისში, ყრილობაზე გამგზავრების წინ შეგვხვდა ბატონი ასლანი. გვქონდა საქმიანი საუბარი. ყრილობიდან დაბრუნების შემდეგ კი გაზეთმა „აჭარამ“ პირველ გვერდზე მიაწოდა მოსახლეობას ინფორმაცია ყრილობის მუშაობაში ჩვენი დელეგაციის წევრთა მონაწილეობის შესახებ.

ნიშანდობლივია ის ფაქტიც, რომ ტრადიციებს არ ვუღალატეთ და გამოცდილების გაზიარების მიზნით უცხოეთის კიდევ ერთ ქვეყანას, საბერძნეთს ვესტუმრეთ, უმაღლესი სასწავლებლების რექტორთა შემადგენლობაში. სადაც მიღებული შთაბეჭდილებები გამოვაცქეყნე გაზეთ „აღორძინებაში“ სათაურით – „ისტუმრად იაზონის ქვეყანაში.“

სტუმრად იაზონის ძველანაში

წინათქმის მაგიერ

ვის არ ჰქონია სურვილი, ახლოს გაეცნო ის საოცარი ქვეყანა და ხალხი, კოლხებს უმშენიერესი ასული მედეა და ოქროს საწმისი რომ მოსტაცა, ფეხი დაედგათ იმ მიწაზე, ერთ ღროს მსოფლიო ცივილიზაციის კერად რომ ითვლებოდა, დამტკბარიყო იმ უნიკალური ხელოვნებით, ღღესაც რომ ხიბლავს მნახველს.

წილად მხვდა ბედნიერება საბერძნეთს ეწვეოდი; საბერძნეთი – ანტიკური კულტურისა და ოლიმპიადის აკვანი... მისი ძირძველი ენიდანაა წამოსული უამრავი სიტყვა, საფუძვლიანად რომ დამკვიდრებულა მსოფლიო სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში; ჩვენი სპეციალობითაც ასე რომ გაგეშინაურებია წერასა და მეტყველებაში (ბოტანიკა – მცენარეთა შესწავლა, გენეტიკა – წარმოშობა, ბიოლოგია – მოძღვრება სიცოცხლეზე, ფიზიოლოგია – მოძღვრება ბუნებაზე და სხვა).

როგორც ამბობენ, ღღევანდელი საბერძნეთის თავდაპირველი მოსახლეობა კავკასიიდან წასული კოლხურის მონათესავე ქართველური (პელაზგური) იყო.

3 აგვისტოს, ერთი ღლის დაგვიანებით (ფრენა არ იყო), 10 საათზე ჩვენი ლაინერი ათენში, ელინიკონის აეროპორტში დაეშვა, ეს არის საერთაშორისო სატრანზიტო ავიახაზების მნიშვნელოვანი გზაჯვარედინი, ერთ-ერთი უდიდესი დასავლეთ ევროპაში. სწორედ მისი წარმომადგენლები შემოგვეგებნენ პირველები თვითმფრინავის ტრაპთან, გულთბილი მოკითხვის შემდეგ ჩვენი დელეგაცია პირდაპირ ათენის უნივერსიტეტისაკენ გაემართა.

კონფერენციასა და ცოტ-ცოტა სხვა რამეებზეც

ათენის კონფერენცია რამდენადმე განსხვავდებოდა წინამორბედი. სიმპოზიუმებისაგან თავისი თემატიკითა და პრობლემატიკით. მისი ინტერესის სფერო ერთობ დელიკატური გახლდათ — უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებებისათვის შეემუშაებინა სწავლების ერთიანი საერთაშორისო სისტემა.

ქვეყნების თანდათანობითმა ინტეგრაციამ, ერთიანი ეკონომიკური ბაზრისაკენ სწრაფვამ, ბუნებრივია, დღის წესრიგში დააყენა შესაბამისი სასწავლო სისტემის შემოღების საჭიროებაც. საუბარია ევროპაში კარგა ხნის წინ დამკვიდრებულ სწავლების ორსაფეხურიან სისტემაზე, რომელიც ყოფილი საბჭოთა კავშირის მოკავშირე რესპუბლიკების უმაღლეს სასწავლებლებში და ჩვენთანაც იგი ახლა იკიდებს ფეხს. მსგავს მდგომარეობაშია ბევრი განვითარებადი ქვეყანა. ათენის კონფერენცია, შეიძლება ითქვას, პირველი შეეცადა ამ პრობლემის გადაჭრას. საფიქრებელია, რომ მსოფლიოს უმეტესი ქვეყანა ახალ საუკუნეს პროგრესული სასწავლო სისტემით დაიწყებს.

ეს, რაც შეეხება კონფერენციის მიზანს. ახლა ჩვენს დელეგაციას დავუბრუნდეთ. ათენის უნივერსიტეტში, როგორც ჩანს, ქართველთა გამოჩენას მოელოდნენ. ამაზე მიანიშნებდა ჩვენი ქვეყნის მინიატიურული დროშა კონფერენციის დარბაზში ქართული დელეგაციისათვის განკუთვნილ ადგილზე. „ზოგი ჭირი მარგებელიაო,“ ჩვენზე იყო ზედგამოჭრილი სწორედ. სხდომის თავმჯდომარემ, ათენის უნივერსიტეტის რექტორმა, თავაზიანი ბოდიშის შემდეგ, რამდენიმე წუთით შეწყვიტა სხდომა და დარბაზს ჩვენი დელეგაციის გამოჩენა აუწყა. მისი სიტყვების პათოსმა და სითბომ დარბაზში მხურვალე აპლოდისმენტები გამოიწვია. საქართველოს საელჩოს წარმომადგენელმა დამსწრეთ ჩვენი შეყვანების მიზეზი აუხსნა და კონფერენციამაც მუშაობა გააგრძელა.

მესამე დღე გერმანიის, ინგლისის, იტალიის, თურქეთის, ისრაელისა და საქართველოს დელეგაციებს დაეთმო.

ჩემს გამოსვლაში, ცხადია, ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში მიმდინარე სასწავლო რეფორმებს შეეხებ. აღვნიშნე, რომ ინსტიტუტში უკვე შემოვიღეთ სწავლების ორსაფეხურიანი სისტემა: პირველი – ბაკალავრის, მეორე – მაგისტრისა. ბოლოს ვისაუბრე იმ დიდ კულტურულ-საგანმანათლებლო წვლილზე, რომელიც საქართველომ შეიტანა მსოფლიო ცივილიზაციის საგანძურში. კონფერენციის ზოგიერთმა მონაწილემ, ჩვენს ქვეყანაზე ბუნდოვანი წარმოდგენა რომ ჰქონდა, გაოცება ვერ დამალა, როცა სხვათა შორის ვთქვი, ქართველებს მე-12 საუკუნეში უკვე გვქონდა გელათისა და იყალთოს აკადემიები, რომელთაც ბიზანტიურ სამყაროში სახელმძოვნილი ქართველი ფილოსოფოსები და მოაზროვნეები – არსენ იყალთოელი და იოანე პეტრიწი ედგნენ სათავეში. იოანე პეტრიწი წლების განმავლობაში კონსტანტინოპოლში, პეტრიწონის ქართულ საგანეში მოღვაწეობდა. იმპერიის სატახტოში იგი თავგამოდებით იბრძოდა მეცნიერული აზრის თავისუფლებისათვის. არსენ იყალთოელიც ბიზანტიელი მოღვაწეა და მხოლოდ დავით აღმაშენებლის თხოვნით დაბრუნდა საქართველოში. სიტყვის დასასრულს, ხაზგასმით აღვნიშნე, რომ გელათი „მეორე ათენობას“ ესწრაფვოდა, რამაც ბერძენი სწავლულების დიდი კმაყოფილება გამოიწვია.

ჩემი გამოსვლა დარბაზმა თბილად მიიღო. სხდომის შემდეგ არაერთმა უცხოელმა მოინდომა, უფრო დაწვრილებითი ინფორმაცია მიეღო ქართული კულტურისა და განათლების ისტორიაზე. ბუნებრივია, შეძლებისდაგვარად დავაკმაყოფილე მათი ცნობისწადილი. უხერხულობა მაშინ ვიგრძენი, როცა ერთმა პროფესორმა მკითხა, საქართველოში რამდენი უმაღლესი სასწავლებელიაო. პირდაპირ პასუხს თავი ავარიდე. რომ არ მომეშვა, ვიცრუე. – ორმოცდაათი-მეთქი, აბა, იმას ხომ ვერ ვეტყვოდი, 500-ზე მეტიაო და ამით არათუ ევროპის კლასიკურ ქვეყნებს,

ამერიკის შეერთებულ შტატებსაც კი ეუსწრებთო! რას ვიზამთ, ასეთებად გაგვაჩინა ღმერთმა ქართველები, ზომიერების გრძნობა ხშირად გელალატობს.

ცხადია, ფასიანი არასახელმწიფო სასწავლებლების წინააღმდეგი არა ვარ, მაგრამ შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გარეშე ყველაფერი წყლის ნაყვია და მეტი არაფერი. საზღვარგარეთ ასეთი ტიპის უმაღლესი დაწესებულებები ტექნიკური აღჭურვილობით არაფრით ჩამოუვარდებიან სახელმწიფო სასწავლებლებს, ბევრი სჯობნის კიდევ, სხვანაირად ისინი კონკურენციას ვერ გაუძლებენ. ადრე თუ გვიან, საქართველოშიც ასე მოხდება.

ასეთია თვით ცხოვრების ლოგიკა.

უცხოელს, როგორც ჩანს, ორმოცდაათიც ძალიან ებევრა, მოწყალედ გამიღიმა და თავაზიანად გამომემშვიდობა.

შესვენებისას, უნივერსიტეტის სტუდენტთა სასადილოში ეროვნული კერძები შემოგვთავაზეს. დღის მეორე ნახევარი ათენის უნივერსიტეტის გაცნობას დაეთმო. გიღობას თავად რექტორი გვიწვედა.

ათენის უნივერსიტეტი ქვეყნის უძველესი უმაღლესი სასწავლებელია. იგი დაარსდა 1837 წელს. მართალია, აქ შესანიშნავი პირობებია მატერიალურ-ტექნიკური აღჭურვილობის თვალსაზრისით, სასწავლო პროცესიც, ბუნებრივია, ევროპული ყაიდისაა, მაგრამ ვერ ვიგრძენი ის ორგანიზებულობა და მიზანსწრაფულობა, რაც გერმანიაში და ისრაელში მოგზაურობისას განვიცადე.

ჩვენთვის, საქართველოს უმაღლესი სასწავლებლებისთვის, ჯერჯერობით ისიც მიუწვდომელია, რაც ამჟამად ბერძნებს აქვთ, თუმცა მათ კიდევ ბევრი დრო დასჭირდებათ, ევროპის მოწინავე ქვეყნებს რომ გაეჯიბრონ. საერთოდ, საბერძნეთი უმაღლესი სასწავლებლების სიმრავლით არ გამოირჩევა. ქვეყანაში ძირითადი რამდენიმე უმაღლესი სასწავლებელია, ამათგან სამი უნივერსი-

ტეტი – ათენის, პარტის და სალონიკისა, ერთიც – ათენის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. დაახლოებით ასევეა ისრაელშიც. იმჟამინდელი მონაცემებით აქ 80 ათასამდე სტუდენტი სწავლობდა.

ქვეყანაში ექვსწლიანი დაწყებითი სკოლის დამთავრება საე-ალდებულოა და უფასო. არასრულ საშუალო განათლებას 3-წლიანი სკოლა-გიმნაზია იძლევა. საშუალოს კი 3-წლიანი ლიცეუმში, რომლის კურსდამთავრებულებს უმაღლესში შესვლის უფლება ეძლევათ. სკოლამდელთა აღმზრდელებს დაწყებითი სკოლის ბაზაზე არსებული 4-წლიანი პედაგოგიური სკოლები ამზადებენ, დაწყებითი სკოლისას – 3-წლიანი პედაგოგიური აკადემიები, პედაგოგიური ლიცეუმებისათვის, საშუალო სკოლის მასწავლებლებს – უნივერსიტეტები. 3-5 წლის ბავშვებისათვის გახსნილია საბავშვო ბაღები, რომელშიც 70 ათასამდე აღსაზრდელია, დაწყებით სკოლებში – 100 ათასამდე, გიმნაზიები და ლიცეუმები 500 ათასამდე მოსწავლეს ითვლის.

სამეცნიერო-კვლევით მუშაობას განაგებს კოორდინაციის სამინისტრო, ნაწილობრივ ათენის მეცნიერებათა აკადემია, სადაც კონფერენციის მონაწილეებს გულთბილი შეხვედრა მოგვიწევს. აქვე იმასაც აღვნიშნავთ, რომ ქვეყნის კულტურულ დაწესებულებათა ღონე საგრძნობლად ჩამორჩება თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური განვითარების მოთხოვნებს. მეცნიერ-მუშაკთა რაოდენობის მიხედვით, საბერძნეთს ერთ-ერთი ბოლო ადგილი უკავია ევროპის მოწინავე ქვეყნებს შორის.

რაც შეეხება ქალაქ ათენს, შეგახსენებთ, რომ იგი ანტიკური ხანის უძლიერესი ქალაქ-სახელმწიფო იყო. ძველ საბერძნეთში ჰეგემონიისათვის ქალაქ-სახელმწიფოებს შორის გამუდმებული ბრძოლები იყო გაჩაღებული. ქვეყნის სრული აყვავება დაუკავშირდა ათენის აღზევებას, რაც, თავის მხრივ, ბერძენ-სპარსელთა ომში (ძვ.წ.აღ. 500-449 წ.წ.), ათენის დემოკრატიის გამა-რჯევებამ და ათენის მეთაურობით დელოსის კავშირის შექმნამ

განაპირობა. ათენის დაწინაურება ხანმოკლე გამოდგა. პოლისების, ანუ ქალაქ-სახელმწიფოების ურთიერთობა ისევ გამწვავდა, რაც პელეპონესის ომში (ძვ.წ. აღ-ით 431-404) გადაიზარდა. ომი ათენის დამარცხებით და სპარტის გაბატონებით დასრულდა.

ალექსანდრე მაკედონელის იმპერიის დაშლის შემდეგ ასპარეზზე რომის იმპერია გამოდის, თუმცა ამ პირობებში ათენმა მაინც შეძლო ნომინალურად შეენარჩუნებინა თავისუფალი ქალაქ-სახელმწიფოს სტატუსი.

რომის იმპერიამაც მაკედონელის იმპერიის ბედი გაიზიარა. ისტორიის არენაზე უკვე რომის იმპერიის აღმოსავლეთი შტო – ბიზანტიის იმპერია ღომინირებს. ბიზანტიის მთავარ ქალაქად კონსტანტინოპოლი გამოცხადდა, მაგრამ ბერძნების დედაქალაქად მაინც ათენი ითვლებოდა.

საინტერესოა ათენის არქიტექტურაც. იგი, ფაქტობრივად, მე-19 საუკუნის 30-იანი წლებიდან იქმნება. თუმცა აქ ერთმანეთში პარმონიულადაა შეზავებული პომეროსის, არქაიკის, კლასიკისა და ელინიზმის პერიოდების ხელოვნება. 1832-1837 წლებში შეიმუშავეს ქალაქის განაშენიანების ახალი გეგმა, ჩამოყალიბდა საბერძნეთისათვის დამახასიათებელი ლოჯებიანი და ტერასებიანი მრავალბინიანი საცხოვრებლის ტიპი. მართალია, მე-20 საუკუნის 20-30-იან წლებში ბერძნულმა არქიტექტურამ ფუნქციონალიზმისა და ნეოკლასიციზმის გავლენა განიცადა, მაგრამ ძირითადად მაინც შენარჩუნებულია მე-19 საუკუნის დაგეგმარება, უფრო სრულყოფილი გახდება მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლები, იყენებენ მონოლითურ რკინა-ბეტონის კარკასს, შენდება შეძლებულთა კერძო სახლები და ვილები, მათში სჭარბობს ხალხური მოტივები.

ბერძნული მუზეუმების უმრავლესობა ათენშია თავმოყრილი. მათგან ყველაზე ძველი ბენაკის მუზეუმი, დაუარსებიათ საბერძნეთის დამოუკიდებლობის გარიჟრაჟზე, 1831 წელს. შემდეგ

მოდის ეროვნული არქეოლოგიური მუზეუმი – 1874 წელი, აკროპოლისისა – 1878 წელი, ფერწერის ეროვნული გალერეა – 1900 წელი, ბიზანტიისა – 1914 წელი. დროის სიმცირის გამო საშუალება არ მოგვეცა ვსტუმრებოდით ოლიმპიის, დელფოსის, კორინთის, როდოსის და კრეტის არქეოლოგიურ მუზეუმებს. და მაინც, ყველაზე დიდი შთაბეჭდილება აკროპოლისმა მოახდინა, მისი გრანდიოზულობის გადმოცემა ერთობ ძნელია, თავად უნდა ნახო და დატკბე იმ ხელოვნების სიდიადით, ანტიკურ ეპოქაში რომ შეუქმნიათ თანამედროვე ბერძენთა წინაპრებს. აკროპოლისის მუზეუმის ხილვისას წარმოსახვაში აღიდგენთ ამ უძველესი ქვეყნის შარავანდედით მოსილ წარსულს.

მცირე ისტორიულ-გეოგრაფიული ექსკურსი

საბერძნეთის რესპუბლიკა სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაშია. უჭირავს ბალკანეთის ნახევარკუნძულის სამხრეთი, 100-ზე მეტი კუნძულით. მათგან ყველაზე დიდებია: კრეტა, ევბეა, როდოსი, ლესბოსი. ქვეყნის ფართობი 132 ათასი კვადრატული კილომეტრია, აქედან 25 ათასი კუნძულებზე მოდის.

საკანონმდებლო ხელისუფლება ერთპალატიან პარლამენტსა და პრეზიდენტს ეკუთვნის. პრეზიდენტი ფართო უფლებამოსილებითაა აღჭურვილი, ნიშნავს პრემიერ-მინისტრს, უფლება აქვს, დაითხოვოს მთავრობა და პარლამენტი.

ქვეყნის მოსახლეობა თითქმის 10 მილიონია, აქედან 95 პროცენტი ბერძენია, რომლებიც მართლმადიდებლები არიან. აქ ცხოვრობენ აგრეთვე თურქები, ებრაელები, ბოშები და ბულგარელები.

საბერძნეთი მსოფლიო ცივილიზაციის უძველესი კერაა. არქეოლოგიური კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ ქვეყნის ტერიტორია დასახლებული იყო პალეოლითის ხანიდან. ძველი წელთაღრიცხვის 21-ე საუკუნიდან ბერძნული კულტურა აღმავე-

ლობას განიცდის, განსაკუთრებით დაწინაურდა კუნძული კრეტა. სწორედ აქ შეიქმნა დამწერლობის ახალი სისტემა – ხაზოვანი. მე-13 საუკუნის მიწურულიდან იწყება ელადის სწრაფი დაქვეითება. ამის მიზეზი ტროას ომი, გამუდმებული შინაომები და აღმოსავლეთის ქვეყნებთან ვაჭრობის შესუსტება იყო.

ალექსანდრე მაკედონელის დაპყრობების შემდეგ დაიწყო ახალი ეპოქა, რაც ისტორიაში ელინიზმის სახელითაა ცნობილი. შემდეგ მოდის რომის იმპერიის მმართველობა. ახ. წ. მე-4 საუკუნიდან საბერძნეთი კიდევ ერთხელ გაიბრწყინებს ისტორიაში ბიზანტიის იმპერიის სახელწოდებით. იგი 1453 წელს დაეცა, როცა ოსმალებმა კონსტანტინოპოლი აიღეს. საბერძნეთის თანამედროვე ისტორია სწორედ ამ დროიდან იწყება.

ოსმალთა დაპყრობებმა, რომლებიც მე-17 საუკუნის დამლევაამდე გრძელდებოდა, ძლიერ შეაფერხა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარება, მოსახლეობის დიდი ნაწილი ემიგრაციაში წავიდა.

მე-18 საუკუნის დამლევისა და მე-19 საუკუნის დასაწყისში ფართოდ გაიშალა ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა. ბერძენი ხალხის დასახმარებლად ბევრი უცხოელი მოხალისედ ჩაეწერა განმათავისუფლებელ არმიაში, მათ შორის იყო მსოფლიო პოეზიის მშვენება ლორდი ჯორჯ ბაირონი, რომელმაც საკუთარი სიცოცხლე შესწირა საბერძნეთის თავისუფლებას.

1829 წლის ანდრიანოპოლის საზავო ხელშეკრულებით ოსმალებმა სცნეს საბერძნეთის ავტონომია, ხოლო 1830 წლის 3 თებერვალს ლონდონის კონფერენციის გადაწყვეტილებით, საბერძნეთი ოფიციალურად გახდა დამოუკიდებელი სახელმწიფო. მოგვიანებით მან დაიბრუნა მიტაცებული მიწები – ეგეოსის მაკედონია სალონიკიანად, დასავლეთი თრაკია, ეპირი და კრეტა. პირველი მსოფლიო ომის პირველ წლებში ნეიტრალური პოზიცია ეკავა, ბოლოს ანტანტას მიემხრო, რამაც ქვეყანა ფინანსურ კრიზისამდე მიიყვანა. გამოსხდა ხანი და 1941 წელს ფა-

შისტურმა გერმანიამ საბერძნეთის მთელი ტერიტორიის ოკუპაცია მოახდინა. გერმანიის დამარცხების შემდეგ საბერძნეთი ნატოს წევრი ხდება.

საბერძნეთში ყველაზე განვითარებული დარგია ზღვაოსნობა. ამ მხრივ მას ბევრი საზღვაო ქვეყანა ვერ გაუწევს მეტოქეობას. სავაჭრო გემების რაოდენობით ერთ-ერთ პირველ ადგილზეა მსოფლიოში. გარდა ამისა, სხვა სახელმწიფოთა დროშებით დაცურავს ბერძენთა კუთვნილი 500-მდე გემი. მთავარი ნავსადგურებია: პირეოსი, პატრი, კერკირა, სალონიკი და ელევსისი.

მომდევნო ადგილზეა ტურიზმი. ეს ბუნებრივიცაა, საბერძნეთი ხომ მოფენილია ანტიკური ციხე-ქალაქებით. სიძველეთა მოყვარულებს აქ ბევრი რამ ელოდებათ საინტერესო და გასაოცარი.

ისტორიულად ცნობილია, რა გამწვავებული ურთიერთობა აქვთ თურქებსა და ბერძნებს. ეს მეტოქეობა მე-20 საუკუნეშიც გრძელდება. საბერძნეთს ახლაც აქვს ტერიტორიული პრეტენზიები თურქეთის მიმართ. საბერძნეთიც ნატოს წევრია და თურქეთიც, ეს მომენტი გარკვეულწილად არეგულირებს ორი სახელმწიფოს ურთიერთობას.

საქართველო ბერძნებისათვის არასდროს ყოფილა უცნობი ქვეყანა, ამის შესახებ ცალკე ვისაუბრებთ, მაგრამ ზოგიერთ რამეს აქვე მოგახსენებთ. არც ერთ ერს არა აქვს ჩვენზე ისეთი სრულყოფილი წარმოდგენა, როგორიც ბერძნებს. მათ თვალში ჩვენ ყოველთვის მიწათმოქმედები ვიყავით. ბერძნული წყაროებიდან დავიმკვიდრეთ ევროპაში გეორგიანების სახელი. ამ ბოლო წლებში თვალშისაცემი გახდა ქართულ-ბერძნული ურთიერთობების გააქტიურება, განსაკუთრებით სამხედრო სფეროში, რასაც ბუნებრივად მოჰყვება კავშირები სხვა დარგებშიც, რისი დიდი ტრადიცია ჩვენს ქვეყნებს ისტორიულად ჩამოუყალიბდათ.

ზოგი რამ ქართულ-ბერძნული ურთიერთობიდან

ბერძნული სამყაროს ურთიერთობა საქართველოსთან უძველესი დროიდან მომდინარეობს, მაგრამ ამას ეპიზოდური ხასიათი ჰქონდა. იგი არსებითად შემოიფარგლებოდა ბერძენთა მოგზაურობით შავი ზღვის სანაპიროებისაკენ, რასაც შედეგად მოჰყვა ბერძნულ-ლიტერატურულ ძეგლებში ცნობების გაჩენა აღმოსავლეთი შავიზღვისპირეთის ტომებისა და ქვეყნების შესახებ. ბერძნულ სამყაროსა და კოლხეთს შორის რეგულარული ურთიერთობა დიდი ბერძნული კოლონიზაციის პროცესთანაა დაკავშირებული. უკვე ძვ. წ. მე-8 საუკუნეში შავი ზღვის სამხრეთ სანაპიროზე ჩნდება პირველი მუდმივი ბერძნული სამოსახლოები. განსაკუთრებით საინტერესოა სინოპის დაარსება, რომელიც ფაზისისაკენ მიმავალ გზებზე მდებარეობდა. ბერძნებს, როგორც ჩანს, ძირითადად ურთიერთობა ჰქონდათ დასავლური ქართველური ტომების მსხვილ პოლიტიკურ გაერთიანებასთან, რომელიც ურარტულ წყაროებში კოლხას სახელით არის ცნობილი. სწორედ ამ დროის ურთიერთობის ანარეკლია ძვ. წ. მე-7-6 საუკუნეების ბერძნულ ეპიკურ ძეგლებში არგონავტების კოლხეთში მოგზაურობის თქმულებათა პოპულარობა. ბერძნულ წყაროებში პირველად იხსენიება კოლხეთი, ხოლო მდინარე ფაზისი მსოფლიოს უდიდეს მდინარეთა შორისაა დასახელებული. ძვ. წ. მე-6 საუკუნეში შავი ზღვის სანაპიროები თითქმის მთლიანად ბერძნული ახალშენებით დაიფარა და კოლხეთთან ცხოველი სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობა დამყარდა. ექსპორტის მთავარი საგანი იყო ხე-ტყე, რკინა და, შესაძლოა, რკინის ნაწარმიც. არსებობს ცნობები კოლხეთში ოქროს მოპოვებაზე. ანტიკურ სამყაროში კარგად იყო ცნობილი აგრეთვე კოლხური სელი.

ბერძნული სამყაროს კოლხეთთან ურთიერთობაში ორი ძირითადი ეტაპი გამოიყოფა: პირველი ძირითადად მოიცავს

ძვ. წ. მე-6 საუკუნეს, მეორე – მე-5-4 საუკუნეებს. კოლხეთში ბერძნებს უმეტესწილად შემოჰქონდათ მხატვრული კერამიკა, ზეითუნის ზეთი, მაღალი ხარისხის ღვინო და სხვა.

ძვ. წ. მე-6 საუკუნის მეორე ნახევრიდან სრულიად აშკარაა ათენის აქტიური სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირები კოლხეთთან. ამ დროის ცალკეული აღმოჩენები ცნობილია ქობულეთ-ფიჭვნარიდან, ბათუმის, ფოთის, ოჩამჩირისა და სოხუმის მიდამოებიდან. მეტად მნიშვნელოვანია ის, რომ ძვ. წ. მე-5-4 საუკუნეებში ანტიკური იმპორტი რიონ-ყვირილას სავაჭრო მაგისტრალით საკმაოდ ინტენსიურად იკვლევს გზას კოლხეთის შიდა რაიონებისა და მთიანი ზონისაკენ. დიდ ინტერესს იწვევს ათენში აღმოჩენილი და ამჟამად ბერლინის მუზეუმში დაცული თიხის სამყურა ჭურჭელი, რომელზეც შემორჩენილია ბერძნული წარწერა: „კოლხმა გამაკეთა მე“.

კოლხეთთან ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობა ელინიზმის ხანაშიც არ შეწყვეტილა. საკმარისია აღინიშნოს, რომ ამიერკავკასიის ქვეყნებზე გადიოდა მსოფლიო მნიშვნელობის ერთ-ერთი სავაჭრო-სატრანზიტო მაგისტრალი, დასავლეთს აღმოსავლეთთან რომ აკავშირებდა და რომელსაც დღეს დიდი აბრეშუმის გზას ვეძახით. იგი მიემართებოდა ინდოეთიდან კასპიის ზღვამდე, შემდეგ კი ამიერკავკასიის გავლით აღწევდა შავი ზღვის სანაპიროებს ქალაქ ფაზისთან და აქედან მცირე აზიის ქალაქებს უკავშირდებოდა. არქეოლოგიური მასალები მოწმობს, რომ ძვ. წ. III-I საუკუნეებში სავაჭრო ურთიერთობათა პროცესში ფართოდაა ჩაბმული კოლხეთის როგორც ბარის, ასევე მთიანეთის მოსახლეობაც.

ახალი ათასწლეულის დასაწყისში ქართულ-ბერძნული ურთიერთობა თანდათანობით ფართოვდება, რასაც ხელი შეუწყო იმანაც, რომ მე-4 საუკუნის 30-იან წლებში ქართველებმა დასავლეთიდან, ბიზანტიიდან ქრისტიანობა მიიღეს. იმავე მე-4 საუკუნეში კონსტანტინოპოლის კარზე დაწინაურდა ქართველი ფი-

ლოსოფოსი და სამხედრო მოღვაწე ბაკურ ივერიელი. ეგრის-ლაზეთში, ქალაქ ფაზისში უკვე არსებობდა უმაღლესი სამეცნიერო-სახელოვნებო სკოლა, სადაც ქართველებთან ერთად ბერძნებიც სწავლობდნენ. ფაზისის აკადემია დაასრულეს სახელოვანმა ბერძენმა ფილოსოფოსებმა, მამა-შვილმა ევგენიოსმა და ფემიტ-ოსმა.

მკითხველმა ისე არ მინდა გაიგოს, თითქოს ბერძნულ-ქართული ურთიერთობა მუდამ ია-ვარდებით იყო მოფენილი, პირიქით, ხშირად სისხლიანი შეტაკებებიც მომხდარა, ბიზანტიის იმპერია დამპყრობლადაც მოვლინებია დასავლეთ საქართველოს. ამის მაგალითად გამოდგება გუბაზ პირველის მმართველობის პერიოდი. ლაზიკის მეფე იმპერიის უმაღლეს ძალაუფლებას არ სცნობდა. ეს დაპირისპირება 456 წელს ომში გადაიზარდა, სადაც გუბაზმა ბრწყინვალედ გაიმარჯვა. ბიზანტიის იმპერატორმა იარალს ისევ დიპლომატია ამჯობინა და გუბაზს დაუზავდა, თუმცა მოგვიანებით გუბაზი ბიზანტიელი სარდლების ვერაგობას ემსხვერპლა.

მე-10 საუკუნიდან ბიზანტია საქართველოს სტრატეგიული მოკავშირეა. იყო დრო, როცა ქართველი მეფეები იმპერიის საშინაო საქმეებშიც ერეოდნენ; კერძოდ, 979 წელს ბიზანტიის მცირეწლოვან იმპერატორს, ბასილს ტახტის წართმევა დაუპირა აჯანყებულმა ფეოდალმა ბარდა სკლიაროსმა. საიმპერატორო კარმა დახმარება ქართველთა მეფეს, დავით კურაპალატს სთხოვა. დავითმა 1200 მეომარი გაუგზავნა, იმჟამად ათონის ივერთა მონასტრის მოღვაწის, თორნიკე ერისთავის მეთაურობით. ქართველებმა გაანადგურეს სკლიაროსის ჯარები, რის სანაცვლოდ ბასილი იმპერატორმა საქართველოს მნიშვნელოვანი მიწები შემოუბოძა. სამხედრო და ეკონომიკური ურთიერთობა მომდევნო საუკუნეებშიც გაგრძელდა, უფრო მეტიც, თამარმა 1203 წელს ტრაპიზონის სამეფო შექმნა, რომელიც საქართველოს ვასალად გამოაცხადა. ბიზანტიის იმპერატორი ალექსი III იძულებული

გახდა, ამ ფაქტს შეგუებოდა. 1453 წელს ბიზანტიის იმპერია დაეცა. აქედან მოყოლებული თითქმის მე-20 საუკუნის მიწურულამდე ორი კულტურული ერის ურთიერთკავშირი წყდება.

უპირველესად ბერძნულ წყაროებს უნდა ვუმაღლოდეთ ქართველები, დღეს მსოფლიოს ერთ-ერთ, მდიდარი ისტორიისა და ტრადიციების ქვეყნად რომ ვართ მიჩნეულნი.

ბერძნებიც მიწათმოქმედები არიან

საქართველოს მსგავსად, საბერძნეთი ისტორიულად აგრარული ქვეყანაა. მიწათმოქმედებას აქაც ინტენსიურად მისდევენ. კონფერენციის მონაწილეებს საშუალება მოგვცეს დაგვეთვალიერებინა მეციტრუსეობის ზოგიერთი რაიონი. აქაური სუბტროპიკული ჰავა საუკეთესოა ციტრუსოვანი კულტურების განვითარებისათვის. ზამთარი რბილი და ნოტიოა, ზაფხული – ცხელი და მშრალი. იანვარში საშუალო ტემპერატურა – 10, ივლისში – 27 გრადუსია. ნალექები მთის კალთებზე 1200-1400 მმ-ია წელიწადში, ვაკეზე გაცილებით ნაკლები – 350 მმ. ციტრუსოვანთა ბაღები შესანიშნავადაა მოვლილი. საუკეთესო პლანტაციათა უდიდესი ნაწილი მსხვილ მიწათმფლობელთა ხელშია, ბევრია წვრილი გლეხური მეურნეობაც.

მეციტრუსეობა მაინც არ ითვლება სოფლის მეურნეობის წამყვან დარგად, ციტრუსების წარმოება მხოლოდ 864 ათასი ტონაა. მაშინ, როცა ხორბალს იწევენ – 2294, სიმინდს – 1429, კარტოფილს – 904, ქერს – 871, ბამბას – 300, ყურძენს – 262, თამბაქოს – 129, ქიშმიშს – 158, ზეთისხილს – 140, შვრიას – 81, ბრინჯს – 80 ათას ტონას.

საბერძნეთის მთელი ტერიტორიის ორი მესამედი მთებს და ზეგნებს უჭირავს. ერთი მესამედი ვარგისი სასოფლო-სამეურნეო წარმოებისათვის. ეს მეტწილად ქვეყნის სანაპირო ზოლია.

აქ გვერდიგვერდ შეხვდებით მარცვლეულის ყანებს, თამბაქოსა და ბამბის პლანტაციებს, ვენახისა და ციტრუსოვანთა ბაღებს. ზოგჯერ მავიწყდებოდა კიდეც, რომ საბერძნეთში ვიმყოფებოდი და არა საქართველოში.

საბერძნეთის ბუნებრივი პირობები უფრო აღმოსავლეთი საქართველოსას უახლოვდება. ხშირი გვალვების გამო, დაახლოებით მილიონი ჰექტარი ნათესი ფართობები სარწყავია. ბერძნებს საკმაოდ მოწესრიგებული ირიგაციული სისტემა აქვთ, მაგრამ ისრაელისას ნამდვილად ვერ შეედრება. მეცხოველეობა სუსტადაა განვითარებული. საერთოდ, სოფლის მეურნეობა აქ მთლიანი ეროვნული პროდუქციის 15 პროცენტს იძლევა. ექსპორტის თითქმის ორი მესამედი თამბაქოზე, ზეთისხილზე, ყურძენსა და ბამბაზე მოდის. სანაპიროსა და დაბლობ რაიონებში ყავისფერი და მურა ყავისფერი ნიადაგებია, უფრო მაღლა მთაში – ტყის ყომრალი. აღმოსავლეთ თესალიასა და პელოპონესში კარბონატული სჭარბობს, სპორადებზე – მთის წითელი ნიადაგები. ქვეყნის სამხრეთ ნაწილში გავრცელებულია ნაძვის, ფიჭვისა და მუხის კორომები, მაღლობში – წიწვოვანი ტყეები. ჩრდილოეთ ნაწილში მთის დაბალ კალთებზე ხარობს მუხა, მაღლა – იფნის, ნეკერჩხლის, ცაცხვის, თელის, წაბლის, კაკლის კორომები და ტყეები.

ხალხი გუღლია და სტუმართმოყვარეა. ბოლო ათწლეულში ისტორიულ სამშობლოში ბრუნდებიან ბერძნები, ქვეყანა თურქთა შემოსევების გამო მე-17-18 საუკუნეებში რომ დატოვეს. აქ ყველა პირობაა შექმნილი მათ მისაღებად, უზრუნველყოფილი არიან საცხოვრებლით, სახელმწიფო დახმარებითა და სამუშაოთი. საქართველოდანაც ბევრი წავიდა, წავიდნენ აჭარიდანაც. მათ, ებრაელების მსგავსად, თან წაიყოლიეს ჩვენი ხალხისა და მიწის სიყვარული. დღესაც კეთილი სიტყვებით იხსენებენ თავიანთ ადრინდელ საბუდარს.

მრეწველობა მთლიანი ეროვნული პროდუქციის 32 პროცენტს იძლევა, განსაკუთრებით კარგადაა განვითარებული მსუბუქი და კვების, აგრეთვე ქიმიური მრეწველობის დარგები. საექსპორტოდ გააქვთ საფეიქრო ნაწარმი, ნავთობპროდუქტები, ლითონები და ლითონის ნაკეთობანი, ხილი, ბოსტნეული და სხვა; შემოაქვთ ნავთობი, მანქანა-მოწყობილობანი, სატრანსპორტო საშუალებანი, ქიმიური და ფარმაცევტული საქონელი. საბერძნეთს ეკონომიკური და სავაჭრო კავშირები აქვს მოწინავე კაპიტალისტურ ქვეყნებთან: ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, გერმანიასთან, დიდ ბრიტანეთთან, იტალიასთან, საფრანგეთთან, სხვა სახელმწიფოებთან.

ეპილოგის მაგიერ

8 აგვისტოს ათენის კონფერენციამ მუშაობა დაასრულა. საღამოს ერთ-ერთ საუკეთესო რესტორანში ბანკეტი გაგვიმართეს. ნაციონალური სუფრა და ნაქები ბერძნული ღვინო მოწყენის საშუალებას ნამდვილად არ იძლეოდა.

მეორე დღეს გამოსამშვიდობებელ სადილზე საქართველოს საელჩოში მიგვიწვიეს, 18 საათზე თვითმფრინავის ილუმინატორიდან დავცქეროდით ათენს. უკან დარჩა ელინთა ქვეყანა. საქართველოში იაზონის მიერ გატაცებული ოქროს საწმისის სა-ნაცვლოდ, ბერძენი ხალხის სიყვარული და გულის სითბო მოგვქონდა.

1999 წლის ცენტრალური მოვლენა იყო აკადემიკოს მამია გოგოლიშვილის საიუბილეო საღამო, რომელსაც ესწრებოდა მრავალი გამოჩენილი პიროვნება. აქ იყვნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოსა და მთავრობის წარმომადგენლები, სოლიდური დელეგაცია საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტიდან აკადემიკოს - ნაპოლეონ ქარქაშაძის ხელმძღვანელობით, იუბილარის აღზრდილები საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონიდან. იყო მილოცვები და საჩუქრები, გულთბილი, დიდი სიყვარულით გაჯერებული გამოსვლები, რაც კარგი გაკვეთილი გახლდათ ჩვენი ინსტიტუტის სტუდენტი ახალგაზრდობისათვის, მაგალითი იმისა, რომ ნიჭი და მამულისადმი ერთგულება ერთადერთი საწინდარია ადამიანის საყოველთაო დაფასებისა.

იუბილარს, სხვა საჩუქრებთან ერთად, გადაეცით იმ დღეებში ინსტიტუტის ხარჯით გამოცემული მისივე წიგნის „შეხვედრები სტალინთან“ მთელი ტირაჟი. მანამდე პრესის ფურცლებზე გამოქვეყნდა მილოცვა იუბილარისადმი, რასაც ხელს აწერდნენ საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი, აკადემიკოსი ვალერიან მეტრეველი, ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიკოსი რობერტ ანდლულაძე, აკადემიკოსი გოგოთურ აგლაძე, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორი, აკადემიკოსი ნაპოლეონ ქარქაშაძე, აკადემიკოსები: ვალერიან ცანავა, ანდრო კიკნაველიძე, ოთარ ნათიშვილი, ჯიმშერ კერესელიძე, რეზო ჯაბინძე, ლევან ლაზიშვილი, ოთარ ზარდალიშვილი, ოთარ ონიანი.

85 წლის იუბილარი აუდიტორიის წინაშე ამაღელვებელი სიტყვით გამოვიდა. გაიხსენა თავისი მრავალწლიანი საზოგადოებრივი და პედაგოგიური მოღვაწეობის საინტერესო

ეპიზოდები. მაღლობა გადაუხადა ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის კოლექტივს, იუბილეზე მოწვეულ სტუმრებს ამავის ესოდენი დაფასებისათვის.

ღვაწლმოსილ იუბილარს მშვენიერი ლექსი მიუძღვნა ჩვენი ინსტიტუტის უფროსმა მასწავლებელმა, პოეტმა ზურაბ ფირცხალაიშვილმა:

მამულის კაცი

ბატონ მამია გოგოლიშვილს

შენ, ბობოყვათო, ნეტავ თუ იცი,
მამულს აჩუქე როგორი შვილი,
კაცი საქვეყნოდ გამორჩეული –
ჩვენი მამია გოგოლიშვილი.

აჭარავ, ჩემო ძირძველო მიწავ,
შენი ქართულით, შენი ნენითი
უნდა შეკრა და შეადულაბო
ღღეს ამერეთი და იმერეთი.

მეოცნებე და მოუსვენარი
აქ დადიოდა პატარა ბიჭი,
მან შესაშური გზნებით ატარა
მამულის ტრფობის უკედავი ნიჭი.

როგორც ამბობენ ჩვენში ძველები,
„საქმემან შენმან გამოგაჩინოს“,
იყო რიგითიც, იყო მინისტრიც,
კომისარი და კაცი საჩინო.

სადაც კი იყო, სადაც კი მისწვდა,
ყველგან სიკეთის ყვაილი დარგო,
ბოლომდე შერჩა კაცის სახელი
შეურცხვენელი და საარაკო.

თითქოს კვლავ ბავშვი იყოს პაწია,
გულში დიადი ფიქრი მწიფდება,
ნეტავი დედას, ეისაც ასეთი
შვილების გაზრდა ხელეწიფება!

გაუტეხია სტალინთან პური,
ასეთი ბედიც არგუნა ღმერთმა,
„შავო მერცხალოც“ დაუმღერიათ
და „ვახტანგურიც“ შეუსვამთ ერთად.

სწორედ სტალინმა შეუქო ნიჭი,
ანდო აჭარის მთაერობის საჭე.
იმ მძიმე წლების ის იყო გმირი,
სიტყვით მართალი და საქმით მარჯვე.

არ დაივიწყებს აჭარა ამაგს,
სახელი მისი დადის არაკად,
კარგი აღმზრდელი და მეცნიერი
გადაგებული მამულს ზეარაკად.

ღღეს სახელგანთქმულ აკადემიკოსს
მთლად საქართველო უქებს გონებას,
ღმერთიც ულოცავს ბიბლიურ ასაკს
და მეცნიერულ ზემთაგონებას.

და ინსტიტუტი სასოფლო ჩვენი
დასტურ ამაყობს მისი სახელით,
მასწავლებელთა მასწავლებელი,
დარბაისელი, დიდი ქართველი.

უფლის კურთხევა ამ ცას ხანიერს,
მამულს უნათებს იმერ-ამიერს,

ბატონ მამიას აწ და მარადის,
მის წლებს, ჭაღარას – მრავალუბო!

რა დროს დაისი, რა დროს საღამო,
ცისკრის მზემ ჟამი წითლად შეღებოს,
დღეს საუკუნის კარებთან დგახარ,
ასი წლის თავზე ლაღად შეგედოს!

მიღწევები, რომელიც მეცნიერებაში მოვიპოვე, მნიშვნელოვანწილად განაპირობა უანგარო დახმარებამ, რასაც ჩემი მეცნიერ-ხელმძღვანელი, უდიდესი სწავლული და საზოგადო მოღვაწე, აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი ჩემს მიმართ იჩენდა. ამან მიკარნახა, საზოგადოებისათვის საშუალება მიმეცა მოვფერებოდი და შესაბამისად დაგვეფასებინა ის უდიდესი ღვაწლი, ამაგდარ პიროვნებას რომ მიუძღვის ჩვენი კუთხის, მთლიანად საქართველოს აღმშენებლობისა და ახალგაზრდობის სწორი მიმართულებით დაკვალიანების საქმეში.

სწორედ ასეთი დღე იყო 16 სექტემბერი, აკადემიკოს მამია გოგოლიშვილის დაბადებიდან 85 წლისთავის საიუბილეო დღე. ღვაწლმოსილი მეცნიერის ცხოვრება და მოღვაწეობა ნათლად აისახა მოხსენებაში, რომელიც საიუბილეო ღონისძიებაზე წარმოვადგინე:

„პატივცემულო საზოგადოებაჲ, ძვირფასო სტუმრებო,
ქალბატონებო და ბატონებო!

დღეს, ჩვენი ერთსულოვანი შეკრებით გვინდა საკადრისი პატივი მივაგოთ პიროვნებას, ვისაც საკუთარი, წონადი სიტყვა აქვს ნათქვამი მეცნიერებაში, პედაგოგიაში, სახელმწიფო სტრუქტურებში მოღვაწეობასა თუ სამეურნეო საქმიანობაში და რაც ყველაზე მთავარია, მშობლიური მიწის სიყვარულსა და მაღალ ზნეობაში.

ადამიანს სიცოცხლეში უნდა მოეფერო, აგრძნობინო მისი ამ-
აგის ფასი და სიყვარული, რითაც გარემოსილია. ნაკვიანვეი
ხოტბა-დიდება, უკან მიდევნებული ლამპარია, რაც ზურგს თუ
გაათბობს მხოლოდ. ჩვენ კი გვინდა ეს ლამპარი წინ
წარვუმიძვაროთ იუბილარს მისი გულის გასათბობად და იმ
სიკეთის დასანახად, ასე უხვად რომ უთესია ცხოვრების დიდ
გზაზე.

ძნელია ისაუბრო ბატონ მამია გოგოლიშვილზე, ამიტომ მი-
ვმართე ეკონომისტთა ცნობილ მეთოდს – სისტემურ ანალიზს.
პროფესიულმა ცნობისმოყვარეობამ მძლია და ბატონო მამია,
თქვენი ცხოვრება, თქვენს მიერ განვლილი დიდი გზა წარმოე-
იღვინე როგორც ერთიანი, მთლიანობითი სისტემა, რაც
ანალიზით დავადგინე, ზოგიერთს ახლავე გაგაცნობთ, დანარჩენს
100 წლისთავზე მოგახსენებთ.

პირველი: ქართული სულიერების მტკიცე ბალავარზე
შემდგარი კაცი კანონიერი სიამაყით გაჰყურებს სახელოვნად გან-
ვლილ, არცთუ მთლად ია-ვარდებით მოფენილ გზას.
ბავშვობიდანვე, სკოლის დამთავრებისთანავე წააწყდა სიმძნელებს
სწავლა-განათლებისაკენ მიმავალ გზაზე, მაგრამ უკან არ
დაუხევია – ბევრი იწვალა, მუყაითად იშრომა, ბეჯითად ისწავ-
ლა, უხვად გასცა სიყვარული... შემდეგ? – შემდეგ თავად ასწავ-
ლა ბევრს, კარგად ასწავლა და ღღესაც ასწავლის, იმედად
უდგას გვერდით... მტკიცედ გაუკვალა გზა. ცხოვრებამ ბევრჯერ
მახეც დაუგო. ვაუკაცობამ გადაარჩინა.

მეორე: ბატონი მამია 4 პოლიტიკური წყობის, 4 სოციალურ-
ეკონომიკური სისტემის შვილია. იგი რუსეთის იმპერიის განაპი-
რა, თურქეთისაგან ახალთავდახსნილ მხარეში დაიბადა, ფეხი და
მშობლიური ენაც თავისუფალ, დემოკრატიულ საქართველოში
აიღვა, გაიზარდა, დაეაჟაკადა, თვალსაჩინო მეცნიერად და სა-
ზოგადო მოღვაწედ ჩამოყალიბდა სოციალისტურ ქვეყანაში,
დღევანდელ იუბილეს კი ისევ თავისუფლების გზაზე დამდგარ იმ

სამშობლოში ხდება, რომლის სიყვარული არასოდეს განელეზია და მსოფლიოს არაერთ ქვეყანაში უამაყია თავისი ქართველობით, ზოგჯერ რისკის ფასადაც. როცა ერთხელ დელეგაციის წევრთა წარდგენისას, უზბეკი, სომეხი, ყირგიზი და სხვა ერის წარმომადგენლები რუსად მოიხსენიეს და მათ შორის მამია გოგოლიშვილიც, მან ხმამაღლა განაცხადა: – რუსი კი არა, ქართველი მეცნიერი ვარო, რისთვისაც მეორე დღეს იმ ქვეყნის – საბჭოთა კავშირის საელჩოშიც მოუხდა ურთიერთობის გარკვევა, და გაარკვია კიდეც...

მესამე: ბატონი მამია პატიოსნების, სისპეტაკის და მაღალზნეობრიობის განსახიერებაა, რაც დღევანდელ პირობებში, შეიძლება, ბევრისათვის უცნაურადაც კი ჟღერს, მაგრამ ასეთი რამ არც აღრინდელ საქართველოში ყოფილა უცხო. „ასწლოვანი მათიანეს ავტორი ლაშასა და რუსუდანის საქართველოზე წერდა: „სამნი არიან მიზეზნი ენებათანი, რომელთაგან იშვებიან ყოველნი ბოროტნი, გემოთმოყუარება, ვერცხლის მოყუარება და დიდების მოყუარება“. სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ ბევრია ამ გრძნობებს აყოლილი და რა დიდი ბუნება უნდა გააჩნდეს კაცს, რომ თავი აარიდოს ცდუნებას და ბოლომდე დარჩეს ჭეშმარიტ ადამიანად, რადგან ზნეობის უკმარისობა ქვეყნის წინსვლას უშლის ხელს. სწორედ ასეთი ადამიანები ავსებენ იმ სიცარიელეს და თავიანთი ცხოვრების მაგალითით იქცევიან ეროვნული ენერგიის წამყვან ძალად. მაღლობა მას ასეთი მაგალითისათვის.

მამია გოგოლიშვილი მთელი სისრულით განასახიერებს ისეთ პიროვნებას, რომელმაც თავისი ცხოვრება მეცნიერებას, მის ორგანიზაციას, ახალგაზრდობის აღზრდას მიუძღვნა. იგი ამაყად დააბიჯებს ჩვენს გვერდით და ნამდვილი ორიენტირი და გზის მაჩვენებელია იმათთვის, ვისაც სურს, დიდ მეცნიერებას ეზიაროს.

ბატონმა მამიამ დაადასტურა, რომ ამქვეყნად იმაზე ძვირფასი არაფერია, ვიდრე სახელი გაუთქვა საკუთარ მამულს. იგი, ქარ-

თული მეცნიერებისა და კაცობის ღირსეული წარმომადგენელი, მსოფლიოს 60-ზე მეტ ქვეყანაში აღიარეს, როგორც ჭეშმარიტი ქართველი კოლორიტული ფიგურა. გვჯერა, ჩვენი სამშობლო მის მსგავს შვილებს კვლავაც გამოზრდის, რათა მათაც გაიმეორონ ბატონი მამიას სიტყვები – „მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში ყოფნის დროს მე ჩემი საქართველო მენატრება, საქართველოში ყოფნისას ჩემი ქობულეთის რაიონი, აქ ყოფნისას კი ჩემი ბობოყვათი, ბობოყვათში – მამისეული სახლი, სადაც ჩემი წინაპრების ლანდები მაძლევს იმ დიდ ძალასა და ენერგიას, რომ მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში, მაღალი ტრიბუნიდან წარმოეთქვა საამაყო სიტყვები – მე იმ პატარა ქვეყნის შვილი ვარ, რომელთა წარმომადგენლებს მსოფლიოს დიდი საქმეების გადაწყვეტისას უთქვამთ საკუთარი, ავტორიტეტული დიდი სიტყვა“.

დიდ მსოფლიო პოლიტიკოსთან – სტალინთან შეხვედრისასაც არ დაბნეულა ბატონი მამია, როცა მან გაგრის აგარაკზე, ერთ ღამეში ატმის შესანიშნავი ბაღი გაუშენა ნახევარი მსოფლიოს გამგებელს, სუფრაზეც შესანიშნავი სადღეგრძელო წარმოთქვა და საქებარი სიტყვებიც დაიმსახურა – კარგი ბიჭი ხარო. მერე სტალინი უშიშროების უფროსს მიუბრუნდა და დაბეჯითებით უთხრა, – ეს ყმაწვილი ისევ აჭარას უნდა მიუბრუნოთ, გადაეცით ჩარკვიანს, ეს იქაა საჭირო. უკეთეს რეკომენდატორს ვერ ინატრებდა იმ დროს კაცი, არც რეკომენდირებულს უღალატია მისთვის...

მეოთხე: ბატონი მამია გოგოლიშვილის სახელთან მჭიდროდაა დაკავშირებული თბილისის ბოტანიკური ბაღის განახლება-აღორძინება. მან მოახერხა და ბაღის ტერიტორიიდან გაიყვანა 50 ოჯახი, განაახლა „ბოტანიკური ბაღის მოამბის“ ბეჭდვა, აღადგინა მეტეოსადგური, შემოიმტკიცა 30 ჰა მიწის ფართობი, გაიყვანა გვირაბი, რითაც ქალაქის ცენტრი უმოკლესი გზით დააკავშირა ბოტანიკურ ბაღთან. ყოველივე ამან ბატონ მამიას

კარგი ორგანიზატორის სახელი მოუხევეჭა, რამაც განაპირობა მისი დანიშვნა სსრ კავშირის ბოტანიკური ბაღების ამიერკავკასიის რეგიონული საბჭოს თავმჯდომარედ.

ძალიან დიდი ამაგი დასდო ბატონმა მამიამ მშობლიურ აჭარას. მან, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარედ მოღვაწეობისას ბევრი რამ გააკეთა ჩვენი კუთხის წინსვლისათვის და დღეს, როდესაც იგი შეჰყურებს მშობლიური კუთხის ფერისცვალებას, იცის, მას ჭეშმარიტად საქმის მკეთებელი კაცი უდგას სათავეში – მშვიდობას, აღმავლობას და საყოველთაო აღმშენებლობას რომ ჩაუყარა საფუძველი, ჩვენი დღევანდელი შეხვედრაც აქედან წამოსული ერთი ლამაზი თავთავია ამ აღორძინებული ყანისა... უხარია ეს წინსვლა და წარმატება საფიცარი აჭარისა, ამიტომ მოუწევს გული აქეთ, სადაც არ უნდა იყოს.

ბავშვობაში გასროლილი ისრის კვალს გაჰყურებს ფირუზ სივრცეში და მყარად დგას იმ ზურმუხტ მიწაზე, ფეხშიშველად რომ უვლია, ეკლის სიმწარეც უგრძნია და მამულის ცვარში განბანოვს, ისევ ეს ნამი მოსწყურებია...

მეზუთე: ბატონი მამია გოგოლიშვილი სიმაღლეა, როგორც იმედი, ნდობა. ეს ის თვისებებია, რაც ადამიანს ადამიანად აქცევს. მოყვასის გვერდით ყოფნის და დახმარების უნარი დიდი ნიჭია, რაც ბატონ მამიას ასე უხვად აქვს მომადლებული. ამიტომ – პიროვნების კეთილშობილების, იმედის შენადნობი, მომხიბლავი, ბრძენი ბატონი მამია – ჩვენი მასწავლებელია, ამას საქვეყნოდ ვაცხადებთ და ჩვენ ამით კვლავაც ვიამაყებით.

მეექვსე: ცნობილი ფილოსოფოსი სენეკა ამბობდა: „ცხოვრება იგავ-არაკივით შინაარსით იზომება და არა სიგრძით“, მაგრამ ისიც კარგად ვიცით, რომ დიდი ცხოვრების გზის ღირსეულად გავლა რჩეულთა ხვედრია. ამიტომაც ბატონი მამია გოგოლიშვილის ცხოვრება ერთი ლამაზი პოემა. რომელშიც კიდევ მრავალი სასახელო სტროფის ჩაწერას გეპირდება იუბილარი.

ბატონო მამია! თქვენი წილი სვეტიცხოველი გიშენებიათ უნაკლოდ და მტკიცედ. თქვენ ის დიდოსტატი ხართ, რომელიც

ათწლეულების შემდეგ მოკვეთილი მარჯვენით კი არა, გამოკვეთილი სახელით დაიმკვიდრებთ ჩვენი ინსტიტუტის, მშობლიური აჭარის, სრულიად საქართველოს კულტურისა და განათლების დიდ სამომავლო ისტორიაში.

თქვენი დიდი ხნის სიცოცხლისა იყოს, ბატონო მამია, ჩვენ რომ ასე ვეფერებით და ვაფასებთ, გლოცავთ!”

იმ დღეებში საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულებით აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი აგროსამრეწველო კომპლექსის დარგებისათვის მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადებაში შეტანილი პირადი დიდი წვლილისათვის, ნაყოფიერი სამეცნიერო – პედაგოგიური და ორგანიზაციული საქმიანობისათვის, ღირსების ორდენით დაჯილდოვდა. ეს იყო არა მარტო დიდი მეცნიერის ღვაწლის საქვეყნოდ აღიარება, არამედ ერთგვარი დაფასება იმ სამეცნიერო უმაღლესი სასწავლებლისა, ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი რომ ჰქვია.

1999 წლის 23-28 მაისს, ბათუმში გაიმართა საერთაშორისო სიმპოზიუმი, რომლის დევიზი იყო „ბოტანიკური ბაღები და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება“. სიმპოზიუმზე მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის 40-მდე მეცნიერი ჩამოვიდა. რომელთა შორის იყვნენ პროფესორები პიტერ შმიდტი (დრეზდენი), ვოლფრამ ლობინი (ბონი), ანდრეს გროგერი (მიუნხენი), ლევ ანდრეევი (მოსკოვი), ვიქტორ კუზნეანოვი (ირკუტსკი), ვაგიდ გაჯიევი (ბაქო), ალექსი პროხოროვი (პეტროზავოდსკი), მამია გოგოლიშვილი (თბილისი) და სხვები.

სიმპოზიუმის ორგანიზატორი და დამფინანსებელი გახლდათ ბონის უნივერსიტეტის რეგიონული ბოტანიკური ბაღი, ხოლო ბათუმში ჩატარების ინიციატორი – საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის პრორექტორი, აკადემიკოსი თენგიზ ურუშაძე, რომელსაც დიდი საერთაშორისო ავტორიტეტი და მსგავსი ღონისძიებების მაღალ დონეზე ჩატარების კარგი გამოცდილება აქვს. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ასეთი დონის სიმპოზიუმი

ყოფილი სსრ კავშირის მასშტაბით პირველად აქ, ბათუმში ჩატარდა.

ფორუმის მონაწილეებს პროგრამის გათვალისწინებით ერთ დღეს, 27 მაისს, ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი უმასპინძლებდა. წინასწარ ჩატარდა მოსამზადებელი სამუშაოები. შედგენილი იქნა სამუშაო გეგმა და გრაფიკი იმის გათვალისწინებით, რომ მეცნიერებისათვის მიგვეწოდებინა რაც შეიძლება მეტი საინტერესო და შინაარსიანი ცნობები, ის ერთი დღე მაქსიმალურად გამოგვეყენებინა და იგი სტუმართათვის ნამდვილად დაუვიწყარი ყოფილიყო.

27 მაისს, დილის 9 საათზე, ჩაქვის სასტუმრო „ოაზისიდან“ სტუმრები მიკროავტობუსებით გონიოსაკენ იღებენ გეზს. სიმპოზიუმის მონაწილეებმა დიდი ინტერესით დაათვალიერეს გონიოს ანტიკური პერიოდის უნიკალური ციხეგალავანი, გაეცნენ მის ისტორიას და სტრატეგიულ მნიშვნელობას. განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო გათხრების შემდეგ აღმოჩენილმა ექსპონატებმა, მიწისქვეშა ნაგებობებმა, წყალგაყვანილობამ, კომუნიკაციებმა. მეცნიერებმა გადაიღეს სამახსოვრო სურათები, დღიურებში ჩაიწერეს საინტერესო არქეოლოგიური ნიმუშების სახელწოდებები და მათი დანიშნულების შინაარსი.

ამის შემდეგ ექსკურსია ბუნებაში გაგრძელდა. ბოტანიკოსებმა დაათვალიერეს ჭარნალისწყლის ხეობა. ნახეს უნიკალური, რელიქტური მცენარეულობა. აქაურობა ხომ კოლხური და ლაზური ტყეების შერწყმის ფონს წარმოადგენს. აქ შეხვდებით იშვიათ მცენარეებს: ლაზურ კესანსა და ზამბახს, ფურისულას, კოლხურ ბზას, კოლხურ სუროსა და სხვა.

მზე დასავლეთისაკენ გადაიწვერა, როცა სტუმრები სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში დაბრუნდნენ. მათ ყურადღებით დაათვალიერეს სასწავლებლის აუდიტორიები, კაბინეტ-ლაბორატორიები, გაესაუბრნენ სტუდენტებს. ინსტიტუტის შემოგარენში მათი ყურადღება მიიპყრო ლამაზად გაფორმებულმა სკვერებმა,

მინიატიურულმა ექსპოზიციებმა. კამელიებისა და მაგნოლიების ხეივანში სტუმრების პატივსაცემად გამართულ ბანკეტს კიდევ უფრო ახალისებდა ინსტიტუტის ხალხურ საკრავთა ანსამბლი. სიმღერებს ცეკვები ცვლიდა. სტუმრებიც აჰყვნენ შემსრულებლებს. აღფრთოვანებას ვერ მალავდნენ ბონის, დრე-ზდენის, მოსკოვის, ბაქოს, ტაშკენტის წარმომადგენლები. ამას პროფესორების: ლობინის, შმიდტის, ანდრეევის, აშურმეტოვისა და სხვების მიერ შთაბეჭდილებათა წიგნში გაკეთებული ჩანაწერებიც ადასტურებს, – მათი საერთო აზრით, ახალგაზრდა ინსტიტუტს დიდი და თვალსაჩინო მიღწევები აქვს.

28 მაისს, სიმპოზიუმის დახურვის ცერემონიალზე, მისმა მონაწილეებმა მისასალმებელი და მადლობის ბარათი გაუგზავნეს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს, ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს ასლან აბაშიძეს და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორს, აკადემიკოს ნაპოლეონ ქარქაშაძეს. ამ წერილში ჩვენი ინსტიტუტის დიდ მხარდაჭერასა და სიმპოზიუმის მაღალ დონეზე ჩატარებაში, მის აქტიურ მონაწილეობაზეცაა საუბარი.

1999 წლის 17 დეკემბერს საქართველოს რესპუბლიკის დედაქალაქში თბილისში უმაღლესი აგრარული განათლების 75 და უნივერსიტეტის 70 წლისთავთან დაკავშირებული საიუბილეო ღონისძიება გაიმართა. ჩვენი ინსტიტუტის ფართო წარმომადგენლობა თბილისში ხელდამშვენებული ჩავიდა. აგრარული უნივერსიტეტის რექტორის სახელზე მისულ უამრავ მილოცვებს შორის იყო აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს მისალოცი ბარათიც, რომელსაც აჭარის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილესთან, აკადემიკოს ალექსანდრე გობრონიძესთან ერთად მეც ვაწერდი ხელს.

„ძვირფასო მეგობრებო!

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სას-

ოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორატი, პროფესორ-მასწავლებლები გულითადად გილოცავთ უნივერსიტეტის დაარსების 70-ე წლისთავს.

თვალსაჩინოა ის ღვაწლი, რაც უნივერსიტეტს მიუძღვის ჩვენი ქვეყნის სოფლის მეურნეობის წინსვლასა და განვითარებაში.

ამ სასწავლებლის აღზრდილი სპეციალისტები დაუღალავი შრომით, საქმისადმი დიდი სიყვარულით გამოირჩეოდნენ და გამოირჩევიან მუდამ, დიდია მათი როლი და დამსახურება ჩვენი კუთხის, აჭარის აგრარული დარგის განვითარების საქმეში.

უნივერსიტეტს არაერთი სპეციალისტი აღუზრდია მეცნიერებათა საფუძვლების მტკიცე ცოდნით, ამასთანავე იგი დაუღალავად ემსახურება ახალგაზრდობის ზნეობრივ, ესთეტიკურ, ფიზიკურ აღზრდას.

ვუსურვებთ იუბილარი სასწავლებლის პროფესორ-მასწავლებლებს, სტუდენტებს, მთელ კოლექტივს, კვლავაც ჩვეული ენერგიით იღვაწონ და დაეპყროთ გამარჯვებათა ახალ-ახალი მწვერვალები – ჩვენი განახლებული სამშობლოს სამომავლო წინსვლისა და ბედნიერებისათვის.“

საიუბილეო ღონისძიებაზე გამოვიდნენ საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე, ქართული მეცნიერების თვალსაჩინო წარმომადგენლები, სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწეები. ჩემთვის უდიდესი პატივი იყო უნივერსიტეტის მაღალი ტრიბუნიდან მისალოცი სიტყვით მიმემართა ძვირფასი კოლეგებისათვის, სტუდენტებისათვის, საერთოდ, დამსწრე საზოგადოებისათვის:

„ბატონო პრეზიდენტო,

პატივცემულო საზოგადოებავ!

ათეული საუკუნის განმავლობაში, ქართველ ხალხში ყალიბდებოდა კულტურის, განათლებისა და მეცნიერებისადმი დაუცხრომელი ლტოლვის მდიდარი ტრადიციები, რამაც წარუშლელი კვალი დატოვა მსოფლიო ცივილიზაციის ისტორიაში. შუა

საუკუნეების საქართველოში იქმნებოდა აკადემიები, იწერებოდა სქელტანიანი ხელთუქმნელი უნიკალური წიგნები.

პირველი ქართული წყარო საქართველოში უნივერსიტეტის დაარსების აუცილებლობისა და მისი მოთხოვნის შესახებ გაჩნდა 1832 წლის შეთქმულთა წრეში, მაგრამ ეს იდეა რეალობად თითქმის საუკუნის დაგვიანებით იქცა. ხოლო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა შემდგომში არაერთ უმაღლეს სასწავლებელს დაულოცა გზა, ერთი მათგანი კი დღევანდელი საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტია, რომლის 70-ე წლისთავის იუბილეს ახლა ვზეიმობთ.

თავის მხრივ, ამ უნივერსიტეტის ღვიძლი შვილია ჩვენი სასწავლებელიც, რომლის გახსნაში ლომის წილი მიუძღვით ბატონებს ასლან აბაშიძეს და ნაპოლეონ ქარქაშაძეს. მათი ძალისხმევით, 1994 წელს, დაარსდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი, რამაც რეგიონისა და არამარტო მისი, არაერთი თაობის ოცნებას შეასხა ფრთები. ამიტომ, ამ საზეიმო წუთებში, არ იქნება ურიგო, რომ აღვნიშნოთ, თუ როგორ იზარდა ჩვენი დიდი უნივერსიტეტის ერთი ინსტიტუტი. წელს გზა დაულოცეთ პირველ კურსდამთავრებულთ, რომელთა ნაწილმა წარჩინების დიპლომი მიიღო და ახლა ისინი თქვენი უშუალო სტუდენტები იქნებიან სწავლების მეორე საფეხურზე მაგისტრატურაში. ასე, რომ, ხელცარიელი არ მოვსულვართ ამ დიდ ზეიმზე, მინდა ჩვენი ინსტიტუტის მრავალრიცხოვან ლექტორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა სახელით მივულოცო ეს დაუეიწყარი დღე იუბილარ სასწავლებელს.

უნივერსიტეტმა კი ნამდვილად სისხლსავსე პედაგოგიურ-აღმზრდელობითი და სამეცნიერო გზა განვლო. სხვანაირად არც ეკადრებოდა, რადგან აქ მოღვაწეობდნენ საქვეყნოდ ცნობილი პროფესორები და აკადემიკოსები, რომელთა ნაკვალები დრო-ჟამს არ წააფიფქვინეს შემდგომი თაობის ღირსეულმა წარმომადგ-

ენლებმა. სწორედ აქ მართლდება დიდი მეცნიერის ისაკ ნიუტონის სიტყვები – „ჩვენ თუ შორს ვიხედებით, იმიტომ, რომ წინაპართა გიგანტურ მხრებზე ვდგავართ“. უნივერსიტეტის ტრადიციებიდან გამომდინარე, იმედია, მათი მხრებიდან აფრენილი მომავალი თაობები უფრო მაღალი თვალსაწიერიდან გადმოიხედავენ...

დღეს, კი, ღირებულებათა გადაფასების პერიოდში, როცა არაერთი პრობლემა იჩენს თავს, სწავლასა და განათლებაზე შეყვარებული ადამიანები მაინც უანგაროდ და მტკიცედ დგანან იმ საპატიო საქმის სამსახურში, ახალგაზრდა სპეციალისტების ჩამოყალიბება რომ ჰქვია. ასეა თქვენთანაც. მინდა გავიხსენო საქართველოში პირველი სრულყოფილი სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დამაარსებლის ილია წინამძღვრიშვილის სიტყვები, ამ სასწავლებლის გახსნის დღეს რომ თქვა: „მე დარწმუნებული ვარ, რომ გზაზედ ბევრი გაჭირვება მოგველის, მაგრამ გაჭირვების დაძლევა შეუძლია საქმისადმი სიყვარულს.“

უნივერსიტეტი კანონიერად ამაყობს თავისი კურსდამთავრებულებით, რომელთა დიდი ნაწილი ღირსეული ადამიანის სახელით გამოსულა და გამოდის საზოგადოებრივ ასპარეზზე. მე მხოლოდ ერთ მათგანზე მინდა შევჩერდე... ესაა ჩვენი ინსტიტუტის პრორექტორი სასწავლო დარგში, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი იური ძირკვაძე, რომელმაც სწორედ თქვენთან დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია...

ორი სასწავლებლის ჯანსაღი ურთიერთდამოკიდებულება და ერთსულოვნება კიდევ უფრო ნათლად წარმოჩნდა მაშინ, როცა უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ, მარტომ კი არ გაითავისა საიუბილეო დღეების პატივი, არამედ ჩვენი წილი დამსახურება და შეიძლება მეტიც გულუხვად მოგვაგო, როცა ინსტიტუტს ღირსების ორდენი, 2 მედალი და 4 მაღლობა გამოუყო, რასაც, რა თქმა უნდა, ღირსეული პატრონებიც გამოუჩნდნენ.

ინსტიტუტის ყველა თანამშრომლისათვის – ლაბორანტიდან პროფესორამდე, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი აღიქმება როგორც ჩვენი უნივერსიტეტი. მასზე, პრესასა თუ ტელევიზიაში, გადმოცემული ყოველგვარი კარგი ინფორმაცია დიდად გვეამაყება. თუ ვინმემ რაიმე წაიკითხა ან ნახა, მეორე დღეს აუცილებლად იტყვის – ჩვენს უნივერსიტეტზე გაზეთში წერილი წავიკითხე, ან სატელევიზიო გადაცემა ვნახეო. სწორედ ამიტომ ვართ აქ, მაგრამ, საკითხავია, მასპინძლად თუ სტუმრად? უფრო მასპინძლად, რადგან უნივერსიტეტს ჩვენთან ერთად არაერთი სტრუქტურა და ქვედანაყოფი აქვს, ამიტომ ვთვლი, რომ ერთი ფუძემდებელი და მაღალჭერიანი დიდი სახლის ბინადარნი ვართ, – ერთიანი მიზნებითა და იდეებით.

აგრარული განათლების კერის ზეიმი სრულიად საქართველოს ზეიმიცაა, რადგან, ჩვენ ხომ უპირველეს მიწათმოქმედებად ვითვლებით მთელს მსოფლიოში, საუკუნეთა სიღრმეებიდან რომ წამოგვიღია ვაზის თუ ხორბლის კულტურული ჯიშები, მახა და რქაწითელი იმ დიდი სიამაყის განსახიერებაა, პურ-ღვინის მაღლს რომ ეტყვიან დღესაც, წარსულიდან დაგვიბრუნებია, ტრადიციების განსამტკიცებლად შეგვინარჩუნებია და ახლა ფხიზლად უნდა ვიყოთ, რადგან სამომავლოდაც ისე ივარგოს, როგორც აქამდე უვარგია.

ასე, რომ, თქვენი სწავლის, მეცნიერული მოღვაწეობისა და იმ საზოგადოებრივი აქტიურობისა იყოს, ასე ლამაზად რომ მოგიტანიათ დღემდე.“

არაერთხელ აღვნიშნე იმ სიტბოსა და თანადგომაზე, რომელსაც ჩვენს მიმართ იჩენს აგრარული უნივერსიტეტის მთელი კოლექტივი. ეს ბუნებრივიცაა, რადგანაც ჩვენი ინსტიტუტი ამ უმაღლესი სასწავლებლის ერთი ძირითადი ბირთვია. ეს დიდი პასუხისმგებლობაცაა, რადგან ასეთი სახელოვანი ტრადიციების უნივერსიტეტი გვიწევს მეგზურობას, რაშიც დიდი დამსახურება მიუძღვით პრორექტორებს, პროფესორებს თეიმუ-

რაზ მაღლაკელიძეს, თენგიზ ურუშაძეს, არჩილ ვაშაყიძეს, აეთანდილ ლილუაშვილს, შალერი ბენიას. ისინი მუდამ მზად არიან, მდიდარი გამოცდილება უშურველად გაგვიზიარონ.

ბატონი თენგიზ ურუშაძე – დიდი მეცნიერი, ჩვენი ინსტიტუტის გულშემატკივარია, ამიტომ ჩვენი წარდგინებით აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელითაც კი დააჯილდოეს, მეცნიერული კადრების მომზადებაში შეტანილი დიდი წვლილისათვის.

ბატონი თეიმურაზ მაღლაკელიძე მუდამ მზადაა ჩვენი ინსტიტუტიდან ჩასულ ნებისმიერ პიროვნებას გაუწოდოს დახმარების ხელი, აზიაროს იგი სასწავლო-მეთოდური მუშაობის სიახლეებს. არის დინჯი, ძალზედ განათლებული პიროვნება.

ბატონი აეთანდილ ლილუაშვილი ის პიროვნებაა, ვისაც შეუძლია ყოველგვარი პრობლემა მოგისხნას განათლების სამინისტროსა თუ სხვა უწყებაში, გაგატანინოს შენი საღი აზრი და, ამავე დროს, ისე მოგეფეროს და გიმასპინძლოს, რომ თავი საკუთარ ოჯახში გაგრძნობინოს, დიდი სიყვარული გიწილადოს და გულის სითბოც ზედ დააყოლოს.

ბატონი არჩილ ვაშაყიძე, განათლებული, ერუდირებული პიროვნებაა, რომელსაც წარმატებით უმოღვაწია არაერთ თანამდებობაზე, განსაკუთრებით დიდი ამაგი მიუძღვის ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების დაკვალიანებასა და ჩამოყალიბებაში.

რეგიონულ ინსტიტუტებთან შესანიშნავად აწესრიგებს ურთიერთობას პრორექტორი, პროფესორი შალერ ბენია, მოხიბლული რჩები მისი ულავი ენერგიით, სიახლის შეცნობის შესანიშნავი უნარით, ყველა სასწავლო გეგმაში რომ ერკვევა, თავისი შენიშვნები შეაქვს და ისე დაზუსტებულ-დახვეწილს შემოგთავაზებს, რომ სრულყოფილი იყოს ინსტიტუტში შემოქმედებითი მუშაობა.

სასწავლო-მეთოდური სამმართველოს უფროსი, პროფესორი ვალერი შამათავა მუდამ ცდილობს, შენს გვერდით იყოს, დრ-

ოულად გახედროს ყველა საქმიანი ქალაქის, სასწავლო დოკუმენტაციის ნიშნულში, თან ამომწურავი კონსულტაციაც გაგიწიოს. მასში იგრძნობა ის პროფესიონალიზმი და პასუხისმგებლობის გრძნობა, ასე რომ სჭირდება უმაღლესი სკოლის სასწავლო პროცესს.

უმაღლესი სასწავლებლის მომავალი წარმოდგენელია მზარდი კადრების გარეშე, ამიტომაც ინსტიტუტის გახსნისთანავე სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობაში ახალგაზრდა მეცნიერ-თანამშრომლები აქტიურად ჩაებათ. ქვეყანაში შექმნილ მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობას რომ ვითვალისწინებდით, გვინდოდა ასპირანტურაში სწავლების საკითხი ბიუჯეტის საშუალებით მოგვეგვარებინა. ამის გამო აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარემ მიმართა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის და ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების ხელმძღვანელობას, დადებითად გადაეწყვიტათ ეს საკითხი. საერთო ძალისხმევამ შედეგი გამოიღო. ხაზგასმულია, ის რომ ჩვენი კუთხის განათლება ისტორიაში, ერთი ინსტიტუტიდან ამდენი ასპირანტი და მაძიებელი არასდროს ყოფილა. მათ თავიანთი მაღლიერება აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარის ბატონ ასლან აბაშიძისადმი ღია წერილით გამოხატეს, რომელიც გაზეთ „აჭარაში“ გამოქვეყნდა:

„თქვენი აქტიური ძალისხმევით და მხარდაჭერით დაარსდა ჩვენი ინსტიტუტი, სადაც ცნობილი მეცნიერები მოღვაწეობენ, მაგრამ სამომავლო გზაზე კიდევ უფრო მეტი კვალიფიციური კადრები იქნება საჭირო, როგორც ყოველთვის, ამ საქმესაც დაეტყო თქვენი წონადი სიტყვის მაღლი, როცა ფინანსურად უზრუნველყავით ინსტიტუტისათვის საჭირო ასპირანტების მომზადება.

ასეთი მხარდაჭერისა და გულითადი თანადგომის შედეგია ის, რომ დღეისათვის ჩვენ აქტიურად ჩავერთეთ საქართველოს აგრარული უნი-

ვერსიტეტის მეცნიერულ საქმიანობაში. სწორედ ამიტომ გემაღლიერებით და ისიც ვიცით, რომ დახმარებასა და თანადგომას გამართლება სჭირდება. იმედია, ასეც იქნება და სასწავლებელი ჩვენი სახით მიიღებს ახალ აგრარულ მეცნიერულ კადრებს.

აქვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ მართო ერთი ღარგის განვითარება ვერ წაადგება რესპუბლიკის სახელსა და საქმეს. ყველა სფერო რომ მოიცვა საფუძვლიანად, უმაღლესი განათლების სხვადასხვა სპეციალობის ავტორიტეტული კადრია საჭირო, ამიტომაც, რომ თქვენმა გამიზნულმა მოქმედებამ არაერთი სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებელი შესძინა ჩვენს კუთხეს, სადაც დაფრთხილებული ახალგაზრდები ღირსეულად წარსდგებიან 21-ე საუკუნის ახალი საზოგადოების წინაშე.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ასპირანტთა სახელით:

ლავზირა ბორბილაძე, მარგო გაგულაძე, მაია ჯაბუა,
ნანა შავიშვილი, შანა პაპუნიძე, ნაზი ჯაბანიძე,
ლელა ეგრალიძე, ლელა ონიანი, რუსუდან ღოღოძე,
ზურაბ მახარაძე, შაქრო ძათაგაძე, ბაბრაბ გგულაძე,
ბია ოძროსიანიძე, ლამარა ღიასაშიძე, ირმა აუზაზაძე,
ნატო ჯაბანიძე, ხათუნა ბორბილაძე, მარინა მაისურაძე.

სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა

უმაღლესი სასწავლებლების პედაგოგთა კვალიფიკაციის დონე უშუალო კავშირშია სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობასთან. აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტა დიდადაა დამოკიდებული ინსტიტუტის კათედრების კვალიფიციურ საქმიანობაზე, რასაც უნარიანად უძღვებიან გამოცდილი გამგეები, პროფესორები: სერგო თურმანიძე, ვახტანგ გოგუაძე, ნინო მიქაუტაძე, ომარ თედორაძე, ვერა ბოლქვაძე; დოცენტები: ნაზი ჯაბნიძე, ბაგრატ მგელაძე, შოთა ლომინაძე, შაქრო ქათამაძე, თამაზ ჭირაქაძე, ეთერ ტოგონიძე, არჩილ შაინიძე, ფლორა ფაჩულია, რობერტ პაპავა და მათ გვერდით არანაკლები მონღომებითა და საქმისადმი დიდი სიყვარულით მუშაობენ ახალგაზრდა პერსპექტიული სპეციალისტები, დოცენტები: თემურ სირაბიძე, სერგო ხოზრევანიძე, ნანა შავიშვილი, იროდი ზოიძე.

შევეცადეთ თავიდანვე გაგვესაზღვრა რეგიონისათვის აგრო-სამრეწველო კომპლექსში არსებული აქტუალური პრობლემები. ამ მიმართულებით ჩაგვეტარებინა ექსპერიმენტები, მორიტორინგი და მიგვეცა შესაბამისი რეკომენდაციები წარმოებისათვის.

ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე დავამტკიცეთ სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის თემატიკური გეგმა. იგი ითვალისწინებდა 47 სამეცნიერო თემის დამუშავებას. აქედან 35-ს პრაქტიკულ-საწარმოო მნიშვნელობა აქვს, ხოლო დანარჩენს კი – თეორიული. ბუნებრივია, ამ მოცულობის ექსპერიმენტული საქმიანობა შესაბამის დაფინანსებას მოითხოვს, ქვეყანაში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა კი ნამდვილად არ იძლევა ბიუჯეტიდან ამ მიზნით საჭირო თანხების გამოყოფის საშუალებას. შევეცადეთ, პრობლემა ჩვენივე ძალებით მოგვეგვარებინა. კერძოდ, სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის დროულად და ხარისხიანად წარმართვისათვის აუცილებელი ხარჯები ინსტიტუტის შემოსავლებიდან გამოვყოთ.

სამეცნიერო კონტაქტები დავამყარეთ: ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანებასთან (და მის ფილიალებთან), საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბათუმის ბოტანიკურ ბაღთან, სუბტროპიკული კულტურების შენახვა-გადამუშავების სამეცნიერო კვლევით ინსტიტუტთან.

რეგიონში სამეცნიერო საქმიანობას კოორდინაციას უწევს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აჭარის რეგიონული ცენტრი, რომელთანაც ჩვენს სამეცნიერო ბირთვს მჭიდრო ურთიერთობა და თანამშრომლობა აკავშირებს. თითოეულ თემას გამოცდილი მეცნიერები ხელმძღვანელობენ. ისინი ყოველწლიურად ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს წარმოდგენენ ანგარიშებს, რომლებიც განსახილველად საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტის სამეცნიერო საბჭოს წარედგინება. დასრულებულ თემებზე რეგულარულად ქვეყნდება სამეცნიერო ნაშრომები, მონოგრაფიები, კვლევის შედეგებიდან გამომდინარე წარმოებაში დასანერგად ეძლევათ რეკომენდაციები.

ინსტიტუტის მაპროფილებელ კათედრებზე სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოები ძირითადად მიმართულია რეგიონის სოფლის მეურნეობის ტრადიციული დარგების – მეციტრუსეობისა და მეჩაიეობის აღდგენა-განვითარების პრობლემების გადაჭრასთან. ამავე დროს, გათვალისწინებულია ბევრი ახალი პერსპექტიული და არატრადიციული კულტურების შესწავლა, მათი მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიის დამუშავება, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ახალი, ორგანიზაციული ფორმების ეფექტიანობის შესწავლა, პროდუქტთა ტექნოლოგიის, გადამუშავების ოპტიმალური ვარიანტების დადგენა და კულტურათა შესაბამისი მექანიზაციის ეფექტური საშუალებებით უზრუნველყოფა.

საილუსტრაციოდ მოკლედ მიმოვიხილავთ ჩვენს ინსტიტუტში გაწეულ სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობასა და შედეგებს:

თემა: „ამორტიზებული ციტრუსების ბაღების გაახალგაზრდა-
ვების ღონისძიებების დამუშავება აჭარის პირობებში“ (თემის
ხელმძღვანელია სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი გი-
ვი ჯინჭარაძე, შემსრულებელი, ასპირანტი ლელა ებრალიძე).

როგორც ცნობილია, პირველი ციტრუსოვანთა სამრეწველო
ბაღების გაშენება მწვანე კონცხის მიდამოებში საუკუნეზე მეტი
ხნის წინათ დაიწყო. მცენარის ბიოლოგიური თავისებურებებიდან
გამომდინარე, ციტრუსოვანთა პროდუქტიულობა მაქსიმალურია
სრულმოსავლიანობაში შესვლიდან 50 წლის განმავლობაში,
შემდეგ კი იგი თანდათანობით კლებულობს, ამიტომაც აქტუ-
ალურია ამორტიზებული ბაღების გაახალგაზრდავების ღონის-
ძიებების დამუშავება. ეს კი მეცნიერულ სიახლეებთან არის დაკ-
ავშირებული.

ექსპერიმენტი მიმდინარეობს ინსტიტუტის სასწავლო-
საცდელი მეურნეობის ტერიტორიაზე. შეისწავლება ხანდაზმული
ბაღების განახლებისა და პროდუქტიულობის ამაღლების
საკითხები. საცდელად აღებულია მანდარინ „უნშიუს“ ამორტი-
ზებული მცენარეები. კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ
ამოძირკული ნარგავების ადგილზე ნერგების გამორგვა, ხარ-
ისხისა და მოსავლის თვალსაზრისით უფრო უკეთეს შედეგს
იძლევა. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია სამი ნაშრომი.
პუბლიკაციისათვის მზადაა კიდევ ორი სტატია.

თემა: „აჭარის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფეიჭოას
სამეურნეო-ბიოლოგიური თავისებურებანი და პერსპექტიული
ფორმების გამორჩევა“ (ხელმძღვანელი, აკადემიკოსი შოთა
გოლიაძე, შემსრულებელი, ასპირანტი ირმა აფხაზავა).

ფეიჭოამ ძვირფასი სამეურნეო და კვებითი თვისებების გამო
ფართო აღიარება მოიპოვა. აჭარაში იგი პირველად, 1912 წელს
ბათუმის ბოტანიკურ ბაღში გაუშენებიათ. ამჟამად კულტივი-
რებულია კერძო მეურნეობებსა და ბაღებში, მაგრამ აქამდე არაე-
ის შეუსწავლია ჯიშები და ფორმები, მათი ბიოლოგიური და

სამეურნეო თვისებები. საკვლევი თემა ითვალისწინებს ამ მიმართულების მუშაობის გაფართოებას. დაწყებულია უხვმოსავლიანი და მსხვილნაყოფა ფორმების გამოყოფა. ტარდება შესაბამისი ექსპერიმენტი ფეიჰოას მორფოლოგიური, ხარისხობრივი და მაღალპროდუქტიული ნიშნების მიხედვით.

თემა: „სტევიას კალმებით გამრავლების მეთოდის დამუშავება“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, შემსრულებელი ასპირანტი მაია ჯაბუა).

სტევია ანუ ტკბილი ორფოთოლა 0,5-1 მ სიმაღლის ძვირფასი, ბალახოვანი, მრავალწლოვანი მცენარეა. მისი ფოთლები და ნორჩი ღეროები ტკბილია, შეიცავს მაღალმოლეკულურ, პოლისაქარიდ სტევიოზიდს, რომელიც საქაროზაზე 300-ჯერ უფრო ტკბილია. იგი ფართოდ გამოიყენება სასმელებისა და საკვები პროდუქტების დასატკბილებლად. შაქრიანი დიაბეტის მასობრივმა ხასიათმა დღის წესრიგში დააყენა საკითხი, გამოეძებნათ ისეთი დამატკბილებელი საშუალება, რომელიც უვნებელია ადამიანისათვის. ამ მიმართულებით ყურადღებას სწორედ სტევია იმსახურებს.

თემის მიზანია, დამუშავდეს ტკბილი ორფოთოლას კალმებით გამრავლების ტექნოლოგია, რადგან გენერაციული გზით მიღებული შთამომავლობა ნაკლებეფექტურია და ვერ უზრუნველყოფს მცენარის ჯიშობრივი თვისებების შენარჩუნებას. ექსპერიმენტი ტარდება ჩაქვის ფილიალში, გამრავლებისათვის გამოყენებულია სხვადასხვა სუბტსრატი და შეისწავლება სხვადასხვა ფორმის კალმების დაფესვიანების ხარისხობრივი მაჩვენებლები. შედეგები დადებითი და საიმედოა. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია სამი სამეცნიერო ნაშრომი.

თემა: „აქტივინდიის (კივის) ზრდა-განვითარებისა და მსხმოიარობის ბიოლოგიის შესწავლა აჭარის პირობებში“ (ხელმძღვანელები პროფესორები რეზო ჯაბინძე და ვახტანგ კუტუბიძე, თემის შემსრულებელია ასპირანტი რუსუდან ლოლიძე).

ბოლო ათწლეულში მსოფლიო ბაზარზე განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო ჩინური აქტინიდიის მსხვილნაყოფა ფორმამ, რომელიც კივის სახელწოდებითაა ცნობილი. მისი ნაყოფი, ქიმიური შედგენილობით მრავალმხრივ ღიეტური, სამკურნალო, არომატული და მაღალგემური თვისებებით თითქმის ყველა ხეხილოვანი კულტურების ნაყოფზე მაღლა დგას, რასაც C ვიტამინის, მინერალური მარილების, ალდეჰიდებისა და ფენოლების უხვი შემცველობა განაპირობებს. ამ ხილის მზარდ პოპულარობაზე ისიც მეტყველებს, რომ მისი ფართობები მსოფლიოში 1985 წელთან შედარებით – 2-ჯერ, მთლიანი მოსავალი კი 4-ჯერ გაიზარდა.

იმის მიუხედავად, რომ აქტინიდია ბათუმის ბოტანიკურ ბაღში საუკუნის დასაწყისიდან თავისუფლად ხარობს, ბოლო ხანებამდე მისთვის ჯეროვანი ყურადღება არავის მიუქცევია. ჩაქვის ფილიალის ბაზაზე აქტინიდიის შესასწავლად ასპირანტ რუსუდან დოლიძის მონაწილეობით მოეწყო ექსპერიმენტი, რომელიც დასრულების ფაზაშია. დადგენილია აქტინიდიის ზრდა-განვითარების და მსხმოიარობის ბიოლოგია, ნაყოფის ხარისხობრივი მაჩვენებლები და სხვა ფაქტორები. მომზადებულია რეკომენდაციები, რომლებიც ხელს შეუწყობს ამ კულტურის შემდგომ გავრცელებას, მით უმეტეს, რომ მასზე მოთხოვნილება ჩვენშიაც გაიზარდა.

თემა: „აჭარაში სუბტროპიკული მეურნეობის განვითარების მეცნიერული საფუძვლები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში: (მეცნიერ კონსულტანტი პროფესორი რეზო ჯაბნძე, შემსრულებელი დოქტორანტი ვახტანგ გოგუაძე).

1990-იანი წლების შემდეგ საქართველოში შექმნილმა მძიმე პოლიტიკურმა, სოციალურმა და ეკონომიკურმა მდგომარეობამ უარყოფითი დადი დაასვა სოფლის მეურნეობას, განსაკუთრებით კი სუბტროპიკულ მეურნეობას. გაძნელებულია ტრადიციული და წამყვანი კულტურების: ჩაისა და ციტრუსოვანთა პროდუქტების გადამუშავება-რეალიზაცია, ბაღებსა და პლანტაციებში არ ტარდება აგროტექნიკით გათვალისწინებული ღონისძიებები.

კვლევის მიზანია შეისწავლოს აჭარის სუბტროპიკულ ზონაში ჩაის, ციტრუსოვნებისა და სხვა კულტურების ფაქტობრივი მდგომარეობა: ფართობები, მოსავლიანობა, სიმეჩხრე, დასარეველიანება, ეკონომიკური მაჩვენებლები, ნიადაგობრივი პირობები და სხვა. მეცნიერული ანალიზის, პროგნოზის საფუძველზე შემუშავდეს საბაზრო პირობებში მათი აღდგენა-განვითარების პერსპექტივები. დიდი მოცულობის სამუშაოები უკვე შესრულებულია, ახლა მიმდინარეობს ციფრობრივი მასალების დამუშავება, რომლის საფუძველზე გაკეთდება დასკვნები და რეგიონში ამ დარგების აღორძინებისათვის პრაქტიკული რეკომენდაციები შემუშავდება. ამ თემაზე უკვე გამოქვეყნდა 5 სამეცნიერო ნაშრომი.

თემა: „მანდარინის ბაღების აგროეკოლოგიური თავისებურებანი აჭარის პირობებში“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი თენგიზ ურუშაძე, შემსრულებელი ასისტენტი დარეჯან ჯაში).

ცნობილია, რომ აჭარის სუბტროპიკული ზონის განსაზღვრული ნაწილის ადრეული ბუნებრივი მცენარეულობა ხელოვნური ცენოზებით შეიცვალა, მათგან ძირითადია ციტრუსოვანთა ბაღები, რამაც ზონაში შექმნა განსხვავებული აგროეკოლოგიური თავისებურებანი. სწორედ ამ კანონზომიერების ახსნის მეცნიერული კვლევა-ძიებისადმი არის მიძღვნილი თემა, რომლის ირგვლივ შესწავლილია ნიადაგის ფიზიკო-ქიმიური მაჩვენებლები, მანდარინის მიწისზედა და მიწისქვეშა ნაწილების ზრდა-განვითარების თავისებურებანი გარემო ფაქტორებთან კავშირში. თემა დასრულების სტადიაშია, გამოქვეყნებულია 5 ნაშრომი.

თემა: „ჩაის ქართული ჯიშების №1, №2 და არასელექციური ჩაის პლანტაციების აღდგენა და სელექციური ნიშან-თვისებების სტაბილურობის შესწავლა“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელები – პროფესორი რეზო ჯაბინძე და ვახტანგ კუტუბიძე, შემსრულებელი ასისტენტი მარინა მაისურაძე).

თემა მუშავდება ჩაქვის ფილიალში სელექციურ და არასელექციური ჯიშებით 1941-1943 წლებში გაშენებულ ჩაის ნაკვე-

თებზე. ცდის მიზანია დაისახოს ამორტიზებული პლანტაციების აღდგენის ღონისძიებები, შეისწავლოს ჩაის ქართული ჯიშების სამეურნეო ნიშან-თვისებები.

თემა: „აჭარაში გავრცელებული გრეიპფრუტის ბიოეკოლოგიური და ბიოქიმიურ თავისებურებათა შესწავლა“ (ხელმძღვანელი – სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი ზაურ გაბრიჩიძე და ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი ანა კალანდია, შემსრულებელი – მაძიებელი ლამარა დიასამიძე).

იკვლევს მიზანს წარმოადგენს გრეიპფრუტის ყველაზე პერსპექტიული ჯიშების შესწავლა და მისი სამრეწველო გავრცელება აჭარის სუბტროპიკულ ზონაში. სხვადასხვა ეკოლოგიურ და ნიადაგობრივ პირობებში შეისწავლება მცენარის ბიოლოგიური თავისებურებანი

თემა: „ველურად მოზარდი სამკურნალო მცენარეების კულტივირების პირობების შესწავლა“ (შემსრულებელი მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი აკაკი ბაჯელიძე).

თემის აქტუალობა იმაში მდგომარეობს, რომ ბოლო წლებში სამკურნალო მცენარეთა ბიოლოგიური რესურსები ძლიერ მცირდება, რაც გამოწვეულია მათი არასწორი ექსპლოატაციის გამო, ბუნებრივი მცენარეული მარაგების გამოყენებისადმი შესუსტებულია კონტროლი.

თემა ფართო პროფილისაა. იგი იკვლევს სამკურნალო მცენარეების – უცუნას, თეთრყვავილას, ცხენისკბილას და სხვების კულტივირების პირობებს. რესურსები შემცირებულია და კულტურაში ათვისებას ან ბუნებრივი გავრცელების არეალში კულტივირებული ნარგაობის შექმნას მოითხოვს. თემის ირგვლივ დაგროვილია მდიდარი ექსპერიმენტული მასალა. გამოქვეყნებულია ათი სამეცნიერო სტატია, წარმოებაში დასანერგად მუშავდება შესაბამისი რეკომენდაციები.

თემები: „ლიმონისა და მანდარინის კულტურის გაშენების აგროქიმიური საფუძვლები ჩაის ძველი პლანტაციებიდან გამოთავისუფ-

ლებულ ნიადაგებზე“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელები: პროფესორი რეზო ჯაბნძე და მეცნიერებათა კანდიდატი ბადრი გომიშვილი, შემსრულებლები: მაძიებელი ზურაბ მაზარაძე და ასპირანტი ნანა შავიშვილი).

ორივე თემის მიზანია შეისწავლონ ქიმიური მელიორანტების – დოლომიტისა და დეფეკატის შეტანის გავლენა ამორტიზებული ჩაისაგან გამოთავისუფლებული ნიადაგების ნაყოფიერებისა და მათზე გაშენებული ლიმონისა და მანდარინის კულტურების კვების ოპტიმალური პირობების შექმნაზე. ამასთან, გათვალისწინებულია, დადგინდეს:

1. ქიმიური მელიორანტების გავლენა წითელმიწა ნიადაგების ფიზიკო-ქიმიურ თვისებებზე.

2. კალციუმის ოპტიმალური დოზა ლიმონისა და მანდარინის ნიადაგური კვებისათვის.

თემები დასრულების სტადიაშია, რომლის ირგვლივ გამოქვეყნებულია რვა სამეცნიერო სტატია.

თემა: „დამულჩვის გავლენა ლიმონ მეიერის პროდუქტიულობაზე“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, შემსრულებელი ასპირანტი გია ოქროპირიძე).

დამულჩვა, როგორც აგროტექნიკური ღონისძიება, ხელს უწყობს ნიადაგში ტენიანობისა და ტემპერატურის რეგულირებას, აუმჯობესებს მის სტრუქტურას, აძლიერებს სასარგებლო მიკროორგანიზმის ცხოველმყოფელობას, ნიადაგს იცავს ეროზიული პროცესებისაგან. ეს ყველა ფაქტორი ზრდის მოსავლიანობას.

ცალკეული კულტურების რიგთაშორისების დამულჩვა სხვადასხვა კლიმატურ-ნიადაგობრივ პირობებში კარგად არის შესწავლილი, მაგრამ შეუსწავლელი იყო დამულჩვის ეფექტურობა ლიმონ მეიერის პროდუქტიულობაზე. როგორც ცნობილია, ჩვენში ლიმონ მეიერს სამრეწველო დანიშნულება აქვს. ამასთან, ნაკლებშესწავლილია მისი ზრდა-განვითარების, რემონტატულობის, მსხმოიარობის პირობები.

~ სწორედ ამ საკითხების კვლევას ეძღვნება ასპირანტ გია ოქროპირიძის ექსპერიმენტი. ცდა ტარდება სხვადასხვა სახის მულჩმასალის გამოყენებით, რომელთა კავშირში ისწავლება ნიადაგის ფიზიკო-ქიმიური თვისებები, სარეველების გავრცელების ხასიათი, მოსავალი და ნაყოფის ბიოქიმიური მაჩვენებლები. თემა დასრულების სტადიაშია, რომლის ირგვლივ გამოქვეყნებულია სამი სამეცნიერო სტატია.

თემა: „ბუნებრივი ქანების – ცეოლითების გავლენა წითელმიწა ნიადაგების ფიზიკო-ქიმიურ თვისებებსა და მანდარინის პროდუქტულობაზე აჭარის პირობებში“ (ხელმძღვანელები, პროფესორი რეზო ჯაბნიძე და მეცნიერებათა კანდიდატი იზოლდა მამულაშვილი, შემსრულებელი ასპირანტი ჟანა პაპუნიძე).

ციტრუსებში მინერალური სასუქების ინტენსიურმა გამოყენებამ წითელმიწა ნიადაგების ფიზიკო-ქიმიური თვისებები მკვეთრად გააუარესა. დაირღვა საკვები ელემენტების თანაფარდობა, მოხდა ჰუმუსის კლება, რამაც უარყოფითი გავლენა იქონია სასუქების ეფექტიანობაზე, ნიადაგი ფიზიკურად გამოიფიტა, ეკოლოგიურად გაუარესდა მისი სტრუქტურა. ამან ციტრუსოვანთან მოსავლიანობა და ხარისხობრივი მაჩვენებელი შეამცირა.

თემის მიზანია, შესწავლილი იქნას ცეოლითების მოქმედებით გამოწვეული ზეგავლენა წითელმიწა ნიადაგების სტრუქტურულ შემადგენლობაზე, მანდარინის პროდუქტიულობის ამაღლებასა და ნაყოფის მშრალ ნივთიერებათა გაზრდაზე, ამჟამად კვლევა მიმდინარეობს წინასწარ დამუშავებული მეთოდებით. იგი უახლოეს პერიოდში შესაბამისი რეკომენდაციებით გადაეცემა წარმოებას.

თემა: „აჭარის წითელმიწა ნიადაგების თვისებების ცვალებადობა ანთროპოგენური ფაქტორების ზემოქმედებით“ (ხელმძღვანელი პროფესორი შაქრო ფალავანდიშვილი, შემსრულებელი ასისტენტი ზათუნა გორგილაძე).

თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის პირობებში ადამიანის გავლენა გარემომცველ ლანდშაფტზე სულ უფრო

იზრდება. ნიადაგი, როგორც ძირითადი კომპონენტი, აშკარად განიცდის ანთროპოგენური მოქმედების გავლენას. ამის ნათელი მაგალითია აჭარის სუბტროპიკული ზონა, სადაც ხელოვნური აგროცენოზით თითქმის მთლიანად შეიცვალა ბუნებრივი მცენარეული საფარი. თვალსაჩინოა სასუქების, შხამ-ქიმიკატებისა და სხვა სინთეზური ქიმიური შენაერთების უსისტემო გამოყენებით გამოწვეული უარყოფითი შედეგები.

კვლევის მიზანია ადამიანის ინტენსიური სამეურნეო საქმიანობის გავლენის შესწავლა წითელმიწა ნიადაგების განვითარებასა და მდგომარეობაზე. კვლევის ობიექტად აღებულია ბათუმის ბოტანიკურ ბაღში დაცული ყამირი წითელმიწა ნიადაგების ბუნებრივი ლანდშაფტი და ხელოვნური აგროცენოზის ქვეშ მყოფი, გაკულტურებული წითელმიწა ნიადაგები. შესრულებულია თემით გათვალისწინებული პროგრამული ნაწილი. ექსპერიმენტული შედეგების განზომილების შედეგად საინტერესო დასკვნები და პროგნოზია მოსალოდნელი.

აგროქიმია - ნიადაგმცოდნეობის კათედრა ფიზიკისა და ინფორმატიკის კათედრასთან ერთობლივად ამუშავებს თემას: „დასავლეთი საქართველოს ტენიან სუბტროპიკებში ციტრუსოვანთა აზოტური კვების მოდელირების საკითხები“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი ვალერიან ცანავა, შემსრულებლები მეცნიერებათა კანდიდატები: შოთა ლომინაძე და სერგო ხოზრევანიძე).

კვლევითი მუშაობა მიმდინარეობს ციტრუსოვანთა კულტურების მრავალი წლის მოსავლიანობის აღრიცხვის შედეგების, ნაყოფის ხარისხობრივი მაჩვენებლებისა და ნიადაგის აგროქიმიური თვისებების შესასწავლად.

საჭიროა მრავალწლიანი მონაცემების მათემატიკური დამუშავება, სადაც გამოყენებული იქნება წყვილი რეგრესული ანალიზის მეთოდი, რომლის დახმარებით ზუსტდება აზოტიანი სასუქების გამოყენების ნორმები, მოსავლიანობა და ნაყოფის ქიმიური მაჩვენებლები. ამ შესასწავლ თემაზე გამოქვეყნებულია - სამი და მზადაა ორი სამეცნიერო ნაშრომი.

თემა: „რეტანდარტებისა და ეთილენპროდუცენტების გავლენა ლიმონის ზრდის პროცესებზე, მოსავლიანობასა და ყინვაგამძლეობაზე“ (თემის მეცნიერ-კონსულტანტი პროფესორი მერაბ ალექსიძე, შემსრულებელი დოქტორანტი ავთანდილ მურვანიძე).

თემის აქტუალობა გამომდინარეობს ზრდის რეგულატორების გამოყენების განსაკუთრებული მნიშვნელობიდან. მათი საშუალებით, შესაძლებელია, ემართოს მცენარის ჰორმონალური შემცველობა, ვარეგულიროთ მისი ზრდა-განვითარება და მოსავლიანობა. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა რეტანდარტებსა და ეთილენპროდუცენტებს. ე. ი. ეთილენის გამომყოფ პრეპარატებს. ისინი ხელს უწყობენ მცენარეში დადებით მორფოლოგიურ ცვლილებებს და საშუალებას გვაძლევენ, უფრო სრულად ავამოქმედოთ პროდუქტიულობის გადიდების პოტენციური შესაძლებლობანი.

დამუშავდა ჰორმონეთილენის ზეგავლენით ციტრუსოვანთა ნაყოფების გაყვითლების დაჩქარების ტექნოლოგიური სქემა.

თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია ათი სამეცნიერო სტატია.

თემა: „იპაზონიდან ინტროდუცირებული მანდარინის სხვადასხვა ჯიშის სამეურნეო და ბიოლოგიური თავისებურებების შესწავლა“ (მეცნიერ-კონსულტანტი, აკადემიკოსი შოთა გოლიაძე, შემსრულებელი დოქტორანტი შოთა ლამპარაძე).

თემა მეტად აქტუალურია. მისი მიზანია შემოტანილი ჯიშებიდან მანდარინის ადრემწიფადი და შედარებით ყინვაგამძლე ფორმებისა და ჯიშების შერჩევა, არსებულის გაუმჯობესება სელექციის სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებით. ადრემწიფადი ფორმების წარმოებაში დანერგვით თითქმის ერთი თვით გაზანგრძლივდება მანდარინის ნაყოფის სამომხმარებლო პერიოდი, რაციონალურად გამოიყენება საწარმოო ძალები და წარმოების საშუალებები, რაც მთავარია, თავიდან ავიცილებთ ნოემბრის თვეში მოსული სეტყვისაგან ნაყოფის დაზიანებას.

ამ მხრივ ჯიშთგამოცდა წარმატებით გაიარა და წარმოებაში ინერგება მანდარინის ტიახარა უნშიუს, ოკიცუ ვასის და მიჰო-ვასეს

ჯიშები, რომლებიც ფართოფოთლიან უნშიუსთან შედარებით ერთი თვით ადრე მწიფდება და 25-30 პროცენტით მეტ მოსავალს იძლევა. თემა აპრობირებულია, როგორც სადოქტორო ნაშრომი.

თემა: „რადიაციული მუტაგენეზის და სპონტანური მუტაციის პროცესის შესწავლა ციტრუსებში“ (მეცნიერ-კონსულტანტი აკადემიკოსი შოთა გოლიაძე, შემსრულებელი ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი ნინო მიქაუტაძე).

როგორც ცნობილია, ციტრუსოვანთა ყინვაგამძლეობის თვალსაზრისით ექსპერიმენტული მუტაგენეზის საშუალებები ამოუწურავია. ბუნებრივი მუტაციური პროცესის შესწავლა საშუალებას იძლევა, გამოვავლინოთ სახალხო მეურნეობისათვის მრავალი საინტერესო ფორმა. გარდა ამისა, დღეს არსებული ციტრუსოვანთა სამრეწველო ბაღების უმრავლესობა, უარყოფითი მუტაციის ღაგროვების გამო, „დანაგვიანებულია“ და მოითხოვს გულდასმით შესწავლას, განახლებას, რითაც მრავალი ფილოგენეტიკური საკითხი გაირკვევა.

თემა: „ინტროდუცირებულ მცენარეთა ეკო-ფიზიოლოგიური თავისებურებანი აჭარის შავი ზღვის სანაპიროზე“ (ხელმძღვანელ-კონსულტანტი პროფესორი თეიმურაზ ჭკუასელი, შემსრულებელი ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი დოცენტი მარიზა ბრეგვაძე).

მცენარეთა ინტროდუქციისა და ადაპტაციის წარმატების საწინდარია მათი ეკოფიზიოლოგიური და ბიოქიმიური თავისებურებების შესწავლა. ცნობილია, რომ აჭარის შავი ზღვის სანაპიროზე სუბტროპიკული ეგზოტებისათვის ერთ-ერთ შემზღუდველ ფაქტორად ზამთრის არახელსაყრელი პირობები ითვლება, ამიტომაც მცენარეთა გამოზამთრებისადმი ხელშემწყობი ფაქტორების შესწავლას დიდი თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს. თემის მიზანსაც სწორედ ეს წარმოადგენს.

თემა: „ფოსფორიანი სასუქებისა და ეკოლოგიური ფაქტორების გავლენა მანდარინ უნშიუს ზრდა-განვითარებაზე, მა-

სში მიმდინარე სასიცოცხლო ფიზიოლოგიურ და ბიოქიმიურ პროცესებზე მოსავლიანობასთან კავშირში“ (მეცნიერ-კონსულტანტი აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, შემსრულებელი – სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი ნათელა დუმბაძე).

ციტრუსოვანთა პროდუქტიულობის ამაღლება პირდაპირ კავშირშია ფოსფორიანი სასუქების ეფექტურ გამოყენებასთან, როგორც საკვები ელემენტი, ფოსფორი აქტიურად მონაწილეობს ფოტოსინთეზის პროცესში ნივთიერებათა მაღალენერგეტიკულ დონეზე გადაყვანისათვის.

თემა მუშავდება რამდენიმე წელიწადია, მიღებულია მდიდარი ექსპერიმენტული მასალა, რომლის მეცნიერული რეკომენდაციები უდავოდ წაადგება წარმოებას. თემა აპრობირებულია, როგორც სადოქტორო დისერტაცია.

თემა: „აჭარის სუბტროპიკული ზონის მრავალწლოვანი ბალახების ეკომორფოლოგიური შესწავლა“ (ხელმძღვანელები: პროფესორი გივი ჯინჭარაძე, დოცენტი დავით გვიანიძე, შემსრულებელი – უფროსი მასწავლებელი გულნარა ცივაძე). ისწავლება მრავალწლოვანი ბალახების ბიოლოგია, მორფოლოგია, მათი სასარგებლო და საზიანო მოქმედება ბაღებსა და პლანტაციებში. მუშავდება სარეველებთან ბრძოლის აგროტექნიკური საშუალებები და მეთოდები, ვადები და სხვა ეფექტური ღონისძიებები.

თემა: „მრავალწლოვანი ბალახებისა და მათი ნათესების შერჩევა მწვანე მასისა და თივის მაღალი მოსავლის მისაღებად“. თემა მუშავდება საქართველოს მიწათმოქმედების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტთან ერთად (ხელმძღვანელი პროფესორი ვახტანგ კობეშვიძე, შემსრულებელი – ასისტენტი ნუგზარ ფუტყარაძე).

თემის აქტუალობას განსაზღვრავს აჭარის მაღალმთიანი ზონის სოფლის მეურნეობის ძირითადი დარგის – მეცხოველეობის ერთ-ერთი საპრობლემო საკითხი – საკვები ბაზით

უზრუნველყოფა. დაყენებულია მრავალვარიანტიანი ფუნდამენტური ცდა. მიმდინარეობს კვლევითი სამუშაოები, რომლებიც დასრულების ფაზაშია. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია ორი სამეცნიერო ნაშრომი. წარმოებაში დასანერგად მზადდება შესაბამისი რეკომენდაციები.

სატყეო დარგის მიმართულებით სრულდება რამდენიმე თემა, კერძოდ: „გვარი მუხის ბიოეკოლოგია და ონტომორფოგენეზი“ (მეცნიერ-კონსულტანტი პროფესორი ალექსანდრე ციციძე, შემსრულებელი – დოქტორანტი დავით გვიანიძე).

საქართველოში პირველად მოხდა კვლევის ჰისტოლოგიური, ანატომიური და ეკოფიზიოლოგიური მეთოდების გვარ მუხის 60-მდე სახეობისა და სახესხვაობის კომპლექსური შესწავლა. გაანალიზდა მათი ზრდა-განვითარების ფენორიტმია. ისინი დაჯგუფებულია ყვავილობის, ნაყოფმსხმოიარობის, პოტენციური ადაპტაციის უნარის მიხედვით. პირველადაა აღწერილი ყვავილობისა და ნაყოფის მომწიფების ოთხწლიანი ციკლი, ფოთოლმცვენ და მარადმწვანე მუხებში აღმოჩენილი და აღწერილია „მძინარა კვირტები“. შესწავლილია მუხის ონტომორფოლოგენეზის თავისებურებანი.

კვლევის საფუძველზე, საქართველოში ზღვის დონიდან 800-1000 მ სიმაღლემდე, რეკომენდებულია საუკეთესო ნიშნების მქონე მუხის გვარის 40-ზე მეტი სახეობა. მათი გამოყენებით რესპუბლიკის ბუნებრივი ცენოზები, ლანდშაფტი, პარკმშენებლობა, ავტომაგისტრალი, ხეივნები დამშვენდება ძვირფასმერქნიანი, სწრაფმზარდი, მაღალდეკორაციული, ფარმაკოლოგიური ღირებულების მუხის ნარგავებით. თემის ექსპერიმენტული ნაწილი დამთავრებულია და მიმდინარეობს გაფორმება. იგი აპრობირებულია, როგორც სადოქტორო ნაშრომი.

თემა: „აჭარის მაღალმთიანი ტყეების იშვიათი კენკროვნების ბიოლოგიური თავისებურებების შესწავლა მათი აღწარმოების და გამოყენების მიზნით“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელები: აკადემიკოსი თენგიზ ურუშაძე და ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი,

დოცენტი დავით გვიანიძე, შემსრულებელი – ასპირანტი გიორგი ჯაბნიძე).

თემა აქტუალურია და მოიცავს აჭარაში გავრცელებული ველური კენკროვნების – მოცვის ოთხი სახეობის, ჟოლოს, პანტის, მაჟალოს, კუნელის, ვაშლანას, კოწახურის, ჭნავის ბიოლოგიურ-ეკოლოგიური თავისებურებების, სისტემატიკის, კვებითი ღირებულებისა და მათი არეალის გაფართოების პერსპექტივების შესწავლას. თემაზე მუშაობა მკვლევარმა სტუდენტობის დროს დაიწყო. მისმა მოხსენებამ სტუდენტთა რესპუბლიკურ კონფერენციაზე საქართველოს პრეზიდენტის პრემია და დიპლომი დაიმსახურა. თემაზე მუშაობა პროგრამის შესაბამისად მიმდინარეობს. კვლევის შედეგებზე 6 სამეცნიერო სტატიია გამოქვეყნებული.

თემა: „შიდამთიან აჭარის ტერიტორიაზე არსებული ფლორის შესწავლა“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელი პროფესორი ვანო პაპუნძიძე, შემსრულებელი – უფროსი მასწავლებელი არჩილ შაინიძე).

თემის აქტუალობა აჭარის ზემო მთიანეთის ბუნებრივი საფარის დეგრადაციისა და ტყეების გამეჩხრებით არის განპირობებული. შეისწავლება გავრცელებული, განსაკუთრებით გადაშენების გზაზე მდგარი სახეობები. ისწავლება მცენარეთა განახლების შესაძლებლობები ტყის ხანძრის, დამეწყვრისა და ღვარცოფის შემდეგ.

თემა დამთავრების და გაფორმების ფაზაშია, გამოქვეყნებულია სამი სამეცნიერო ნაშრომი, გაფორმების სტადიაშია საკანდიდატო ნაშრომი და რეკომენდაციები წარმოებისათვის.

თემა: „იშვიათ და გადაშენების გზაზე მდგომ მცენარეთა გამრავლება ბიოსტიმულატორების გამოყენებით“ (ხელმძღვანელი პროფესორი ვანო პაპუნძიძე, შემსრულებელი – ასისტენტი რამაზ ჭაღალიძე).

დაყენებულია ცდა და მიმდინარეობს ექსპერიმენტული სამუშაოები, ბათუმის ბოტანიკური ბაღისა და ინსტიტუტის ტერიტორიაზე.

თემა: „მარადმწვანე ქვეტყის მნიშვნელობა ტყის ბუნებრივი განახლებისათვის“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელი პროფესორი გიორგი გაგოშიძე, შემსრულებელი – ასისტენტი ეთერ ქიქავა).

დაკვირვების შედეგად დადგენილია, რომ კორომში, სადაც განვითარებულია მარადმწვანე ქვეტყე, განახლება არადაშავებულია, ხოლო მეჩხერი ქვეტყის შემთხვევაში – პირიქით. ამასთან მარადმწვანე მეჩხერი ქვეტყე ხელს უწყობს მცენარეთა ბუნებრივ განახლებას.

თემა: „ხელვაჩაურის რაიონის სატყეო მეურნეობის ორგანიზაციისა და განვითარების ძირითადი მიმართულებანი“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელი პროფესორი ვანო პაპუნძე, შემსრულებელი – ასპირანტი ლამაზიკა გორგილაძე).

ხელვაჩაურის სატყეო მეურნეობაში ორგანიზაციული ღონისძიებების განხორციელება მიმართულია სატყეო ფონდის შენარჩუნებისა და აღდგენისათვის, მეჩხერი ტყეების განაშენიანებისა და ჯიშობრივი გაუმჯობესებისათვის, გადაშენების პირას მისული მცენარეების გამოვლენისა და გამრავლებისათვის. ახალ ფართობებზე დაგეგმილია ხილ-კენკროვანი და სამკურნალო მცენარეების გაშენება. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია სამი ნაშრომი.

თემა: „იაპონური კამელიის და კამელია სასანქუას შიგასახეობრივი და ენდოგენური ცვალებადობა“ (მეცნიერ-კონსულტანტი აკადემიკოსი მარგარიტა მჭედლიძე, შემსრულებელი – ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი ზურაბ ბაკურიძე).

კამელია, კვლევის თვალსაზრისით, რთული ობიექტია. მკვეთრადაა გამოხატული სხვადასხვა ნიშნის როგორც ნახტომისებური, ასევე, თანდათანობითი ცვალებადობა. იგი წარმოადგენს ძვირფას დეკორაციულ მცენარეს, რომელზეც დიდი მოთხოვნილებაა მედიცინაში, კვების მრეწველობაში, პარფიუმერიაში, კოსმეტიკასა და სახალხო მეურნეობის სხვა დარგებში.

ავტორმა შექმნა კამელიის ფოთლებში ზეთის განმსაზღვრელი აპარატი, რომელიც სხვა მცენარეებზეც შეიძლება გამოე-

იყენოთ. შემუშავებულია აგრეთვე ფოთლებში ევგენოლის განსაზღვრის ექსპრესმეთოდი.

საქართველოს აგრარული ეკონომიკის კრიზისიდან გამოყვანაში თავისი მოკრძალებული წვლილი ინსტიტუტის მეცნიერ-ეკონომისტებსაც შეაქვთ. მათი სამეცნიერო თემატიკა მრავალფეროვანია და მოიცავს სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის პრობლემატურ საკითხებს, კერძოდ:

თემა: „აჭარის სოფლის მეურნეობის ეკონომიკა აგრარული რეფორმების პირობებში (შემსრულებელი ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი იური ციკოლია).

ქვეყნის სოფლის მეურნეობასა და მრეწველობაში წარმოების დონის დაქვეითებამ გამოიწვია საერთოდ ეკონომიკის უკიდურესად დაცემა. ავტორი თვლის, რომ შექმნილი მდგომარეობიდან თავის დასაღწევად საჭიროა, საბაზრო ეკონომიკის პირობებს მოვარგოთ შრომის ორგანიზაციისა და ანაზღაურების პროგრესული ფორმები. შემუშავებულია წამყვანი დარგების განვითარების პროგნოზი უახლესი და შორეული პერიოდისათვის.

თემა: „აჭარაში მეთამბაქოეობის განვითარების პერსპექტივები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი ნაპოლეონ ქარქაშაძე, შემსრულებელი – მაძიებელი ედუარდ ფუტყარაძე).

მიმდინარეობს საკვლევი სამუშაოები მეთამბაქოეობის მდგომარეობისა და მისი გაუმჯობესების პერსპექტივებზე. საკითხების ღრმად შესწავლა ხელს შეუწყობს პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებას, შრომითი რესურსების რაციონალურად გამოყენებას და, რაც მთავარია, ფინანსური შემოსავლების გადიდებას.

თემა: „აჭარის სუბტროპიკული მეურნეობის განვითარება და მისი როლი სასურსათო უსაფრთხოების რეგიონული პრობლემების გადასაწყვეტად საბაზრო ეკონომიკის პირობებში“ (ხელმძღვანელები – პროფესორი ჰამლეტ გიორგაძე, დოცენტი ლავრენტი ბიგვავა, შემსრულებელი – ასპირანტი ნატო ჯაბინძე).

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლას გარდამავალ პერიოდში განსაკუთრებული ყურადღება სჭირდება, სასურსათო უსაფრთხოების სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადასაწყვეტად. ეს მეტად აქტუალური საკითხი მეცნიერულად ჯერჯერობით არავის შეუსწავლია. არც ის, რომ ცალკეული რეგიონის მასშტაბით სასურსათო პრობლემების მოგვარებას შეუძლია მყარი საფუძველი შეუქმნას ქვეყნის უსაფრთხოებას, ამიტომაც სამეცნიერო თემატიკა მეტად აქტუალურია და ეკონომიკურ პრობლემატურ საკითხებს მოიცავს. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია ხუთი სამეცნიერო სტატია.

თემა: „აჭარის აგროსამრეწველო კომპლექსის სუბტროპიკული მეურნეობის ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლების გზები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში“ (ხელმძღვანელები – პროფესორი გიორგი ნიკოლეიშვილი, დოცენტი იური ციკოლია, შემსრულებელი – მაძიებელი ზაურ ჯაბინძე).

თემის მეცნიერულად დამუშავება ხელს შეუწყობს აჭარის რეგიონში სუბტროპიკული მეურნეობის განვითარების პერსპექტივების დადგენას საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. ღრმა ეკონომიკური ანალიზის საფუძველზე გაანალიზდება რეგიონში ძირითადი დარგების განვითარების პრობლემატური საკითხები. დაისახება პერსპექტიული ღონისძიებანი მეჩაიეობისა და მეციტრუსეობის ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლებისათვის. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა საწარმოო პოტენციალის რაციონალურად გამოყენებასა და მათი ეკონომიკური ეფექტიანობის ამაღლებას.

თემა: „სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რენტაბელობის ამაღლების გზები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში აჭარის რეგიონში“ (ხელმძღვანელი პროფესორი გიორგი ნიკოლეიშვილი, შემსრულებელი – ასისტენტი ლელა ონიანი).

თემის აქტუალობა ისაა, რომ საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენი-

იჭება ეკონომიკური და სოციალური განვითარების კანონზომიერებათა გამოკვლევას, კვლავწარმოებაზე მოქმედი ფაქტორების თეორიულ მეთოდოლოგიურ, მიკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და ბაზრის თავისებურებათა შესწავლას.

სოფლის მეურნეობის მექანიზაციისა და ელექტრიფიკაციის ხაზით მუშავდება შემდეგი თემები: „ფერდობი ნიადაგების დამუშავების ღონისძიებანი“ (მეცნიერ-კონსულტანტი აკადემიკოსი რევაზ მახარობლიძე, შემსრულებელი – დოქტორანტი იური ძირკვაძე). თემის აქტუალობა გამომდინარეობს აჭარის სასოფლო-სამეურნო სავარგულების მცირე კონტურიანობითა და ციცაბო დაქანებით, სადაც არაეფექტურია მობილური ენერგეტიკული საშუალებების გამოყენება. ნაშრომში მცირე მექანიზაციის საშუალებით, გადაწყვეტილია მცირეგაბარიტიანი სამთო მანქანების სავალი ნაწილების გაუმჯობესების რეალური მოდელი.

თემა: „სადრენაჟო არხისპირა შპალერების მძიმე გასხვლისათვის მცირეგაბარიტიანი მუშა ორგანოების გამოკვლევა უნივერსალური ამძრავის ბაზაზე“ (ხელმძღვანელები პროფესორები ნოდარ გაბუნია და ომარ თედორაძე, შემსრულებელი – ფადიკო აბუსელიძე).

ეს თემაც ჩვენი რეგიონისათვის მეტად აქტუალურია. მიმდინარეობს ექსპერიმენტი დრენაჟისპირა ბუჩქების მძიმე და ნახევრად მძიმე გასხვლის შესაბამისი მანქანების პრინციპული სქემის დამუშავებითა და გამოცდით. მზადდება სანიმუშო საწარმოო მოდელი, ჩატარებულია საპატენტო ძიება და გაგზავნილია განაცხადი საავტორო გამოგონებაზე.

თემა: „მცირე მოცულობის ფერმებში მექანიზებული ხაზების ენერგეტიკული საშუალებების კვლევა და სრულყოფა“ (ხელმძღვანელი – აკადემიკოსი სანდრო დიდებულისძე, შემსრულებელი – ნანა ხარებავა).

კვლევა ტარდება აჭარის ზღვისპირა ზონაში მცირე სულ-

ადობის ფერმებში, მათი ელექტრომოწყობილობის საიმედოობის ამაღლების მიზნით. გამოკვლევებმა უჩვენა, რომ ძრავების დაზიანების მიზეზია მათი ელექტროდენის ერთფაზიან რეჟიმში მუშაობა, მექანიზმების გაჭედვა და ძრავის ხანგრძლივი გადატვირთვა.

თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია სამი სამეცნიერო ნაშრომი. ექსპერიმენტი გრძელდება.

თემა: „ჩაის ხანდაზმული და დაკნინებული პლანტაციების განახლება ბუჩქების გასხვლით მოტობლოკის ბაზაზე მცირე მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებების დამუშავებით“ (მეცნიერ-ხელმძღვანელი პროფესორი იური ძირკვაძე, შემსრულებელი – იროდი ზოიძე).

კვლევის მიზანია მცირე მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებების თავისებურებათა შესწავლა, მცირეკონტურიან და ფერდობზე მოტობლოკური აგრეგატების მუშაობის პირობებში.

პროდუქტთა გადამუშავების ტექნოლოგიის კათედრა ამუშავებს თემას: „შავი ჩაის ტექნოლოგიის სრულყოფა ფოთლის წინასწარი გაყინვით“ (ხელმძღვანელი აკადემიკოსი ლევან ლაზიშვილი, შემსრულებელი – მაძიებელი ბაგრატ მგელაძე).

თანამედროვე ეტაპზე ჩაის გადასამუშავებელი მრეწველობის წინაშე დგას ამოცანა – სამამულო ჩაის დაუბრუნოს ძველი ღირსება და ხარისხი, ბაზარზე მოვიპოვოთ მყარი ადგილი.

თემის მიზანია, სრულყოფილ იქნას ჩაის გადამუშავების ტექნოლოგია, მასში ნედლეულის წინასწარი გაყინვის ფაზის ჩართვით ექსპერიმენტმა და საწარმოო ცდებმა უჩვენა, რომ ავტორთა მიერ დამუშავებული ტექნოლოგია მზა პროდუქციის მაღალ ხარისხს უზრუნველყოფს. თემის ირგვლივ გამოქვეყნებულია შვიდი სამეცნიერო ნაშრომი.

თემა: „საბავშვო და ღიეტური ჩაის პროდუქტების წარმოების ტექნოლოგიური რეგლამენტების გამოკვლევა“ (შემსრულებელი ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი ირმა გაფრინდაშვილი).

ბოლო წლებში საგრძნობლად იმატა ბავშვთა და მოზარდთა ჩიყვით დაავადებამ. თემის აქტუალობა ისაა, რომ საბავშვო პროდუქტებში შესაძლებელი ხდება იოდის შემცველობის განსაზღვრა. კვლევის პროცესში დამზადებული საბავშვო პროდუქტები შეიცავს იოდის საკმარის რაოდენობას. მზადდება მოწვის, აქტინიდიისა და წყავის ბაზაზე საბავშვო და დიეტური პროდუქტები. მუშავდება შესაბამისი ტექნოლოგიური ინსტრუქცია.

თემა: „ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებებით პურპროდუქტებისა და საკონდიტრო ნაწარმის გამდიდრება“ (შემსრულებელი – ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი ვერა ბოლქვაძე).

კვლევის შედეგად შესაძლებელი ხდება პურპროდუქტებისა და საკონდიტრო ნაწარმის ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებებით გამდიდრება, რითაც მალდება მისი კვებითი ღირებულება. მუშაობა მიმდინარეობს ასორტიმენტის შერჩევისა და რეცეპტურების დაზუსტების მიმართულებით. მიღებული პროდუქტები შეისწავლება ქიმიურად.

მეცხოველეობის ხაზით ისწავლება „ეპიზოტური სიტუაციის შესწავლა უმთავრესი ინფექციური დაავადებების მიმართ აჭარაში“ (თემის ხელმძღვანელი – აკადემიკოსი გოგოთურაგლაძე, შემსრულებელი – ასპირანტი სულიკო ბერიძე).

ცნობილია, რომ ბოლო წლებში მეცხოველეობის განვითარება ბევრ წინააღმდეგობას აწყდება. გახშირდა ინფექციური დაავადებები, გაძნელდა მათთან ბრძოლა. თემა ითვალისწინებს ეპიზოტური სიტუაციის შესწავლას, დაავადებების კერების გამოვლენას, მათ საწინააღმდეგოდ ეფექტური ღონისძიებების შემუშავებას. იგი დასრულების სტადიაშია. გამოქვეყნებულია 4 სამეცნიერო ნაშრომი, მიმდინარეობს გაფორმება სპეციალიზებულ სამეცნიერო საბჭოზე საპაექროდ გასატანად.

ინსტიტუტში აქტიურ სამეცნიერო კვლევით საქმიანობაზე მეტყველებს პროფესორ-მასწავლებელთა მიერ მომზადებული და გამოცემული საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სამე-

ცნიერო ნაშრომთა №7 კრებული, რომელშიც 40-მდე სტატიაა დაბეჭდილი. ავტორების უმეტესობა ახალგაზრდა მკვლევარები არიან. კრებული ეძღვნება აჭარაში აგრარული სასწავლებლის დაარსების 75-ე და სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის გახსნის მე-5 წლისთავს.

მზადდება მასალები სამეცნიერო შრომათა ახალი საიუბილეო კრებულის გამოსაცემად. მასში წარმოდგენილი იქნება ინსტიტუტის წამყვან პროფესორ-მასწავლებელთა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ძირითადი მიმართულებები და შედეგები, რომელსაც თან დაერთვის მათი მოკლე ბიოგრაფიული მონაცემები.

რექტორატი შესაძლებლობის ფარგლებში ეხმარება ავტორებს სახელმძღვანელოების და მონოგრაფიების გამოცემაში. უკვე დაიბეჭდა და გამოიცა ხუთი სახელმძღვანელო. სამეცნიერო საბჭოზე განხილული და დამტკიცებულია სახელმძღვანელოების გამოცემის პერსპექტიული გეგმა. ყოველწლიურად ცალკეული დისციპლინების მიხედვით მზადდება და გამოიცემა პრაქტიკული და მეთოდური რეკომენდაციები.

მოგავლის რწმენით

ქართული სახელმწიფოებრიობის 3000 და ქრისტეშობის 2000 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებათა მოწყობის შესახებ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილების შესაბამისად ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე განვიხილეთ და დავამტკიცეთ სამუშაო გეგმა, მასში ერთ-ერთ საკითხად შევიტანეთ დავით აღმაშენებლის ხსენების დღის აღნიშვნა. „დავითი და საქართველოს სახელმწიფოებრივი მთლიანობა განუყოფელია“, სწორედ ამ აზრითა და შინაარსით იყო გამსჭვალული საზეიმო სხდომის მთელი მსვლელობა, რომელიც 2000 წლის 16 თებერვალს გაიმართა. საინტერესო მოხსენებები წარმოადგინეს: უფროსმა მასწავლებელმა ნაზი ჯაბნიძემ – „დავით აღმაშენებლის პოლიტიკური შეხედულებანი“, სტუდენტებმა ირინა დავითაძემ – „საგარეო პოლიტიკა დავით აღმაშენებლის დროს“, რუსლან ჯაყელმა – „დავით აღმაშენებლის ეპოქის აღორძინების მიზეზები“.

დიდი შთაბეჭდილება დატოვა სტუდენტების მიერ წარმოდგენილმა ლიტერატურულმა მონტაჟმა „დავით აღმაშენებელი ქართულ პოეზიაში“, მომღერლების – ქეთინო და ნანა რიონიძეების გამოსვლებმა.

90-იანი წლების მოვლენებმა სტუდენტური ცხოვრება ერთგვარად მოადუნა. ახალგაზრდობის გამოცოცხლების უმნიშვნელოვანეს მომენტად იქცა 1995 წელი, როცა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ახალგაზრდულ საქმეთა სახელმწიფო დეპარტამენტის, საქართველოს ახალგაზრდობის პროგრამებისა და სოციალური დაცვის ეროვნული ფონდის აჭარის რესპუბლიკური ორგანიზაციის თაოსნობით დაიწყო მხიარულთა და საზრიანთა შოუ-კონცერტები.

პირველ კონკურსს სპონსორობდა ფირმა „ლამბადა“, მაღაზია „ლევისი“ და ტელეარხი-25. მასში 10-მდე სახელმწიფო და კომერციული უმაღლესი სასწავლებელი მონაწილეობდა, კერძოდ: ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი, საზღვაო აკადემია, უმაღლესი პედაგოგიური კოლეჯი, ჰუმანიტარული ინსტიტუტი, სამედიცინო ეკოლოგიური ინსტიტუტი, დამოუკიდებელი უნივერსიტეტი „მეგობრობა“, აჭარის კოოპერაციული ინსტიტუტი, ხელოვნების სტუდია „მონპარნასი“ და სრულიად „ნორჩი“, ახლად გახსნილი, მხოლოდ პირველი კურსის მქონე – ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი.

ახალგაზრდების შემოქმედებას ფრიად კომპეტენტური ჟიური აფასებდა და ყოველ ეტაპზე დაეალებათა თემა იცვლებოდა. თავიდან ფავორიტებად სტაჟიან სასწავლებლებს მიიჩნევდნენ, ხოლო ჩვენს ახალ, საზოგადოებისათვის ჯერ კიდევ უცნობ ინსტიტუტს სკეპტიკურად უყურებდნენ. რეალობა კი სულ სხვა აღმოჩნდა, კონკურსის ყველა ეტაპზე ჩვენი გუნდი „ახალსოფლები“ საგრძნობი უპირატესობით იმარჯვებდა და ფინალში პოლიტექნიკური ინსტიტუტის გუნდ „ბადიშებს“ შეხვდა.

თამაშისწინა განწყობილებას კარგად გამოხატავდა უდიდესი აუდიოტაჟი, გაცხარებული კამათი, აუარებელი გულშემატკივარი.

სცენაზე კი, რაღა მხიარულთა და საზრიანთა კლუბები იქნებოდნენ, თუ ისეთ ატმოსფეროს ვერ შექმნიდნენ, რასაც სიცილ-ხუმრობით ყოველდღიურ საწუხ-საფიქრალზე მინიშნება ჰქვია.

მაღლობა, ვინც ტრადიციად დაამკვიდრა და საშუალება მისცა ამდენ ახალგაზრდას, გამოავლინოს თავისი ნიჭი. მათ გეაგრძნობინეს, რომ ახალგაზრდობას კერაფერი დაუდგება წინ, ვერავინ ჩაუკლავს უკეთესი მერმისის იმედს და შეაწყვეტინებს სიმღერას – „და იმ ბედნიერ დღეს გაუმარჯოს, როცა ჩვენ გაგჩნდით ამ ქვეყანაზე.“

მადლობა ჩენი ინსტიტუტის მხიარულთა და საზრიანთა გუნდის „ახალსოფლებების“ პირველ მონაწილეებს: გელოდი ნიჟარაძეს, გიორგი ჯაბნიძეს, ნატო ბოლქვაძეს, მაია და ნინო ჯინჭარაძეებს, თემურ ქათამაძეს, ირაკლი ზაქარეიშვილს, ნიკა ლვინერიას, ვახტანგ წულაძეს, გოგი ვერულიძეს, ირინა ხალვაშს, ირინა დავითაძეს, ედუარდ გადელიას და მათ უბადლო კაპიტანს მამუკა პაპუნაიშვილს. ამჟამად გუნდი განახლებულია და მომავალ შოუ-კონკურსებში მონაწილეობისათვის ინტენსიურად მუშაობს.

გვინდა მოვეფეროთ ინსტიტუტის ხალხური საკრავების ფოლკლორულ ანსამბლ „ნარინჯს“, მის წევრებს: ნოდარ სურმანიძეს, ირაკლი ბერიძეს, მამუკა შამილიშვილს, გიორგი ჯაბნიძეს, გოგი ვერულიძეს და სხვებს, რომლებიც ნებისმიერ ღონისძიებას ეშხს აძლევენ, წარმატებით გამოდიან საქალაქო და რესპუბლიკურ ოლიმპიადებზე, საიდანაც დიპლომებითა და სიგელებით დაჯილდოებულნი გვიბრუნდებიან. 1998 წელს მათ თბილისში, „სტუდენტური“ დღეები-98-ის“ დასკვნით გალაცონცერტში მიიღეს მონაწილეობა და მთავრობის მაღალი ჯილდოებითა და დიპლომებით დაგვიბრუნდნენ.

საღვთო წიგნში წერია: „არა მარტო პურიტა ერთითაო“. ასევე ჩვენთანაც: ამ ხუთი წლის მანძილზე ჩვენმა სტუდენტებმა არა მხოლოდ სწავლითა და შრომით გამოიჩინეს თავი, არამედ სპორტული მიღწევებითაც არ ჩამორჩნენ სხვებს. ამის დასტურია წარმატებები, ჩვენმა სპორტსმენებმა რომ მოიპოვეს. აი, ისინიც:

ზათუნა ფუტკარაძე – ევროპის პრიზიორი და საქართველოს მრავალგზის ჩემპიონი მშვილდოსნობაში;

მუხრან მაჭუტაძე – მსოფლიო ჩემპიონი ახალგაზრდებს

შორის ბერძნულ-რომაულ ჭიდაობაში;

რამაზ დევაძე – მსოფლიო ჩემპიონი სტუდენტთა შორის თავისუფალ ჭიდაობაში;

მირანდა ფალავა – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ჩემპიონი მკლავჭიდში;

გოდერძი მახარაძე – გინესის წიგნის რეკორდსმენი თავით ბურთის კენწვლაში;

აკაკი კუნჭულია – საქართველოს მრავალგზის ჩემპიონი თავისუფალ ჭიდაობაში, მსოფლიოს და ევროპის ტურნირების მონაწილე;

გულად თხილაიშვილი – საქართველოსა და ღსთ-ს ქვეყნების ჩემპიონი კარატე-დო-ში;

ანზორ გორაძე – საქართველოს ჩემპიონი კრივში;

ჯემალ ქუთელია – საქართველოს ჩემპიონი კარატე-დო-ში;

მერაბ აბაშიძე – საქართველოს ჩემპიონი მკლავჭიდში;

გენადი სულაქველიძე – საქართველოს და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მრავალგზის ჩემპიონი მკლავჭიდში;

ვაჟა თურმანიძე – საქართველოსა და ევრაზიის ჩემპიონი კინგ-ბოქსინგში.

წარმატებათა კვალობაზე შეხვედრებსაც ვუწყობთ მათ. მშობლიური სასწავლებლის ლექტორ-მასწავლებლების, სტუდენტთა წინაშე ისინიც ერთგვარი თვითანგარიშით გამოდიან და იმ საქმე სიტყვებსა და კეთილ სურვილებს ისმენენ, მათი მომავალი წინსვლის წინაპირობად რომ უნდა იქცეს. ერთ-ერთი ასეთი შეხვედრის შესახებ გაზეთი „აჭარა“ გვამცნობდა ფიზალზრდის მასწავლებლის, არდამ ონიანის წერილით /22. 03. 2000 წ./:

„საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო სამეურნეო ინსტიტუტში დიდი ყურადღება ექცევა სპორტს.

ჩვენი სპორტსმენები არაერთხელ გამოსულან რესპუბლიკურ თუ საერთაშორისო ასპარეზობებში და გამარჯვებებიც უზეიმიან, მაგრამ განსაკუთრებით გაგვახარა ამ ბოლო დროს მათმა წარმატებებმა.

ინსტიტუტის საბაზო კოლეჯის III კურსის სტუდენტმა გულადი თხილაიშვილმა ღსთ-ს ღია ჩემპიონატზე კარატე-დო-ში,

ქალაქ ოდესაში, მონაწილეობა მიიღო ნახევრად კონტაქტურ და კონტაქტურ ორთაბრძოლებში, სადაც შესაბამისად I და II ადგილები, ხოლო საქართველოს ნაკრებმა მეორე გუნდური ადგილი დაიკავა.

კიდევ უფრო შთაბეჭდავია ეკონომიკა-სამართალმცოდნეობის სპეციალობის I კურსის სტუდენტის ზათუნა ფუტყარაძის წარმატება, რომელიც პოლონეთის ქალაქ სპალაში გამართულ ევროპის პირველობაზე მშვილდოსნობაში, 39 ქვეყნის წარმომადგენლებთან პაექრობაში ექვს საუკეთესოთა შორის მოხვდა და კიდევ უფრო განიმტკიცა ადგილი სიდნეის ოლიმპიურ თამაშობებზე მონაწილე საქართველოს სპორტულ დელეგაციაში. ამიტომ მოუწყვეთ მათ გულთბილი შეხვედრა ინსტიტუტში, სადაც სიტყვით გამოვიდა და მათ წარმატებები მიულოცა რექტორმა, აკადემიკოსმა რეზო ჯაბნიძემ, თან ფასიანი საჩუქრებიც გადასცა. ასევე გულთბილი იყო სასწავლო ნაწილის უფროსის, დოცენტ შოთა ხარაზიშვილისა და დოცენტ იური სირაძის გამოსვლები, რომლებმაც კვლავაც ღიდი წარმატებები უსურვეს ჩვენს ახალგაზრდებს იმ მამულიშვილურ საქმეში, ქართული სპორტისათვის სახელისა და ღიდეების მოტანა რომ ჰქვია.“

სპორტულ სარბიელზე ასეთი მიღწევები შემთხვევით არ მოდის. ამ საქმეში ღიდი წვლილი მიუძღვის კათედრის გამგეს, დოცენტ თამაზ ჭირაქაძეს, რომელიც ცდილობს თითოეულ სტუდენტში აღმოაჩინოს ის ნიჭი და ძალა, რაც ახალგაზრდას შემდგომ წარმატებებში შეუწყობს ხელს. მისი აქტიური ძალისხმევით განახლდა ღია ტიპის სპორტული მოედანი, შეივსო სპორტული ინვენტარი, საინტერესო გახდა ფიზკულტურის გაკვეთილები. იგი ამასთანავე ყველა საქმეში თანამდგომი და დამხმარეა, ბოლომდე მიიყვანს დაწყებულ საქმეს და სრულყოფილად გააკეთებს მას.

ახალი, 2000 წლის შემობრძანებას მიეუძღვნით კარნავალი, რომელშიც, სტუდენტებთან ერთად მთელი კოლექტივი მონა-

აწილეობდა. ეს ის ხალხია, რომელმაც საკუთარ მხრებზე გადაიტანა ყველა სიძნელე, ჩამოყალიბების პროცესს რომ ახლავს თან, ხალხი შრომისმოყვარე და გამბჯე, თავისი საქმის მცოდნე და პროფესიონალი, სწორედ ისინი ქმნიან ინსტიტუტის მატრიანეს. მართალი არ ვიქნები, ზოგიერთი ერთგული მუშაკის პიროვნებას ცოტათი მაინც თუ არ წარმოვაჩენ.

ზემოთ იური ძირკვამე ვახსენე და საუბარი მასზე მინდა გავაგრძელო. იგი კოლეჯში წლების განმავლობაში სასწავლო ნაწილს განაგებდა. იურიმ ვერცხლის მედალზე დაამთავრა სკოლა, მერე წარჩინებით საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მექანიზაციის ფაკულტეტი. ტექნიკუმში ერთად ვმუშაობდით და კარგადაც ვიცნობდი. არის მონდომებული, ყველა საქმეში თანამდგომი და მონაწილე. ადრე დაწყებული სამეცნიერო მუშაობა ველარ განაგრძო, რადგან ტექნიკუმსა და კოლეჯში ხელშეწყობა არ ჰქონდა. ჩვენთან კი ათწლეულების განაცდენი 2-3 წელიწადში აინაზღაურა, დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია და ახლა სადოქტორო თემაზე მუშაობს. დაჯილდოებულია ღირსების მედლით.

პრორექტორი სამეცნიერო დარგში, გივი ჯინჭარაძე, ფაქტურად უმუშევარი იყო, ჩვენთან მოვიწვიე, რადგან მის ექსპერიმენტულ-საცდელ ნაკვეთში წლების მანძილზე ერთად ვეწეოდით სამეცნიერო საქმიანობას. მან ადრე დაამთავრა ჩვენი ტექნიკუმი. არის გამოცდილი მეცნიერი და პრაქტიკოსი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ათეულობით სამეცნიერო შრომის, მონოგრაფიისა და მეთოდური მითითებების ავტორი.

პირველ პრორექტორად სამეურნეო დარგში მოვიწვიეთ ავთანდილ გორგილაძე, რომელიც იმ დროს კერძო ბიზნესში იყო ჩართული, საქმემ რომ მოითხოვა, ჩვენს გვერდით დადგა. ადრე ტექნიკუმში მუშაობდა მასწავლებლად, სამეურნეო მუშაკად. გამოირჩეოდა თავაზიანობითა და პატიოსნებით, თუმცა ეს ნიშანთვისებები ღიდად არ წადგომია კერძო ბიზნესში დაძაბული ურთ-

იერთობების გზაზე. ამიტომ ხშირად მოიგონებს ჩვენს სასწავლებელში გატარებულ წლებს.

ა. გორგილაძე კონსტანტინე წულაძემ შეცვალა, რომელიც მანამდე ტექნიკური განყოფილების უფროსად მუშაობდა. იგი მონდომებით შეუდგა დაკისრებულ მოვალეობას და კეთილსინდისიერად ასრულებდა. შემდგომ ჯანმრთელობამ შეაწუხა და თავისი ადგილი პედაგოგიურ საქმიანობაზე გაცვალა.

ამის შემდეგ სამეურნეო საქმიანობა მივანდეთ ვაჟა მიქელაძეს, რომელსაც ამ სფეროში მუშაობის საკმაო გამოცდილება გააჩნდა; იგი ადრე ტექნიკუმის დირექტორის მოადგილე იყო სამეურნეო დარგში. ბატონი ვაჟა ფუტკარივით მუშა, მუდამ მოფუსფუსე და საქმის ერთგული კაცია, რასაც დაიწყებს, ბოლომდე მიჰყვება და ყოველგვარი ანგარების გარეშე მაღალი პასუხისმგებლობით აკეთებს.

შოთა ხარაზიშვილის პედაგოგიური მოღვაწეობა თითქმის საუკუნის მესამედს ითვლის; ინსტიტუტის დამთავრებისთანავე მუშაობა ჩვენს ტექნიკუმში დაიწყო. იყო მეთოდკაბინეტის გამგე, დირექტორის მოადგილე, ინსტიტუტის გახსნის დღიდან კი სასწავლო ნაწილის უფროსია, გამოირჩევა პრინციპულობითა და მომთხოვნელობით. საფუძვლიანი ცოდნა აქვს, მჭევრმეტყველია და კარგი ფილოლოგი. იგი არა მარტო სტუდენტებს უნერგავს მშობლიური ენის სიყვარულს, უფროსებიც მისგან ბევრს ვსწავლობთ. ამიტომაც ვაქცევთ მშობლიურ ქართულს დიდ ყურადღებას. ერუდირებული პიროვნება საქმეში უღალატო და ბოლომდე მიმყოფია. მიღებული აქვს არაერთი რესპუბლიკური ჯილდო, პრეზიდენტის მაღლობა.

ნეხული აბუსერიძე 25 წელია ჩვენს სასწავლებელში მუშაობს. ტექნიკუმში მათემატიკას ასწავლიდა, ინსტიტუტის გახსნის დღიდან კი კადრების განყოფილებას განაგებს. გამოირჩევა პუნქტუალობით და საქმისადმი ფაქიზი დამოკიდებულებით. ყველა დოკუმენტს, ბრძანებასა თუ წერილს დროულად ამუშავებს.

მისი სამსახურიდან გამომდინარე ყველა საკითხზე შეუძლია გი-პასუხოს ამომწურავად და სრულად.

სოხუმში სწავლის პერიოდიდან ვიცნობდი ვახტანგ გოგუაძეს, ზურაბ მახარაძეს და შოთა ლამპარაძეს, თანაც ისე კარგად, რომ როცა კვალიფიციური კადრები დაგვჭირდა, ვიცოდი, მხარეში უწყომანოდ ამომიძებოდნენ.

ვახტანგ გოგუაძემ ადრე არაერთ პასუხსაგებ თანამდებობაზე გამოიჩინა თავი. არის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, განათლებული და ერუდირებული პიროვნება. მისმა ამ და სხვა დადებითმა თვისებებმა განაპირობა, რომ სამეცნიერო საბჭოს მდივნად და აგროეკოლოგიის კათედრის გამგედ მოვიწვიეთ. მის ხელში გავლილი ყველა დოკუმენტი და მასალა მაღალ პროფესიულ დონეზეა შესრულებული. დაჯილდოებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით.

ზურაბ მახარაძე სტუდენტობისას ლენინური სტიპენდიატი იყო, შემდეგ ტექნიკუმში მუშაობდა ღირექტორის მოადგილედ, ამასთან კარგი პედაგოგის სახელიც ჰქონდა. ამიტომაც სასწავლო-საცდელი მეურნეობის ღირექტორად დავაწინაურეთ. იგი არა მარტო კარგი სპეციალისტი, არამედ გულითადი და ყველა საქმეში თანამდგომია. შეუძლია საკუთარი სიკეთისა და სიხარულის დიდი წილი გაიღოს მოკეთისა და მეგობრისათვის. ამასთან სწავლობს ასპირანტურაში, მალე საკანდიდატო დისერტაციასაც დაიცავს.

შოთა ლამპარაძემ ინსტიტუტი წითელ დიპლომზე დაამთავრა და საკანდიდატო დისერტაციაც წარმატებით დაიცვა. მეცნიერი კაცი საქართველოს ცალკეულ რაიონებში სხვადასხვა პასუხსაგებ დაწესებულებებს ხელმძღვანელობდა. ახლა იგი ინსტიტუტის სასწავლო და საწარმოო პრაქტიკის ხელმძღვანელია, რასაც, ბუნებრივია, კარგად ართმევს თავს, სხვადასხვა ორგანიზაციის ხელმძღვანელთან საერთო ენის გამონახვის კარგი უნარი აქვს, არის უტყუარი, სანდო და საიმედო. კაცი.

დეკანატი ინსტიტუტის ძირითადი სტრუქტურული დანაყოფია. საქმიანობის სწორად და წარმატებით წარმართვა, ბუნებრივია, დიდადაა დამოკიდებული იმაზე, თუ ვინ ჩაუდგება მას სათავეში. დიდი ფიქრისა და განსჯის შემდეგ, ვფიქრობ ამ უბანზეც ღირსეული პიროვნებები: ედუარდ ფუტკარაძე, მამია კახიძე, გივი ნოლაიდელი, ლამზირა გორგილაძე დასაქმდნენ.

ედუარდ ფუტკარაძე დაუსწრებელი ფაკულტეტის დეკანატს ჩაუდგა სათავეში. იგი ნიჭიერი, საქმიანი კაცია. პროფესიული დონე საზღვარგარეთის წამყვან ქვეყნებში აიმაღლა. მალე დაიცავს საკანდიდატო დისერტაციას.

მამია კახიძე გარემოს დაცვისა და ეკოლოგიის სამინისტროში პასუხისმგებელ თანამდებობაზე მუშაობდა, მაგრამ ინსტიტუტის გახსნის დღიდან ჩვენთანაა, არის საქმიანი და პრინციპული პიროვნება, გამოირჩევა სტუდენტებისადმი მომთხოვნელობით.

გივი ნოლაიდელი წლების განმავლობაში მუშაობდა ტექნიკუმში, როგორც კარგი და გამოცდილი პედაგოგი, მექანიზაცია-ტექნოლოგიის ფაკულტეტს ჩაუდგა სათავეში და წარმატებითაც ხელმძღვანელობდა, მაგრამ შემდგომ მასწავლებლობა ამჯობინა. დაჯილდოებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით. მისი ადგილი დაიკავა მარგო მამულაძემ, რომელიც გამოირჩევა პრინციპულობით, მომთხოვნელობით, მინდობილი საქმის დიდი ცოდნათა და სიყვარულით. კარგი ავტორიტეტით სარგებლობს თანამშრომლებსა და სტუდენტებში.

ლამზირა გორგილაძე ერთ-ერთ ყველაზე დიდ დეკანატს უდგას სათავეში, არც გამოცდილება აკლია, ჩვენამდე სხვა უმაღლეს სასწავლებელში მუშაობდა, იყო ფაკულტეტის მდივანი, დეკანის მოადგილე. არის პრინციპული, დისციპლინიებული. კარგი ავტორიტეტით სარგებლობს კოლექტივში.

ალსანიშნავია ახალგაზრდა დეკანების რუსუდან დოლიძის, გია ოქროპირიძის, დეკანის მოადგილეების ნინო ბერიძის, მაია

ჯაბუას, ლელა ებრალობის საქმიანობა, მართალია, მათ დიდი გამოცდილება არა აქვთ, მაგრამ უსაზღვრო ენერგიითა და საქმის სიყვარულით გამოირჩევიან. ეს კი მათი შემდგომი წარმატების საწინდარია.

რამდენიმე სიტყვით საბაზო კოლეჯის წამყვან მუშაკებზეც მინდა შევჩერდე. საპასუხისმგებლო საქმიანობას ეწევიან საბაზო კოლეჯის გამგე ლამარა ლორია და მისი მოადგილე ნელი ჯაველიძე.

კოლეჯს ლამარა ლორია ხელმძღვანელობს. იგი სამ ათეულ წელიწადზე მეტია აქ მუშაობს. გამოირჩევა მაღალი პროფესიონალიზმით, მომთხოვნელობითა და პრინციპულობით. მისი მოადგილე ნელი ჯაველიძე ყოველთვის პუნქტუალური და მობილიზებულია, საქმეს სახვალიოდ არასოდეს გადადებს, რაც მის პასუხისმგებლობაზე მიგვანიშნებს.

ნანა ჭირაქაძე შესანიშნავი ბოტანიკოსია, გამოირჩევა მუყაითობით. საქმეში ყოველთვის უღალატოა. თითქმის ნახევარი საუკუნეა ახალგაზრდების სწავლა-აღზრდას ემსახურება. დაჯილდოებულია ღირსების მედლითა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს საპატიო სიგელით. ქალბატონი ნანა, მარტო კარგი სპეციალისტი კი არა, კარგი ადამიანიცაა, რაც იმ დიდ ჰუმანურობასა და კეთილ ურთიერთობებში გამოიხატება, ამ-აგდარი ქალი ყველას მიმართ რომ იჩენს ჭირსა თუ ღზინში. მისი სულისა და გულის სითბო თანამშრომლებთან ერთად სტუდენტებსაც არაერთხელ უგრძნიათ, რომ იტყვიან, გაჭირვების ტალკვესია ქალბატონი ნანა ჭირაქაძე. იგი არაერთი კარგი საქმის ინიციატორი და სულისჩამდგმელია.

ჯერ კიდევ მაშინ, როცა მიმდინარეობდა ბაიკალ-ამურის მაგისტრალის მშენებლობა, საცხოვრებლის სტუდენტებმა, მისი ხელმძღვანელობით იქ მომუშავე ქართველებს გაუგზავნეს წიგნები და მათი ხელით მოქსოვილი წინდები. პასუხმაც არ დააყოვნა და ქალბატონ ნანა ჭირაქაძისა და სტუდენტების სახელზე მივიღეთ სამადლობელი

წერილები, რომელთა ავტორები – „საქბამშენის“ პროფკომიტეტის თავმჯდომარე ა. ლომიძე და ბიბლიოთეკის გამგე ლ. ლაგვილავა აღფრთოვანებას ვერ ფარავდნენ და დიდ მადლობას გამოთქვამდნენ იმ ყურადღებისა და თანადგომისათვის, რაც მათ მიმართ გამოიჩინეს მზიური აჭარის ახალგაზრდებმა.

ჩვენში საერთოდ, ყველამ კარგად იცის თანადგომის ფასი. ეს მაშინ გამოჩნდა, აფხაზეთის ტრაგედია რომ დაგვატყდა თავს.

რექტორატი თავიდანვე გულისყურით მოეკიდა იძულებით გადაადგილებულ სპეციალისტთა დასაქმებას. ღღეს სასწავლო პროცესის მაღალკვალიფიციურად წარმართვაში თავიანთი წვლილი შეაქტა აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულებს: ბოტანიკა-მცენარეთა ფიზიოლოგიის კათედრის გამგეს დოცენტ ნინო მიქაუტაძეს, უცხო ენების კათედრის გამგეს დოცენტ ფლორა ფაჩულიას, მცენარეთა ღაცვის კათედრის გამგეს, დოცენტ ნანა შავიშვილს, სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის კათედრის დოცენტს იური ციკოლიას, უცხო ენების კათედრის უფროს მასწავლებლებს, ნანა ვეკუას და გულიკო იოსავას. საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტის პროფესორი შოთა ხეცურიანიც მოვიწვიეთ სამუშაოდ, მაგრამ მას გულმა ქუთაისში დროებით დამკვიდრებული მშობლიური სასწავლებლისაკენ გაუწია და ამჟამად ეკონომიკური ფაკულტეტის დეკანატს უდგას სათავეში. მისი დაბადების 70-ე წლისთავის საიუბილეო საღამოს ჩვენი დელეგაციაც დაესწრო – შეძლებისდაგვარად მოვეფერეთ, ღვაწლი და ამაგი დაუფასეთ, მოკრძალებული საჩუქარიც გადავეცით აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის პარლამენტის წევრს, პროფესორ შოთა ხეცურიანს.

არადა, რა არ გადაიტანა ამ ხალხმა. დოცენტი იური ციკოლია აჭარაში შემოხიზვნის პირველ დღეებს ასე იხსენებს:

„აფხაზეთი ცეცხლის ალში იყო გახვეული. უმწეო ხალხი შველას ითხოვდა. დევნილი მოსახლეობა სიცოცხლის გადასარჩენად დაიძრა. უთენია დილას გემით მოვადექით ბათუმის ნავსადგურს. ყველანი ვღელავდით, თუ როგორ შეგვხვდებოდნენ.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს, ბატონ ასლან აბაშიძეს შესაბამისი სამსახურებისათვის ასეთი მითითება მიეცა: დროებით გადაადგილებულნი ჩვენი სტუმრები არ არიან. ისინი ჩვენი ძმები და დებია, გამოიჩინეთ დიდი ყურადღება, გულისხმიერება და აღმოუჩინეთ საჭირო დახმარება. შევუქმნათ ცხოვრებისეული პირობები და როდესაც აფხაზეთში დაბრუნდებიან, კეთილად მოგვიგონებენ, ემახსოვრებათ ჩვენი კუთხის ამავი.

ამ შეგონებას პირნათლად ასრულებდა და ასრულებს დღესაც ყველა, ვისთანაც რაიმე კუთხით შეხება გვექონია. საქართველოს აგრარული უნივესრიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორმა თვითონ მოგვძებნა, საყოფაცხოვრებო პირობების შემსუბუქებასა და დასაქმების პრობლემის მოგვარებაში დაგვეხმარა. რომ იტყვიან, თავიდან დავიწყეთ ცხოვრება. უკვე მერამდენე ახალ წელიწადს ვითენებთ მზიური აჭარის მოსახლეობასთან ერთად, შევეჩვიეთ და შევეზარდეთ თითქოს ერთმანეთს. სულის მხნეობას, სიმტკიცეს გვატეხს ყოველივე და ოპტიმისტურად განგვაწყობს სამომავლოდ საქართველოს მთლიანობისათვის შეუპოვარ ბრძოლაში.“

ორიოდ სიტყვა თავად ბატონ იურიზე. იგი წლების განმავლობაში იღვწოდა აფხაზეთში სამეურნეო, სამეცნიერო და პედაგოგიურ სარბიელზე. ბოლო პერიოდში სოხუმის სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტის დოცენტი იყო. არის 30 სამეცნიერო ნაშრომისა და 300 საგაზეთო სტატიის ავტორი, რომელთა უმრავლესობა სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის პრობლემებს ეძღვნება. გამოსცა სოლიდური სახელმძღვანელო „აჭარის სოფლის მეურნეობის ეკონომიკა აგრარული რეფორმების პირობებში“. თანახელმძღვანელობას უწევს ორ ასპირანტს.

მაღლე მიიწურება მეხუთე სასწავლო წელი, რომლის ბოლო დღეებიც არ ყოფილა ღარიბი ღირსსახსოვარ დღეთა აღნიშვნის მხრივ. ჩატარდა სტუდენტთა მე-4 სამეცნიერო კონფერენცია,

ვიზიუმით ფაშიზმზე გამარჯვების 55-ე წლისთავი, მოვაწყვეთ ცნობილი ქართველი მწერლის, გიორგი ლეონიძის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საღამო, შევხვდით საპატიო სტუმრებს, ამ ღონისძიების შესახებ წერდა გაზეთი „აჭარა“ (11.05, 13.05, 26.05, 29.05, 6.06).

ომის პეტარანებს პატივს მიაგებენ

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში საზეიმოდ აღინიშნა ფაშიზმზე გამარჯვების 55-ე წლისთავი, სადაც შეხვედრა მოუწყვეს ომის ვეტერანებს ნოე მგელაძესა და ოსმან ჯიჯავაძეს.

შეხვედრა გახსნა და შეკრებილთ გამარჯვების დღე მიულოცა ინსტიტუტის რექტორმა აკადემიკოსმა რეზო ჯაბნიძემ. მოხსენებით „ქარცეცხლიანი წლები“ და „დიდი სამამულო ომი და ქართული მწერლობა“ გამოვიდნენ ასისტენტი ნონა ჯინჭარაძე და დოცენტი შოთა ხარაზიშვილი.

სტუდენტებმა წარმოადგინეს ლიტერატურულ-მხატვრული კომპოზიცია „მამულო სიცოცხლე“.

ასე იპაშავენ გზას მემსნიერებაში

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში გაიმართა სტუდენტთა მეოთხე სამეცნიერო კონფერენცია, რომლის მუშაობაში სხვა უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტებიც მონაწილეობდნენ.

შეკრებილთ კონფერენციის მუშაობის დაწყება მიულოცა რექტორმა აკადემიკოსმა რეზო ჯაბნიძემ. შემდეგ გამოვიდნენ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ახალგაზრდულ საქმეთა დეპარტამენტის თავმჯდომარე დავით წულუკიძე, მემცენარეობის კათედრის გამგე აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტოლოგიის კათედრის გამგე პროფესორი შოთა ჯაფარიძე.

ექვს სექციაში სტუდენტებმა წაიკითხეს 90-ზე მეტი მოხსენება, სექციების მიხედვით პირველ ადგილებზე გაეიღნენ თონა სულაბერიძე, გიზო ხალვაში, ამირან თედორაძე, ია მესხიძე, ირაკლი სურმანიძე, ნინო გოგოლიშვილი, რომლებიც ჩვენი ინსტიტუტის ღირსებას დაიცავენ თბილისში გამართულ დასკვნით, სტუდენტთა რესპუბლიკურ სამეცნიერო კონფერენციაზე.

მწერლის საიუბილეო

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში კარგ ტრადიციად დამკვიდრდა გამოჩენილ ადამიანთა საიუბილეო თარიღების აღნიშვნა. ახლახან აქ მოეწყო ცნობილი ქართველი მწერლის, დიდი მამულიშვილის, გიორგი ლეონიძის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საღამო.

საღამოს ესწრებოდნენ სტუმრები, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს ადგილობრივი მმართველობის ორგანიზაციებთან მუშაობის განყოფილების გამგე ნანი ძნელაძე, აჭარსოფლქიმიის გენერალური დირექტორის პირველი მოადგილე ნუგზარ ოქროპირიძე.

საღამო გახსნა ინსტიტუტის რექტორმა, აკადემიკოსმა რეზო ჯაბინიძემ, მოხსენებებით – „გიორგი ლეონიძის ცხოვრება და მოღვაწეობა“, „გიორგი ლეონიძე და ქართული ენა“, „სამამულო ომის თემა გ.ლეონიძის შემოქმედება“, „პოეტის ლექსის სამყარო“, გამოვიდნენ ბიბლიოთეკის გამგე გულნარა ბოლქვაძე, სასწავლო ნაწილის უფროსი შოთა ხარაზიშვილი, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი ირმა ფარტენაძე, პოეტი ზურაბ ფირცხალაიშვილი, საინტერესო მოგონებებით წარსდგა შეკრებილთა წინაშე აკადემიკოსი მამია გოგოლიშვილი, რომელმაც არაერთი ცხოვრებისეული ეპიზოდი გაიხსენა პოეტთან ურთიერთობისას რომ გადახდენია თავს.

დასასრულ, საინტერესო პროგრამით გამოვიდა ინსტიტუტის ხალხურ საკრავთა ანსამბლი „ნარინჯი“, რომელმაც შეასრულა ხალხური და პოეტის ლექსებზე შექმნილი სიმღერები.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ხალხურ საკრავთა გუნდი „ნარინ-ჯი“ წარმატებით გამოვიდა „სტუდენტური ღზეები-2000“-ის პროგრამით გათვალისწინებულ შოუ-კონცერტზე, რომელიც ბათუმის ილია ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო დრამატულ თეატრში გაიმართა, სადაც რესპუბლიკის უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტები წარმოაჩენდნენ თავიანთ ხელოვნებას.

იმდენად დიდი იყო ღონისძიების ორგანიზატორთა დაინტერესება ჩვენი გუნდით, რომ ისინი მეორე დღეს ინსტიტუტს ეწვივნენ, სადაც კიდევ ერთი სიურპრიზი ელოდათ, აქ შეხვედრას უწყობდნენ საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებს შორის შემაჯამებელ, გასული და მიმდინარე წლის სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენციებზე გამარჯვებულებს: გიორგი ჯაბნიძეს (ხელმძღვანელი დოც. დ.გვიანიძე), ნატო ჯაბნიძეს (პროფ. ვ.კუტუბიძე), ია მარკოიძეს (თ.გორდელაძე), არჩილ ძირკვაძეს (დოც. ა. შაინიძე), ლევან საგინაძეს (პროფ.: ო.თედორაძე, ი. ძირკვაძე), გიზო ხალვაშს (პროფ.: ვ.გოგუაძე, თ.გორდელაძე), თეონა სულაბერიძეს (აკად. რ.ჯაბნიძე, პროფ. ა.ბაჯელიძე), ამირან თედორაძეს (დოცენტები: ა.შაინიძე, ლ.გორგილაძე), რომლებმაც ამავე დროს საქართველოს პრეზიდენტის პრემიები დაიმსახურეს.

დიდი იყო სტუმრების - საქართველოს ახალგაზრდულ საქმეთა სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარის ზურაბ გაიპარაშვილის, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის: ახალგაზრდულ საქმეთა სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარის დავით წულუკიძის და მისი მოადგილის, მერაბ კარანაძის, სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრის ზურაბ ქათამაძის, მოადგილეების თემურ ხალვაშის, გიორგი სალუქვაძის, ამირან გოგიტიძის, მინისტრთა საბჭოს პასუხისმგებელი მუშაკების ოთარ ზინიკაძის და ანზორ ჯინჭარაძის, საარქივო დეპარტამენტის თავმჯდომარის შალვა აბაშიძის, ხელვაჩაურის რაიონის გამგებლის მოადგილეების ომარ ხალვაშის და შოთა თუ-

რმანიძის აღურთოვანება და სიხარული, როცა შეხვედრის შემდეგ მათი მოწონებული „ნარინჯი“ სრულყოფილი პროგრამით წარსდგა დამსწრეთა წინაშე მაგნოლიის იმ ხეივანში, რომელიც ასე წარმატებულად სწორედ ლექტორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა დაუღალავმა გარჯამ აქცია. ეს აღნიშნა კიდევ ზურაბ გაიპარაშვილმა, „აღლეს კიდევ ერთხელ დაერწმუნდი, თუ როგორ შეიძლება გონიერი კაცის რუდუნებამ ასე შეუხამოს ერთმანეთს სწავლა, შრომა და ხელოვნება“.

„ღიღი წარმატება“

ამ რამდენიმე დღის წინ გაზეთ „აჭარაში“ გამოქვეყნდა ინფორმაცია, რომ საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში ჩატარდა სტუდენტთა მე-4 სამეცნიერო კონფერენცია, სადაც გაიმარჯვეს თეონა სულაბერიძემ, გიზო ხალვაშმა, ამირან თედორაძემ, ია მესხიძემ, ირაკლი სურმანიძემ, ნონა გოგოლიშვილმა, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში გამართულ შემაჯამებელ სტუდენტთა სამეცნიერო კონფერენციაში. სასიხარულოა, რომ ამათგან პირველი ადგილი და საქართველოს პრეზიდენტის პრემია დაიმსახურეს თეონა სულაბერიძემ „აღლეს კულტურის ზოგიერთი თავისებურებანი“ (ხელმძღვანელები აკადემიკოსი რეზო ჯაბინძე, პროფესორი აკაკი ბაჯელიძე), გიზო ხალვაშმა – „მდინარე ჩაქვისწყლის ხეობის ეკოლოგიური მდგომარეობა და მისი გაუმჯობესების გზები“ (ხელმძღვანელები პროფესორი ვახტანგ გოგუაძე, თენგიზ გორდელაძე), ამირან თედორაძემ – „ტყის მოვლითი ჭრები აჭარაში“ (ხელმძღვანელები: დოც. არჩილ შაინიძე, ლამზირა გორგილაძე); 26 მაისს პრეზიდენტი თავად გადასცემს მათ პრემიას.

წარმატებაა ისიც, რომ ია მესხიძემ, ირაკლი სურმანიძემ და ნონა გოგოლიშვილმა საპრიზო ადგილები მოიპოვეს.

უულოცავთ გამარჯვებულებს ამ ღიღ წარმატებას.

ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის
სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოების თავმჯდომარე.“

სემინარი აპროექტონომიკის საკითხებზე

არაერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიებისათვის უმასპინძლია საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტს, რომელთაგანაც გამორჩეული იყო სემინარი „წარმოების ეკონომიკისა და ორგანიზაციის“ საკითხებზე, რომელიც გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის საზოგადოების „სასოფლო სამეურნეო განათლების მხარდაჭერის პროექტი საქართველოში“ პროგრამის შესაბამისად ჩატარდა აქ ა/წლის 26 ივნისიდან 30 ივნისის ჩათვლით. მისი მოწყობის იდეა გასულ წელს რექტორის აკადემიკოს რ.ჯაბინძის გერმანიაში ყოფნისას გადაწყდა.

საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან სემინარის მუშაობაში მონაწილეობის მისაღებად ინსტიტუტს ეწვია საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროს ხელმძღვანელი მუშაკები, აგრარული განათლების სისტემის 25 საექციალისტი, მათ შორის ორი აკადემიკოსი, ერთი პროფესორი, ოთხი დოცენტი, აგროსამრეწველო დარგის კვალიფიციური პედაგოგები და საექციალისტები.

სემინარის გახსნაში მონაწილეობა მიიღო და სიტყვით გამოვიდნენ: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორი, აკადემიკოსი რეზო ჯაბინძე, გერმანიის ვაინშტეფანის უნივერსიტეტის დოქტორი კრისტიან შუპ, საქართველოს მეაბრეშუმეობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი, აკადემიკოსი გიორგი ნიკოლეიშვილი, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის პროფესორები ჯამლეტ გიორგაძე და სერგო თურმანიძე.

მსმენელებმა მოისმინეს და მონაწილეობა მიიღეს ისეთი აქტუალური საკითხების განხილვაში, როგორიცაა: სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეკონომიკა, წარმოების ტექნოლოგიური პროცესების შეფასება, საწარმოო დაგეგმვა, ინვესტიციები, დაფინანსება, ეკონომიკური პროცესების შეფასებისათვის მაჩვენებლების განსაზღვრა,

რენტაბელობის, წარმოების ზღვარი, შრომის ანაზღაურება, კაპიტალის პროცენტული ნაზარდი, ცვლადი და მუდმივი დანახარჯების კვანტ-იფიცირება და სხვა.

გარდა სასუდიტორიო მუშაობისა, ორგანიზატორების მიერ სტუმ-რებისათვის გათვალისწინებული იქნა ექსკურსიები ბათუმის ბო-ტანიკურ ბაღში, ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრე-წველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების ჩაქვის ფილიალში, ქალაქის ისტორიულ მუზეუმსა და ზღვისპირა პარკში.

სემინარის მონაწილეებმა ერთი კვირის განმავლობაში მათთვის შე-ქმნილი ნაყოფიერი შემოქმედებითი ატმოსფეროსათვის, აჭარაში არსებული სტაბილურობისა და აღმშენებლობისათვის მადლობის წერ-ილით მიმართეს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს, რესპუბლიკის მეთაურს, ბატონ ასლან აბაშიძეს.

კოლექტივის სახელით ჩვენც ასევე მადლობა გვინდა გადავუხადოთ გერმანელ სწავლულებს იმ 10000 ლარის ღირებულების ტექნიკური საშუალებების გადმოცემისათვის, რის გარეშეც წარმოუდგენელია სა-სწავლო პროცესის თანამედროვე მოთხოვნათა ღონეზე წარმართვა.

კონტაქტები გრძელდება. გათვალისწინებულია ორი წარჩინებული სტუდენტის მივლინება გერმანიაში, ხოლო აგვისტოში იქიდან ჩამოვა 15-კაციანი ჯგუფი, რომლებიც გაეცნობიან ჩვენი რესპუბლიკის კლი-მატურ-ნიადაგობრივ პირობებს.

პახტანა გოგუაძე

ბათუმის სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის
სწავლული მდივანი, პროფესორი.

სემინარის დასასრულს მისმა მონაწილეებმა მადლობის წერ-ილით მიმართეს ბატონ ასლან აბაშიძეს, რომლის შინაარსსაც ვთავაზობთ ქვემოთ.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის
უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარეს, რესპუბლიკის მეთაურს,
ბატონ ასლან აბაშიძეს

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სახელმწიფო სა-სოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში ტარდება სასწავლო-სამეცნიერო სემინარი თემაზე „წარმოების ეკონომიკა და წარმოების ორგანიზაცია“,

რობლის მონაწილენი, ჩვენი ქვეყნის უმაღლესი და საშუალო სპეციალური სასწავლებლების გამოჩენილი აკადემიკოსები, პროფესორები, კოლეგების ხელმძღვანელები და მოწინავე პედაგოგები აღფრთოვანებისა და კმაყოფილების გრძნობით აღვნიშნავთ, რომ აქ ჩვენთვის ყველა პირობაა შექმნილი ნორმალური მუშაობისათვის, სემინარს ხელმძღვანელობენ გერმანელი პროფესორები კრისტიან შუპ და ოთმარ ზეირბერტი.

მოხიბლულნი ვართ ინსტიტუტის ეზო-გარემოთი, კეთილმოწყობილი კაბინეტ-ლაბორატორიებით, მასპინძელთა ყურადღებით. ბევრ ჩვენგანს გესმენია აჭარაში სასიკეთო მოვლენათა შესახებ, მაგრამ ნანახმა და განცდილმა ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა, დაგვარწმუნა, რომ აქ მართლაც დიდი და მამულიშვილური საქმეები კეთდება, რაშიც რეგიონის ხელმძღვანელის უსაზღვრო ნიჭს, რუდუნების და ერის სიყვარულს უმაღლეს რანგში გამოვლინებას შეამჩნევს უთუოდ ამ სასიკეთო ძვრების გულლიად დანახვის მოსურნე კაცი.

სემინარის მონაწილეთა სახელით – დიდი მადლიერების გრძნობითა და ღრმა პატივისცემით:

კრისტიან შუპ, დოქტორი. სემინარის კოორდინატორი –
გერმანია

ოთმარ ზეირბერტი, პროფესორი. სემინარის ხელმძღვანელი –
გერმანია

გიორგი აბრამიშვილი – გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის
კოორდინატორი საქართველოში

გიორგი ნიკოლეიშვილი, აკადემიკოსი – თბილისი

პაპლუბ გიორგაძე, აკადემიკოსი – თბილისი

ნათელა ხარაიშვილი, პროფესორი – თბილისი

ბურაბ შურდულა, დოცენტი – სენაკი

ლია ტატიშვილი, დოცენტი – გორი

ლეილა აბაიძე, დოცენტი – მცხეთა

დავით სიფრიაშვილი, დოცენტი – გურჯაანი

ბაღა ქათამაძე, დოცენტი – ჯმესტაშონი

მეხუთე სასწავლო წლის მეორე ნახევრიდან დავიწყეთ აჭარაში აგრარული საშუალო სპეციალური განათლების კერის 75-ე და უმაღლესი სასწავლებლის დაარსებიდან მე-5 წლისთავის აღნიშვნის სამზადისი. ამის თაობაზე წერილობით მივმართეთ

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს, აგრარული უნივერსიტეტის რექტორატს და საქართველოს რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროს. 2000 წლის 24 იანვარს აგრარული უნივერსიტეტის რექტორმა, ცოტა მოგვიანებით, საქართველოს რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროს ხელმძღვანელობამ მხარი დაუჭირეს ჩვენს ინიციატივას, რომელსაც შესაბამისად, მოჰყვა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს 10 თებერვლის დადგენილება „აჭარაში აგრარული საშუალო სპეციალური და უმაღლესი სასწავლებლის დაარსების 75-ე და მე-5 წლისთავის აღნიშვნის შესახებ“.

მასში აღნიშნულია:

1. აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში აგრარული საშუალო სპეციალური და უმაღლესი სასწავლებლის დაარსების 75-ე და მე-5 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო ჩატარდეს 2000 წლის 12 ოქტომბერს.

2. დამტკიცდეს აგრარული საშუალო სპეციალური და უმაღლესი სასწავლებლის დაარსების 75-ე და მე-5 წლისთავის აღმნიშვნელი საიუბილეო კომისიის შემადგენლობა, თანახმად №1 დანართისა.

3. დამტკიცდეს საიუბილეო ღონისძიებათა გეგმა, თანახმად №2 დანართისა.

4. გაზეთებმა „აჭარა“ (ნ. ზოსიძე), „აღორძინება“ (ნ. ჯაფარიძე), რაიონულმა გაზეთებმა, ავტონომიური რესპუბლიკის ტელევიზიისა და რადიომაუწყებლობის სახელმწიფო ლეპარტამენტმა (პ. კაკაურიძე) პერიოდულად გამოაქვეყნონ მასალები, სადაც აისახება სასწავლებლის ღვაწლი რეგიონისათვის მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადების საქმეში და დახმარება აღმოუჩინონ ინსტიტუტს საიუბილეო მასალების პუბლიკაციაში.

5. კონტროლი დადგენილების შესრულებაზე დაევალოს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განყოფილებას.

№1 დანართის მიხედვით საიუბილეო კომისიაში შევიდნენ: აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე ანთაზ ქიქავა (კომისიის თავმჯდომარე), საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის რექტორი რეზო ჯაბნიძე (თავმჯდომარის მოადგილე), აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების მინისტრი ნანი გუგუნავა, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე, ხელვაჩაურის რაიონის გამგეობის თავმჯდომარე ჯემალ აბაშიძე, ქობულეთის რაიონის გამგეობის თავმჯდომარე რუსლან გოგოლიშვილი, ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანების ჩაქვის ფილიალის დირექტორი პროფესორი ვახტანგ კუტუბიძე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის განყოფილების მთავარი სპეციალისტი არჩილ მიქელთაძე.

№2 დანართის შესაბამისად, შემუშავებულ ღონისძიებათა გეგმის მიხედვით შევუდევით საიუბილეო თარიღისათვის მზადებას, რომელშიც ფართოდ ჩაერთეთ ინსტიტუტის ლექტორ-მასწავლებლები და სტუდენტი ახალგაზრდობა.

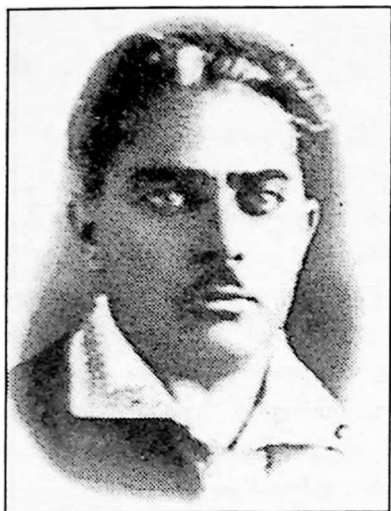
მწამს, მომავალი ახალ, დიდ გამარჯვებებს ჰპირდება ჩვენს ინსტიტუტს, მის გამრჯე კოლექტივს, ნიჭიერ სტუდენტ ახალგაზრდობას, რადგანაც არც ერთი დღე არ არის ინსტიტუტის ცხოვრებაში მდორე, უშინაარსო, რადგანაც მისი ყოველი წევრის დევიზია ილიასეული შეგონება: „მოძრაობა და მოძრაობა არის სიცოცხლისა და ძალის მომცემი“, რადგანაც თითოეულ მათგანს გათავისებული აქვს ნიკოლოზ ბარათაშვილის უბადლო გამოთქმა: „არც კაცი ვარგა, რომ ცოცხალი მკედარსა ემსგავსოს, იყოს სოფელში და სოფლისათვის არა იზრუნვოს“.

სახელოვნად განვლილი გზა

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე მხოლოდ ხუთი — თბილისის საბაღოსნო, ავლევის, წინამძღვრი-ანთკარის, ლოჭითის და ქუთაისის სასოფლო-სამეურნეო სკოლა არსებობდა. ისინი მებაღეებს ამზადებდნენ. ამ პერიოდში დასავლეთ საქართველოში, კერძოდ, აჭარაში ძალიან ცოტა სოფლის მეურნეობის სპეციალისტი მოღვაწეობდა. სუბტროპიკული დარგის წინა პლანზე წამოწევამ დღის წესრიგში კადრების მომზადების საკითხი დააყენა. ამან სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლების დაარსების აუცილებლობა განაპირობა. ამ ამოცანის შესასრულებლად პირველი ნაბიჯებიც გადაიდგა.

1920-იან წლებში ფართოდ გაჩაღდა მუშაობა სახალხო განათლების ძირეული გარდაქმნისა და მისი შემდგომი სრულყოფისათვის. ამასთან დაკავშირებით შეიმუშავეს დებულებები, ინსტრუქციები, მიიღეს დადგენილებები, პირველ რიგში, დღის წესრიგში სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის ტიპების განსაზღვრა. მათი სისტემის დაზუსტება და სხვა ქმედითი ღონისძიებების გატარება დადგა.

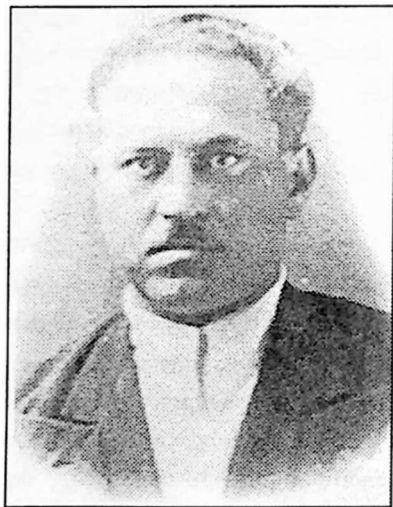
საქართველოს რევკომის 1921 წლის 28 ივნისის №46 დეკრეტით საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ყველა ტიპის სასწავლებელი დაექვემდებარა განათლების სახალხო კომისარიატს. მალე ამ დეკრეტში მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანეს. საქართველოს სსრ სახალხო კომისართა საბჭომ მიიღო დადგენილება საშუალო და დაბალი ტიპის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დებულების შემუშავების შესახებ, რომელიც ძალაში შევიდა 1923 წლის 10 მარტიდან. ამ დადგენილების მიხედვით, სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლებთან დაკავშირებულ

მეშელ გოგიტიძე, დირექტორი

მეულუდ ოქროპირიძე, დირექტორი

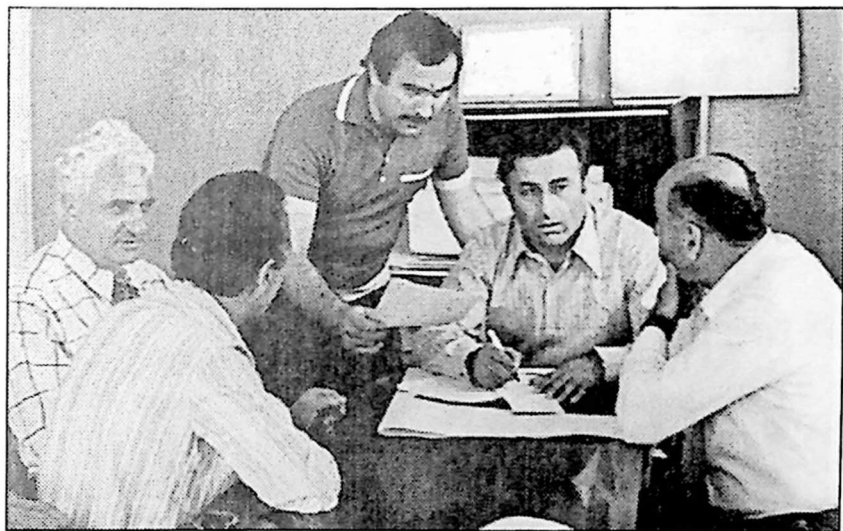
იაკიმე კარტოზია, დირექტორი

ახმედ მამულაიშვილი, დირექტორი

ტექნიკუმის კოლექტივი, ცენტრში დირექტორი ნური ნიუარაძე,
მარჯვნივ სასწავლო ნაწილის გამგე ალექსანდრე ჭირაქაძე

ტექნიკუმის დირექტორი, დოცენტი სიმონ შარაძე თათბირზე

ტექნიკუმის დირექტორი, დოცენტი გივი ნელუბაძე
(მარცხნივ) ხსოვნის მემორიალთან.

ტექნიკუმის მეთოდკაბინეტის გამგე დოცენტი შოთა ხარაზიშვილი
სხდომას ატარებს მასწავლებლებთან.

ტექნიკუმის პედაგოგიური კოლექტივი 70-იან წლებში

საიუბილეო შეხვედრა კურსდამთავრებულებთან

ნანა ჭირაქაძე პრაქტიკულ მეცადინეობაზე

ყველა საკითხს წყვეტდა მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატი, ხოლო მას შემდეგ ამტკიცებდა განათლების სახალხო კომისარიატი. ამ სასწავლო კერების დაფინანსებისათვის საჭირო სახსრები უნდა გამოენახათ სამაზრო აღმასკომებს. უსახსრობის გამო ისინი ამ მოვალეობას ვერ ასრულებდნენ.

საბოლოოდ დადგინდა სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლების საფეხურები: 1. უმაღლესი აგრონომიული, რომელსაც ადრე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრონომიული და პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სასოფლო-სამეურნეო ფაკულტეტები ახორციელებდნენ; 2. საშუალო სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლები, იგივე სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმები. 3. დაბალი საფეხურის სასოფლო-სამეურნეო ორწლიანი სასწავლებელი.

დებულების მიხედვით, სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის მიზანს სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა დარგის საშუალო რეოლისათვის კადრების მომზადება შეადგენდა. ტექნიკუმის კურსდამთავრებულს უმცროსი აგრონომის კვალიფიკაცია ენიჭებოდა. შეეძლო აგრეთვე საერთო წესით უმაღლეს სასწავლებლებში შესვლა. სწავლება უფასო იყო. პირველ ხანებში, სანამ ცხოვრებაში გატარდებოდა შვიდწლიანი სწავლების ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების ახალი პროგრამები, ტექნიკუმთან ეწყობოდა მოსამზადებელი კლასი ერთწლიანი კურსით. მასში ლებულობდნენ 14-17 წლის ორივე სქესის ახალგაზრდებს. დანარჩენ კლასებში მიღება წარმოებდა მე-2 საფეხურის შრომის სკოლის კურსდამთავრებულის მოწმობით. სათანადო გამოცდების ჩაბარების გზით. ტექნიკუმი, როგორც სახელმწიფო-საგანმანათლებლო დაწესებულება, ექვემდებარებოდა განათლების სახალხო კომისარიატის პროფგანათლების მთავარ მმართველობას და მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატის სასოფლო-სამეურნეო განათლების ქვეგანყოფილებას.

1924 წელს აჭარის განათლების სახალხო კომისარიატმა 50 მოსწავლისათვის ბათუმის ინდუსტრიულ ტექნიკუმთან აგრონო-

მიული განყოფილების გახსნა გადაწყვიტა. ამის შესახებ კომისარი-ატის კოლეგიის 1924 წლის 29 მაისის დადგენილებაში წერია:

„ინდუსტრიულ ტექნიკუმთან, მომავალი სასწავლო წლიდან, გაიხსნას აგრონომიული განყოფილება 50 კაცისათვის განკუთვნილი ინტერნატით. ხარჯთაღრიცხვის შედგენა დაევალოს ტექნიკუმის გამგეს პლ. ბოჭორიშვილს, სასწავლო გეგმის შემუშავება – სამეცნიერო-პედაგოგიურ საბჭოს. გეგმა და ხარჯთაღრიცხვა დასამტკიცებლად წარედგინოს სახკომსაბჭოს“.

ვინაიდან სასწავლო პრაქტიკისათვის ბაზა იყო საჭირო, აგრონომიული განყოფილება მართლაც შექმნილა. მის დამაარსებლებს მალე შეუცვლიათ აზრი – ინდუსტრიულ ტექნიკუმთან აგრონომიული განყოფილების დატოვების საკითხი ეჭვის ქვეშ დაუყენებიათ, რაც კარგად ჩანს მაშინდელი განათლების კომისრის მოადგილის დ. ქუთათელაძის ერთ-ერთი მოხსენებიდან (1925 წ.), რომელშიც ვკითხულობთ: „საჭიროა, სათანადო ტიპის სკოლების საშუალებით მოვახდინოთ გადატრიალება სასოფლო-სამეურნეო წარმოების არსებულ წესებში. ეს შესაძლებელია აგრონომიული სკოლების საშუალებით“. ამიტომაც ინდუსტრიულ ტექნიკუმთან მოქმედი განყოფილება გადაკეთდა აგრონომიულ ტექნიკუმად.

ამგვარად, აჭარაში პირველი სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დაარსება 1925 წლით დათარიღდა.

აგრონომიული ტექნიკუმის პირველ გამგედ სულეიმან ლორთქიფანიძე დაუნიშნავთ, იგი ამ პოსტზე იმავე წლის ნოემბერში შეცვალა ზია ხაბაზმა, რომელსაც 1926 წლის 10 მაისამდე უმუშავია...

1926 წლის მაისიდან გამგის თანამდებობაზე – რამიზ ჯაფარიძე, ხოლო მოადგილედ ცნობილი აგრონომი ალექსანდრე შარაშიძე ინიშნება. ამავე წლის 18 სექტემბერს გამგის მოადგილედ სასწავლო ნაწილში ინიშნება ცნობილი პედაგოგი სიმონ ნესტორის ძე ლოღობერიძე, ალექსანდრე შარაშიძე კი მეურნეობის

აგრონომად გადაუყვანიათ. ტექნიკუმის დაარსების პირველ წელს მასწავლებლებად მუშაობდნენ ათანასე და ლუბა ჭანტურიები, ალექსანდრე შარაშიძე, გიორგი ხუროძე და სხვები.

1926 წლის ოქტომბერ-ნოემბერში განახლდა და შეივსო აგროტექნიკუმის მოსამსახურე პერსონალის სტატი. მასწავლებლებად მოწვეულ იქნენ მ. ლოლობერიძე, კ. აბაშიძე, გ. ცქიტიშვილი, ა. ჭირაქაძე, შემდეგ, ტექნიკუმის ზრდასთან ერთად, მათ შეემატნენ მასწავლებლები ა. მიქელაძე, მ. წივწივაძე, გ. არველაძე, კ. კალანდარიშვილი, ნ. გეგელია, ა. კალანდარიშვილი, მ. მესხი, მ. გვარამია, შ. მენაბდე, მ. ტაბლიაშვილი, მ. გიგინეიშვილი, ე. კაკაბაძე, გ. კალანაძე, ა. ზამბახიძე, გ. მშვიდლობაძე, გ. ლორთქიფანიძე, ე. თოფურიძე, მ. კიკაჩიშვილი.

მასწავლებელთა კონტინგენტი ადგილობრივი ახალგაზრდებისაგან იყო დაკომპლექტებული. ძალზე დაბალი იყო მათი მომზადებისა და ცოდნის დონე. ზოგჯერ წერა-კითხვის სალიკვიდაციო კურსებგავლილი ახალგაზრდაც კი ირიცხებოდა, ზოგიერთს კი ოთხწლელის 2-3 კლასი ჰქონდა განვლილი. დღევანდელი თვალსაწიერიდან ძნელია წარმოიდგინო, თუ რაოდენ დაძაბული მუშაობა იყო საჭირო, რომ ასეთი დაბალი ცოდნის ახალგაზრდებისაგან პირველი კურსისათვის შესაფერისი მოსწავლე თუ მსმენელი მოგემზადებინა. მათთან დაძაბული და შრომატევადი მუშაობა პირველ და მეორე კურსებზეც გრძელდებოდა, რათა ცოდნით მე-3 მე-4 კურსებზე მაინც გათანაბრებოდნენ შესაბამისი კლასების მოთხოვნილებას.

1926 წლიდან, როდესაც ტექნიკუმის ხელმძღვანელობა და პედაგოგიური შემადგენლობა ახალი, მაღალკვალიფიციური კადრებით შეივსო, ინტენსიური მუშაობა გაიშალა. მომდევნო წელიწადს გაიხსნა პირველი სპეციალური კლასი, ანუ პირველი კურსი. მეცადინეობა საღამოობით ტარდებოდა. გაკვეთილების მომზადებისას აღმზრდელ-მასწავლებლები ყოველდღიურად მორიგეობით თავს ადგნენ მოსწავლეებს, რაც ზოგჯერ ღამის 10-11 საათამდეც გრძელდებოდა. მოსწავლეები დიდი ინტერესითა და

გატაცებით სწავლობდნენ, მით უმეტეს, რომ ყურადღება და ხელის შეწყობა კარგი ჰქონდათ. ყველა მათგანი პანსიონში იყო ჩარიცხული, სადაც უფასოდ ჰქონდათ კვება, ბინა, ტანსაცმელი, ლოგინი, თეთრეული, აბანო, სამრეცხაო, სადალაქო, სახელმძღვანელოები, სასწავლო ნივთები.

პირველი სპეციალური კლასის, ანუ პირველი კურსის გახსნას კარგი შედეგები მოჰყვა. ამის შემდეგ ყოველწლიურად ემატებოდა თითო სპეციალური კლასი – ოთხი კურსის შესრულებამდე.

სწავლება გეგმით ოთხწლიანი იყო. იგი დაარსდა, როგორც ფართო პროფილის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელი, რომელსაც აგრონომიული ტექნიკუმი ეწოდა და კვალიფიციურ აგროტექნიკოსებს ამზადებდა.

ტექნიკუმის საბოლოოდ ჩამოყალიბების პროცესი 1930-1931 წლებში დასრულდა. 1930 წელს მოეწყო კურსდამთავრებულთა გამოშვება. პირველმა 15-მა აგროტექნიკოსმა, რომელთა შორის იყვნენ: ვ. გოგიბერიძე, ე. გოგმაჩაძე, დ. მუჟვანაძე, მ. ცეცხლაძე, უ. მეფარიშვილი, ტ. კვანტალიანი, ი. ღვანია, პ. დოლიძე, ნ. პატარაია, ა. მამალაძე, მ. იმნაიშვილი, ა. ხვინგია და სხვები. 1930 წლის მაისში, მათ თავი დამკვრელად გამოაცხადეს და იკისრეს, ზაფხულის განმავლობაში ემეცადინათ და უფრო გაეღრმავებინათ ცოდნა. ამ ინიციატივას მასწავლებლებიც შეუერთდნენ. ისინი ჯგუფთან დამატებით მეცადინეობებს ატარებდნენ. მართლაც, მასწავლებელთა დიდი დახმარებით და თვით მოსწავლეთა სიბეჯითის წყალობით, 1930 წლის 4 ნოემბერს ჯგუფი ვადაზე ადრე ამთავრებს სასწავლებელს.

ამგვარად, ტექნიკუმმა სოფლის მეურნეობას, რომელიც მაშინ სპეციალისტების ნაკლებობას განიცდიდა, დროულად მიაწოდა საშუალო კვალიფიკაციის მქონე, თეორიულად და პრაქტიკულად კარგად მომზადებული 15 ახალგაზრდა კადრი.

საამაყოა, რომ მომავალი პრაქტიკული საქმიანობით მათ ქმედითი დამხარება გაუწიეს ჩამორჩენილ სოფლის მეურნეობას.

სავსებით გაამართლეს ტექნიკუმის პედაგოგთა იმედები, რამაც სტიმული მისცა მათ შემდგომ მოღვაწეობას.

1931 წლიდან ტექნიკუმი სამწლიან სწავლებაზე გადადის. იმავე წლის ივნისში ტექნიკუმმა 22 ახალგაზრდა სპეციალისტს დაულოცა გზა. მესამე გამოშვებაც ვადაძე, 1932 წლის იანვარში მოეწყო. ახლად ფებადგმულმა სოფლის მეურნეობამ დამატებით კვალიფიციური სპეციალისტები მიიღო, 1933 წლის ივნისში კი 108 ახალგაზრდას ეძლევა ცხოვრების საგზური.

1932-1933 წლებში ტექნიკუმთან არსებული მოსამზადებელი კურსები გაუქმდა. აჭარაში იმ დროისათვის საკმაოდ გაიზარდა შვიდწლიანი სკოლების რაოდენობა. აქ სწავლის გასაგრძელებლად მეზობელი რეგიონებიდანაც ჩამოდიოდნენ. კონტინგენტი უკვე სამეხარო აღარ იყო. იმავე წლის თებერვლიდან სასწავლებელს ქობულეთის სუბტროპიკული კულტურების სალიკვიდაციო კურსიც შეუერთდა.

ტექნიკუმს პირველ წლებში ბევრი დაბრკოლების გადალახვა მოუხდა. კერძოდ, არ ჰქონდათ შესაფერისი საკლასო ოთახები. იგი მოთავსებული იყო ერთ პატარა შენობაში.

1927-1929 წლებში ხის სასკოლო კორპუსები ააგეს, ერთი – 6, ხოლო მეორე – 3 ოთახით, მოეწყო ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების, ბოტანიკის, ქიმიისა და ფიზიკის კაბინეტები. შეკეთდა და გაფართოვდა სასადილოს ძველი ხის შენობა, მას მიემატა სცენა, რაც კლუბის დანიშნულებასაც ასრულებდა. მოსწავლეებთან სისტემატურად ტარდებოდა საუბარი სწავლა-აღზრდის მნიშვნელობაზე, რამაც სკოლას შეუნარჩუნა ბევრი ისეთი ახალგაზრდა, რომლებიც პირველ ხანებში არ იყვნენ სწავლისათვის განწყობილნი.

ტექნიკუმის მიერ პირველ წლებში გამოშვებული საშუალო რგოლის მაღალკვალიფიციური კადრების ნიჭიერებასა და ცოდნის ღონეზე შემდეგი ფაქტებიც მეტყველებს:

1932-1937 წლებში სოხუმის სუბტროპიკულ კულტურათა საკავშირო ინსტიტუტში ტექნიკუმის 17 კურსლმთავრებული სწავლობდა. მათგან ოთხი – ს. ჭანკურიძე, მ. ყურშუბაძე, მ. გობრონიძე და გ. წეროძე ფრიადოსანი იყო. 37 – თბილისის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში იმაღლებდა ცოდნას. აქედან ოთხი – ფრიადოსანი, 18 კი კარგოსანი იყო.

ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი, სპეციალობათა გარდა, მოსწავლეებს ფართო ზოგად განათლებასაც აძლევდა, განუმტკიცებდა საზოგადოებრივი საქმიანობისადმი სიყვარულს, გასაქანს აძლევდა მათ ნიჭსა და მიდრეკილებას. სწავლა-განათლებას მწვანე კონცხზე ეზიარნენ: მხატვარი დურსუნ ინაიშვილი, პოეტი მამია ვარშანიძე, მსახიობი სერგო კაიკაციშვილი.

ტექნიკუმმა არსებობის პირველ წლებში დიდი როლი შეასრულა ადგილობრივ მოსახლეობაში წერა-კითხვის უცოდინრობის აღმოფხვრის საქმეშიც. მის ბაზაზე ფუნქციონირებდა წერა-კითხვის შემსწავლელი კურსები, სადაც მეცადინეობას ადგილობრივი მასწავლებლები ატარებდნენ.

მანამდე რამდენიმე სიტყვით მოგახსენებთ იმ სასწავლებლებზეც, რომლებმაც გარკვეული როლი შეასრულეს ჩვენი რეგიონისათვის სუბტროპიკული კულტურების სპეციალისტების მომზადებაში. თუმცა, მათ ვერ გაუძლეს მწვანე კონცხის ტექნიკუმთან მეტოქეობას და დროთა განმავლობაში შეერწყნენ კიდეც. პირველ რიგში, ყურადღებას იმსახურებს ქობულეთის სუბტროპიკული მეხილეობის ტექნიკუმი, რომელიც 1930 წელს გაიხსნა და 1933 წლამდე იარსება. მას სულ ერთი გამოშვება ჰქონდა – 30 კაცით.

იგივე ბედი ეწია ჩაქვის ჩაის ტექნიკუმსაც (დაარსდა 1932 წელს). აქაც ერთი გამოშვება მოეწყო და 1936 წელს დაიხურა. უფრო სიცოცხლისუნარიანი აღმოჩნდა ციხისძირის ერთწლიანი სასოფლო-სამეურნეო სკოლა, რომელიც 1944 წელს გაიხსნა და 15 წელიწადს იარსება. მაღალმთიანი რაიონების კვალიფიციური

კადრების მომზადებაში დიდი წვლილი შეჰქონდა ქედის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმს. 1956 წელს ამოქმედებულა ეს სასწავლებელი და კეთილსინდისიერად ასრულებდა მასზე დაკისრებულ მოვალეობას.

1925 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა ბათუმში სუბტროპიკული მუშფაკი დააარსა, რომელიც 1931-1932 წლებში – სუბტროპიკულ ინსტიტუტად, ხოლო 1932-1933 წლებში ჩაის მუშფაკად გადაკეთდა. იგი საკავშირო მიწსახკომის სისტემაში შედიოდა და 1945 წელს დაიხურა.

1959 წლის იანვარში ბათუმში გაიხსნა საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის დაუსწრებელი სწავლების განყოფილების სასწავლო-საკონსულტაციო პუნქტი, რომელიც შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ბაზაზე ჩამოყალიბდა. აქ მუშაობდნენ თბილისელი და ადგილობრივი მაღალკვალიფიციური პროფესორ-მასწავლებლები. მისი ხელმძღვანელი იყო გამოცდილი პედაგოგი ომერ აბაშიძე. 1965 წლის 1 იანვრიდან აღნიშნული პუნქტი გაუქმდა. მსგავსი ბედი ამ ტიპის სხვა სასწავლებლებმაც გაიზიარა, ქუდბედიანი მხოლოდ მწვანე კონცხის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი აღმოჩნდა. ამის მთავარი მიზეზი კი იყო სასწავლებლის სპეციფიკურობა, სუბტროპიკული სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ორგანიზაციის საჭიროების აუცილებლობა და სხვა მაპროფილებელი თავისებურებანი, რითაც იგი ყველა დანარჩენისაგან გამოირჩეოდა. გარკვეული როლი ითამაშა აგრეთვე სასწავლებლის შესანიშნავმა ადგილმდებარეობამ, საუკეთესო მატერიალურ-ტექნიკურმა ბაზამ და მაღალკვალიფიციურმა პედაგოგუმიტემა.

ტექნიკუმის ხელმძღვანელობისა და პედაგოგიური კოლექტივის მთავარი საზრუნავი მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრება, მათი თეორიულ-პრაქტიკული მომზადება იყო. ამ საქმეში გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭებოდა მეთოდურ მუშაობას, რომელსაც ციკლობრივი კომისიები ხელმძღვანელობდნენ. ხშირ-

ად იკითხებოდა მეთოდური მოხსენებები, ირჩეოდა ღია გაკვეთილები, ტარდებოდა საჩვენებელი ლექციები, რითაც პედაგოგები ერთმანეთს გამოცდილებას უზიარებდნენ. ამ საქმეს უნარიანად წარმართავდა სასწავლო ნაწილის გამგე, გამოცდილი პედაგოგი სოლომონ ღოღობერიძე.

თეორიულ მომზადებასთან ერთად ღიდი ყურადღება ეთმობოდა მოსწავლეთა შრომისა და პრაქტიკული ჩვევების გამომუშავებას. სასწავლო და საწარმოო პრაქტიკა უმთავრესად ტექნიკუმის მეურნეობაში ტარდებოდა. პრაქტიკას სხვადასხვა დროს ხელმძღვანელობდნენ გამოცდილი სპეციალისტები: ალექსანდრე შარაშიძე, მიხეილ ტაბლიაშვილი, იოსებ რატიშვილი, აკაკი კობიძე. შრომითი პრაქტიკის დროს ახალგაზრდები სწავლობდნენ ჩაისა და ციტრუსოვანთა კულტურების მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიას, მათ გაშენებას. ტექნიკუმს ჰქონდა მცირე მიწის თავისუფალი ნაკვეთი, მაგრამ მოსწავლეთა ძალებით მაინც მოხერხდა ორი ჰექტარი ჩაის პლანტაციისა და ხუთი ჰექტარი ციტრუსის ბაღის გაშენება. მოეწყო დეკორატიულ მცენარეთა სანერგე. აქ ყველა სამუშაო დათესვიდან ნერგების გამოყვანამდე მათ მიერ სრულდებოდა.

1936 წლის 1 იანვრიდან ტექნიკუმი საკავშირო კვების სახალხო კომისარიატს დაექვემდებარა, თუმცა უშუალო ხელმძღვანელობას მაინც ტრესტი „საქართველოს ჩაი“ უწევდა. ეს წელი იმითაც იყო განსაკუთრებული, რომ პირველად აღინიშნა ტექნიკუმის დაარსების 10 წლისთავი.

1940-1941 წლებიდან სასწავლებელში გაიხსნა რუსული სექტორი, რომელიც 1950 წლამდე არსებობდა. პირველ წელს ამ სექტორზე 24 აბიტურიენტი ჩაირიცხა. სულ კი 65 სპეციალისტი გამოუშვა. ისინი სამუშაოდ კავკასიის და შუა აზიის რეგიონებსა და საზღვარგარეთ გაიგზავნენ. ტექნიკუმში შემსვლელთა უკეთ მომზადების მიზნით 1936-37 წლებში ისევ გაიხსნა ცხრა-თვიანი მოსამზადებელი ჯგუფი 60 მოსწავლისათვის. სწავლება მიმდინარეობდა არასრული სამუშაო სკოლის პროგრამით. 1942-43

წლებში სასწავლებელი სამწლიან სწავლებაზე გადავიდა, რამაც 1943 წელს ორი გამოშვების მოწყობა განაპირობა: ერთი – იანვარში, ხოლო მეორე სასწავლო წლის ბოლოს – ივნისში.

1946 წელს საქართველოში ტექნიკური კულტურების ახალი სამინისტრო შეიქმნა. სასწავლებელი ამ უწყებაში გადავიდა და მას სუბტროპიკული ტექნიკუმი ეწოდა. სასწავლო გეგმაშიც მოხდა გარკვეული ცვლილებები. 1947-48 წლიდან ტექნიკუმი საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაშია, თუმცა მას, ფაქტობრივად, ისევ საქართველოს ჩაის ტრესტი ხელმძღვანელობდა. 1949 წლიდან იცვლება სასწავლო გეგმები და ტექნიკუმის კურსდამთავრებულს სუბტროპიკული კულტურების უმცროსი აგრონომის კვალიფიკაცია ენიჭება. სწავლების ვადა ოთხ წლამდე გაგრძელდა. ამიტომ 1950-1951 სასწავლო წელს კურსდამთავრებულთა გამოშვება არ მომხდარა. 1953 წლიდან ტექნიკუმის სასწავლო გეგმები მნიშვნელოვნად შეიცვალა. სპეციალისტებს მეხილეობა-მეხოსტნეობის უმცროსი აგრონომის კვალიფიკაცია ენიჭებოდათ. 1957 წლიდან ისევ შეიცვალა ტექნიკუმის სახელწოდება. – მას ვ. ი. ლენინის სახელობის ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმი უწოდეს.

1957 წლის სასწავლო გეგმა 1959 წლამდე დარჩა ძალაში. 1958-1959 სასწავლო წელს საშუალო სკოლის კურსდამთავრებულთათვის გაიხსნა ერთი ჯგუფი მეხილეობა-მეხოსტნეობის განხრით. სადაც სწავლების ვადა 2,5 წელი იყო. 1961 წლის თებერვალში ამ ჯგუფმა 24 სპეციალისტი გამოუშვა.

1959 წელს „სკოლის ცხოვრებასთან კავშირის განმტკიცების შესახებ“ კანონის საფუძველზე შეიცვალა ტექნიკუმის სასწავლო გეგმა, შემოიღეს ფაკულტატურული საგანი – ავტოსაქმე, ამზადებდნენ მუშა-ტრაქტორისტებსაც. მეტი დრო, ყურადღება დაეთმო საერთოდ პრაქტიკულ მუშაობას.

სწორედ ამ ცვლილებებმა განაპირობა მექანიზაციის კაბინეტისა და ლაბორატორიის ტექნიკური აღჭურვილობის სრულყოფა.

ოფა, რითაც ღიდად გაუმჯობესდა მოსწავლეთა უნარ-ჩვევების გამომუშავება. კაბინეტ-ლაბორატორიები აღიჭურვა ახალი ხელსაწყოებითა და მოწყობილობებით, სპეცდისციპლინებში გაძლიერდა ლაბორატორიულ-პრაქტიკული მუშაობა, საგრძნობი ცვლილებები განიცადა სასწავლო გეგმებმა.

1962 წლიდან, ახალი სასწავლო გეგმების შესაბამისად, სწავლების ხანგრძლივობა 5 თვით გაიზარდა. მეხილეობა-მებოსტნეობის სპეციალობაზე, სადაც სასწავლო-საწარმოო და პრაქტიკული ცოდნის მიღების ყველა პირობა იყო, კურსდამთავრებულებს ენიჭებოდათ სუბტროპიკული მეხილე-მებოსტნის აგრონომის კვალიფიკაცია.

1963 წლიდან ტექნიკუმი დაექვემდებარა საქართველოს უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების კომიტეტს. 1964 წელს კვლავ იცვლება სასწავლო გეგმა. უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების სამინისტროს ბრძანებით ტექნიკუმში გაიხსნა სამი სპეციალობა: მეხილეობა-მებოსტნეობა, ჩაის და სუბტროპიკული კულტურებისა და მცენარეთა დაცვა. 1966 წლიდან ფუნქციონირებას იწყებს სოფლის მეურნეობის წარმოების დაგეგმვის ჯგუფი. იგი მგეგმავ-ეკონომისტებს ამზადებდა. 1967 წლიდან კიდევ ერთი ახალი სპეციალობა შეემატა – საბუღალტრო აღრიცხვა, რომელიც კვალიფიციურ ბუღალტრებს ამზადებდა.

სასწავლებელში სპეციალისტთა მომზადების ნათელ სურათს გვაძლევს იმ მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრება, რომელიც ასე გამოიყურებოდა:

1962-1963 ს/წ – 91,8%	1967-1968 ს/წ – 90,7%
1963-1964 ს/წ – 91,2%	1968-1969 ს/წ – 95,9%
1964-1965 ს/წ – 90,1%	1969-1970 ს/წ – 95,9%
1965-1966 ს/წ – 90,6%	1970-1971 ს/წ – 92,7%
1966-1967 ს/წ – 98,8%	1971-1972 ს/წ – 95,7%

(მონაცემები აღებულია ალ. ჭირაქაძის წიგნიდან: „სასოფლო-სამეურნეო განათლების კერა აჭარაში“, გამომცემლობა „საბჭოთა აჭარა“, 1973 წელი.)

როგორც ამ მონაცემებიდან ჩანს, სასწავლებელში აკადემიური მოსწრება მაღალი ყოფილა, იზრდებოდა კონტინგენტის რაოდენობა, ადგილობრივი და ზემდგომი ორგანოები მეტ ყურადღებას უთმობდნენ როგორც საშუალო რგოლის სპეციალისტთა მომზადების საკითხებს, ასევე სასწავლებლის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას.

1974 წელს აშენდა ახალი სასწავლო კორპუსი 500 მოსწავლეზე. ტექნიკუმს შეუერთდა ქედაში ლიკეიდირებული სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის აკადემიური ჯგუფები. 1977 წელს ასეთივე ჯგუფები მიიღეს ლანჩხუთის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმიდან.

1991 წელს ტექნიკუმი აგროეკონომიკურ კოლეჯად გადაკეთდა და სწავლების ვადაც ერთი წლით გაიზარდა, იგი 1996 წელს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის საბაზო კოლეჯად ჩამოყალიბდა.

* * *

ბათუმის აგროეკონომიკურ კოლეჯში სასწავლო-მეთოდურ მუშაობას ყოველთვის დიდი ყურადღება ეთმობოდა. ასეა ამჟერადაც. აქ პედსაბჭოს სხდომები ყოველთვიურად იმართება, რომელზეც 2-3 საკვანძო საკითხს განიხილავენ. ისმენენ მეთოდური ხასიათის მოხსენებებს:

„როგორ მოვემზადოთ გაკვეთილისათვის“, „გაკვეთილის გეგმა“, „მოსწავლეთა ცოდნის შეფასება“, „მოსწავლეთა პრაქტიკული მომზადება და მწარმოებელ შრომასთან სწავლების კავშირის ღონისძიებანი“, „ახალგაზრდობის პატრიოტულ-სპორტული და კულტურული აღზრდის საკითხები“. მეთოდური კომისიები ძირი-

თადად შემდეგ საკითხებს განიხილავენ: სასწავლო დისციპლინებში სამუშაო გეგმების შედგენა, აკადემიური მოსწრება ცალკეულ დისციპლინებში, კაბინეტების სამუშაო გეგმებისა და საგამოცდო ბილეთების განხილვა-დამტკიცება, სასწავლო და საწარმოო პრაქტიკების გეგმების შესრულების მიმდინარეობისა და შედეგების განხილვა, პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების რეცენზირება, ახალგაზრდა მასწავლებლებთან მუშაობისა და გამოცდილების გაზიარება და სხვა. კოლეჯის პედაგოგები გაკვეთილებს საჭიროების შემთხვევაში სასწავლო-საწარმოო მეურნეობებში, საცდელ და საკოლექციო ნაკვეთებზე, ჩაისა და ციტრუსების პლანტაციებში ატარებენ. ეს თეორიის პრაქტიკასთან კავშირის საუკეთესო ფორმაა.

დიდი ყურადღება ეთმობა გაკვეთილებზე თვალსაჩინოების სრულად გამოყენებას, რასაც კარგად მოწყობილი კაბინეტ-ლაბორატორიები ემსახურება. იგი აადვილებს მასალის გაგებასა და შეთვისებას, მოსწავლეებს უნერგავს საგნისადმი სიყვარულს, იწვევს დაინტერესებას, რაც წარმატების კარგი საწინდარია. სიახლეთა ძიება და მოწინავე პედაგოგიური იდეების ხორცშესხმა დიდად უწყობს ხელს აკადემიური მოსწრების ამაღლებას, საქმის მცოდნე სპეციალისტების ჩამოყალიბებას.

სასწავლო პროცესი მარტო სწავლება არ არის, იგი აღზრდასაც გულისხმობს. პედაგოგი აღსაზრდელზე მარტო საგნის ცოდნით კი არა, პირადი ქცევით, ცხოვრებისეული პოზიციითა და სხვა გამოჩენილ ადამიანთა მაგალითებით უნდა ზემოქმედებდეს. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს კურსის ხელმძღვანელთა მუშაობა სადამრიგებლო ჯგუფებში.

რაც უნდა მდიდარი კაბინეტ-ლაბორატორიები და სასწავლო მეურნეობა ჰქონდეს კოლეჯს, სწავლა-აღზრდაში გადამწყვეტი ფიგურა მაინც მასწავლებელია. პედაგოგიური კადრების მაღალ კვალიფიკაციაზეა დამოკიდებული მომავალი სპეციალისტის პროფესიული ცოდნის ხარისხი. ამ მხრივ ჩვენი სასწავლებელი

მუდამ მოწინავეთა რიგებში იდგა. აქ მასწავლებელი ყოველთვის დიდი პასუხისმგებლობით ეკიდებოდა თავის მოვალეობას, რასაც ისიც განაპირობებდა, რომ სოფლის მეურნეობის სპეციალისტები პედაგოგიური განათლების მისაღებად სპეციალურ კურსებს გადიოდნენ არა მარტო საქართველოში, არამედ ყოფილ საბჭოთა კავშირის სხვა დიდ უმაღლეს სასწავლებლებსა და აკადემიებში.

* * *

სასწავლო მიზნების განხორციელებას ხელს უწყობს სხვადასხვა კვლევით ინსტიტუტებთან საზოგადოებრივ მეურნეობასა და კვების მრეწველობის საწარმოებთან ურთიერთობების განმტკიცება. ამ მიზნით ექსკურსიებიც კი ეწყობა.

მოსწავლეები დიდ ინტერესს იჩენენ ლაბორატორიულ-პრაქტიკული მეცადინეობისადმი, რაც ორი გზით წარიმართება: პირველი, როცა ერთიმეორის პარალელურად თეორიული და ლაბორატორიული მეცადინეობა მიმდინარეობს. ეს კი გულისხმობს იმას, რომ რომელიმე საკითხი ჯერ თეორიულად შეისწავლება, ხოლო შემდეგ ლაბორატორიული მეთოდით. მეორე, როცა ბევრი საკითხი ან რომელიმე ქვეთავი და განყოფილება ჯერ თეორიულად ისწავლება, ხოლო შემდეგ ლაბორატორიულად დამუშავდება. მასწავლებელი რომელ გზას აირჩევს, ეს უკვე მასზეა დამოკიდებული, აგრეთვე საგნისა და მასალის თავისებურებაზე.

ორგანულ და არაორგანულ ქიმიაში, უმეტესად, დემონსტრაციული ხასიათის სამუშაოები ტარდება. ახსნილი მასალა დასტურდება ცდებით, რასაც ჯერ მასწავლებელი ატარებს. შემდეგ მოსწავლეები დამოუკიდებლად ასრულებენ. აგროქიმიაში წმინდა ლაბორატორიული მუშაობა წარმოებს. კურსი დაყოფილია 5-6 კაციან ჯგუფებად და თითოეული დამოუკიდებლად ასრულებს დავ-

ალებებს. ეს ხდება იმის შემდეგ, როცა საკითხი წინასწარ თეორიულად დამუშავდება და მასწავლებელი მოსწავლეებს გააცნობს მუშაობის ჩატარების წესებს. დასამუშავებლად ირჩევენ შემდეგ თემებს: ნიადაგისა და მცენარეულ ნივთიერებათა შემადგენელი ელემენტების განსაზღვრა, სასუქების აგროქიმიური ანალიზი, ნიადაგის ხსნარის ორგანული და ნაცროვანი ელემენტები, მასში მოძრავი ფოსფორისა და კალიუმის გამოკვლევა. ლაბორატორიულ-პრაქტიკული მუშაობისას ხშირად თავად მოსწავლეები დამოუკიდებლად ღებულობენ შედეგებს და გამოაქვთ დასკვნები, რაც მეტად აძლიერებს საგნისადმი ინტერესსა და სიყვარულს. ეს პროცესი გრძელდება საგნობრივ წრეებში ჩატარებულ მეცადინეობებზეც. აქვე, მოსწავლეთა მონაწილეობით, მუშავდება რეფერატები და მოხსენებები, სასწავლებელში მეთოდურ მუშაობას ხელმძღვანელობს პედაგოგიური კაბინეტი, რომლის როლიც ძალზე დიდია.

მოსწავლეებთან ურთიერთობის ყველაზე მეტი სიმძიმე კურსის ხელმძღვანელებს (კურატორებს) აწევთ, რომელთა სამუშაო გეგმები ბევრ სასწავლო-სააღმზრდელო საკითხს ითვალისწინებდა. მაგალითად, „წიგნი ჩემი მეგობარია“, ახალგაზრდობის ზნეობრივი აღზრდა, „სწავლა სიკვდიმდე შენია“ და სხვა. ამასთან დიდი ყურადღება ექცევა ესთეტიკურ და ზნეობრივ აღზრდას, რისი საწინდარიცაა თვითმოქმედი წრეები, ფილმებსა და სპექტაკლებზე დასწრება, მკითხველთა კონფერენციების ჩატარება.

ფიზკულტურასა და სპორტში მოსწავლეთა აქტიური ჩაბმაც მაღალ მაჩვენებლებს განაპირობებს, სასწავლებლის ნაკრები გუნდები არაერთხელ ყოფილან რესპუბლიკის პრიზიორები ლელოში, ტყვიის სროლაში, ველოსპორტსა და ჭიდაობაში.

ტექნიკში პირნათლად ასრულებდა თავის მისიას და მოსწავლეებს შრომისა და სწავლისადმი სიყვარულს უნერგავდა. შედეგი კი ის არის, რომ რესპუბლიკის მრავალი ღირსეული ადამიანი – შრომის გმირები თუ ორდენოსნები შემატა. აი, ზოგი მათგანი: ულფიე გუგუნავა, ნაზი და ვარდო კონცელიძეები, ნუნუ

კორძაია, ისრაფილ ნაკაშიძე, ხუსეინ მანელიშვილი, რეზო ცეცხლაძე, გერასიმე ანდრიადი, ვანო ბაჯელიძე, მამუდ, ალი, დავით ჯაბნიძეები და სხვები.

ტექნიკუმის კურსდამთავრებულია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სოფლის მეურნეობისა და სურსათის მინისტრი ზურაბ ქათამაძე. იგი აქ 1957-1961 წლებში სწავლობდა. შემდეგ ფერიის კოლმეურნეობის ბრიგადირად მუშაობდა. 1987 წელს დამთავრა საქართველოს სუბტროპიკული მეურნეობის ინსტიტუტი და მიენიჭა სწავლული აგრონომის კვალიფიკაცია.

აი როგორ ახასიათებს თავის აღზრდილს პედაგოგი ნანა ჭირაქაძე: „იგი გამოირჩეოდა სიღინჯით, სწავლისა და შრომისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულებით, პრინციპულობითა და ნებისყოფით“. ყველა ეს თვისება კიდევ უფრო გამოხატულია ახლა, როცა მაღალი თანამდებობა უკავია, ამიტომაც იგი ჩვენი ინსტიტუტის საიმედო დასაყრდენი.

ჩვენს სასწავლებელში უსწავლია საქართველოში ცნობილ და საყვარელ მეოსანს მამია ვარშანიძეს. პოეტის პირველი ლექსი 1933 წელს გამოქვეყნდა. ორი წლის შემდეგ იგი მწერალთა კავშირის წევრი გახდა. „მებრძოლი სიმღერები“ – ასე ერქვა პირველ კრებულს, რომელიც მან ომის მრისხანე წლებში სანგრებში დაწერა და 1946 წელს გამოსცა.

მომდევნო წლებში აჭარის ტრაგიკული წარსული, მშობელი მხარის ტკივილი და სიხარული, ეროვნული რწმენის გადარჩენა მართლაც მგზნებარედ გამოიხატა ბატონ მამიას შემოქმედებაში.

ტექნიკუმის კურსდამთავრებულია აგრეთვე საქართველოს სამი მოწვევის პარლამენტის დეპუტატი როზა ლორთქიფანიძე, რომელიც ჩვენთან სწავლის პერიოდში ყველასაგან გამოირჩეოდა მაღალი აკადემიური მოსწრებითა და შრომითი საქმიანობით. უგამოცდოთ ჩაირიცხა საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში და მისი წარჩინებით დამთავრების შემდეგ უნარიანად

მოღვაწეობდა სხვადასხვა თანამდებობაზე.

ტექნიკუმის ძველი თაობის მასწავლებელთა შორის აღსანიშნავია ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებელი მიხეილ ქავთარაძე, რომელმაც 1912 წელს დაამთავრა ხარკოვის უნივერსიტეტი და საქართველოში დაბრუნების შემდეგ მუშაობას იწყებს განათლების სამინისტროში; აქედან მიავლინეს ჩოხატაურში. სადაც საფუძველი ეყრება გორაბერეჟოულის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმს; შემდეგ კი ასევე აქტიურად მონაწილეობს ბათუმის საზღვაო-ინდუსტრიული ტექნიკუმის დაარსებაში. 40-იან წლებში ალექსანდრე ჭირაქაძის რეკომენდაციით გადმოდის ჩენს სასწავლებელში, სადაც 60-იან წლებში ასწავლის ფიზიკა-მათემატიკას, გამოირჩეოდა საქმისადმი დიდი პასუხისმგებლობის გრძნობით. პენსიაში გასვლის შემდეგაც არ გაუწყვეტია კავშირი სასწავლებელთან და თავის მდიდარ გამოცდილებას უშურველად უზიარებდა დამწყებ მასწავლებლებს.

ბათუმის აგროეკონომიკური კოლეჯის ისტორია სრულყოფილი არ იქნება, თუ არ გავიხსენებთ ადამიანებს, განსაკუთრებული კვალი რომ დატოვეს სასწავლებლის ცხოვრებაში. ზოგიერთ მათგანზე უკვე ვისაუბრეთ. ზოგიერთზე აქ მოგახსენებთ.

1952-1975 წლებში ტექნიკუმის დირექტორი იყო საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი ნური ისმაილის ძე ნიჟარაძე, დაიბადა სოფელ ალაშხარში 1907 წელს, დაამთავრა ბათუმის პედაგოგიური ტექნიკუმი. 1929 წელს, 22 წლისა ჯერ – ქობულეთის საბაზო საშუალო სკოლის დირექტორად, ერთი წლის შემდეგ კი რაიონის განათლების განყოფილების გამგედ დანიშნეს. ეს არის პერიოდი, როცა განათლებისადმი სწრაფვამ, წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციამ მასობრივი ხასიათი მიიღო და აქ მთავარი ფიგურა სოფლის მასწავლებელი იყო. სოფლებში ზედიზედ იხსნებოდა სკოლები. მათ დასაკომპლექტებლად მასწავლებლები არ ჰყოფნიდათ. ამ დროს არც ისე ადვ-

ილი იყო რაიონში განათლების საქმის გაძღოლა. ბატონი ნური ძალასა და ენერგიას არ იშურებდა მოვალეობის წარმატებით შესრულებისათვის და საწადელსაც აღწევდა.

რაიონის განათლების ხელმძღვანელის საზრიანი საქმიანობა შეუმჩნეველი არ დარჩენილა. მას სასწავლებლად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გზავნიან. ეს ის პერიოდია, როდესაც ქვეყნის უპირველეს სასწავლებელში მოღვაწეობდნენ ნიკო კეცხოველი, შალვა ნუცუბიძე, ვასილ გულისაშვილი, დიმიტრი უზნაძე, ალექსანდრე ნათაძე სხვა გამოჩენილი მეცნიერები, რომლებმაც დიდი ზეგავლენა მოახდინეს მის ჩამოყალიბებაზე.

1937 წელს ნ. ნიჟარაძემ უნივერსიტეტი წარჩინებით დაამთავრა. იგი ბათუმში იმ ტექნიკუმის დირექტორად დანიშნეს, სადაც თვითონ სწავლობდა. მალე ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორად დააწინაურეს. მის სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ წარმატებით გაართვა თავი ინსტიტუტის ხელმძღვანელის რთულ მოვალეობას, როდესაც ეს სასწავლებელი პედაგოგიური კადრების ნამდვილი სამჭედლო გახდა. მისი კურსდამთავრებულები ავსებდნენ ვაკანსიებს აჭარის ყველაზე შორეული სოფლების სკოლებში.

ეს იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი გამარჯვება აჭარის სოფლის ცხოვრებაში, როცა დაიწყო აჭარის სოფლის სკოლების საკუთარი კადრებით დაკომპლექტება. ეს კი აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნების პერიოდიდან უპირველეს საქმედ ითვლებოდა, რასაც აქამდე საქართველოს სხვა კუთხეებიდან მოწვეული მასწავლებლები აკეთებდნენ, რომლებმაც მართლაც დიდი ამაგი დასდეს აჭარას.

ომის დაწყებისთანავე ბატონი ნური ფრონტზე გაიწვიეს. მაგრამ 1942 წლის შემოდგომაზე დემობილიზაციით გამოუშვეს. მას კვლავ ახალგაზრდობის აღზრდის საქმეს ანდობენ. ჯერ პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტში სასკოლო განყოფილებას ჩაუყენეს სათავეში, შემდეგ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლების სახალხო კომისრად დანიშნეს. 1946 წელს ნ. ნიჟარაძე

პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის მეორე მდივნად აირჩიეს.

ბატონ ნურის სიტყვას ყოველთვის ფასი ჰქონდა, ხალხს სჯეროდა მისი. თავისი უმწიკვლო, პატიოსანი შრომით ღიდი ავტორიტეტი მოიპოვა.

მაგრამ...

და არის ამ სიტყვის უამრავი გაგრძელება... ნამდვილი თუ მოგონილი პარტიული შეცდომები, რომლებიც იმ დროს ახლდა, ხშირად იწვევდა კადრების ცვალებადობას და მოხდა ისე, რომ ნ. ნიჟარაძე საკუთარი განცხადებით პედაგოგიურ სარბიელს დაუბრუნდა – მისი მშობლიური მწვანე კონცხის ტექნიკუმის დირექტორად. კოლექტივმა გულმხურვალედ მიიღო. ისიც ჩვეული ენერგიით შეუდგა სასწავლებლის აღორძინებას. საწავლასთან ერთად სათანადო ყურადღება ექცეოდა სტუდენტების საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას. შეიქმნა მაღალკვალიფიციურ პედაგოგთა კოლექტივი. მისი რიგები ახალგაზრდა მასწავლებლებით შეივსო. ტექნიკუმის დირექტორის შრომითი საქმიანობა აღინიშნა „საქართველოს დამსახურებული მასწავლებლის“ საპატიო წოდების მინიჭებით, ასე ლეწლმოსილი წავიდა ბატონი ნური ამქვეყნიდან. მისი სახელი კი სამუდამოდ ჩაეწერა ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის ისტორიაში.

ნ. ნიჟარაძის შემდეგ, ინსტიტუტის გახსნამდე, ორი ათეული წელი ტექნიკუმის დირექტორებად იმუშავეს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატმა სიმონ შარაძემ და ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატმა გივი ჩელებაძემ. სწორედ იმ ხანად მომიხდა მეც ტექნიკუმის ახალგაზრდული ორგანიზაციის ხელმძღვანელობა.

მაშინ აშენდა აქ 200-ადგილიანი სტუდენტთა საერთო საცხოვრებელი, მასწავლებელთა 24-ბინიანი სახლი. გაუმჯობესდა სასწავლო-სააღმზრდელო მუშაობა.

ტექნიკუმის აღზრდილებმა ღიდ სამამულო ომში ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვებაშიც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს.

სხვადასხვა ფრონტზე იბრძოდნენ: რ. სანიკიძე, შ. სირაძე, ნ. ლლონტი, მ. გოლიაძე, ს. გოგიბერიძე, ე. გოგმაჩაძე, პ. თავართქილაძე, ა. ჯიჯეიშვილი, ა. დარჩია, რ. ცეცხლაძე, და სხვები. იმ ქარცეცხლიან ღღეებს შეეწირნენ: აბიღინ ხარაზი, სევერიან არზიანი, თემურ ბეჟანიძე, მურად სანიკიძე, ივანე შავიძე, თევრათ ცეცხლაძე, დავით პერანიძე, მემიშ იმნაიშვილი, ღონატ ოსტაპენკო, გივი და ივანე შალიკაშვილი, შაქირ ჯაბნიძე. ეს უკანასკნელი 1932 წლიდან ხუცუბნის ჩაის ფაბრიკის დირექტორად მუშაობდა.

ფაშისტურ გერმანიასთან იბრძოდა ჩვენი ტექნიკუმის კურსდამთავრებული ელისე ტუღუში, რომელმაც ამ სასწავლებელს სახელი და დიდება იმით მოუტანა, რომ თავისი სიმამაცით საბჭოთა კავშირის გმირობა დაიმსახურა. იგი 1913 წლის 10 მარტს დაიბადა ლანჩხუთის რაიონის სოფელ ახალსოფელში, ტექნიკუმის დამთავრების შემდეგ, 1932 წელს მუშაობდა ურეკის საბჭოთა მეურნეობაში აგრონომად. 1941 წელს გაიწვიეს სამხედრო სამსახურში. საბრძოლო ნათლობა ჩრდილო კავკასიის ბრძოლებში მიიღო, ომი ბერლინში დაამთავრა. სამჯერ დაიჭრა, მაგრამ გამოჯანსაღების შემდეგ ისევ მებრძოლთა მოწინავე რიგებში იდგა. არაერთხელ დააჯილდოვეს ორდენებითა და მედლებით. გმირის წოდება კი მდინარე ოდერის გადალახვისას გამოჩენილი მამაცობისა და საბრძოლო დავალების ბრწყინვალედ შესრულების გამო მიიღო უფროსმა ლეიტენანტმა.

ომის დამთავრების შემდეგ კვლავ თავის მშვიდობიან პროფესიას დაუბრუნდა, თავდადებული და კეთილსინდისიერი შრომით არც აქ შეურცხვენია თავი. გარდაიცვალა 69 წლის ასაკში.

რამდენიმე სიტყვით ჩვენი ტექნიკუმის კურსდამთავრებულ, „წითელი ღროშის“ ორდენოსან, ივანე ცქვიტინიძის საბრძოლო ცხოვრებაზე მინდა შევჩერდე.

ი. ცქვიტინიძემ, ტექნიკუმის დამთავრების შემდეგ, 1936 წელს მუშაობა დაიწყო სალიბაურის ჩაის ფაბრიკის უმცროს ტე-

ქნოლოგად. მან თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების უნარი გამოავლინა და საწარმოში ჩაის ფოთლის საღნობი მანქანის დაპროექტებას შეუდგა, მაგრამ ომმა მოუსწრო და მამაცურად ებრძოდა მომხდურთ. ვოლხოვის ფრონტზე გამოჩენილი მამაცობისათვის „წითელი ღროშის“ ორდენით დააჯილდოეს. მესამე ღღეს კი გაზეთი „ვეჩერნი ლენინგრადი“ ქართველი მეომრის თავდადებული ბრძოლის შესახებ იუწყებოდა: „ტანკისტმა, სერჟანტმა ი. ცქვიტინიძემ მოსკო მტრის 4 ტანკი, 2 ჯავშნოსანი მანქანა, საწვავით სავსე ცისტერნა, 20 ქვემეხი, 4 ნაღმსატყორცი ბატარეა, მოწინააღმდეგის 270 ჯარისკაცი და ოფიცერი.“ გაზეთი ი. ცქვიტინიძის ფოტოსურათსაც აქვეყნებდა. 1942 წლის აგვისტოს ბრძოლებშიც არ შეურცხვენია თავი მამაც ტანკისტს, მაკარევსკის ველზე გაანადგურა მტრის ერთი ტანკი; 5 ქვემეხი, 4 მიწური, მოსკო 120 ჯარისკაცი და ოფიცერი.

1942 წლის 24 სექტემბერს მშობლებმა თავზარდამცემი ცნობა მიიღეს: „თქვენი შვილი, სერჟანტი ივანე ფარნას ძე ცქვიტინიძე გმირულად დაიღუპა 1942 წლის 18 სექტემბერს. დაკრძალულია ლენინგრადის ოლქის პოსენენკოს რაიონის სოფელ სმერდინის ჩრდილოეთით 1,5 კილომეტრის დაშორებით“.

სასწავლებლის კოლექტივის ღირსეული წარმომადგენელია აჭარის დამსახურებული მასწავლებელი გივი იოსების ძე დოლიძე. იგი 1952 წელს, სრულიად ახალგაზრდა მოვიდა ტექნიკუმში ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურების მასწავლებლად. თბილისის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის წარჩინებით კურსდამთავრებულმა შემოქმედებითი მუშაობა აქაც განაგრძო. მისი ძალისხმევით ციტრუსების ბაღებში სიმეჩხრე საგრძნობლად შემცირდა. კარგი სპეციალისტის გაკვეთილები მუდამ გამოირჩეოდა აქტუალობით, სიახლის ძიებით. სპეციალობით აგრონომმა დაამთავრა პედფაკი და სრულად გამოავლინა თავისი შესაძლებლობანი.

1963-დან 1991 წლამდე გივი დოლიძე სასწავლო ნაწილის გამგეა. თვითონ განათლებული, პატიოსანი და მშრომელი პი-

როვნება, აღსაზრდელებსაც ამავე ნიშან-თვისებას უნერგავდა. საპენსიო ასაკს მიაღწია თუ არა, უყოყმანოდ დაუთმო ადგილი ახალგაზრდა კოლეგას, იური ძირკვაძეს, რომელიც ამჟამად ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის პრორექტორია სასწავლო დარგში.

ნოდარ კილაძე 50-იანი წლების ბოლოს სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში სწავლობდა, შემდეგ ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტი დაამთავრა, მოიხადა სამხედრო საეკლდებულო სამსახური და მშობლიურ ტექნიკუმს უფროსი ლეიტენანტის ჩინით დაუბრუნდა. მეოთხედი საუკუნეა სასწავლებელში სამხედრო სწავლებას ხელმძღვანელობს. იგი არის საქმის ჩინებული მცოდნე, მომთხოვნი და პუნქტუალური ადამიანი. მისი პრინციპულობა და თავაზიანი მოპყრობა მორიღების გრძნობას იწვევს აღსაზრდელებში. ისინიც ამ წესებსა და ნორმებზე იზრდებიან.

შუქურა გორგილაძე-ჯაბნძე ორ ათეულ წელზე მეტია ჩვენი სასწავლებლის აქტიური თანამშრომელია. ჯერ კიდევ ტექნიკუმში სასწავლო ნაწილის გამგის მდივნად მუშაობდა და საქმეს მაღალი პასუხისმგებლობით ასრულებდა. ინსტიტუტის გახსნის დღიდან დაუსწრებელი დეკანატის სამდივნოს უნარიანად ხელმძღვანელობს.

სულიკო ჯაბნძე აღრიცხვის დარგის კარგი მუშაკია, თავის უბანზე წესრიგი აქვს და სხვებისგანაც ამას მოითხოვს. ბუნებრივია, ხელქვეითებიც კარგად უგებენ მას და მხარში უდგანან. ეს არცაა გასაკვირი, რადგანაც ჟუჟუნა ბაგრატიონის, ნარგულ ლაბაძის, ახალგაზრდა, მზარდი სპეციალისტის, შრომისმოყვარე გურანდა გურიელიძის სტაჟი და დიდი გამოცდილება ორგანულად ერწყმის იმ პასუხისმგებლობას, აღრიცხვასა და ფინანსებთან ურთიერთობას რომ ახასიათებს.

დავით ჯაბნძე წლების მანძილზე ხელმძღვანელობდა სასწავლო-საცდელ მეურნეობას, ამ პერიოდში მოსავალიც კარგი იყო და

შრომის შედეგიც ჩანდა. მოგვიანებით იგი დამსახურებულ პენსიაზე გავიდა, მაგრამ სასწავლებელთან ურთერთობა არ გაუწყვეტია; მისი გამოცდილება, დარიგება ყოველთვის დიდად გვარგია.

მეურნეობაში თითქმის ოთხი ათეული წელია ბრიგადირად მუშაობს ქაზიმ ბოლქვაძე, კაცი ენერგიული და შრომისმოყვარე. კეთილი სიტყვებით გვინდა მოვიხსენიოთ ზსლან ბაგრატიონი, რამინ გოლიაძე, ნოდარ კონცელიძე, არდაშ ონიანი, ქაზიმ ჯაბნიძე, შაქრო ქათამაძე, ლაშვირა შაქარიშვილი, გულიკო და თინათინ შევლიძეები, გელა ჯინჭარაძე, იროდი ზოიძე, გურამ არძენაძე და სხვები.

60-იანი წლებიდან მოყოლებული, ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საპატიო საქმეს ერთგულად ემსახურება ეთერ ტოგონიძე, რომელიც ახლა ინსტიტუტის კათედრის გამგეა. იგი დღესაც თავის მდიდარ გამოცდილებას ახალგაზრდა სპეციალისტებს უშურველად გადასცემს.

რუსუდან მუჯირი სიახლის ძიებით მუდამ გამოირჩეოდა, დღესაც ეკონომიკური მეცნიერების ყველა ცვლილებას დროულად ეხმიანება და ეს გამოარჩევს კიდევ მას სხვათაგან, რაც არა მარტო სტუდენტთა თანამედროვე ცოდნით შეიარაღების საწინდარია, არამედ ინსტიტუტში ბუღალტრული აღრიცხვის სწორად წარმართვის წინაპირობაცაა.

ნაზი ჯაბნიძეს ხანგრძლივი პედაგოგიური სტაჟი და საქმისადმი პასუხისმგებლობის გრძნობა საშუალებას აძლევს მაღალ დონეზე და საინტერესოდ ჩაატაროს ყველა ლექცია, იყოს აქტიური საზოგადოებრივ საქმიანობაში. მისი დამსახურებაა, რომ ყველა მნიშვნელოვანი თარიღი ასე ლამაზად და ორგანიზებულად აღინიშნება ინსტიტუტში. გამოცხადებული აქვს საქართველოს პრეზიდენტის მაღლობა.

ტექნიკუმის მასწავლებელთაგან, რომლებმაც მუშაობა განაგრძეს ინსტიტუტში, ასევე გამოირჩევიან გოგუცა სესაძე, ეთერ

ბერიძე, თამილა ბაგრატიონი, ტანია თხილაიშვილი და ცირა მამუკაშვილი, რომლებიც ჩვეული მონდომებითა და რუდუნებით ეკიდებიან ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საქმეს.

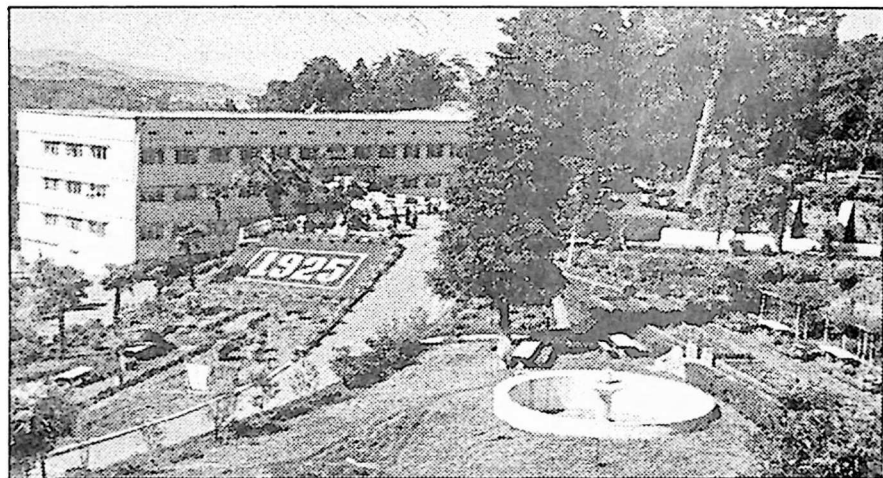
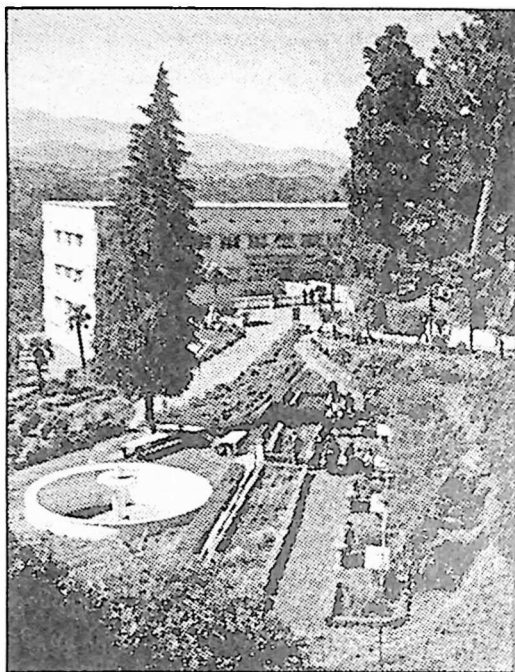
სტუდენტთა სამსახურში დგას ინსტიტუტის ბიბლიოთეკა, სააქტო დარბაზი, სადაც არაერთი საინტერესო ღონისძიება ტარდება. საამისოდ ძალასა და ენერგიას არ იშურებენ: გულნარა ბოლქვაძე, ჟუჟუნა ყურშუბაძე, ფატი ბოლქვაძე, ნადია და ნანული ღოღობერიძეები და სხვები.

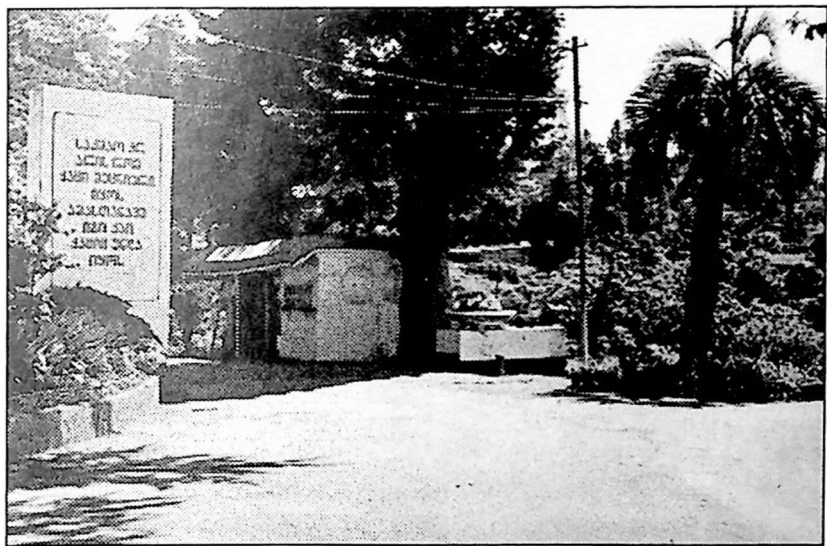
მართალია, ჩვენთან აღარ მუშაობენ, მაგრამ სასწავლებლის წარმატებებს თავიანთი კვალი დააჩნიეს იზოლდა ბაგრატიონმა, რეზო მანველიძემ, ლია, ალიოშა, ზაქრო მახარაძეებმა, ნელი ბაგრატიშვილმა, ჯემალ გოხიძემ, სოფიო ხალვაშმა. ისინი მუდამ დიდი სიყვარულით იგონებენ ჩვენთან გატარებულ წლებს, ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ აქ ბევრი რამ შეისწავლეს და დიდი გამოცდილებაც მიიღეს.

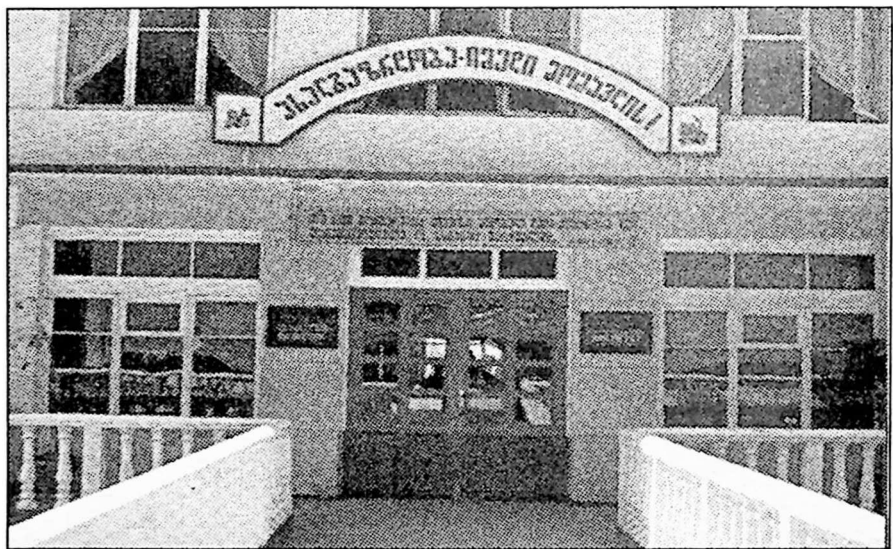
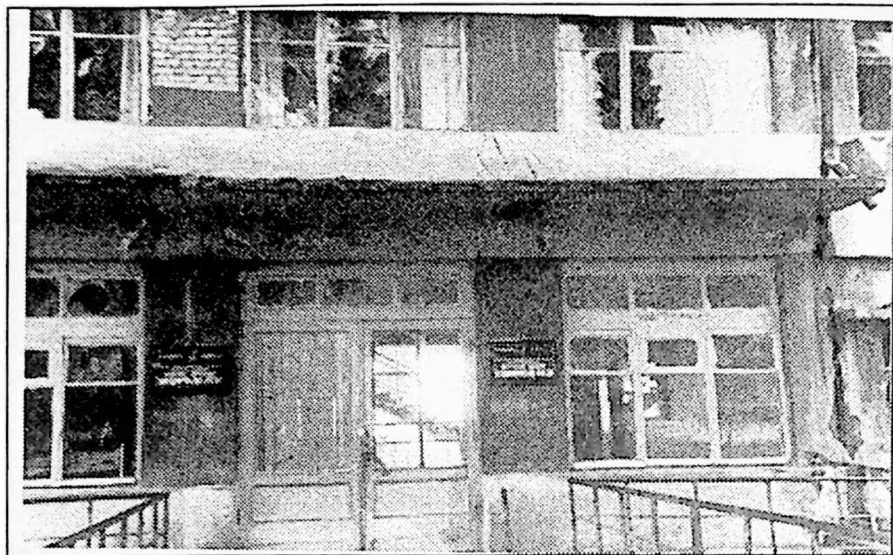
* * *

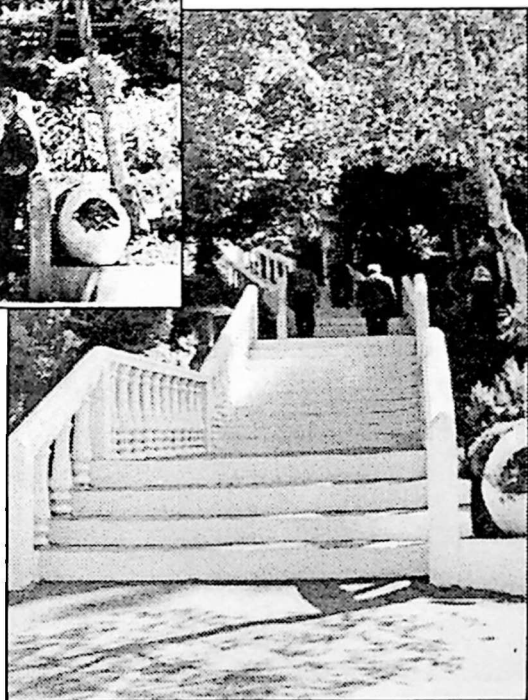
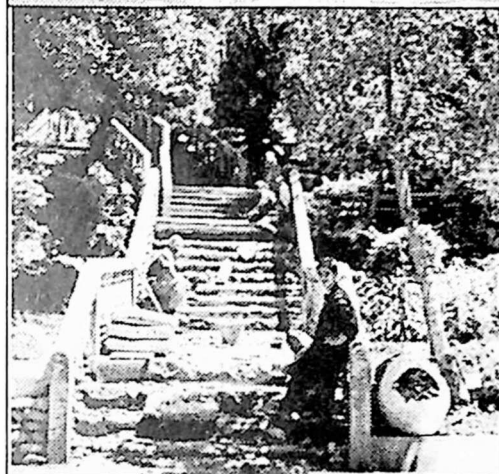
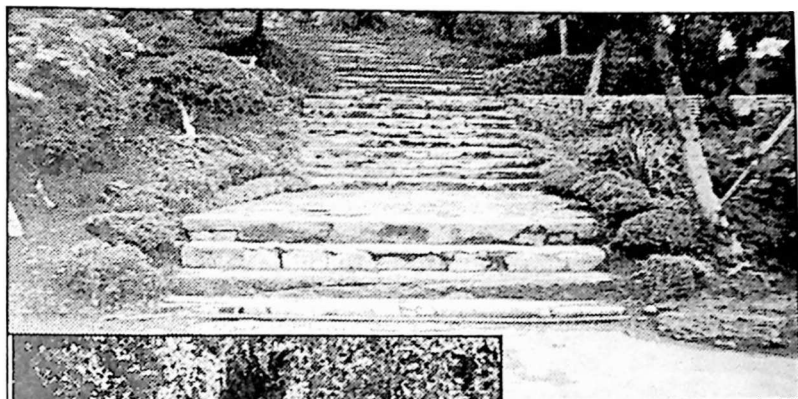
1995 წლის 9 დეკემბერს დიდი ზეიმით აღინიშნა ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებლის დაარსების 70 წლის იუბილე. მანამდე ამ თარიღის ღირსეულად აღნიშვნისათვის რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭომ მიიღო შესაბამისი დადგენილება, რამაც უზრუნველყო მისი ღირსეულად აღნიშვნა: ამაზე წინა თავში გვქონდა საუბარი, ახლა გთავაზობთ ინსტიტუტის სასწავლო ნაწილის გამგის, დოცენტ შოთა ხარაზიშვილის ლექსს, რომელიც მან საზეიმო ცერემონიაზე წაიკითხა. ეს ლექსი ერთგვარი სამადლობელოა იმ ადამიანებისა, ვინც ძალა და ენერგია არ დაიშურა იმისათვის, რომ მწვანე კონცხზე განათლების ეს მძლავრი კერა გახსნილიყო.

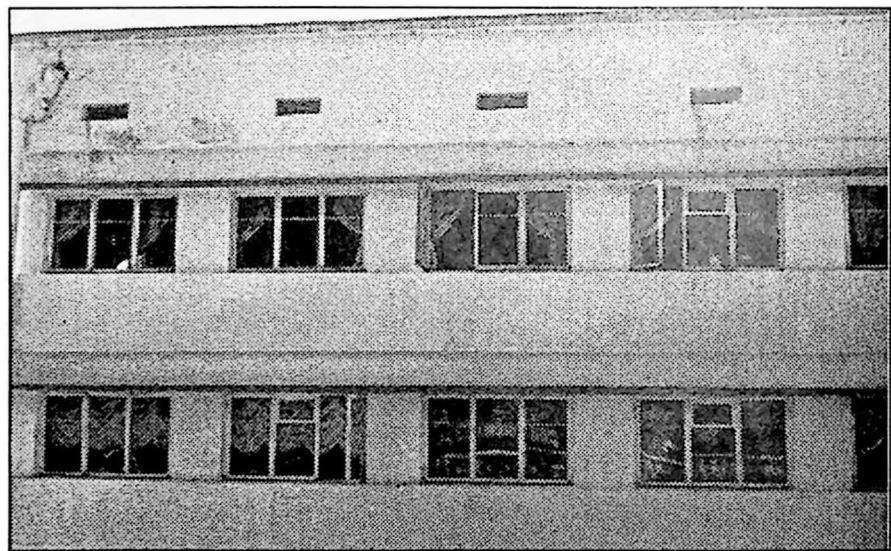
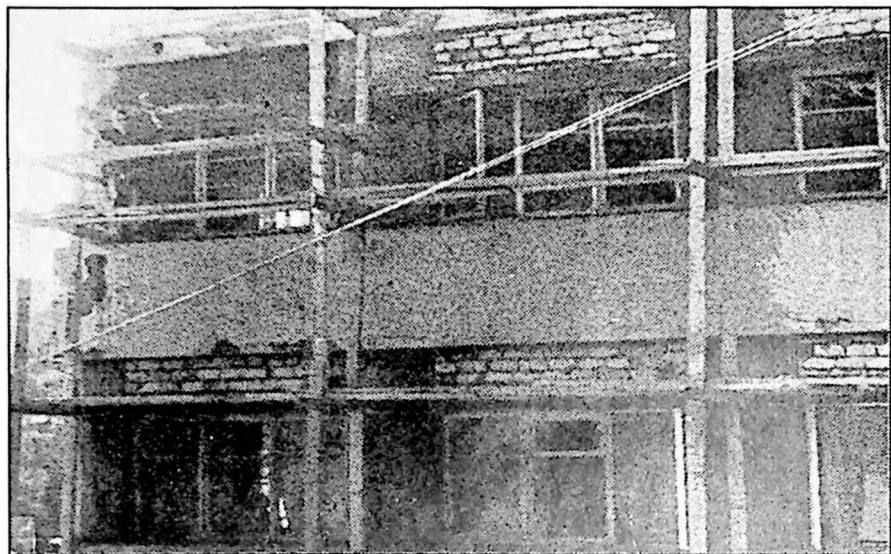
როგორ ვიზარდეთ

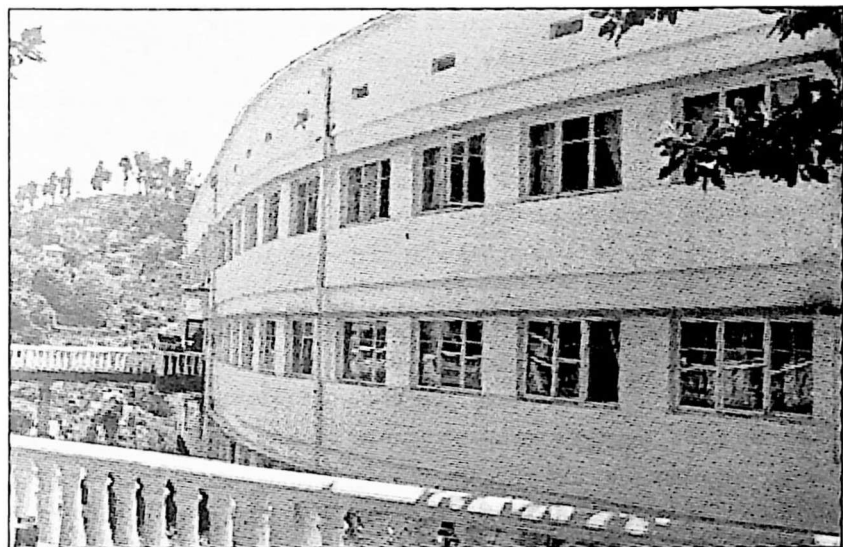

..სტუმრობაა, გვილოცავენ
 ცოდნისა და სწავლის დღეს,
 რეალობა გიხარია,
 მოგონება წაგიღებს.
 მოგონება, რომ ვიყავით
 ჩვენ მსახურნი კოლეჯის.
 თაეზე დაუტრიალებდით
 ყოველ ნერგს და ყოველ ჯიშს.
 ბილიკ-ბილიკ მოედოდი
 დიდი გზა წინ ახლა გვიძევს,
 ამ ინსტიტუტს ჩვენ ეუმაღლით
 ბატონ ასლან აბაშიძეს,
 მასთან ერთად ქარქაშაძეს
 იღუას რომ მხარი მისცა,
 ზემოთ ცაა მტრედისფერი,
 ძირს მშვიდი და მყარი მიწა.
 ამ სიმშვიდეს გაუმარჯოს
 და მის მტკიცე პედროშეს,
 სიმძნელენი რას მიქვია,
 მალე გახსნის პეტროშმენს,
 რადგან მისი სტიქიაა
 შენება და მშვენება,
 აჭარაში ქეაზე ქეაი
 კვლავაც დაეშენება.
 ძმობის სარკმელს აჩუქებდნენ,

ანგრეეს მტრობის გალავანს
 და უმაგრებს საქართველოს
 ბზარშეპარულ ბალაქარს.
 ხომ ხალასი სიმართლეა –
 ითქმება და ეს ითქვა:
 ინსტიტუტი ამ ბალავრის
 არის მტკიცე ერთი ქვა,
 ინსტიტუტის რექტორია
 კაცი – საქმის ერთგული,
 ენერგია უღვეი აქვს,
 შემართება – მხედრული.
 დე, ამ შრომას გაუმარჯოს
 ყველა მისი მგოსნებით,
 სწავლას ჩვენთან კი აქვს წონა
 აკადემიკოსებით:
 გოგოლიშვილ-ცანავათი,
 გოლიაძე, ჩხაიძით,
 ონიანით, ეაშაყმაძით,
 ჩვენი რეზო ჯაბინძით;
 დღემუდამ რომ გვაყვარებენ
 ლიპონის და ჩაის ძირს.
 გვაყვარებენ, რომ ქართულმა
 მიწამ ისე იყივლოს
 და თქვენ, პირველკურსელებო,
 მაგისტრებად გიხილონ“

* * *

ხუთმა წელმაც სწრაფად გაირბინა და ახლა ბათუმის აგრო-
 ეკონომიკური კოლეჯი ინსტიტუტთან ერთად თავისი დაარსების
 75-ე წლისთავის ღირსეულად შეხვედრისათვის ემზადება.
 ამჟამად კოლეჯში 200-ზე მეტი მოსწავლე ღებულობს საშუალო

და სპეციალურ განათლებას. იგი მუშაობს საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროს შესაბამისი სამმართველოს მიერ შედგენილი სასწავლო გეგმებით. საბაზრო ეკონომიკის, მოთხოვნილების შესაბამისად მიმდინარეობს მუშაობა პროგრამებისა და თემატიკური გეგმების სრულყოფისათვის. საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ უმაღლესი სასწავლებლებიდან საქართველოში, პირველად ჩვენთან ჩამოყალიბდა საბაზო კოლეჯი. ეს გამოცდილება შემდეგ სხვებმაც გაიზიარეს.

1998-1999 სასწავლო წელს აგროეკონომიკურ კოლეჯს, როგორც საბაზო სასწავლებელს, უკვე ჰქონდა პირველი გამოშვება, რამაც წარმატებით ჩაიარა. მოსწავლეები, რომლებმაც ფრიადზე დაამთავრეს კოლეჯი, უგამოცდოდ ჩაირიცხენ ინსტიტუტის შესაბამის სპეციალობაზე.

შენობის აგება სახურავიდან არავის დაუწყია. რომ არ გეჭონოდა მტკიცე საძირკველი სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმის სახით, მაშინ საკვებით შესაძლებელია. ბათუმში არც სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი გახსნილიყო.

კიდევ ერთხელ გვინდა ხაზგასმით აღვნიშნოთ იმ ადამიანების ფასდაუდებელი ღვაწლი, მწვანე კონცხის განათლების კერის აღორძინებისათვის რომ გაიღეს და რომელზეც ზემოთ გვქონდა საუბარი. ისინი საქართველოს სხვადასხვა კუთხის შვილები იყვნენ. მათ სამშობლოს პირველსავე ძახილზე, ვით ქუღზე კაცი, თავიანთი მცირე ბარგითა და საგზლით აჭარისაკენ აიღეს გეზი. აქ მძიმე პირობებში დაანთეს უქრობი ლამპარი, რომელიც ახლაც გიზგიზებს. როგორც ცოდნის სიმბოლო. მათ გაიარეს გრძელი, მართონული, მომქანცავი გზა, რომელსაც ნამდვილად შეიძლება ვუწოდოთ სახელოვანი.

ბოლოთქაა

„წიგნის დაწერა ისეთივე ხელოვნებაა, როგორიც მესაათობა“. – წერს დიდი ფრანგი მორალისტი ჟან დე ლაბრიუერი. საკმარისია, პაწაწკინტელა დეტალი მიაკლდეს მექანიზმს და საათმა არ იმუშაოს, მას ვერც რაიმეს მიუმატებ და ვერც რაიმეს დააკლებ. ასევეა წიგნიც მკითხველს მხოლოდ აუცილებელი ინფორმაცია ესაჭიროება იმ თემაზე, რაზეც ესაუბრები. ეს უმეტესად ისტორიული ხასიათის ნაშრომებს ეხება. ცდუნება დიდია, წიგნში ჩაატო ყველა მასალა, რაც წლების განმავლობაში გიგროვებია. საარქივო დოკუმენტებით მიგიკვლევია, მაგრამ ეს ხერხი წაგებიანია, მართალია, ნაშრომი სქელტანიანი კი გამოვა, მაგრამ იგი მაინც ვერ მოინადირებს მკითხველის გულს, რადგან მას იმდენად ფაქტი კი არ აინტერესებს, რამდენადაც ამ ფაქტის ანალიზი, არსებითი მხარე. ამიტომაც მრავალი მასალის გვერდზე გადადება მომიხდა. ზოგიც ნაწილობრივ შევიდა წიგნში. ერთი რამ კი მაინც მინდა ვთქვა და ჩემი გულისტკივილიც გამოვხატო იმათ მიმართ. ზოგიერთი ბედნიერი გამონაკლისის გარდა, ვინც წინა წლებში ხელმძღვანელობდნენ ბათუმის სასოფლო-სამეურნეო სასწავლებელს და ნაკლებად ან სრულებით არ ზრუნავდნენ ტექნიკუმის საარქივო დოკუმენტაციის შესაქმნელად. ეს განსაკუთრებით გამოჩნდა მაშინ, როცა მისი ისტორიის მასალებს ვეძებდი.

რაც შეეხება ინსტიტუტის ხუთწლიან ისტორიას, მასზე ზღვა მასალა დამიგროვდა. ინსტიტუტში მოსვლის პირველივე დღიდან ინფორმაციას ინფორმაციაზე ვაწებებდი, ვკმნიდი ვიდეო-აუდიო ფონდს, ერთად ვკინძავდი ყველა მნიშვნელოვან დადგენილებასა თუ ბრძანებულებას. შთაბეჭდილებებს ვიწერდი, რაშიც დიდ დახმარებას მიწევდნენ ინსტიტუტის თანამშრომლები, სტუდენტებიც კი. ასე და ამგვარად, შეიქმნა საკმაოდ მდიდარი

საინსტიტუტო არქივი, რომლის ერთი პირი, ბუნებრივია, ჩვენთან დარჩება, მეორე კი თავის დროზე აჭარის სახელმწიფო არქივს გადაეგზავნება. ინსტიტუტის ისტორიის მომავალ მკვლევარს ეს წიგნი და საარქივო მასალა, რომელიც საინტერესო ფაქტებით და მოვლენებით კვლავაც შეივსება, ფასდაუდებელ სამსახურს გაუწევს ინსტიტუტის ცხოვრების ამსახველი უფრო ვრცელი და საყურადღებო ნაშრომის შესაქმნელად.

მაშ ასე, ეს პირველი წიგნი, პირველი ცდაა სასწავლებლის ისტორიის გამოცემისა. ვიცი, იქნება წინადადებები, შენიშვნები, რომელთაც სიამოვნებით გავითვალისწინებ. ცნობილი ფრანგი მწერლისა არ იყოს „მარტოოდენ პედანტს არ სურს შეუსწორონ წიგნი და რჩევა მისცენ. ავტორმა ერთნაირი მოკრძალებით უნდა მიიღოს ქებაც და კრიტიკაც“

შინაარსი

წინათქმა		წელი მესამე.	133
თავი I		ბავარიული დღიურები	145
ისტორია იწყებოდა ასე	7	წლები მეოთხე და მეხუთე	161
წლები ძიებისა და თვითდამკვიდრებისა		სტუმრად იაზონის ქვეყანაში.	238
წელი პირველი	23	იუბილეები	253
წელი მეორე	85	სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა.	270
ებრაული ესკიზები	86	მომავლის რწმენით.	292
კიდევ ზოგი რამ	103	თავი II	
უკრაინული დღიურები	121	საბელოვნად განვლილი გზა	313
		ბოლოთქმა	351

რედაქტორი ჯემალ სოფერიძე, მხარგრ რედაქტორი გურამ გუჯაბიძე,
 ამჟამ რედაქტორი რობერტ ლომაძე, იურ. კორექტორი ნანული წილოსანი,
 კორექტორები. გულნაზ სამნიძე, ლალი კონცაღიძე,
 ცხარაბერძენი მამული ბუჩიძე, სათუნა პარმანიძე, რუსულან მუხრელაშვილი

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 21.08.2000. ქალაქის
 შობა 60X84 1/16, სააღრიცხვო თაბასი 16.1
 ფიზიკური თაბასი 22,25, შეკე. № 34, ტირაჟი 300+300

შასი სახელმწიფოებრივი